

173. Tiistaina 10 päivänä joulukuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys energiaverotusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 5516

Hallituksen esitys 225/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1996 vp
Lakialoite 69/1996 vp

Kolmas käsittely

2) Hallituksen esitys valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 5518

Hallituksen esitys 148/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 25/1996 vp
Suuren valiokunnan mietintö 2/1996 vp
Lakialoite 55/1996 vp

3) Hallituksen esitys Moldovan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 5569

Hallituksen esitys 222/1996 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

4) Hallituksen esitys kuntien valtionosuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi 5570
Hallituksen esitys 149/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 24/1996 vp

5) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta 5577

Hallituksen esitys 218/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 10/1996 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi peruskoululain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta 5581

Hallituksen esitys 159/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 20/1996 vp
Toivomusaloite 267/1995 vp

7) Hallituksen esitys pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi 5583

Hallituksen esitys 208/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 35/1996 vp
Lakialoite 20/1995 vp, 65/1996 vp
Toivomusaloite 221, 235/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain 5 ja 8 §:n muuttamisesta 5585

Hallituksen esitys 217/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 36/1996 vp
Toivomusaloite 193/1996 vp

9) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 210/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Lähetekeskustelu

10) Lakialoite laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta ”

Lakialoite 71/1996 vp (Timo Ihamäki /kok ym.)

11) Lakialoite laiksi tuloverolain 124 §:n muuttamisesta 5592

Lakialoite 77/1996 vp (Mikko Elo /sd ym.)

12) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 1995 5597

Kertomus 12/1996 vp

Mietintöjen pöydällepano

13) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- huoltolain väliaikaisesta muuttamisesta 5602

Hallituksen esitys 220/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 40/1996 vp

14) Hallituksen esitys laeiksi Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta ja ulkoilulain 2 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 223/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 26/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Bremer, Hurskainen, Häkämies, Jansson, Kanerva I., Niinistö, Norrback ja Savela.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Bremer, Hurskainen, Jansson, Häkämies, Niinistö ja Aaltonen.

Ilmoitusasiat:

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 4 päivänä joulukuuta 1996 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 74 ja U 75.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asian n:o U 74 osalta ulkoasiainvaliokunnan ja asian n:o U 75 osalta talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 711, 721, 727, 732—734, 740, 743, 745, 747, 748, 750, 753—758, 761, 762, 766, 770, 775, 780, 783 ja 790. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys energiaverotusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 225/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1996 vp
Lakialoite 69/1996 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44. Yleiskeskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi tänään pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. M. Kosken kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyyn III vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ed. U. Anttila on ed. Malmin kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi toisen lakiehdotuksen osalta hyväksyttäisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsittelyn pohjaa koskevissa äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Ala-Nissilän ehdotuksesta ed. U. Anttilan ehdotusta vastaan ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. U. Anttilan ja ed. Ala-Nissilän ehdotusten välillä.

Ed. U. Anttilan ehdotus ”jaa”, ed. Ala-Nissilän ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 51 jaa- ja 138 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 5. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ala-Nissilän ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Ala-Nissilän ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy valtiovarainvaliokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Ala-Nissilän ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 68 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 5. (Ään. 2)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen 2, 9 ja 10 § sekä 10 a § ja sen edellä oleva väliotsikko ja lakiehdotuksen liitteenä oleva verotaulukko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §

Keskustelu:

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 1 § hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisessa muodossa. Tämä mahdollistaa ympäristöveron perimisen kivihiilellä tuotetusta sähköstä.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. U. Anttilan tekemää ehdotusta, joka muuttaisi hallituksen esitystä niin, että siihen sisältyisi edes pieni hiilidioksidivero.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. U. Anttila ed. Biaudet'n kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. U. Anttilan ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 81 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 6. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2—4 § ja lakiehdotuksen liitteenä oleva verotaulukko ja 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 5 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 6 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 7 § ja sen edellä oleva väliotsikko hyväksytään keskustelutta.

8 §

Keskustelu:

Ed. Uotila: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että 8 § saa II vastalauseessa olevan muodon, joka tarkoittaa sitä, että kotimaisia polttoaineita suositetaan suhteessa kivihiileen.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Uotila ed. M. Korhosen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Uotilan ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 80 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 8. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

8 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 9 § ja sen edellä oleva väliotsikko hyväksytään keskustelutta.

10 §

Keskustelu:

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Tämä 10 § on erotettavissa kivihiilen sähköntuotantoverosta. Pykälän muuttaminen I vastalauseen mukaisesti parantaisi yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon asemaa. Teen siis ehdotuksen 10 §:n hyväksymisestä I vastalauseen mukaisessa muodossa.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. U. Anttilan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. U. Anttila ed. Biaudet'n kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. U. Anttilan ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 85 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 6. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

10 §:n edellä oleva väliotsikko, 11—14 § ja 11 §:n edellä oleva väliotsikko, 15—19 § ja 15 §:n edellä oleva väliotsikko, 20—22 § ja 20 §:n edellä oleva väliotsikko, 23—26 § ja 23 §:n edellä oleva väliotsikko, 27 § ja sen edellä oleva väliotsikko sekä 28 § ja sen edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 148/1996 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 25/1996 vp

Suuren valiokunnan mietintö 2/1996 vp

Lakialoite 55/1996 vp

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt 1.—4. ja 10.—31. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Meillä on tällä hetkellä käsittelyssä valtion aluehallintoa koskevan lainsäädännön kolmas käsittely. Olemme tänään itse asiassa tekemässä omalla tavallaan historiallista päätöstä.

Meillä on tavallaan kaksi peruslakia tässä esityksessä. Toinen on lääninhallituslaki, jonka sisältönä on se, että nykyinen läänijako muuttetaan. Ajatuksena on perustaa Suomeen viisi suurlääniä. Toisena esityksenä on laki työvoimaja elinkeinokeskuksista. Kun tämä hallituksen esitys tuli eduskuntaan, sen keskustelun sävy, joka tästä aiheesta käytiin, ohjasi huomion sellaiseen seikkaan, että ilmeisesti todettiin, että tässä on eräänlaiset maakunnalliset intressit vastaan laajemmat, koko valtakunnan aluehallintoa koskevat tavoitteet. Vastustavaa kantaa pidettiin jollain tavalla nurkkakuntaisena, eristäytyvänä ja ehkä jollain tavalla jopa primitiivisenä, tunteisiin vetoavana.

Tässä vaiheessa käsittelyä vaikuttaa kuitenkin siltä, että nimenomaan vetoaminen näihin kapeisiin alueintresseihin olisikin ainoa legitimi perusta arvioida tämän lakiesityksen taustaa ja lähtökohtia. On jopa esitetty sellaisia näkemyksiä, että jos kansanedustaja on pääkaupunkiseudulta, eteläisestä Suomesta Uudeltamaalta, niin tällaisessa tilanteessa ... (Hälinää)

Puhemies (koputtaa): Ed. Kiljunen, hetkinen. Kehotan edustajia käymään yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella!

Puhuja: ... hänellä ei olisi selkeätä intressiä tässä asiassa. Minun kysymyksen kuuluukin näinpäin: Miksi katsotaan tilanne sellaiseksi, että kansanedustaja, jolla ei olisi selkeätä intressiä, nimenomaan sillä perusteella voisi asettua tukemaan nykyisen lääninhallinnon ja läänijaon romuttamista, mutta se ei voisi toimia perusteena sille, että tunnustaisi ja tunnistaisi nykyisen läänijaon meriitit, edut ja mahdollisuudet? Tämä minulla on ollut jatkuvana probleemina arvioidessani nyt tätä kokonaisuutta. Omalta puoleltani olen päätenyt siihen, että nykyinen läänijako on toimiva ja tarjoaa uudellekin kehitykselle edellytyksiä.

Olen joutunut myös näinä päivinä miettimään

tätä edustuslaitosta, päätöksentekoa täällä, ja pohtimaan jossain määrin myös päätöksenteon psykologiaa. Olisi itse asiassa mielenkiintoista läpivalaista meidät 199 kansanedustajaa, jotka täällä tulemme tänään tekemään päätöksen tästä asiasta, mitkä ovat meidän primaariset perusteemme tai motiivimme taustalla.

Arvioidaan ensin niitä edustajia, jotka ovat nykyisen läänijaon kannalla. Tässä joukossa on vahvasti sellaisia näkemyksiä, että nimenomaan voimakas aluesidonnaisuus, maakuntahenki, maakunnan identiteetti on painava peruste, jonka vuoksi ollaan myös puolustamassa valtion aluehallintoa nykyisten läänien puitteissa. Se on yksi lähtökohta, joka tässä on tuotu esille.

Jos tätä syväluotausta käy lävitse ja katsomme kansanedustajia, jotka tulevat painamaan nappia vastustaen suurläänihanketta, aivan varmasti eräs keskeinen peruste on oppositiohenkisyys. Ollaan yksinkertaisesti oppositiopuolueessa nykyistä hallitusta vastaan ja tätä esitystä käytetään välineenä oppositiopolitiikassa, ei niinkään pohdita jälleen kerran aluehallinnon kokonaisuutta, sitä mikä meillä on se substanssilähtökohta, minkä pohjalta meidän täytyisi tätä lainsäädäntöä pohtia ja miettiä.

Saattaa täällä olla jopa sellaisiakin kansanedustajia, jotka reagoivat ikään kuin pääministerin ärähdykseen näissä kysymyksissä tilanteessa, jossa me jokainen tiedämme, että pääministeri on toiminut juuri sillä tavalla, kuin pääministerin pitääkin toimia. Hän on puolustanut hallituksen esitystä ja hakenut sille myös perusteita. Mutta tämäkin saattaa olla joillekin ponttimena äänestää vastaan. Jälleen kerran unohtuu se kokonaisuus, mitä tässä ollaan hakemassa.

Entä ne, jotka ovat puolustamassa esitystä suurlääneistä? Mitä motiiveita sieltä löytyy taustalta?

Yhtä lailla olen hieman hämmentyneenä seurannut sitä, että tästäkin joukosta näyttää löytyvän, voisi sanoa, rajallisia, kapeita alueintressejä. Ei katsota kokonaisuutta, vaan korostetaan esimerkiksi sitä, että saadaan työvoima- ja elinkeinokeskus tietylle paikkakunnalle, tietylle alueelle, sinänsä välttämätön ja tärkeä uudistus, mutta vain osanen silloin, kun me arvioimme valtionhallinnon kokonaisuutta. Se on ilmiselvästi kapea näkökohta.

Saattaa olla sellaisiakin edustajia, jotka tehtäviensä vuoksi puolue-elimissä, eduskuntaryhmissä tai muualla katsovat, että heidän asemansa on sen kaltainen, että lojaalisuussiteet pakottavat heidät hallituksen taakse tai he arvioivat

asian niin keskeiseksi, että ovat valmiit äänestämään suurläänihankkeessa sen esityksen pohjalta, mikä täällä nyt on lakiesityksenä n:o 1.

Saattaa olla koko joukko myös kansanedustajia, joihin tehoaa se ajattelutapa, että teillä ei ole kansanedustajana suoraa intressiä tässä asiassa, koska te tulette sellaiselta alueelta, missä väestö ei ole mobilisoitunut tämän teeman puitteissa. Tämäkin peruste on varmasti monilla.

Jotkut eivät ole paneutuneet asiaan riittävän syvällisesti, eivät ole pohtineet syvästi niitä argumentteja, jotka tässä taustalla on, ja heidän on helpompi silloin asettua hallituksen esityksen taakse.

Tässä yhteydessä haluan kuitenkin soittaa hälytyskelloja. Ongelma on epäilemättä sen kaltainen, että jos ihmiselle on epäselvää argumentaatio, mikä tässä taustalla toimii, on epäilemättä parempi äänestää sellaisen ratkaisun puolesta, jossa pyritään säilyttämään olemassa olevat, kuitenkin toimivat rakenteet kuin mennä uhkarohkeasti aivan uuden tyypiseen järjestelmään, jonka toimivuudesta meillä ei ole takeita.

Ongelmallisinta tietenkin on vielä se, että on kansanedustajia — niin olen kuullut ja salissa jopa käytettiin puheenvuoroja — jotka olivat kahden vaiheilla, ja nämä kahden vaiheilla olevat ovat niitä, jotka viime kädessä ratkaisevat tämän asian. Siinäkin tilanteessa on parempi itse asiassa toimia kestävien rakenteiden puitteissa kuin lähteä uhkarohkeasti uuden tyypiseen tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! En ole missään tapauksessa henkilö, joka olisi valmis yleisesti argumentoimaan siten, että asiat on parempi pitää ennallaan, sellaisina kuin ne ovat. Olen aivan varmasti, arvoisa puhemies, myöskin uudistustahtoinen henkilö, haluan rakentaa uutta. Tunnistan ne ongelmat, jotka suomalaisessa aluehallinnossa on ja jotka on aivan erinomaisesti esitetty sekä hallituksen esityksen yleisperusteluissa että viime kädessä myös hallitusohjelmassa.

Meillä historian kuluessa on kehittynyt aluehallinto sektorikohtaisesti. Tietyn hallinnonhaaran intressien mukaisesti on rakennettu aluejao-tusta, aluehallintoa, ja tämän vuoksi meillä on päällekkäisyyttä, epäselvä aluehallinnon rakenne. Ehdottomasti siinä tarvitaan selkiyttämistä, päällekkäisyyksien poistamista, myös alueiden omaleimaisuuden huomioon ottamista yhtä lailla kuin tehtävien mukaista hallintoa, aivan kuten hallitusohjelma asiasta sanoo. Epäilemättä tätä juuri tarvitaan.

Nyt herääkin suurin ongelma, mikä minulla on, enkä halua keskustelua kovin pitkälle viivyt-

tää, koska perusteet olen tuonut jo aikaisemmissa käsittelyvaiheissa esille, mutta herää kaikkein suurin ja vakavin ongelma: Kun selkeänä tavoitteena ja lähtökohtana, joka on esitetty myös hallituksen esityksen yleisperusteluissa, on valtion aluehallinnon yhteenkokoaminen, selkiyttäminen, selväpiiristäminen, miksi ihmeessä valtakuntaan rakennetaan sellaisella tasolla suurläänit, että me emme tulevaisuudessa voi käyttää perinteistä valtion aluehallintoinstrumenttia eli lääninhallintoa hyväksi, jotta voisimme koota yhteen valtion aluehallintoa ja sitä kautta saada synergiaetuja ja tehokkuutta hallintoon? Tämä oli juuri se malli, jota noudatettiin Ruotsissa, kun vuonna 91 siellä tehtiin vastaava lainsäädäntötyö. Siellä nimenomaan lääninhallitusten puitteisiin koottiin valtion aluehallintoa. Tämä on suurin ongelmani, johon en ole saanut vastausta.

Ongelma kulminoituu siihen, että nyt jo näemme vaikeuksia valtion aluehallinnon eri sektoreiden kokoamisessa yhteen. Työsuojelupiirit ovat olleet keskustelun alla. Hallituksen alkuperäisessä esityksessä oli niin, että työsuojelutoimistot sijoitettaisiin lääninhallitusten yhteyteen. Se ei toimi suurlääniä puitteissa. Saimme työmarkkinajärjestöiltä selkeän viestin, että se on liian suuri ja lavea taso, jotta sinne voitaisiin sijoittaa työsuojelupiirit. Siinä on myös kieltämättä perusteen se, mikä tulee kansainvälisistä sopimuksista. Ilon puolelta ja muuten, että työsuojelujärjestelmän tulee olla itsenäinen. Se on epäilemättä tässä myös taustalla, mutta selkeästi myös nähtiin, että suurläänit ovat liian suuria.

Sama koskee perustettavia työvoima- ja elinkeinokeskuksia. Myös niiden kohdalla on tämmälleen sama perusongelma. Me joudumme ne perustamaan irralleen, erilleen lääninhallinnosta, kun lääninhallinnon aluekattavuus ei ole toimiva eikä noudata järkeviä taloudellisia ja toiminnallisia alueita, puhumattakaan suurlääneistä, jotka pahentaisivat tilannetta. Tässä suhteessa näen vakavan ongelman.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla ehdotan, että hallituksen esitykseen sisältyvät 1. lakiehdotus, joka on lääninhallituslaki, ja siihen liittyvät 3., 4., 10. ja 11 lakiehdotus hylättäisiin.

Arvoisa puhemies! Epäilen, että minulla olisi vielä passuksen paikka tässä yhteydessä. Miksi? Siksi, että viimeksi kun asiasta äänestettiin eli kun järjestettiin menettelytapäänestys suuressa valiokunnassa, äänestin ikään kuin vastaan sitä, mitä nyt juuri olen ehdottamassa. Haluan tässä nyt selkeästi tuoda esille korjauksen, jotta näkyy, mistä on ollut kysymys.

Suuri valiokunta käsittelee tarvittaessa sellaisen lakiesityksen, joka esittelevän valiokunnan pohjaesityksestä täysistuntokäsittelyssä on muuttunut, muuttunut tilanteessa, jossa on satunnaisemmistö, tilapäisemmistö, joka aiheutuu poissaoloista. Silloin on järkevää, että asia siirretään suureen valiokuntaan, joka arvioi asian. Tarpeen mukaan siellä oleva enemmistö ratkaisee asian, ja se palaa uudestaan täysistuntosaliiin, jolloin voidaan todentaa reaalin enemmistö, mikä salissa on.

Kun tämä asia oli toisessa käsittelyssä salissa, täällä muodostui ehdoton enemmistö, 101 kansanedustajaa, jotka olivat valmiita perustamaan suurläänit. Minun näkemykseni mukaan tässä talossa ei ole olemassa mitään toista elintä, pelin paikkaa, pientä klikkiä, jossa voidaan rakentaa uusi tilapäinen enemmistö ja kumota tämän salin kanta silloin, kun se on ehdoton enemmistö. Sen vuoksi äänestin suuressa valiokunnassa menettelytavallisesti, että tämä esitys jäisi voimaan tässä suhteessa, kun toinen käsittely päättyy, ja näinhän tapahtuikin.

Nyt olemme kolmannessa käsittelyssä. Tämä on normaalia lainsäädäntötyötä tässä talossa, ja nyt jälleen voin tulla omalla kannallani esille. Suuressa valiokunnassa oli menettelytapakanta, nyt on varsinainen oma kantani esillä, ja siihen pohjautuu se, että olen esittämässä nimenomaan lakiesityksen n:o 1 hylkäämistä.

Edustajat Bremer, Hurskainen ja Jansson merkitään läsnä oleviksi.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! On syytä ehkä muistuttaa aluksi, mistä on kysymys. Kysymys ei ole sen suuremmasta asiasta kuin valtion oman aluehallinnon järjestämisestä nykyaikaiselle, tehtävien edellyttämälle tasolle ja siten, että se noudattaa sitä hallinnon kehittämisen päälinjausta, jota — kiitos useamman hallituksen — on kymmenen viime vuoden aikana noudatettu. Kysymys on esimerkiksi lääninhallitusten osalta valtion aluehallinnonkin sisällä vain henkilömäärässä mitattuna noin 4 prosentin valtion aluehallinnon työntekijöistä ja organisaatioiden lukumäärässä mitattuna vain 12 organisaatiosta, kaikkiaan 211 organisaation kokonaisuudessa.

Tämän vuoksi, samalla kun ymmärrän sen keskustelun laajuuden, määrän ja ehkä myös sisällön, joka nimenomaan läänikysymyksestä on

noussut, en voi olla ihmettelemättä sitä, että juuri tämä kysymys, valtion aluehallinnon uudistaminen, on noussut niin keskeiseksi eduskuntakäsittelyssä ja että nimenomaan tämän kysymyksen osalta, poiketen monista muista vaikeista ratkaisuista, asiat ovat saavuttaneet tai saavuttamassa mielestäni sellaisia mittasuhteita, joita en pidä mitenkään hyvinä. Pidän valitettavana sitä, että esimerkiksi henkilötasolla asiat ovat kärjistyneet aivan aivan liikaa.

Se pääkysymys, joka keskustelussa, erityisesti julkisessa keskustelussa, on ollut esillä, on maakuntien Suomen eteenpäin vieminen, sellaisen kehityksen eteenpäin vieminen, jossa maakunnat itse entistä enemmän voivat vaikuttaa oman alueensa kehittämiseen.

Kun tällöin puhutaan maakuntien vaikutusmahdollisuuksista, joita nyt on koettu tämän läänin uudistuksen jotenkin pienentävän tai vaikeuttavan, niin haluan muistuttaa, että lääninhallitukset ovat olleet ja ovat jatkossa entistä enemmän valtion keskushallinnon edustajia alueilla, eivät alueiden itsensä itsehallinnollista päätöksentekoa, eivätkä ne edusta myöskään sen tyyppistä organisaatiota, joka on alueen ihmisten mielipiteen muodostamisen tai välittämisen kanava valtiolliseen päätöksentekoon, vaan sitä edustavat itsehallinnolliset kunnat, noiden itsehallinnollisten kuntien yhteenliittymä, maakunnan liitto, jota kautta alueen oma tahdonmuodostus, alueen oma vaikuttaminen voi tulla myös poliittiseen päätöksentekoon.

Kun alueiden vaikutusvallasta puhutaan, niin itse asiassa tämän salin ihmiset ovat niitä, jotka on valittu edustamaan alueita. Sitä vastoin valtion keskushallinnon alueelle lähettämät ja valitsemat edustajat eivät edusta tässä parlamentaarisessa järjestelmässämme tuon alueen tahdonmuodostusta suhteessa valtion keskushallintoon.

Meillä on mahdollisuus valita tähän päälinjaan myös toisenlainen vaihtoehto. Se vaihtoehto on sellainen, joka rakentuu valtion aluehallintoon, johon rakennetaan lisänä nykyiseen kansanvaltainen edustuksellinen elementti, joka tarkoittaisi paluuta lääninneuvottelukuntajärjestelmäkokeilun kaltaiseen tilanteeseen, mutta toisi todennäköisesti vaaleilla valitut toimielimet meillä valtion aluehallintoon ja toisi myös, (Ed. Pekkarinen: Missä näin on sanottu?) jos halutaan puhua näiden alueiden itsehallinnosta, näille toimielimille verotusoikeuden. Kun näin ei ole sanottu missään, niin sen vuoksi en pidä perusteltuna sitä, että nyt tässä keskustelussa nostetaan

esille tulevan aluejaotuksen, alueiden oman vaikuttamisen ja aluekehitystehtävien osalta keskeiseksi elementiksi lääninhallitusjärjestelmän säilyttäminen täsmälleen nykymuotoisena.

Tämä on, haluan korostaa, itselleni hyvin käytännönläheinen kysymys, mihin ei ainakaan allekirjoittaneelle liity pienimmässäkään määrin mitään arvovaltalatauksia, ei liity myöskään sellaista poliittista linjanvetoerimielisyyttä käsittääkseni, jossa hallituksen ja pääoppositiopuolue keskuksen näkemykset poikkeaisivat toisistaan. Päinvastoin tämä linja, jota tässä olen kuvannut, tukee hyvin sitä alueiden Suomen, maakuntien Suomen kehittämistä, joka on ollut viime vaalikaudella valittu päälinjaus.

Kun argumenttina nykyisen lääninhallitusjärjestelmän ja aluejaotuksen säilyttämiseen on käytetty esimerkiksi äskeisessä ed. Kiljusen puheenvuorossa sitä, että läänijaotus muodostaisi jotenkin pohjan muulle valtion aluejaotukselle ja sen vuoksi se olisi edelleenkin toimiva pohja tästä eteenpäin, tämä yhdentoista läänin järjestelmä, niin haluan muistuttaa, että edellisellä vaalikaudella tehtiin tietoinen ratkaisu, periaatepäätös valtioneuvostossa, jossa valtion oman aluehallinnon aluejaotuksen pohjana ei enää käytetä tätä perinteistä läänijakoa, vaan pohjana käytetään toiminnallistaloudellista maakuntajakoa. Tämä on juuri se linja, jonka vuoksi emme voi tässä yhteydessä todeta, että nykyinen läänijärjestelmä pitäisi säilyttää sen takia, että muutoin sitä ei voida käyttää aluejakojen pohjana. Sitä ei ole ollut tarkoituskaan käyttää ei viime vaalikaudella, ei tällä vaalikaudella eikä myöskään jatkossa.

Käytännön tilanteena nykyinen läänijaotus ei enää muodosta pohjaa muulle valtion aluehallinnon aluejaotukselle. Osa organisaatioista, ne tehtävät, jotka ovat valvontatehtäviä, turvallisuustehtäviä, lupahallintoon kuuluvia tehtäviä, ovat organisoituneina nykyisinkin suurempiin alueisiin, 3—9 alueeseen. Sitä vastoin valtion aluehallinnossa sen tyyppisissä tehtävissä, joissa puhutaan alueiden kehittämisestä, edistämistehtävistä, yhteistoiminnasta maakuntien liittojen kanssa näissä kysymyksissä, nykyinen yhdentoista läänin pohja on liian suuriin alueisiin perustuva. Sen vuoksi ne toiminnot ovat nykyisinkin olleet 13—19 alueeseen järjestäytyneitä ja näin on tarkoitettu jatkossakin, tämän esityksen osana työvoima- ja elinkeinokeskuksissa.

Mutta kun aluehallintokin on osa sitä valtion resurssien käyttämistä, jossa meidän täytyy katsoa, mihin tämän yhteiskunnan ja tämän valtion

resurssit riittävät, niin emme voi tässä tilanteessa lähteä siitä, että lisäisimme organisaatioiden lukumäärää, lisäisimme aluehallintoa tilanteessa, jossa kaikkialta muualta muiden sektoreiden osalta joudutaan voimavaroja ottamaan pois. Sen vuoksi tilanne käytännössä on ollut se, että meillä on valtion aluehallintoa purettu, on menty eri toimintasektoreilla suurempiin alueisiin. On suuremmat tiepiirit, on suuremmat veropiirit. Eduskunta teki itse päätöksen metsäkeskusten organisaatioiden vähentämisestä yhdeksästätoista, kuten eduskunta päätti, korkeintaan yhteentoista. Suuntaus on ollut tämä, vähennetään näiden organisaatioiden määrää, joihin itse toivoisin pikemminkin löytyvän voimavaroja, että näitä tehtäviä voitaisiin säilyttää nykyistä läänijakoa suppeammalla aluejaotuksella, että ne olivat pienempiä, maakunnallisia alueita. Nyt ensi vuoden budjettiin maa- ja metsätalousministeriö teki oman esityksensä siitä, että heidän alueorganisaationsa supistettaisiin kuudestatoista kolmeentoista piiriin. Vastaavanlaista kehitystä on kaikissa ministeriöissä, joiden pitää katsoa omien niukkojen voimavarojensa käyttö, millaiseen verkostoon heillä on varaa.

Sen vuoksi oma asemani hallituksessa on ollut kahden ministerin rooli. Olen hallintoministerinä pyrkinyt luomaan järjestelmän, jossa pystyn turvaamaan niin ylhäältä päin selkeän hallintojärjestelmän, mahdollisimman tehokkaan resurssien käytön, kuin myös alhaalta päin mahdollisimman asiakaslähtöisen hallintoorganisaation, joka tarkoittaa sitä, että turvaamme palvelut, mutta emme turvaa entisiä organisaatioita kaikkine hyvin raskaine johto-organisaatioineen, joihin nämä voimavarat ovat liikaa tällä hetkellä sidottuja.

Toisaalta olen aluepolitiikasta vastaavana ministerinä halunnut tuoda tänne sellaisen kokonaisesityksen, jossa pystyn mahdollisimman hyvin turvaamaan näiden muiden ministeriöiden, työministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön alueorganisaation mahdollisimman suuren kattavuuden nykyisellä maakuntajaolla. Tämän vuoksi kysymys on kokonaisuudesta.

Kokonaisuus siitä tulee myös sen vuoksi, että kun joudumme budjettiratkaisussa katsomaan, paljonko meillä on kullekin toiminnalle varattavissa voimavaroja, minun on pakko löytää aluehallinnosta liikkumatilaa resurssointiin, jotta pystyn turvaamaan riittävän kattavan työvoimaja elinkeinokeskusverkon. Sen vuoksi tämä on tuotu tänne budjettilakina, jotta asia ratkaistaan

ja joudutaan ratkaisemaan myös budjetinäkö-kulmasta. Samalla kun eduskunta tekee tämän ratkaisun täällä kolmannessa käsittelyssä, on oltava valmius varata kunkin ratkaisun vaatimat voimavarat budjettiin.

Nyt sen esityksen pohjalta, joka täällä on, on mahdollista viiden läänin mallilla turvata 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta, mutta jos 11 läänin pohja raskaine ja hyvin kalliine johto-organisaatioineen jää, meillä ei ole mahdollisuutta löytää aluehallinnosta sen tyyppisiä kevennyksiä puutumatta joko palveluihin tai muiden organisaatioiden toimipaikkaverkkoon, että tämä kokonaisuus voitaisiin säilyttää. (Ed. Ala-Nissilä: Onko tämä uusi koplaus?) — Kysymys koplauksesta on sikäli itseäni loukkaava, että en missään vaiheessa ole ilmoittanut eduskunnan suuntaan, että tässä olisi sen tyyppistä poliittista koplausta tai että kävisin kauppaa näillä asioilla. Jos tällaisia syytöksiä esitetään, niin mielelläni niistäkin kuulisin, missä ja milloin näin on tapahtunut. Kysymys on kokonaisesityksestä, jossa hallitus joutuu taloudenkin näkökulmasta kantamaan kokonaisvastuun, että meillä valtion aluehallinnossa on riittävät resurssit niihin tehtäviin, joita aluehallinnossa on.

Muutama sana palveluista. Aivan oikein on korostettu sitä, että kansalaisilla täytyy olla riittävän hyvät palvelut. Joulukuun alusta astui voimaan kihlakuntauudistus, joka mahdollistaa meillä 90 kihlakuntaan vietäväksi paljon, paljon niitä toimintoja ja palveluja, joita lääninhallitukset tällä hetkellä tekevät. Näitä siirretään tässä yhteydessä muun muassa lääninkassasuoriteasiat ja venerekisteriasiat, nimiasiat, voidaan siirtää lupahallinnossa monia, monia kysymyksiä, jotka eivät edellytä suuralueita, vaan kihlakunnat muodostavat jatkossa paremman pohjan. Tällä tavoin voimme palvelutehtävät siirtää lähemmäs kansalaista. Muutenkin nykyiset läänien pääkaupungit tulevat säilymään jatkossa lakiin sidottuina palvelupisteinä, joista nimenomaan kaikki palvelut on saatavissa. Johtoorganisaatiot sitä vastoin menevät kauemmas, sen myönnän, ja jos se koetaan alueella ongelmaksi, niin siltä osin tämä vie joitakin tehtäviä, johtoorganisaation, nykyistä kauemmas.

Henkilöstön näkökulmasta tämä ratkaisu mahdollistaa sellaisen kehityksen, jossa emme joudu irtisanomisiin, jossa voimme nykyisten lääninhallitusorganisaatioiden sisällä tehdä myös sellaisia rakenteellisia ratkaisuja, joissa voidaan erikoistua, voidaan lisätä ammattitaitoa, voidaan paremmin vastata siitä vaativasta

palvelutehtävistä, joka jatkossakin on. On muistutettava, että vaikka lääninhallitukset ovat suuria organisaatioita, niissä on seitsemän hallinnonalan tehtäviä ja yhteensä 13 toimialaa, ja kun jaatte 80 henkilöä näihin 13 toimialaan kaikkine johto-organisaatio- ja tukipalvelutehtävineen, niin yhtä toimialaa kohti ei enää löydy kovinkaan monta henkilöä tähän organisaatioon, ja se sitoo tämän organisaation kehittämistä.

Haluun muutamalla virkkeellä vakuuttaa ruotsinkielisten palvelujen osalta, että tämä uudistus ei millään tavoin heikennä ruotsinkielisiä palveluja, päinvastoin askeiseen viitaten, kun voimme löytää resursseja varsinaisen palvelutuotannon kehittämisen erikoistumiseen, voimme varata erikoisosaamista ruotsinkielisten palvelujen osalta, ja näin tullaan tekemään. Esimerkiksi sivistystoimen osalta nämä asiat on kirjattu suoraan lakiin. Ne eivät ole sikäli harkinnanvaraisia kysymyksiä. Palvelut tulevat tältä osin säilymään.

Arvoisat kansanedustajat! Tässä salissa joudutaan tekemään paljon, paljon vaikeampiakin ratkaisuja kuin valtion oman aluehallinnon organisaatiouudistus, joka ei muuta palveluja, ei johda henkilöstön irtisanomisiin, joka lisää alueella mahdollisuutta uudentyyppisiin kootuihin palveluihin, jos siihen vain on olemassa voimavaroja, ja joka jatkaa sitä päälinjaa, jossa kansanvaltaa, alueiden ihmisten omaa päätösvaltaa lisätään. (Ed. Pekkarinen: Yksi esimerkki siitä, miten lisätään!) Kun sen sijaan kerrotaan, että keskeinen alueen kehittämisen ja tulevaisuuden kysymys on se, kuinka vahva valtion keskuhallinnon edustus lupahallinnossa, turvallisuushallinnossa, kuntiin tapahtuvassa seurannassa ja valvonnassa ja yleishallinnossa alueella on, en pidä tuota alueiden maakuntien näkökulmasta keskeisimpänä tulevaisuuskysymyksenä, vaan sitä, miten voimme turvata muiden valtion aluehallinnon toimintojen säilymisen maakunnissa vastoin sitä kehitystä, joka on ollut ja jossa noita palveluja on vedetty sieltä pois. Sen vuoksi toivon, että tätä asiaa ei enää turhaan dramatisoida eikä ainakaan tehdä asiasta edes sillä tavoin poliittista kysymystä, johon se on viime viikonloppun kannanottojen perusteella helposti johtamassa. Toivon, että maakunnat ratkaisevat tämän asian maakuntien hyväksi.

Ed. T a r k k a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olisin halunnut puuttua ed. Kiljusen puheeseen siihen kohtaan, jossa hän totesi, että pääministerin esiintyminen täällä tämän lain toisessa

käsittelyssä oli täysin sellainen kuin pääministerin kuuluukin esittää. Olisin tästä jyrkästi eri mieltä. Pääministerihän totesi, että tähän lakikonaisuuteen liittyvät jotkin asiat ovat niin suuria, että niitä ei eduskunnassa päätetä. Tällainen on aivan hämmästyttävä lausunto, esittipä sen kuka tahansa, ja varsinkin jos sen esittää pääministeri, se on kerrassaan uskomatonta. Eduskunta on valtakunnan ylin päätöksentekopaikka ja täällä päätetään varsinkin suuret asiat. Sen takia olen ed. Kiljusen kanssa jyrkästi eri mieltä pääministerin esiintymisestä eduskunnassa.

Ed. W i d e r o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backman puhui ruotsinkielisistä palveluista ja mainitsi, että näistä olisi myöskin kirjoitettu lakiin. En löydä sitä tekstiä, missä olisi suoraan sanottu, että näistä palveluista pidetään huolta. Perusteluissa kyllä sanotaan, että on mahdollista perustaa ruotsinkielisiä yksiköitä, mutta laissa ei mainita mitään tällaista.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai lääninhallintoa pitää uudistaa. Sitä pitää uudistaa maakuntitsehallinnon suuntaan, ja tämä uudistus pitäisi laittaaakin uuteen valmisteluun.

Se, mitä ministeri Backman esitti, mielestäni johtaa uuteen suuraluejakojen Suomeen. Ministeri Backmanin linja on puhdasta sosialidemokraattista suuralue- ja suurkunta-ajattelua, jonka seuraukset tässä alueellisessa murroksessa tulevat olemaan varsin vahingolliset. Ajatellaan vaikka Länsi-Suomen läänin, jossa Turun ja Porin lääni on mukana. Turun ja Porin läänissä on 87 kuntaa. Uudessa läänissä olisi 205 kuntaa. Väitän, että kun Suomeen luodaan poliittiset suuralueet, tästä seuraa raju kuntauudistus, niin kuin maaherra Pirkko Työläjärvinen on ennustanut tapahtuvan. Tässä ei lisätä maakuntien valtaa. Tässä ei olla alueiden ehdoilla uudistamassa hallintoa, vaan on kyse uudesta suurkunta- ja suuralueajattelusta, jota sosialidemokraatit ovat aina maahan ajaneet.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime eduskunnan aikana luotiin täällä noin 175 kansanedustajan voimin maakuntien Eurooppa ja maakuntien Suomi. Siitä oli melkein koko eduskunta samaa mieltä. Täällä viime lauantaina 101 kansanedustajaa päätti, että jatko hoidetaan sillä tavoin, että läänien määrää vähennetään viiteen ja luodaan elinkei-

nokeskusjärjestelmä. Ihan demokratian kannalta haluan kiinnittää huomiota siihen, miten olisi mahdollista, että jos on lauantaina 101 kansanedustajan enemmistö, se sitten tiistaina onkin jokin vähemmistö. Jos tämä ei ole pelin politiikkaa, mikä sitten on? Millä tavoin nämä kansanedustajat voivat selittää sen, että tähän on tullut jotain olennaisesti uutta, kun käsittääkseni kukaan ei äänestänyt väärin, niin kuin tapahtui 80-luvulla, kun viimeksi yritettiin tätä asiaa uudistaa, tosin väärään suuntaan.

Meiltä hämäläisiltä poistuu Hämeen lääni, mutta hämäläisyys ei poistu. Hämäläisten laulu kaikuu ja kohta tulee myös Päijät-Hämeen maakuntalaulu.

P u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheen vuoro!

P u h u j a: Minä vastaan ed. Kiljuselle. Nimittäin ed. Kiljusen puheenvuorosta puuttui maakuntien näkökulma. Hän ei kertaakaan tuonut esille maakuntien näkökulmaa. (Ed. Kokkonen: Vastauspuheenvuoro!) Hän ei tuo sitä, kun hän esitti tätä asiaa, päinvastoin kuin minä ymmärrän. Ed. Kiljusen puheenvuorosta puuttui maakuntien näkökulma, maakunnalliset liitot, joissa ensi vuoden alusta tulevat kunnanvaltuustojen jäsenet pienennettyihin valtuustoihin. Siellä ratkaistaan EU-asiat ja niiden käyttö, maakunnan edunvalvonta, ja siinä ei lääninhallituksilla ole mitään tekemistä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen yhdestä asiasta ministeri Backmanin kanssa täysin samaa mieltä. Alueen oma tahdonmuodostus muun muassa alueiden elinkeinopoliittisessa kehittämisessä ja yleisessä edunvalvonnassa kuuluu maakunnille itselleen, maakuntien liitoille. Mutta, ministeri Backman ja myös ed. Skinnari, alueille jäi suuri määrä valtion viranomaistehtäviä edelleenkin. Niitä ei ole vähennetty ettekä te näissä esityksissä niitä tehtäviä vähennä. Lääninhallitukset hoitavat suurta osaa tällaisia valtion alueviranomaistehtäviä. Kysymys nyt on siitä, mikä on tarkoituksenmukainen aluejako näiden valtion lukuisten viranomaistehtävien hoidolle, suuraluejako, jolle ei ole mitään toiminnallisia perusteita, vai vaikiintunut läänijako, joka on luonteva, toiminnallinen alue näiden tehtävien hoitamiseen. Kyllä kai asiapohjalta vastaus on selvä: nykyinen läänijako on siihen verrattomasti paljon tarkoituksenmukaisempi.

Mitä tulee maakuntien liittojen näkökulmasta läänijakokysymykseen, heitän kysymyksen tavallaan toisin päin. Ajatellaan asiaa vaikkapa Pohjois-Karjalan liiton tai vaikkapa Etelä-Pohjanmaan liiton kannalta. Totta kai näiden liittojen kannalta on tavattoman paljon tärkeämpää se, missä on se yhteistyökumppani, joka hoitaa valtion viranomaistehtäviä. Etelä-Pohjanmaan kannalta on tärkeää se, onko se Vaasassa vaiko Turussa. Totta kai mieluummin Vaasassa. Tai Pohjois-Karjalan kannalta, totta kai on tärkeämpää se, onko se yhteistyöviranomainen Pohjois-Karjalan pääkaupungissa Joensuussa vai onko se Mikkeli. Kaikki tämä on mielestäni selvää asetelmaa.

Mitä tulee vielä edellisen hallituksen ratkaisuihin aluejakojen osalta, ministeri Backman, edellinen hallitus teki nimenomaisen periaatepäätöksen, että aluejakoja kehitetään maakuntajaon suuntaan, mutta nimenomaisesti ei suuralueiden suuntaan. Ainoa poikkeus, missä ratkaisu tehtiin, koski nimenomaan verohallintoa yhden ainoan läänin osalta. Mikkeli yhdistettiin silloin Kymeen silloisten ministereiden toimesta.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Backman toivoi, etteivät asiassa liikaa tunteet leiskuisi ja henkilökohtaiset suhteet eivät kärsisi. Näin varmasti on aivan perusteltua toivoa. Samalla hän kysyi, mitkä ovat ne menettelyt, jotka olisivat tähän suuntaan hallituksen toimesta johtaneet, ja mitkä ovat perustelut, kun hallitusta ja ministeri Backmania myös syytetään osto- ja myyntiliiketoiminnasta.

Haluaisin todeta, että hänen oma puheenvuoronsa 5. joulukuuta täällä, jossa hän yhdisti nämä kaksi asiaa, keskuksat ja läänien määrän pudottamisen, oli tämän kaltainen. Sitten mahdollisimman korkealta taholta pääministeri eduskunnan puhujakorokkeella totesi, että jos ette hyväksy läänien määrän vähentämistä, ei tule keskuksiakaan.

Arvoisa puhemies! Todellakin sisilialainen tarjous, josta ei voi kieltäytyä.

Edelleen, kun ministeri Backman kysyi, miten osto- ja myyntiliiketoiminta käy, niin haluan vastata, että tähän taloon on esimerkiksi ilmoitettu, että Mikkeli on Itä-Suomen läänin pääkaupunki. Ilmoittaja on ylijohdaja Kilpi sisäasiainministeriöstä.

Ed. K n a p i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Backman totesi,

että tässä on tavoitteena maakuntien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Jos näin todella on, niin miksi maakunnille ei anneta vaikutusmahdollisuuksia päättää itse tärkeimmistä yhteistyökumppaneistaan? Täällä on useampaan kertaan todettu, että lääninhallituksilla on maan eri osissa eri merkitys.

En sinänsä vastusta uudistusta, läänijaotusta voidaan tarkistaa, mutta vastoin perusteluja nyt käsittelyssä oleva lakiesitys on laadittu kokonaan ottamatta huomioon alueellisuutta. Meillä on ministeri Backmanin kanssa toisistaan täysin poikkeavat käsitykset siitä, miten alueellisuus otetaan huomioon.

Sitten koplausasia. Kyllä minun mielestäni täällä on kiistatta hallituksen taholta viestitetty myös tätä, että jos ei suurläänejä, niin ei myöskään alueellisia työvoima- ja elinkeinokeskuksia. Haluaisin, että ministeri Backman vastaisi siihen, miksi hallitus pelaa upporikasta ja rutiköyhää. Miksi hyvä elinkeino- ja työvoimakeskusrakenne pitää uhrata huonon suurläänihankkeen takia?

Ed. J u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin puuttuisin sanaan koplaus, joka täällä on tullut sekä ed. Kiljusen että ministeri Backmanin vastauksessa. Olen koko tämän keskustelun ajan ihmetellyt puhetta koplauksesta. Sen minäkin voin sanoa, että esimerkiksi liikeikalain ja työllisyysslain yhdistäminen oli jonkinasteista koplausta, mutta tässä uudistuksessa on valmisteltu kaiken aikaa rinnakkain sekä työvoima- ja elinkeinopiirejä että läännejä. Suuri hyvä periaatehan siinä on ollut, että maakunnat ovat pohjana ja että rajat yhdistyvät.

Mikäli tässä kävisi niin, että vain työvoima- ja elinkeinopiirit perustettaisiin, niin eiväthän ne joka paikassa Suomessa mahtuisi yhden läänin sisään. Minusta tästä seuraisi ihan toiminnallisia vaikeuksia, mitä näissä keskusteluissa ei lainkaan haluta ymmärtää. Eli maakuntapohjaisuuden nimessä nämä ovat mielestäni yhteishanke, ja silloin työvoima- ja elinkeinopiirit myös vahvistavat lääninhallituksen toimintaedellytyksiä.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tarkka moitti puhettani koskien pääministerin lausuntoja. Varmasti on sillä tavalla, että pääministeri ei kaipa minun puolustuspuheitani. Hän aivan varmasti puolustaa itse itseään, mutta minä totesin ainoastaan, että olisi ollut merkillistä ja outoa, ellei pääministeri olisi näin tärkeässä asiassa myös ottanut sen

kannan, minkä hän otti ja jolla hän on puolustanut tietenkin hallituksen esitystä. Se oli minun huomioni tästä kysymyksestä.

Ed. Skinnari toi esille sen seikan, että minun puheenvuorossani ei olisi kiinnitetty huomiota maakuntien asemaan, maakuntanäkökulma olisi unohtunut. Itse asiassa ei ollut. Ongelmana on juuri se, mitä olen tuonut esille moneen otteeseen, että me olemme nyt luomassa suurläänit, jotka ovat maakuntien kerrannaisia ja muodostavat neljännen hallintotason näin pieneen maahan: keskushallinto, suurläänit, maakunnallinen taso ja paikallishallinto. Se ei ole järkevää ottaen huomioon Suomen koon. Muissa Pohjoismaissa on tyypillistä nimenomaan se, että itsehallinnolliset, maakunnalliset elimet toimivat yksillä ja samoilla alueilla kuin valtion aluehallinto. Tässä syntyy silloin selkeä järjestelmä, jossa ei ole vastaavia päällekkäisyyksiä. Tämä olisi minun nähdäkseni myös se malli, johon suuntaan suomalaista aluehallintoa, myös valtion aluehallintoa, josta me nyt tänään olemme päättämässä, tulisi kehittää.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ministeri Backman totesi äsken puheenvuorossaan, että tässä ei ole kysymys sen suuremmasta asiasta kuin valtion aluehallinnon uudistamisesta. Minusta tämä, arvoisa puhemies, on todella suuri kysymys.

Hallituksella on eräänlainen suurläänipintymä. Jo alun alkaen nykyisen hallituksen aloittaessa lausuttiin julki halu läänien määrän vähentämiseen. Tuolloin puhuttiin 5—7 suurläänistä ja lopullinen esitys oli sitten viisi suurlääniä.

Tämä läänijako on täysin mekaaninen. Sille ei löydy mitään luonnollisia perusteita ja se on varmasti monin osin hyvin etäinen. Se on myös tunteeton ja byrokraattinen. On aivan varmaa, että hallintokeskuksessa, lääninhallituksessa toimivat virkamiehet eivät voi mitenkään tuntea oman alueensa, lääninsä, tilaa ja asioita, niin kuin nyt on.

Joka tapauksessa aluehallintoa koskeva uudistus on nyt edennyt kolmanteen ja ratkaisevaan käsittelyyn. Eduskunnan päätettävänä on toisaalta läännejä koskeva kysymys ja toisaalta työvoima- ja elinkeinokeskusten muodostamista koskeva ratkaisu. Näillä kahdella asialla ei ole keskenään mitään sisäistä asiayhteyttä. Onkin erittäin valitettavaa, että hallitus on kytkenyt nämä asiat toisiinsa. Kytkenän yksinomaisena tarkoituksena on painostaa eduskunta hyväksymään suurläänit ja romuttamaan nykyinen toimiva läänijako. Nykyisten toimivien ja maan eri

alueet tasapuolisesti huomioon ottavien läänien tilalle tulisivat siis möhkälemäiset suurläänit.

Niinpä, arvoisa puhemies, kannatan ed. Kiljun ehdotusta 1. lakiehdotuksen ja siihen liittyvien 3., 4., 10. ja 11. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Näin toimiessaan eduskunta toteuttaa kansalaisten kannalta oikeaa hallinnon ratkaisua, ymmärtää niitä alueita, joilla lääni on ollut ja tulee olemaan tärkeä. Hallituksen esityshän lähtee siitä, että juuri sellaisilta alueilta, joilla lääneillä on ollut suuri merkitys, joilla ne ovat yhteneviä maakuntien kanssa, nykyiset läänit häviäisivät eikä mitään uutta tulisi tilalle.

Arvoisa puhemies! Suurlääniratkaisu merkitsee mielestäni keskittämistä. Se ei ota huomioon alueiden erityispiirteitä, ja vaikka sanotaan, että nykyiset, siis jatkossa suurläänihankkeen toteutuessa lakkautettavat lääninhallitukset jäävät palvelupisteiksi, niin niiden pysyvyydelle ei ole mitään takeita.

Meillä Pohjois-Karjalassa on omat kokemuksemme tiepiirin osalta. Kun Pohjois-Karjalan tiepiiri lakkautettiin, Joensuuhun jäi kohtuullisen kokoinen maakuntakonttori. Muutamassa vuodessa se on näivettynyt aivan olemattomaksi. Päätösvalta jatkossakin suurläänihankkeen toteutuessa tulee olemaan maaherrajohtoisella päätöksenteolla ja on aivan varmaa, että etäämpää on helpompi tehdä säästöjä, helpompi vähentää henkilöstöä, helpompi karsia palveluja kuin läheltä lääninhallitusta.

Avoimina ovat edelleen suurläänien lääninhallitusten sijaintipaikkakunnat, ja jos niin käy, että eduskunta vastoin uskoani ja omaa näkemystäni hyväksyisi suurläänit niukalla enemmistöllä, seuraava vaihe olisi lääninhallitusten sijaintipaikkojen ratkaiseminen. En oikein ymmärrä, miten tällä menettelyllä lisätään sitä maakuntien ja alueiden välistä yhteistyötä ja yksituumaisuutta, jota totta vie Suomessa nyt tarvittaisiin ja jota varten hallintovaliokunta yksimielisesti esittää ratkaisua 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamisesta alueiden elinkeinoelämän, työllisyyden ja toimeliaisuuden kehittämiseksi ja vielä niin, että nykyinen läänijako, jota hallintovaliokunnan enemmistö kannatti, voisi säilyä. Vain tällä tavoin mielestäni turvattaisiin jatkossa koko maan tasapuolinen ja tasa-arvoinen kehittäminen siinä hengessä, jota nykyinen voimassa oleva aluepoliittinen lainsäädäntökin tarkoittaa.

Lähtökohtahan on, että vastuu maakuntien alueiden kehittämisestä on kunnilla ja valtiolla. Myös valtion pitää mielestäni kantaa vastuu

koko Suomesta ja myös niiden yleishallintotehtävien osalta, joita varten lääninhallitukset ovat ja tulisivat myös hallituksen esityksen mukaisina suurlääneinä toimimaan.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan läänejä ei voida tarkastella pelkästään tehtävälähtöisesti. On otettava huomioon ne identiteetti-, palvelu- ja turvallisuusnäkökohdat, jotka monien läänien ja monien alueiden osalta ovat pikemminkin korostumassa.

Tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa eletään monin tavoin vaikeaa murrosvaihetta. Syynä tähän ovat vaikea työttömyys, alueellisten kehityserojen kasvu, lisääntynyt muuttoliike, kasvavan kansainvälistymisen vaatimus, kasvava avoin kilpailu ja näistä kaikista muodostuvat lisääntyvät sosiaaliset ongelmat ja monet muut yhteiskuntamme uudet ilmiöt. Nämä kaikki edellyttävät mielestäni julkiselta hallinnolta pikemminkin nykyistä tiheämpää turvaverkkoa, viranomaisten auttavaa ja kehittävää toimintaa. Ne eivät tue suuralueiden ja suurläänien muodostamispyrkimyksiä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan työvoima- ja elinkeinokeskusten muodostamista. Kun ministeri äsken puhui, hän totesi, että pitää voida vähentää valtion hallintoyksiköiden määrää. Pitää kysyä, eikö juuri tämä koostaminen, vähintään 15:n ja mielestäni myös Keski-Pohjanmaa mukaan lukien 16:n, alueellisen työvoima- ja elinkeinokeskusten muodostaminen merkitse piirihallintoviranomaisten ja valtion viranomaisten lukumäärän vähenemistä. Eikö juuri täältä saada aikaan niitä tarpeellisia säästöjä, niitä tarpeellisia synergiaetuja, niitä tarpeellisia alueellisen palvelun parantamiseksi tarvittavia toimia, joita hallitus aivan oikein tavoittelee?

Jos taas lähdetään sille tielle, että maahan muodostetaan suurläänit, monet alueet ja erityisesti ne alueet, joilla työttömyyden ongelma, kehityksen tämän hetken vaihe ja myös tulevat näkymät ovat kaikkein kipeimmät, olisivat menettäjiä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on tärkeää, että tässä ratkaisussa eduskunta ottaa sille kuuluvan aseman.

Ed. M. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Väistö oli huolissaan suurlääniasiaista. Todella ihmettelen sitä näkökulmaa, joka ed. Väistöllä oli. Muistaakseni vuosi sitten, kun leikattiin asumistukea, opposition puolella ei ollut huolta siitä, miten köyhät

ihmiset pärjäävät sen jälkeen, kun asumistukeen tulee leikkaus.

Mielestäni lääniasia on saanut aivan liian suur-
ret mittasuhteet. Jos nyt ajattelee, tästä on tehty
elämän ja kuoleman kysymys asiasta, joka kos-
kee lähinnä suuripalkkaisia virkamiehiä, joka ei
ole ollenkaan niin dramaattinen asia, kuin salissa
on väitetty. Mielestäni pitäisi hieman miettiä,
ettei liikaa tunnepohjalla tätä asiaa käsitellä.
Minusta suurläänien perustaminen on ainoita
hyviä hallituksen esityksiä, joita voi kannattaa
ihan kansalaisten näkökulmasta, joissa mielestä-
ni kansalaisten etua ajetaan, kun byrokratiaa
karsitaan.

Ed. L a p i n t i e (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Olisin puuttunut samaan ed.
Väistön väitteeseen. Hän aloitti puheenvuoronsa
toteamalla, että tämä nimenomaan on suuri ja
olennainen kysymys. Jos asiaa ajatellaan tavalli-
sen kansalaisen kannalta, minustakin suurempia
ja olennaisempia ovat ne kysymykset, jotka koh-
distuvat sosiaaliturvaan, työttömyysturvaan,
työelämän lainsäädäntöön, jota ollaan muutta-
massa unohtaen esimerkiksi työelämän lainsää-
dännön peruseriaatteet eli heikomman osapuol-
len suojelun. Olen näistä kysymyksistä ollut siitä
mieltä, että nämä eivät ole leikkaus- ja säästö-
kohteita.

Mutta sen sijaan, kun on kysytty, mistä sääs-
tökohteista sitten pitäisi leikata, itse olen listan-
nut aina kärkeen Puolustusvoimien menot, yri-
tystuet ja valtion hallintobyrokratian. Tämä on
nyt sitä. Lääninhallitukset ovat nimenomaan
valtion hallintobyrokratiaa ja niitä hankkeita,
jotka ainakin minun säästölistassani ovat aivan
kärjessä. Tämän vuoksi en voi vastustaa, kun on
tämän tyyppisestä säästöstä lähdetty.

Sen lisäksi on muistettava, että tässä ei irtisa-
nota työntekijöitä. Lääninhallituksista lakkaa
virka, mutta se on maaherran virka, joka on
suuripalkkainen. Sen sijaan normaalit työnteki-
jät eivät suinkaan menetä työpaikkaansa.

Lisäksi olisin ihan lyhyesti vielä todennut, että
näillä asioilla on hyvin vahva sisäisen yhteys.
Nimenomaan molemmat ovat valtion aluehallin-
toa, sekä läänit että työvoima- ja elinkeinokes-
kukset. Painostus kohdistuu lähinnä niihin kan-
sanedustajiin, jotka ovat uskaltaneet äänestää
hallituksen esityksen puolesta. Ainakin itse olen
viime päivien aikana saanut melkein yhtä paljon
yhteydenottoja kuin silloin, kun nimismiesten
virkojen lakkauttamista ja kihlakuntauudistusta
käsiteltiin.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa pu-
hemies! Kerrotaan, että Suomen luonnonsuoje-
luliitto aikoinaan teki eduskunnalle esityksen su-
den suojelusta ja se tuli eduskunnasta takaisin
tapporahana. Minusta ed. Väistön malli on vä-
hän saman tyyppinen. Nimittäin jos se toteutuisi,
se merkitsisi esimerkiksi työhallinnon osalta sitä,
että meidän pitäisi perustaa peräti kolme uutta
työvoimapiiriä. Kun tiedämme valtiontalouden
tilan, se merkitsisi sitä, että palveluista pitäisi
ottaa pois eli niistä työvoimatoimistojen resurs-
seista, joista myös eduskunta on edellyttänyt,
että jokaiselle pitkäaikaistyöttömälle pitää rak-
entaa oma urasuunnitelma ja työllistämispol-
ku. Siksi on erittäin looginen ja järkevä asia, että
lääninhallitusten karsiminen ja työvoima- ja elin-
keinokeskusten perustaminen on kytketty yhteen
juuri sen takia, että siinä halutaan vähentää hal-
lintoa, saada aikaan myös säästöjä ja lisätä työl-
lisyyden ja elinkeinopolitiikan kannalta olennai-
sia ratkaisuja ja palveluja. Sen vuoksi se ei ole
mikään kytkeytyä eikä mikään koplaus vaan hyvin
looginen asia. Toista ei ole ilman toista, jollei
haluta sitä, että tästä tulee tapporaha.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Läänihanketta olisi tietysti jär-
kevää käsitellä pelkästään tarkoituksenmukai-
suusperiaatteella ja unohtaa tunteet. Sitä sanoin
jo aikaisemmassa istunnossa, kun käytiin asiasta
puheenvuoron. Ed. Väistöllä tietysti, kun tie-
dämme, mistä hän tulee, on enemmän tunnetta
kuin tarkoituksenmukaisuutta. Mutta me tie-
dämme periaatteen, minkä vuoksi lääniorgani-
saatiota vähennetään; ei lopeteta, ed. Väistö,
vaan vähennetään, ja mielestäni siitä on nyt
kyse.

Jos ajatellaan, että on arvosteltu hyvin voi-
makkaasti hallituksen esitystä siitä, että elinkei-
no- ja työvoimapiirit tuodaan samassa yhteydes-
sä kuin lääniorganisaation muuttaminen, minus-
ta olisi ollut hyvin arveluttavaa, jos ne olisi tuotu
erikseen, koska kansanedustajien olisi aika mah-
doton ollut päättää loppujen lopuksi, miten me
haluamme aluehallintoa kehittää. Minusta tämä
on juuri oikea tapa, käytetään siitä sitten mitä
sanontaa tahansa.

Ed. Väistö kanssa olen samaa mieltä siitä, että
hallitukselle pitäisi luoda nyt painetta ja viisautta
siihen suuntaan, kun ryhdytään viiden suurlää-
nin pääkaupunkeja ja hallintopääkaupunkeja
miettimään, ettei palattaisi enää vanhaan histo-
riaan vaan katsottaisiin avoimin kortein halli-
tuksessa, millä kaupungeilla on mahdollisuus

toimia keskeisesti myös uusien suurläänien pääkaupunkeina.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai tällaiseen ratkaisuun liittyy myös tunnetta ja mielestäni kumpakin, sekä tunnetta että järkeä, tarvitaan. Jos 70 000 pohjoiskarjalaista on allekirjoituksellaan omaa lääninään puolustanut, eivät kai he ole tehneet sitä tyhjäänä. On korostettu, että pitäisi kuulla maakuntien ihmisten ääntä. Eikö tässä ratkaisussa voitaisi juuri sitä tehdä?

Tässä karsitaan hallintoa läheltä ihmisiä. Se merkitsee keskushallinnon aseman vahvistumista. Äsken äänestimme toisessa käsittelyssä energiaverolaista, sen lain toteutuminen lisää merkittävästi tarkastajien ja virkamiesten määrää.

Puhemies: Ed. Väistö, vastauspuheenvuoro nyt!

Puhuja: Juuri näin! Halusin todeta sen, kun korostettiin, että asetan säästöjä vastakkain.

Puhemies: Sitten asiaan!

Puhuja: Silloin kun ratkaistaan jotain selaista asiaa, kuten todettiin, että sosiaaliturvaa karsitaan, niin ei näitä voi sillä tavoin asettaa vastakkain. Minusta pitäisi hallintoa tarkastella, sen haluan vastauspuheenvuoron käyttäjille todeta, niin, että sekä aluehallinto että keskushallinto pannaan yhtä aikaa tarkasteluun ja lähdeään siinä, että keskushallinnosta siirretään tehtäviä maakuntaan, alueille, lähemmäksi ihmisiä.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Ed. Tulonen viimeksi totesi, että pitää unohtaa tunteet ja puhua asiapohjalla. Olemme yrittäneet puhua asiasta myös asiapohjalla, mutta on todettava, että myös ihmisillä maakunnissa on tunteet, joitten välittäjiä me täällä olemme jokainen kansanedustaja omalta taholtamme.

Viime lauantainahan, itsenäisyyspäivän jälkeen, runnottiin salissa äärimmäisen niukalla enemmistöllä hallituksen ajama malli viidestä suurläänistä, joiden rajat ovat todellakin keino-tekoiiset ja alueiden identiteettiä mitä suurimmas-
sa määrin loukkaavia. Suurläänipäätös oli niukka ja vaikkapa keskusta olisi pysynyt yhtenäisenä suurläänejä vastaan, niin tätä onnetonta hanketta tuskin enää ajettaisiin.

Luvut oikeuttavat kysymään, onko eettisesti oikein toteuttaa näin mittava aluerajojen muutos

näin niukalla enemmistöllä. Maakuntaläänien teloittaminen hoidettiin poliittisesti ovelalla ja äärimmäisen vanhakantaisella osto- ja myyntiliikkeellä, johon yhdistettiin vielä raju painostus. Työvoima- ja elinkeinokeskuksilla heilutettiin kansanedustajia. Yllättävää oli, että jopa monet eteläpohjalaiset kansanedustajat sokaistuivat.

Tällä politiikalla keskitetään julkishallinnon valtaa etelään. Hallintoministeri totesi äsken, että tarkoituksena on aluehallinnon järjeistämisen ja palvelujen parantaminen ihmisten kannalta. Keski-suomalaisena tuntuu tyrmistyttävältä ajatella Turkua pääkaupunkinaan. Sinnehän on maakunnasta pitempi matka kuin Helsinkiin eikä Keski-Suomella ja Varsinais-Suomella ole muita yhteisiä tekijöitä kuin suomen kieli, siellä taitaa vielä olla kaksikielinen tämä asia.

Aluehallinnon uudistamisessa onkin ajautunut ryteikköön, joka alkoi jo ennen tätä hallitusta. Se on nyt pahoin kärventämässä erityisesti Pohjois-Karjalaa ja Keski-Suomea, joille maakuntaläänin perustaminen vuonna 1960 merkitsi omanarvontunnon ja alueellisen tietoisuuden nousua. On hämmästyttävää, että hankkeen puuhamiehet kaavailevat suurläänejä ja samaan aikaan puhutaan kansanläheisyydestä ja hallintopalveluiden parantamisesta. Lähtökohtana hallituksella on muka hallitusohjelma, minkä mukaan tavoitteena on luoda tehtävien edellyttävä selväpiirteinen, alueiden omaleimaisuuden huomioon ottava aluehallinto.

Nyt valittu tie ei kuitenkaan johda tähän päämäärään. On vaikeata kuvitella, että suurläänit aikaansaisivat alueiden omaleimaisuuden huomioon ottavaa aluehallintoa. Vallankäyttö tulee keskittymään entisestään ja kunnat jäävät oman onnensa nojaan samoin kuin valtion aluehallinto tulee menettämään merkityksensä ja arvostuksensa. Näinkö lie tarkoitettukin? Onko nyt ministerin tarkoituksena vallan keskittäminen, kun hän hoitaa aluehallintohanketta tehtäväkuvansa mukaan, mihin häneltä näyttää puuttuvan omaan hallintokokemukseen ja tutkimukseen perustuvaa asiantuntija-auktoriiteettia? Tämä näyttää nyt johtavan kritiikittömyyteen ja vaikeuksiin ottaa vastaan kritiikkiä hanketta hyödyttävällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Jo käydyssä laajassa keskustelussa viime viikolla osoitettiin, ettei suurläänihanke aikaansaa valtiolle todellisuudessa väitettyä 60 miljoonan markan säästöä, vaan korkeintaan puhutaan vuosituhannen vaihteessa 20 miljoonan markan säästöistä. Eikä tässä oteta lukuun edes niitä kustannuksia, joita suurlää-

neissä aiheutuu niin virastoille kuin asiakkaillekin. Jos ne huomioitaisiin, kuivuisivat säästövaikutukset olemattomiin. On edelleen kysytty milloin aloitetaan valtion keskusvirastojen ja ministeriöitten saneeraustoimenpiteet, missä henkilökuntamäärä on 70-luvulta noussut tähän päivään mennessä 1 500:sta lähelle 6 000:ta. Jo 150 henkilön vähentäminen siellä aikaansaisi hallituksen tavoitteleman 60 miljoonan markan säästön.

Arvoisa puhemies! Edustamani puolue käytti viime kunnallisvaalien alla teemaa Vastuuta koko Suomesta. Tämän vuoksi toivon, että moni kansanedustaja harkitsisi vielä tarkoin kolmannessa äänestyksessä, kuinka hän tulee siinä käyttäytymään. Vetoan teihin, erityisesti keskustalaiset edustajat, etteivät uhkailut vaikuttaisi ja että työvoima- ja elinkeinokeskukset voidaan perustaa ilman teihin kohdistuvaa painostusta. Olen kuitenkin luottavainen vielä tänään toimitettavaan äänestykseen ja sen lopputulokseen läänijaon säilyttämiseksi nykyisellä tasollaan.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Karpio totesi säästöajatuksista, että keskushallintoa pitää keventää. Se on ihan oikea ajatus. Mutta sen lisäksi säästöä olisi voitu saavuttaa sillä, että olisi ohennettu lääninhallintoa. Välttämättä niitä maarajoja, mitkä on olemassa, ei olisi tarvinnut siirtää tipaakaan, mitä hallitus esittää, vaan olisi kevennetty siten, että läänirajojen yli olisi voitu hoitaa lähinnä päällikkyystehtäviä, jolloin olisi kevyesti saatu aikaan tämä säästö, mikä tässä nyt on ajateltu, se 65 miljoonaa, ja lyhyemmällä aikavälillä, mitä hallitus esittää tässä. Se ihmetyttää, miksei siltä tarkastelupohjalta lähdetty tätä tekemään. Se on semmoista putkiajattelua, vanhakantaista ajattelua, että pitää mennä juuri näin ketjussa laatikoittain alaspäin, että on päällikkö joka läänissä.

Tämä työvoima- ja elinkeinokeskusasia olisi voitu hoitaa sillä tavalla hyvin myös, että ne lisättävät elinkeino- ja työvoimakeskukset, niin miksi ne ei ...

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Lahtela, vastauspuheenvuoro!

P u h u j a : No, tämä oli vastauspuheenvuoro tavallaan siinä mielessä, jotta rahallista säästöä olisi voitu saada aikaan muutenkin kuin hallituksen esittämällä tavalla.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio kysyi, onko eettisesti oikein ajaa tämä esitys lävitse pienellä marginaalilla. Minä kysyisin, onko eettisesti oikein yrittää kaataa sitä, kun lauantaina on ehdottomasti eduskunnan enemmistö hyväksynyt sen, siis ehdoton enemmistö 101, niin onko nyt oikein eettisesti sanoa, että se kaadetaan tämän jälkeen.

Minä kysyn näin päin ja mielestäni vastaus on, että ei ole oikein, koska voidaan kysyä, johtuuko se tilapäisestä enemmistöstä taikka muuta. (Ed. Kiljunen: Miksi meillä on kolmas käsittely?) — Kyllä. Olen sattumalta tietoinen siitäkin, miksi se on. Mutta ei ole mitään muuttunut tässä kohtaa tämän kolmen päivän aikana paitsi, kuten ed. Karpio sanoi, että rajun painostuksen tuloksena lauantaina. Minä en sellaista havainnut, että olisi ollut rajua painostusta tai että yleensäkin tässä asiassa ne, jotka ovat pitäneet viittä lääninä mahdollisena, olisivat ikään kuin rajusti painostaneet.

Mutta kysyisin, onko lauantain jälkeen ollut rajua painostusta siitä, että esimerkiksi keskustaryhmä olisi yhtenäinen, niin kuin ed. Karpiokin vetosi. Onko ollut rajua painostusta? Onko rajun painostuksen tuloksena mahdollisesti tulossa erilaisia ratkaisuja? Tätä kysyisin. Vastaukseni on, että tiedän, että rajua painostusta on joka tapauksessa ollut. Toivottavasti se ei muuta eduskunnan kantaa.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Lahtelalle näistä säästöistä totean, että lääninhallituksissa on 90-luvun aikana suoritettu jo 40 prosentin henkilöstön vähennys. Siinä vastaukseni säästöihin.

Tuohon, kun puhutaan, mikä on eettisesti oikein, mikä on eettisesti väärin, niin olen edelleen sitä mieltä, että tämä asia koskee niin voimakkaasti maakuntien asukkaita, kansalaisia, että näin äärimmäisen niukalla enemmistöllä tämän päätöksen tekeminen ei minusta ole myöskään eettisesti oikein.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Ensiksi haluaisin kommentoida täällä käytettyjä puheenvuoroja joiltakin pieniltä osin.

Kyllä minun mielestäni on turha kiistää nyt tätä kytkeykaspöytäkirjasta tässä, minusta myös uhkailua on varmasti esiintynyt molemmin puolin tässä asiassa. Tilanne on päässyt siinä mielessä vähän käsistä irti ja on epänormaali verrattuna meidän muuhun päätöksentekoomme. Näin en olisi suonut käyvän.

Ministeri Backmanin puheenvuorossa kiinnitti huomiota se, että hänkin itse asiassa hieman sekoitteli keskenään kunnan- ja valtionhallintoa ja jotenkin hämärtäytyi jälleen kerran se, että me olemme tekemässä päätöstä valtionhallinnosta, emme kuntien hallinnosta. Hän puhui aika moneen kertaan tästä maakuntien Suomesta.

Kuitenkaan tällä suurlääniratkaisulla ei ole tämän maakuntien Suomen kanssa ainakaan sillä tavalla tekemistä, että esimerkiksi nämä taloudellistoiminnalliset perusteet, jotka vain muutama vuosi sitten olivat keskeisessä asemassa, kun maakuntien liittoja perustettiin, on nyt täydellisesti hylätty, kun on tehty tämä maantieteellinen jako. Tämän väitteen tueksi riittää, kun katsomme karttaa, riittää, kun kysymme itseltämme esimerkiksi, miten ehdotetun Länsi-Suomen sisällä minkälaiset kulkuyhteydet siellä esimerkiksi on.

Myös vähän hämmästyin sitä, että lääninhallitusten merkitystä ministerin puheessa mielestäni vähäteltiin ja kuitenkin tiedän omasta kokemuksestani, että lääninhallitukset ovat myötävaikuttaneet positiivisessa hengessä omien alueittensa kehitykseen.

Haluan myös tässä yhteydessä sanoa, että vastaan nyt tämä eduskunta on tavallaan riistämässä lääninhallitukselta pois sen tehtävän siinä muodossa kuin voimassa olevassa laissa siitä puhutaan. Eli nyt lääninhallintolain 3 § puhuu, että lääninhallituksen on huolehdittava läänin tilasta ja tarpeista sekä kaikin puolin edistettävä läänin kehitystä ja sen väestön parasta. Mielestäni näin on tähän saakka nimenomaan tapahtunut ja sitä minusta ei ole syytä unohtaa. Meidän kannattaisi päinvastoin pysähtyä ihmettelemään, miksi tämän tyyppinen tärkeä tukitehtävä on uudessa lakiehdotuksessa nyt ehdotettu lääninhallituksilta otettavaksi pois.

Olen myös hyvin hämmästynyt toistuvista yrityksistä leimata lääninhallintouudistuksen vastustajat pikkuaasioilla näpertelijöiksi mainitsemalla, että esimerkiksi nämä sosiaaliturvaleyteikukset olisivat olleet meille paljon tärkeämpi askare. Kun itse nyt satun olemaan myös sosiaalipoliitiikan alan sanotaanko friikki suorastaan ja pidän sitä koko poliittisen toimintani keskeisimpänä lohkona, minua tämä asia on vaivannut tietysti varsin paljon. Haluan tältä paikalta uudelleen todeta, että se liikkumavara, mikä hallituspuolueitten kansanedustajille on jätetty sosiaaliturvakysymyksissä, on hallituksen tekemän ohjelman johdosta ollut äärimmäisen pieni. Sen sijaan hallitusohjelmassa esimerkiksi ei ole puhuttu vastaavalla tarkkuudella mitään tällaisesta hal-

linnonuudistuksesta, vastaavalla tarkkuudella, alleviivaan.

Jossain määrin loukkaavana voi pitää myöskin sitä väitettä, että me, jotka vastustamme tätä suurläänihanketta, olisimme hallituspuolueiden edustajina nyt menneet tavallaan siihen loukuun, että oppositio kuljettaa meitä. Kun kaikki ryhmät ovat tässä asiassa hajallaan ja kun minä ainakin arvostan joka ainoan kansanedustajan perusteluita kysymyksissä, niin minusta tällaiset kärjistyksiset ovat tarpeettomia.

Lääninhallitukset ovat enemmän kuin valtiollisen edustajien alueellaan. Ne edustavat alueita tai ainakin välittävät alueilta tietoa kansalaisten olosuhteista keskusvirastojen päätöksenteossa ja suunnittelussa käytettäväksi. Alueen olosuhteiden tuntemusta ei voida koskaan jättää pelkästään modernin tekniikan ja lausuntojen varaan. Lääninhallituksilla on ollut mahdollisuus perustaa alueellinen asiantuntemuksensa myös silmähavaintoihin ja henkilötuntemukseen.

Suurläänien perustaminen surkastuttaa vähitellen sivupisteiksi jäävät entiset lääninhallitukset. Jos sivupisteillä ei ole samoja valtuuksia kuin suurläänien pääkeskuksilla, merkitsi uudistus itse asiassa myös uutta hallinnon porrasta. Suurläänien konttoreista ei voida ajan oloon pitkien etäisyyksien vuoksi käydä tutustumassa oloihin paikan päällä.

Eduskunta on tämänkin hallituksen aikana lisännyt lääninhallituksille tehtäviä, jotka edellyttävät paikan päällä käyntiä ja olosuhteiden tuntemusta. Perusoikeusuudistus lisäsi kansalaisten taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia perusoikeuksia. Valtion ja kuntien tulisi olla näiden oikeuksien takuumiehinä yhdessä.

Itse näen niin, että nykyaikaistuneella valvonnalla voisi olla kansalaisten kannalta merkitystä silloin erityisesti, kun ongelmien esiintuloa voidaan ehkäistä ennalta. Tämän ns. pehmeän ohjauksen tulisi olla niin valtion kuin kuntienkin intressissä, sillä kansalaisen hyvästähän tässä on kysymys. Tässä jälleen viitataan siihen, että tähän ratkaisevaan päivään, kun tänään teemme päätöstä, on vielä voimassa tämä pykälä, jolla läänin ja sen asukkaiden parhaan puolesta on voinut toimia. Haluan myöskin huomauttaa, että Ruotsissa vapaakuntakokeilun kokemukset ovat jo johtaneet esimerkiksi valtion valvonnan lisäämiseen ja nimenomaan kansalaisen hyvinvointitehtävien suunnassa.

Näin tullaankin siihen kysymykseen, että valtion intressi alueistaan olisi mielestäni Suomessakin kokonaan arvioitava uudelleen. Suurläänien

perustaminen tulisi eittämättä etäännyttämään valtion päätöksentekoa kansalaisista. Voidaan jo kysyä, mikä on suurlääneistä saatava lisäarvo siihen verrattuna, että päätökset tehtäisiin kokonaisuudessaan Helsingissä. Ennen päätöksentekoa lääniasiaissa olisi pitänyt selvittää, mitä tehtäviä keskushallinnosta voidaan siirtää alueilla päätettäväksi. Alueiden intressissä on, että valtionhallinnossa päätösvallan delegointiprosessi jatkuu. Mitä enemmän valtion omaa päätösvaltaa voidaan siirtää alueille, sitä ilmeisemmäksi tulee, että tarvitaan alueensa olosuhteet tuntevat lääninhallitukset.

Arvoisa puhemies! Me tiedämme, mitä tapahtui, kun E-osuuskauppaliikettä ja säästöpankkeja alettiin yhdistää. Fuusiot ja suuralueiden muodostaminen synnyttivät aina uusia periferioita, takamaa-alueita. Hallituksen esitys on tällainen. On silmänlumetta kirjoittaa, kuten hallituksen esityksen perustelutekstissä, että lääninhallituksen toiminnan kehittämistavoitteena on "vahvistaa lääninhallituksia valtion alueellisina yleis- ja erityishallintoviranomaisina". "Vahvistaminen" voi tarkoittaa ainoastaan resurssien vetämistä pois sivupisteiksi jääviltä ja toiminnan keskittämistä yhä harvempiin pisteisiin etelämmäksi. Tehtävien hoidon kannalta tilanne ei voi vahvistua vaan heikentyä, kun etäisyys kasvaa.

Nyt esillä olevan lääninhallituslain mukaan sivupisteiden elämä jää riippumaan kokonaan maaherrojen päätöksistä. Kun sivupisteitä ei haluttu kirjata lakiin, on se jo selvä viesti ja aiheuttaa pelkoa sen suhteen, että sivupisteet ovat todellakin tarkoitetut ainoastaan ylimenokauden ratkaisuksi.

Kuten hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, tarkoituksena on siirtää keskushallinnosta tehtäviä lääninhallituksiin. Tämä on ikään kuin ollut myöskin yksi perustelu suurläänihankkeelle, mutta minä sanon, että samaa perustelua voidaan käyttää sen perustelemiseksi, että nykyinen läänijako säilytetään.

Suurläänit Suomen maantieteen ja kulkuyhteyksien kannalta ovat aika lailla järjettömän näköinen esitys. Voidaan oikeastaan kysyä, mitä yhteistä esimerkiksi on Turulla ja Konnevedellä. En minä ainakaan vielä ole keksinyt sitä. Hallituksen esitys on rakennettu ajatuksellisesti niin, ettei Väli-Suomeen itse asiassa tulisi yhdenkään läänin pääkaupunkia, vaan päätösvalta tulisi valumaan etelään. Näin uskon, muuten en voi ymmärtää, että esimerkiksi turkulaiset ovat täällä äänestämässä hallituksen esityksen puolesta. (Ed. Pekkarinen: Eivät kaikki ole!) — Niin, eivät

tosiaan kaikki. — Mutta varmasti ne, jotka ovat hallituksen esityksen puolesta äänestämässä, ovat ilman muuta lähteneet siitä, että tulevan suurläänin pääkaupunki on Turku eikä esimerkiksi Vaasa tai Jyväskylä.

Liikenneyhteydet tosiaan Länsi-Suomen läänin sisällä esimerkiksi ovat täysin mahdottomat. Jos ylipäättään on ajatustakaan käydä hallintoalueen paikkakunnilla, niin tämän toimen hoitamiseen tarvitaan pienlentokoneita, tai sitten yhteys läänin muihin osiin on hoidettava lennoin aina Helsingin kautta. Ei tämä mitenkään sovi siihen vakuutteluun, että alueellisten olosuhteiden tunteminen olisi suurläänienkin tavoite.

Lääninhallitukset ovat olleet kaikkina aikoina valtion aluehallinnon perusinstrumentti. Koko aluehallinnon luomisen ideana on ollut luoda lisäarvoa keskushallinnossa tapahtuvalle päätöksenteolle alueiden tuntemisen kautta. Kunnallinen organisaatio ei voi tässä suhteessa korvata valtion omaa organisaatiota. Valtion oman aluehallinnon merkitys on suurin alueilla, joiden hyvinvoinnille valtiovalan tekemien päätösten merkitys on suurin. Lääninhallitusten merkitys taas oman alueensa sisällä on ollut suurin pienille kunnille, joiden toimintaa lääninhallitukset ovat voineet varsin paljon tukea. Lääninhallinnon tehtävät ovat vuosikymmenien varrella vaihdelleet, mutta ovat nytkin laajemmat kuin silloin, kun nykyläänejä perustettiin. Läneillä on ollut suuri vaikutus alueiden kehittymiseen.

Pahoittelen vielä sitä, että valtion ja kuntien aluehallinto on keskustelussa sekoitettu keskenään. Uskon, että ehkä kaikille ei edes ole täysin tämä asia valjennut.

Arvoisa puhemies! Kun retkelle lähdetään, on varauduttava sekä sateeseen että poutaan. Sen takia, arvoisa puhemies, teen lausumaehdotuksen, joka kuuluu seuraavasti:

"Päätettäessä suurläänien perustamisesta eduskunta edellyttää, että lääninhallitusten sijoituspaikkakunnista päätettäessä noudatetaan alueellista tasapuolisuutta."

Minusta tämän ponnien kautta on hyvä testata sitä, mitä eduskunnan enemmistö alueiden Suomelle aikoo tehdä.

Ed. Häkämies merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja totesi,

että kun lakiin ei saatu mainintaa sivupisteistä eliikkä nykyisten lääninhallitusvirastojen toiminnan jatkumisesta suurempien läänikokonaishuoneiden osana, se tarkoittaisi sivupisteiden lopettamista tuossa tuokiossa.

Nykyisessä lainsäädännössä ei ole mitään mainintoja toimintojen hajauttamisesta lääninhallinnossa. Kuitenkin Hämeen läänissä on aivan vapaaehtoisesti sijoitettu merkittävimmät toiminnat, missä maakunnallista yhteyttä tarvitaan, alueen eri maakuntiin, eli Tampereelle ja Lahteen on hyvin suuri osa lääninhallinnon virkamiehistä sijoitettuina. Vastaava mekanismi toimii toki suurläänikuviossakin. Pitäisin varsin perusteltuna, että valtaosa lääninhallitusten virkamiehistä jatkaisi toimintaansa nykyisissä toimipisteissä. Vain pientä yläkerrosta liikutellaan. Tästä ei nyt kannattaisi noin dramaattisia johtopäätöksiä vetää.

Nimenomaan nykyisin kun ei ole minkäänlaisia mainintoja sivupisteistä eikä aikoinaan edes lakia säädettyä ole niitä haettu, siitä huolimatta niitä on synnytetty alueellisesti laajoissa ja useampia maakuntia käsittävissä lääneissä. Tämän linjan pitää jatkua myös suurläänien muotoutuessa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja ja monet muut edellä puheenvuoron käyttäneet ovat puuttuneet koplauskysymykseen. Koplauksesta puhutaan tässä yhteydessä, kun hallitus on kytenyt yhteen elinkeinopiirit ja lääninhallituskysymyksen. Sopii kysyä, miksi. Ilmeisesti siksi, että asia saataisiin läpi. Jos täällä saataisiin erikseen päättää läänikysymys, kaikki 11 läänin varmasti säilyisivät. Jos täällä erikseen saataisiin päättää elinkeinokeskuskysymys, kaikki 15 elinkeinokeskusta syntyisivät. Nyt koplaus estää eduskunnan todellisen mielipiteen esilletulon. Ei voi olla epäilemättä vahvaa tarkoitushakuisuutta hallituksen toiminnassa. Kysyä vain sopii, onko tällainen koplaus oikein, onko se ylipäänsä hyväksyttävää tai moraalista.

Ed. L ö v : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Vehkaojan lausumaehdotusta, koska mikäli pohjaehdotus hyväksytään, on oikeudenmukaisuuden nimessä tärkeää, että lääninhallitusten sijoittamisessa otetaan alueellinen tasapuolisuus huomioon, kun suurläänit monella tavalla muuten tietävät alueiden syrjintää.

Kannatan tietysti myöskin ed. Kiljusen hylkäys ehdotusta.

Talman! Ministeri Backman säger i dag att service som grundar sig på lag är dyr och ingenting garanterar, när man med regeringens och andra instansers beslut kan ordna allt mycket bättre. Jag anser att de när servicefunktioner, som nu mister lagens skydd när som helst i framtiden kan tas bort från regionerna, utan att riksdagen kan göra någonting. Var är makten i Finland, jag bara frågar? Jag tycker att det väldigt mycket är ett uttryck för en centraliseringsiver, ett maktkoncentrationsbegär som uppfylls om den här reformen går igenom i föreslagen form.

Puhemies! Ministeri Backman sanoo, että lakiin sidottu palvelu ainoastaan maksaa eikä takaa mitään, kun taas hallituksen ja muiden tahojen päätöksillä voidaan kaikki järjestää paremmin. Minä olen sitä mieltä, että ne lähipalvelut, jotka nyt mahdollisesti saatetaan lain ulkopuolelle, voidaan koska vain poistaa alueilta, ilman että eduskunta voi tehdä yhtään mitään. Missä elimessä on valta Suomessa, minä vain kysyn. Eiköhän tässä ole vain keskittämishalusta kovin pitkälle kyse.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Aluehallintolain aikaisempien käsittelyvaiheiden yhteydessä varmasti kaikki olennainen on tullut jo moneen kertaan sanottua. Sen takia tuntuu tietyllä tavalla turhalta tulla enää tänne.

Tulin kuitenkin. Tulin kuitenkin erityisesti sen takia, että ministeri Backman hallituksen uskollisena puolustajana kävi täällä esittämässä erinäisiä perusteluja, joille minä ymmärrän hänen löytävän omista lähtökohdistaan vissinaiset todisteet, mutta nuo todisteet minun mielestäni eivät kestä, eivät hallinnon järkevän kehittämisen ideoita, eivät myöskään maakuntien kaikkinaisen kehittämisen ja omaehtoisuuden tärkeitä peruskriteereitä, niitä kaikkia ne eivät kestä. Ei liioin ministerin näkemys siitä, miten nimenomaan suurläänijärjestely johtaisi suuriin säästöihin, ei edes se, kestä järkeviä perusteluja. Sille ei siis löydy kestäviä perusteluja. Viime päivinä ja viikoina onkin oikeastaan näyttänyt siltä, että ainoa, mikä ministerin käteen olisi jollakin tavalla korttina jäämässä, on muutama miljoona tai enimmillään muutama kymmenen miljoona markkaa monien monien vuosien jälkeen vasta säästöinä valtion hallinnon menoista. Tämän uudistus kenties tuottaisi.

Tästä aihepiiristä vielä tässä kolmannenkin käsittelyn yhteydessä muutama sana.

Mitä ensinnäkin tulee maakuntien liittojen

asemaan, maakuntien omaan puhevaltaan ja toisaalta läänien tehtävään ja lääninhallituksen rooliin, näiden mahdolliseen keskinäiseen ristiriitaan, siitä aluksi sanon ihan muutaman sanan. Kuten aikaisemmin jo vastauspuheenvuorossani sanoin, toistan sen vielä, on aivan oikein ja välttämätöntä se, että alueiden ja maakuntien kehittämistä ja puhevaltaa on maakuntien liittojen omissa käsissä. Maakuntien liitot saavat valtuutensa ja tavallaan toiminnan oikeutuksensa alhaalta käsin: kunnista, maakuntien asukkailta, elinkeinoelämläältä, ammattijärjestöiltä jnp. On aivan oikein, että maakuntien omissa käsissä, ei valtion keskushallinnon käsissä, on keskeiset maakuntien kehittämisestä tehtävät päätökset, että maakuntien liitoilla on puhevalta maakuntien omissa nimissä.

Mutta, arvoisa puhemies, tämän periaatteen tunnustamisen ja hyväksymisen kanssa ei ole millään tavalla ristiriidassa se toiseikka, että on tarkoituksenmukaista ja hyvä, että maakuntien liittojen toimialueet ja myös läänit ja muu valtion aluehallinto olisivat aluejaotukseltaan niin monta kertaa kuin mahdollista yksi yhteen tai mahdollisimman lähellä yksi yhteen. Miksi näin? Miksi ei ole tarkoituksenmukaista perustaa suuralueita Pihtiputaalta tai Konnevedeltä aina Turkuun saakka tai Nurmeksesta ja Lieksasta aivan eteläisimpään Suomeen saakka jne? Siitä yksinkertaisesta syystä mielestäni, että eri vaiheiden valtion aluehallinnon uudistuksen jälkeenkin lääneille, lääninhallituksille, on jäänyt erittäin merkittävä määrä edelleenkin valtion alueviranomaistehtäviä. Ne on täällä moneen kertaan sanottu: poliisi, pelastus, väestönsuojelu, tuoteturvallisuus, kuluttajansuoja, sivistystoimen tietyt tehtävät, sosiaali- ja terveystoimen tietyt tehtävät, lupahallinnon tietyt tehtävät jne. Niitä on, ja niitä tehtäviä tai yhtäkään niistä hallitus ei ole siirtämässä pois lääninhallitusten tehtävävastuualueelta, ei ole. Ne tehtävät lääneille jäävät tämän uudistuksen jälkeenkin.

Kun näin tapahtuu, sitä suuremmalla syyllä joutuu kysymään, minkä takia näiden tehtävien, joita pienimmässäkään lääninhallituksessa hoitaa 80 henkilöä, suurimmassa 200 henkilöä, hoidon maantieteellinen alue pitäisi venyttää näiksi suurmöhkäleiksi, joista äsken puhuin ja joita hallitus tässä tavoittelee. Mitään järkiperusteita tällaiselle ajattelulle ei kerta kaikkiaan löydy.

Palatakseni maakuntien liittoihin ja maakuntien ääneen sanon: On tavattoman tärkeä päinvastoin se seikka, että maakuntien liitoilla ne yhteistyökumppanit, joiden kanssa liitot tekevät

alueensa kehittämistyötä, olisivat mahdollisimman lähellä maakuntien liittojen omaa toimialuetta. Että Etelä-Pohjanmaan liiton johto voi niissä asioissa, joissa valtion puolelta vastuun kantaa Vaasan lääninhallitus nykyään, jatkossakin asioida Vaasassa olevan Vaasan lääninhallituksen kanssa. Että Pohjois-Karjalan liitto voi jatkossakin asioida Joensuussa olevan Pohjois-Karjalan lääninhallituksen kanssa eikä Mikkelissä tai jossakin huomattavasti kauempana. Näitä esimerkkejä voisi jatkaa. Tästä pohjimmiltaan on kysymys. Ei ole tarkoituksenmukaista se, että valtionhallinnon tietyt tehtävät vietäisiin tällaisiksi suuralueiksi.

Keskusteluissa tuon tuosta on aina pilkahtanut ajatus siitä, että onhan siitä puhuttu ja edellisen vaalikaudenkin aikaan oli esillä mahdollisuus mennä pitemmälle maakunnallisen hallinnon uudistamisessa. Niin olikin. Edellisen vaalikauden aikana silloisen hallituksen ohjelmaan oli kirjoitettu ajatus siitä, että suoritettaisiin maakuntahallinto-, maakuntaitsehallintokokeiluja osassa Suomea. Sitä varten oli selvitysmies. Hän teki ehdotuksen, mutta se ehdotus eri syiden, joihin en kajoa, vuoksi ei edennyt. Jos siihen olisi menty, niin alueillahan valtion aluehallinnon tehtävät ja toisaalta maakuntien omat tehtävät olisi koottu samojen kattojen alle yhdeksi maakuntaitsehallintoideapohjaiseksi järjestelyksi, jossa maakuntien itsensä käsissä olisi ei vain kuntapohjaiset maakunnalliset tehtävät vaan myös valtion aluehallinnon tehtävät.

Sitä askelta ei voitu ottaa, ja kun ei voitu ottaa, päätettiin, että valtion alueellista hallintoa kootaan jatkossa entistä selkeämmin maakuntapohjaisesti, ei suuralueisiin niitä pannen, vaan maakuntapohjaiseksi. Tässä olen ministeri Backmanin kanssa samaa mieltä. Jatkossakin pitäisi näin tehdä, koota valtion aluehallintoa maakuntapohjaisesti. Ministeri Backman pitää, ainakin eräässä puheenvuorossa piti tätä ajattelua aivan oikeana. Kuitenkin hän nyt tällä esityksellään on erään keskeisen valtion aluehallintotehtäväkonaisuuden osalta laittamassa nämä tehtävät ei maakuntajakoon, vaan suuraluejakoon. Ilmeinen ristiriita on hänen omien puheidensa ja nyt tämän tavoitteen välillä, mitä tämä hallituksen esitys tässä on toteuttamassa.

Siitä annan tunnustuksen ministeri Backmanille, että hän täällä asian aiemman käsittelyn yhteydessä kävi osoittamassa ja todistamassa sen, että tällaisiin suuralueisiin edellinen hallitus omilla toiminnoillaan ei tähdännyt, ei läänien eikä muidenkaan toimien osalta.

Arvoisa puhemies! Mitä vielä tulee siihen, jos tämä askel otetaan, että suurläänit perustetaan, mitä se merkitsee jatkossa tämän maakunnallisuuden ja alueellisuuden, maakuntien Suomen tulevan tien ja kehityksen kannalta. Minun suuri pelkoni on se, että jos tämä esitys menee lävitse ja tietyistä maakunnista tietyt tehtävät kaikkoon kauaksi hoidettaviksi, hyvin kauaksi näiden maakuntien omalta alueelta, ne valtion aluehallinnon tehtävät eivät enää koskaan niihin maakuntiin palaa. Hyvin vankat perusteet on uskoa, että näin käytännössä kävisi, mikäli tämä esitys läpi menisi.

Arvoisa puhemies! Palaan tämän kolmannen käsittelyn tietyllä tavalla ydinkohtaan. Oikeastaan elinkeinokeskusten ja läänien supistamisen kytkeminen toisiinsa oli jo toisen ja ensimmäisenkin käsittelyn tärkein asia. Sanon vielä sen, minkä niin moni minua paljon paremmin täällä on sanonut, että nämä asiat eivät totisesti liity keskenään millään toiminnallisella tavalla yhteen. Minä erityisesti toivon, kun tiedän myöhemmin täällä ed. Auran tulevan käyttämään puheenvuoron ja kun hän on ollut tässä valmistelutyössä mukana, että hän valaisisi meille, millä tavalla 15 elinkeinokeskusta ja 5 läänin nyt toiminnallisesti liittyvät sillä tavalla yhteen, että toisia pitää olla 15 ja toisia 5. Perusteluja tälle näkemykselle on tavattoman vaikea löytää. Säästötökö? Ministeriössä on laskettu, että alkuvaiheessa muutaman miljoonan ja jatkossa pitkien aikojen päässä sitten ehkä 50–60 miljoonan markan säästöt tämä järjestely tuottaisi. Hyvin ovat lonkalta tehdyt nämä laskelmat. Paljon analyysimpiä ja eritellympiä ovat ne laskelmat, joilla on osoitettu vääräksi mielestäni nämä säästötulkinat ja -arviot.

Sitä paitsi vaikka niin olisikin, että tällä esityksellä saataisiin jokin määrä säästöjä aikaiseksi, ovatko sittenkään muutaman miljoonan markan tai vaikkapa jonkin kymmenen miljoonan markan säästöt sen arvoisia, että niiden tekemisellä viedään uskoa ja toivoa pois merkittävästä osasta Suomea, monista maakunnista ja lääneistä, jotka pitävät, arvoisa ministeri, tärkeänä sitä, että nykyinen läänijako säilyy? Te voitte sanoa, että numeroin näyttää siltä, että näin on, että säästöjä tulisi. Mutta olen varma siitä, että te pohjimmitanne pystytte tunnustamaan myös sen, mikä suuri merkitys alueiden kaikkinaisen kehityksen kannalta on myös sillä, että niiden alueiden asukkaat kokevat, että myös valtiovalta huomioi heidän tarpeitaan ja toiveitaan eivätkä valtion herrat vie heiltä pois sellaisia toimintoja,

jotka nuo maakuntien ja läänien asukkaat kokevat itselleen tärkeiksi. Vaikka ne teidän mielestänne eivät olekaan ehkä niin tärkeitä, mutta kun ne näiden ihmisten mielestä sitä ovat, jo sillä seikalla on suuri merkitys, jos ihmiset näin sen asian kokevat.

Kun kysymys ei ole vain kokemisesta ja tunteesta vaan myös faktisesta, tosiasiallisesta asiain-tilasta, on tärkeää myös tosiasiaa näille lääneille ja maakunnille tehtävien siellä hoitaminen. Kun näin on ja sekä tunnepuolen että myös toiminnalliset realiteetit puhuvat nykyisen läänijaon säilyttämisestä, niin toivoisin ja vetoaisin ministeriin siinä, että hänkin antaisi ymmärrystä sille, että läänijako säilytettäisiin. Tiedän, että hevin sille ei ymmärtämystä tule, mutta toivon että ymmärtämystä tulisi nimenomaan sille, että elinkeinokeskukset voitaisiin kaikissa oloissa kuitenkin perustaa.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteluilla minun on hyvin helppo yhtyä siihen, mitä täällä ed. Kiljunen ehdotti, jos oikein ymmärsin. En ollut paikalla silloin, mutta ymmärsin, että hän teki esityksen, joka käytännössä merkitsee sitä, että suurläänejä ei perustettaisi, että tämä lakiesitys hylättäisiin, mutta maakuntien alueiden kehittämistyön kannalta tärkeä ajatus elinkeinokeskuksesta käytännössä toteutettaisiin. Elinkeinokeskusten perustaminen noudattelee valtionhallinnon horisontaalista, aluekeskeistä kokoamista, ei suuralueisiin menemistä. Mutta 5 läänin perustaminen poikkeaa tästä. Se on menoa suuralueisiin, joille ei toiminnallisia perusteluja löydy.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen entisen sisäasiain- eli hallintoministerin kantaa maakuntien liittoihin ja niiden kannanottoihin siltä pohjalta, että meillä oli kaikki maakuntien liitot valiokunnassa kuultavina ja suuri osa niistä oli sitä mieltä, että suurläänit ovat oikea ratkaisu. Nimenomaan tätä kautta he halusivat vahvistaa kansasta tulevaa päätöksentekovaltaa eikä valtion holhousvaltaa. Ihmettelen vielä sitäkin taustaa vasten, että keskustalaisena olette sitä mieltä, että tätä puolta ei voi keventää ja enemmän siirtää valtaa ja päättämistä nimenomaan kansalaisyhteiskunnasta tulevalle voimalle. Tämä on kyllä aika hämmästyttävää keskustalaisen kannanotoksi.

Sitä paitsi vielä on otettava huomioon se, mikä läänien tehtävämuutos on ollut; se on ollut todellinen, kun ajatellaan, että maakuntien liitoille on siirretty lääninhallinnolta tehtäviä, ympäristökeskuksille on siirretty tehtäviä ja monta muuta

tehtävää on siirretty lääninhallituksilta pois. Ihmettelen, miksi pitää pitää samanlainen hallinto pystyssä, vaikka tehtäväkuvat ovat vuosien mitaan muuttuneet. Sitäkin taustaa vasten vielä haluan tuoda teille sille sen, että Uudenmaan lääninhallituksessa suurläänin kautta toteutuvat tehtävät tulisivat olemaan samaa luokkaa kuin ennen näitä muutoksia vuonna 1990.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kuullut ed. Pekkarisen käyttämän puheenvuoron tässä salissa ainakin kolme kertaa, ehkä neljäkin kertaa. Totta kai ed. Pekkarisella on oikeus puhua eikä tämä puheeni ole tarkoitettukaan yksinomaan häntä kohtaan. Me osaamme jo kaikki toistemme mielipiteet ulkoa. Me emme pysty enää vaikuttamaan kehenkään. Me olemme jo tästä yhden kerran äänestäneet, joten minä ihmettelen, miksi ihmeessä me käytämme vielä monta monituista tuntia tämän asian käsittelyyn.

Jos työttömyyden hoitoon käytettäisiin yhtä paljon energiaa, meillä ei varmasti olisi näin paljon työttömiä tässä yhteiskunnassa. Täytyy sanoa, että en ole myöskään koskaan ollut näin tehottomassa työyhteisössä, jossa käytetään aikaa tällä tavalla, siis saman asian käsittelyyn näin monta kertaa. Vetoankin kaikkiin meihin kansanedustajiin, ettemme käyttäisi arvokasta aikaamme tällä tavoin, käymällä läpi samaa asiaa monta monituista kertaa, vahvistamalla toisiamme sellaisessa asiassa, josta meillä jokaisella on jo mielipide.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Pekkarinen puhui siitä, että maakuntia ja maakunnallista hallintoa pitäisi vahvistaa, sanon, että työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamisella sitä vahvistetaan. Äänestämällä suurlääniä puolesta asia tulee varmistettua kaikella tavalla.

Tämä on oikeastaan ihan sama linja, jonka edellinen hallitus jo aloitti, kun tehtiin maakunnallisista liitosta kehittämiskeskustoja ja lähdettiin tälle tielle. Tämä on ihan sitä samaa jatkoa. Näin myös edellinen hallitus ajattelikin, että sitä pitää jatkaa.

Mitä tulee lääninhallituksiin, ed. Pekkarinen, tällä hetkelläkään lääninhallinto ei ole maakun-

tapohjainen, se on muistettava. Turun ja Porin läänissäkin on kaksi maakuntaa, Hämeen lääni jne. Ei niin ole koskaan ollut lääninhallinnossa. Eikä meillä muukaan hallinto ole maakuntapohjaista, esimerkiksi tuomioistuinlaitos, hovioikeuspiirit, tiepiirit eivät ole maakuntapohjaisia eikä tarvitsekaan olla. Tässähän on se idea, että näissä ns. suurlääneissä, joita en pidä suurlääneinä sinänsä, maakunnat ovat ehjinä kokonaisuuksina. Mutta haluan korostaa, että lääninhallinto meillä nimenomaan ei ole maakuntapohjainen ollutkaan.

Ed. Karhunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluan todeta, että puhun tässä keskustelussa ensimmäistä kertaa.

Ed. Pekkarinen korosti, että valtioneuvoston tulisi ottaa huomioon alueiden asukkaiden näkemykset ja toiveet. Kysyisin, millä tavalla ed. Pekkarinen ollessaan sisäministerinä otti huomioon asukkaiden näkemykset ja toiveet juuri saman tyyppisissä läänikysymyksissä.

Riihimäen talousalue niin kuin Lahden talousaluekin haki useita kertoja Uudenmaan läänin jäsenyyttä ja mahdollisuutta siirtyä Uudenmaan läänin. Ministeri Pekkarinen sanoi aina, että odotetaan aluehallinnon kokonaisuudistusta ja sitten palataan asiaan.

Ed. Pekkariselle voisin kyllä kertoa, millaista on asua läänirajan kunnassa, kun raja railona aukeaa kahden kunnan, Hyvinkään ja Riihimäen välillä. On tiivis talousalue, jossa on Hyvinkää, Riihimäki, Loppi, Hausjärvi. On yhteinen elinkeinokeskus, yhteinen elinkeinokuntayhtymä, ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, kaatopaikka, kauppakamari, jopa paikallisradio, mutta silti kaikki hankkeet pitää kiikuttaa kahteen työvoimapiiriin, kahteen elinkeinopiiriin ja tehdä todella turhaa byrokratiaa. Kun ministeri Pekkariselle aikoinaan anomuksia lähetettiin, niin hän ei korvaa lotkauttanut asialle, vaan sanoi aina ja vetosi, että palataan aluehallintouudistuksen jälkeen. Palattaisiinko nyt, ed. Pekkarinen, tähän asiaan?

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee siihen, kun ed. Karhunen on, kuten ymmärsin, raukoilla rajoilla syntynyt ja siihen kokemuspieriin, minä voin kertoa, että syntymäkotini, jossa olen asunut aika pitkään, on 8 kilometrin päässä kolmen läänin rajapyykistä. (Ministeri Jaakonsaari: Ja sen huomaa!) — Ministeri Jaakonsaari, jolla on erityisen

terävä kieli ja kyky arvioida edustajia, teki sen välittömästi, ei jättänyt tilaisuutta käyttämättä. (Min. Jaakonsaari: Se oli positiivista!) Aivan oikein, se hänelle suotakoon, se on ministerin oikeus.

Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg sanoi, että maakuntien liittojen asemaa vahvistettaisiin tällä esityksellä. Miten, arvoisa ed. Dromberg, jonkin Pohjois-Karjalan tai Etelä-Pohjanmaan tai Keski-Suomen tai kaikkien muiden maakuntien liittojen asema siitä vahvistuu, jos yksi valtionhallinnon alueviranomaisena, yksi maakuntien liittojen yhteistyökumppani siirtää hynttyynsä puoli Suomea kauemmaksi, niin kuin useiden maakuntien kohdalla käy? (Ed. Dromberg: Niiden merkitys lisääntyy silloin alueella!) Miten se silloin lisääntyy? Tehtävät jäävät lääninhallitukselle, mutta se paikka, josta käsin lääninhallitus saa yhteistyökumppanin kaverikseen, erkane maantieteellisesti hyvin kauas. Tehän sanotte modernina ihmisenä, että tietotekniikka on olemassa. Me kaikki tiedämme suurin piirtein samalla tavalla, mitä tietotekniikka voi näihin antaa.

Arvoisa puhemies! Ed. Mikkolalle sanon lopuksi, että on aivan totta, ed. Mikkola, eihän läänijako ole tällä hetkellä maakuntapohjainen. Sehän on ilman muuta selvä, ne eivät mene yksi yhteen. — Ed. Mikkola ei täällä tällä hetkellä olekaan paikalla. — Valitettavasti näin ei ole. Mutta onko suunta tästä yhtenäiseksi? Edistääkö jollakin tavalla yhtenäisten aluejakojen muodostamista se, että läänit vietäisiin suuralueisiin, viiden läänin jakoon? Se ei ainakaan sitä edistä nykyisestäään.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Sanonpa näin, että onneksi on demokratia, joka sallii monenlaisia mielipiteitä toistaiseksi tässäkin salissa. Jos täällä toimittaisiin ed. Huotarin mukaan, niin karsinnat olisivat siten helppoja, että lakkautettaisiin kaikki isopalkkaiset. Sehän tarkoittaisi tietenkin, että keskushallinnon purku olisi erinomaisen helppoa. Me lopettaisimme ministeriöt, kun siellä ovat kaikkein isopalkkaisimmat henkilöt.

Kiitän ed. Väistöä maltillisesta ja hyvästä esityksestä, jossa hän hallintovaliokunnan puheenjohtajana perusteli edelleenkin niitä näkemyksiä, mitkä 17:lle hallintovaliokunnan jäsenelle 157 asiantuntijan välityksellä välittyivät.

En myöskään ymmärrä ed. Skinnarin ajatuksenkulkua. Jos erityisvaliokunta kuultuaan 157 asiantuntijaa päätyi äänin 11—6, selkeällä majo-

riteetilla, siihen näkemykseen, että se halusi hyljätä hallituksen esityksen läänien uudistusten suhteen, ja sitten niukalla enemmistöllä 101—95 kolmen poissa ollessa täällä päädyttiin toiselle pohjalle, niin kyllä minä näkisin, että siinäkin leikissä on saattanut olla jo koplausta eli lastenkasvatusta kiristämällä, uhkailemalla ja lahjomalla mukana. Sitä varmasti täällä on harrastettu koko ajan ja tullaan harrastamaan jatkossakin.

Säästöjä tulee tehdä ja tehdäänkin, mutta se, että toimiva järjestelmä romutetaan niukalla enemmistöllä, ei minusta ole säästöä. Valtionhallinto teki aikanaan säästöä lakkauttamalla rakennushallituksen. Kun budjettikirjoja lukee taaksepäin, niin lakkautettu rakennushallitus maksaa tällä hetkellä enemmän kuin toimiva rakennushallitus. Kun hallintoa häivytetään johonkin, sitä jaetaan ja ositetaan, on entistä hankalampaa seurata kustannusten syntyä ja sinne syntyy vaikka minkä näköisiä piikkejä.

Ed. Pekkarinen on käsitellyt erinomaisesti maakuntahallintoa eli yrittänyt selventää meille kirkkaasti, että se tarkoittaa kuntien itsehallintoa. Lääninhallinto on valtion hallinnointia läänin päin.

Ed. Vehkaoja toi esille sen, mitä maaherratkin ovat kuulemisissaan pyrkineet tuomaan julki, eli he ovat oikeastaan läänien edusmiehiä. He ovat myös, vaikka ovat valtionhallinnon edustajia läänissään, alueensa puolestapuhujia ja puolen pitäjiä valtionhallintoon päin.

Riippuen tietysti maaherrasta, mutta voin sanoa, että Savossa on aina ollut sellaisia maaherroja, jotka ovat asettaneet meidän etumme jopa valtion saneluitten edelle. Sellaista me tarvitsemme susirajalla. Me tarvitsemme jotakuta, joka pitää meidän puoltamme. Nyt meidät liitetään sillä perusteella, että syntyy säästöjä, säästöjä, joitten arvellaan olevan ensi vuosituhannella noin 65 miljoonaa, ensi vuoden budjetissa peräti 2,5 miljoonaa. Kukaan ei ole puhunut säästämisestä silloin, kun on kopsuteltu pöytään kaiken näköisiä miljardimenoja, takuuvaltuuksien lisäämistä suurteollisuudelle; se on ihan hyvä asia, sitä kautta syntyy töitä ja toki kauppaa, syntyy myös luottotappioita, jotka ovat useita kymmeniä miljardeja. Nyt 2,5 miljoonan markan säästön vuoksi aiheutetaan valtavia henkisiä vaurioita alueitten identiteetille, yhteistyökyvyille.

Seuraavaksi alkaa tietysti suurläänien sisällä taistelu pääkaupungista. Ei siinä enää puhuta maakunnallisesta yhteistyöstä sen jälkeen. Ei puhuta Itä-Suomen tukipaketeista ja itäsuoma-

laisesta orastavasta yhteistyöstä, kun käydään verinen taistelu siitä, kuka saa pääpaikan. Sen jälkeen ollaan vuosikymmeniä vammautuneita toistemme suhteen. Se kai on tämän keskittämisen lopputulos ja tarkoitus. Kun synnytetään eteläinen lääni, jonka edustajat muodostavat parlamentissa yksinkertaisen enemmistön, voidaan sanoa, ja jotkut edustajat ovat ottaneet jo sen esille, että aluepolitiikkaa on myös etelässä. On varmasti sen jälkeen. Tämän salin yksinkertaisella enemmistöllä kaikki aluepolitiikka onkin täällä. Sitten voi kysyä, mitä on läntisessä läänissä tai mitä itäisessä tai pohjoisissa lääneissä. Ei siellä ole paljon mitään. Siellä on köyhät kyykysä.

Nämä ovat ne uhkakuvat, mitkä alueilla koetaan. On varmasti maakuntien liittoja ja niitten yhteistyötä, kuntien edun valvontaa, mutta jos siellä ei ole rahaa eikä välineitä, niin puhumalla ei paljon tuoteta. Ei tuoteta muuta kuin puhetta, mitä täälläkin tehdään.

Siitä syystä näen erittäin tärkeänä sen, että uudistuksia täytyy tehdä. En minä kannata hallinnointia, en tippaakaan pidä siitä, että ylläpidetään turhia instituutioita, mutta en myöskään pidä sellaisesta epä-älyllisestä uudistuksesta, joka lähtee liikkeelle jostakin välistä sen sijaan, että tarkasteltaisiin koko hallintoputkea ylhäältä alas, sitä, mitä ministeriöissä on todella delegoitavaa alas. Me perustamme elinkeino- ja työvoimakeskustoja. Niille tulisi antaa myös valtuudet tehdä rahaa. Näitten keskuksien kätilöt olivat itsekin jo lausumissaan siinä mielessä epävarmoja niiden toimimisesta, koska yhdistetään hyvin eri hallintokulttuurien henkilöitä sillä klausuulilla, että ketään ei sanota irti. Mitenkä siinä synnytetään yhteistyötä, jos keskuksen johtajalla ei ole varaa tehdä henkilöstöjärjestelyitä ja luoda itselleen sellaista organisaatiota, joka toimisi todella? Täällä pannaan vain kimppoja yhteen sinne ja tänne ja sen jälkeen on uudistus. On tietysti hirtittävän hyvä, että pyritään näihin, mutta ei sillä yhteenkoppaamisella, josta talousvaliokunnassa kuullut asiantuntijatkin sanoivat, että uudistukset voidaan toteuttaa toisistaan riippumatta. Nyt käytetään kiristystä, uhkailua ja lahjontaa.

Minä yhdyin ed. Kiljusen tekemään ehdotukseen ja toivon, että ihmiset alueilta osaavat toimia viisaasti alueittensa hyväksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmässä on aluehallinnon uudistamisesta käyty monta perusteellista keskustelua. Ryhmämme ei vastusta alue-

hallinnon uudistamista ja hallinnon kokoamista ja kehittämistä. Me emme kuitenkaan ole nähneet oikeana ja rehellisenä sitä tapaa, jolla tämä uudistus, joka nyt on kolmannessa käsittelyssä, on valmisteltu.

Hallitus käytti noin 15 kuukautta tämän Aluehallinto 2000 -projektin valmisteluun. Meille tuli se kuva, joka valiokuntakäsittelyssä vahvistui, että ensin oli asetettu pitkälti lopputulos ja tässä projektissa etsittiin lopputuloksen tueksi perustelut. Tältä pohjalta tätä asiaa on nyt käsitelty.

Eduskunnalle jäi valiokunnassa yksi kuukausi aikaa käsitellä tätä suurta uudistusta yhtä aikaa muun muassa erittäin suuren kuntien valtionosuusuudistuksen kanssa. Aikaa ei ollut riittävästi asian perinpohjaiseen käsittelyyn, ja kun pohjana ollut projekti Aluehallinto 2000 oli yksipuolinen, niin tämä ei antanut todellista mahdollisuutta eduskunnalle vertailla erilaisia vaihtoehtoja Suomen aluehallinnon kehittämiseksi. Nyt esitys on kolmannessa käsittelyssä, ja meiltä kysytään, hyväksymmekö tämän vaiko hylkäämme.

Tämä ei ole yhtä yksinkertainen kysymys kuin on joku sosiaaliturvan leikkausasia. Jos leikkaamme sosiaaliturvaa joltakin osin ja toteamme muutaman kuukauden kuluttua, että teimme virheen, huonon päätöksen, me voimme ottaa asian uudelleen käsittelyyn ja korjata virheen. Mutta nyt on kysymyksessä laaja, koko maata koskeva suuri hallinnon uudistus, jollaisia ei tehdä kuin ehkä kerran 50 vuodessa näin perusteellisia. Jos tässä tehdään virhe, sen korjaaminen ei ole mahdollista kovinkaan helposti, ja seuraukset, kustannukset ja henkiset ja muut seuraukset, jotka tällaisesta virheestä tulevat, ovat erittäin pitkäaikaisia ja raskaita.

Keskeisin arvostelu, mikä tähän esitykseen sisältyy, on se, että uudistuksen yhteydessä ei ole selvitetty muita vaihtoehtoja lainkaan. Ei ole selvitetty esimerkiksi sitä mallia, josta meillä eduskuntaryhmässä on aika paljon puhuttu, eli voitaisiinko siirtyä yhden läänin malliin, ehkä nollalääniinkin. Voitaaisiinko lääninhallitusten nykyiset tehtävät hoitaa yhdessä lääninhallituksessa, olkoon sen keskuspaikka Jyväskylässä taikka Helsingissä tai jossakin muualla? Tällaisen mallin ja mahdollisuuden selvittäminen on kokonaan jätetty tekemättä. Yksi malli voisi olla esimerkiksi seitsemän tai kahdeksan läänin malli, kolmen läänin malli taikka maakuntaläänimalli, jossa lähdettäisiin siitä lähtökohdasta, että Suomi on jaettu valtioneuvoston päätöksellä maakuntiin ja että koottaaisiinkin valtion aluehallinto

myös maakuntapohjaisesti. Nämä kaikki vaihtoehdot on meiltä jätetty selvittämättä. On tuotu vain järkevästi yhtä mallia.

Mikä tämä malli on? Tämä on siis 5 läänin malli, joka väistämättä tuo suomalaiseen hallintoon yhden uuden hallinnon portaan: tulisi 5 lääninhallitusta ja hallituksen esityksen mukaan ne 6 lääninhallitusta, jotka lakkautettaisiin lääninhallituksina, jäisivät alueellisinä palvelutoimistoina elämään ainakin toistaiseksi. Kun tällaisia palvelutoimistoja on tällä hetkellä 5 ja niitä tulisi näin 6 lisää, meillä olisi siis 5 suurlääniä ja 11 alueellista palvelutoimistoa. Sen lisäksi meillä olisi esityksen mukaan 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta ja 19 maakuntien liittoa. Eli tämä uudistus lääninhallinnon osalta toisi vain yhden uuden hallinnon portaan, sellaisen portaan, jossa maaherrat, kansliapäälliköt ja yleensä lääninhallinnossa ratkaisuvalltaa käyttävät virkamiehet olisivat 5 varsinaisessa lääninhallituksessa ja erittäin etäällä niistä kunnista, niistä yrityksistä, niistä kansalaisista, joita koskevia päätöksiä nämä virkamiehet tekisivät. Eli todellinen hallinto hajaantuisi, uusi porras tulisi ja päätösvalta siirtyisi kauas kansalaisista.

Tämä on mielestäni erittäin huono malli. Tämä on ehkä kaikkein huonoin malli, mitä aluehallinnon kehittämisessä voidaan ajatella, rakentaa uusi 5 läänin porras.

Tähän esitykseen ei sisälly lääninhallinnon minkään tehtävän poistamista tai siirtämistä muualle. Eli tehtävät säilyvät nykyisellään. Tämä ei anna perustaa sille, että näin meneteltäisiin. Uusia tehtäviä voitaisiin siirtää erityisesti valtion keskushallinnosta lääninhallituksiin, niihin 11 lääninhallitukseen, jotka Manner-Suomessa tänä päivänä on. Näin tulisi tehdä. Meille on jaettu, ainakin joillekin, Mikkelin lääninhallituksen lista 20 tehtävästä, jotka voitaisiin siirtää keskushallinnosta lääninhallinnon tehtäviin, joiden viisain taso olisi nimenomaan nykyisten lääninhallitusten tasolla tehtävinä päätöksinä. Nyt pitäisi lähteä keskushallinnon uudistamiseen ja katsoa lääninhallinto siihen kytkettynä, koska se on valtionhallintoa. Nykyiset tehtävät siis säilyvät. Uusia voitaisiin sisällyttää lääninhallituksille.

Erityisesti noston vielä tässä esille sen, mikä hallintovaliokunnassa tuli tehtävistä vakavasti esille. Se on poikkeusolojen valmiuden ja yleensä kriisivalmiuden ylläpito. Ne ovat tehtäviä, joita ei voida hoitaa kuntatasolla, ei kihlakuntatasolla, mutta ei myöskään suurläänitasolla. Se tuli sekä valtioneuvoston kanslian että useiden maa-

herrojen, lääninhallitusten, pelastustarkastajien ja osin myös sotilasviranomaisten toimesta selväksi. Poikkeusoloihin varautuminen on äärettömän tärkeä tehtävä kansakunnan turvallisuuden kannalta. Voi tapahtua suuronnettomuuksia, voi tapahtua väestösiirtoja, voi tapahtua monenlaisia muita asioita, joissa valmius on oltava joka hetki asioiden järkevään, vastuulliseen ja toimivaan hoitamiseen. Näiden tehtävien osalta kysymys suurlääneistä on kaikkein vakavin. Ne pitää ehdottomasti hoitaa huolellisesti.

Hämmästelen, että esimerkiksi kokoomuksen suunnalla on tähän asiaan kiinnitetty kovin vähän huomiota, vaikka tämä on ehkä kaikkein vakavin kysymys koko uudistuksessa. Siksi pitää esimerkiksi maaherra Miettisen lausunto ottaa hyvin vakavasti. Kymen läänin osalta nämä asiat ovat poikkeuksellisen tärkeitä, kun tiedämme itärajan takana olevat ydinvoimalat, tiedämme ne kaikki myrky- ja muut kuljetukset, joita tapahtuu tuon läänin alueella. Se on kaikkien rajaläänien osalta ongelmallinen ja erittäin tärkeä kysymys. Se on kyllä sisämaassakin erityisesti kuljetusten osalta asia, joka on hoidettava huolellisesti. Tässä voidaan joutua karvaisiin kokemuksiin, jos edetään tällaisella mallilla, johon hallitus on päätenyt.

Säästöistä tämän yhteydessä on puhuttu aika paljon. Sisäasiainministeriö on laskenut säästöjä ja saanut ne luvut, joista täällä on paljon puhuttu. Keski-Suomen lääninhallitus on lähtenyt realistisesta, tosielämän tilanteesta ja päätenyt erilaisiin säästömääriin. Uskallan sanoa, että luotan enemmän Keski-Suomen lääninhallituksen laskelmiin kuin ministeriön laskelmiin. Tästä, totta kai, saa olla eri mieltä, mutta oma käsityseni on, kun olen nuo hyvin tarkkaan vertaillut, että ne ovat realistisemmalla pohjalla. Nuo Keski-Suomen lääninhallituksen laskelmat on ihan siltä pohjalta laskettu, mikä on tosiasia tänä päivänä lääninhallituksissa.

Alueellisista palvelutoimistoista mainitsin, että niitä ollaan perustamassa kuusi lisää nykyisten viiden lisäksi, eli nykyisistä lääninhallituksista kuusi muuttuisi alueelliseksi palvelutoimistoiksi. On korostettava, että niillä ei tässä lainsäädännössä ole minkäänlaista suojaa. Ne voidaan lakkauttaa todella yksinkertaisesti milloin tahansa. Kun tiedämme hallinnon keskittämisen vauhdin, mikä meillä on kaikilla tasoilla, ja toisaalta niiden säästöjen sisukkaan etsimisen, mitä valtiovarainministeriö ajaa eri ministeriöt tekemään jatkuvasti, niin varoitin teitä jokaista, joka ajattelee, että palvelut säilyisivät omalla alueella

alueellisen palvelutoimiston muodossa. Näin ei välttämättä tule tapahtumaan kuin ihan lyhyen ajan, ehkä niin kauan kuin se henkilöstöpoliittisesti on perusteltua, eli hallitus ei ehkä kehtaa panna sieltä kaikkia ihmisiä työttömäksi välittömästi, mutta alasajo tulee tapahtumaan. Siitä on syytä varoittaa, että näin on käymässä, kun laki ei anna minkäänlaista suojaa näille pisteille.

Hallintovaliokunta oli täysin yksimielinen vähintään 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamisesta. Minä ymmärrän, että täällä salissa ei ole kukaan puhunut työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamista vastaan, eli eduskunta on täysin yksimielinen vähintään 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustamisesta. Meidän siis tulee toimia niin, että ne perustetaan, ja uskoa, että vaikka se aiheuttaa hieman lisäkustannuksia hallituksen laskelmiin nähden, niillä saadaan toiminnallisesti niin paljon hyötyä ja etua, että ne tulee perustaa eduskunnan yksimielisen tahdon pohjalta 15:n tai 16:n mallin mukaisesti. Mielestäni Keski-Pohjanmaa on selkeästi oma maakunta, jonne pitäisi perustaa oma työvoima- ja elinkeinokeskus, mutta 15 on se, mihin määrään olemme päätyneet täysin yksimielisesti.

Eduskunnan yksimielinen tahto siis on, että työvoima- ja elinkeinokeskukset nyt perustetaan, mutta niitä ei tule kytkeä tähän huonosti harkittuun, vaihtoehdottomaan viiden suurläänin malliin, joka vie kehitystä taaksepäin ja jota ei ole perusteltu riittävästi. Suurläänit siis tulee hylätä, niin kuin ed. Kiljunen esityksen teki. Sitä esitystä on ilo kannattaa. Se tarkoittaa sitä, että tältä osin aluehallinnon kokoaminen on pantava uuteen valmisteluun ja tutkittava yhden, kolmen, kuuden, seitsemän, kahdeksan läänin vaihtoehtoa sekä nykyinen ja jopa maakuntaläänimalli, kaikki nämä, ja käytävä vaikkapa selontekokeskustelu eduskunnassa ja siltä pohjalta rakennettava se pohja ja malli, jolta sitten aluehallintoa uudistetaan. Uudistamista tarvitaan, mutta sen on tapahduttava demokraattisesti ja ilman tällaisia kytkyjä, kiristysiä, mitä tässä on tapahtunut.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihmettelen ed. Kankaanniemenkin pallottelua läänihankkeen säästöillä. Mielestäni on täysin turhaa väitellä säästöjen suuruudesta, olisivat ne sitten 1, 2 tai 10 miljoonaa markkaa. Tietysti mitä enemmän, sitä parempi, mutta mielestäni säästöt eivät ole tässä kuitenkaan se olennainen kysymys. Ylipäänsäkään tässä vaikeassa työttömyystilanteessa ei

luonnollisestikaan valtion tule omilla toimenpiteillään lisätä työttömyyttä.

Ed. Kankaanniemi, mielestäni tässä vapautetaan resursseja todellisiin asiakaspalvelutehtäviin. Ainakin itse mielelläni näkisinkin, että näille ihmisille, jotka tällä hetkellä työskentelevät lääninhallituksissa, tarjottaisiin mahdollisuutta esimerkiksi siirtyä Kelan paikallistoimistoihin tai valtion työvoimatoimistoihin, todellisiin valtion paikallistason palveluihin eikä aluetason palveluihin pelkästään, koska on hyvin paljon sellaisia valtion paikallisviranomaisia, jotka kärsivät työvoimapulasta ja ovat ylikuormitettuja. Näin voitaisiin organisoida resursseja uudelleen.

Mitä tulee sitten siihen, että eduskunta olisi täysin yksimielisesti elinkeinokeskusten takana, niin käsittääkseni se ei pidä paikkaansa. Olen hyväksymässä elinkeinokeskukset ainoastaan kytkeytyneinä, että saisimme tämän läänihankkeen läpi, koska mielestäni elinkeinokeskusten perustamishanke on täysin keskeneräinen, todella pahasti kesken, koska täältä puuttuu yksi hyvin tärkeä osa, nimittäin metsäkeskukset, jotka ehdottomasti olisi saatava samoihin paikkoihin, samoilta rajoilta. Tämä on todella keskeneräinen, ja olen pahoillani myös tästä kytköksestä, ed. Kankaanniemi.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemelle korjaan sen, että eduskunta ei varmasti ole yksimielisesti näitä elinkeinokeskuksia perustamassa. Itse asiassa, jos olisin varma, että elinkeinokeskukset kaatuivat, jos lääni-uudistus hylätään, saattaisiin jopa muuttaa kantaani siitä, mikä toisessa käsittelyssä oli.

Minusta elinkeinokeskukset ovat yhtä byrokraatia. Perustetaanko niitä 13 tai 15, niiden rajat ovat eri kuin lääninrajat, ne ovat eri kuin maakuntarajat. Meillä on todella paljon näitä byrokraattisia elimiä, joita me veronmaksajien rahoilla kustannamme ja joiden virkamiesten ajasta merkittävä osa menee keskinäiseen yhteydenpitoon. Itse asiassa niitä pitäisi järkeistää, mihin hallitus pyrkii, mutta se pitäisi viedä, niin kuin ed. Karhunen sanoi, loppuun asti, niin että niillä olisi samat rajat, onko se maakunta, lääni tai piiri. Tämähän on saman sekasotkun jatkamista, mikä tähän asti on vallinnut, mitä hallitus nyt esittää, keinotekoista ratkaisua kaikki. Todellista uudistusta tarvittaisiin. Valitettavaa on, että täällä ei voi valita kuin "kyllä" tai "ei". Täällä ei ole yhtään järkevää vaihtoehtoa tänään kolmannen käsittelyn äänestyksessä. Täytyy

meidän jokaisen sitten miettiä, kumpi on vähemmän huono vaihtoehto.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi toi esille sen, että me kuulumme 150:tä asiantuntijaa valiokunnassa, ja hän sanoi, ettei tämä ole muka perusteellinen käsittely. Kun olen istunut eduskunnassa 14 vuoden aikana, koskaan ei ole kuultu yhdestäkään asiasta, ainakaan missä minä olen ollut mukana, näin monta asiantuntijaa ja käyty näin perusteellista asiantuntijakuulemistä. Kävimme koko maan läpi pohjoisesta etelään ja kuulumme kaikki ne asiantuntijapiirit, jotka ikänä voivat jollakin lailla liittyä tähän kysymykseen. Kyllä minun mielestäni tässä asiantunte-musta riitti päätöksen tekemiseen ja myös siihen, että läänit sekä työvoima- ja elinkeinokeskukset yhdessä toimivat parhaiten koko alueen hyväksi.

Kun hän sen lisäksi toi esille vielä turvallisuus-tehtävät, tämä oli yksi sellainen kohta, joka meitä puhutti. Viimeisen kerran, kun kuulumme nimenomaan ministeriön asiantuntijoita, he sanoivat näin: ”Lääninhallitukset järjestävät yhteistyössä sotilasläänien kanssa alueelliset maanpuolustuskurssit ja vastaavat sähköisen viestinnän valmiussuunnittelusta. Läänien lukumäärän vähentäminen ei puolustusministeriön ja pääesikunnan kannanottojen mukaan vaikeuta alueellista yhteistyötä.” — Tämä oli ihan selkeä kannanotto. Myös ministeri, joka on ollut läsnä, on tuonut tämän selvästi esille.

Sen lisäksi vielä ymmärrän hyvin, että ed. Kankaanniemellä on huoli oman alueensa kehittymisestä. Varmasti niille lääneille, jotka ovat myöhemmin saaneet läänioikeudet, tässä tilanteessa tämä on tietynlainen identiteettikysymys, mutta täytyy lähteä asiapohjalta ja järkevästi viemään näitä uudistuksia eteenpäin.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Karhusen kanssa samaa mieltä, että säästöt eivät todellakaan ole oleellinen kysymys. Tämä oli aivan uutta, että lääninhallituksen ihmisiä voitaisiin panna Kelaan ja muihin tehtäviin. Sitä perustetta ei tullut valiokunnassa eikä missään muuallakaan esille.

Metsäkeskusten liittäminen työvoima- ja elinkeinokeskuksiin sopii. Se olisi syytä selvittää.

Ed. Kuisma ei kannata työvoima- ja elinkeinokeskuksia. Se on saattanut tulla aikaisemmin esille. Kunnioitan hänen näkemystään enkä ollenkaan väitä, ettei siinä ole paljon perääkin.

Tässä on vaara tulla byrokratiaa lisää. Ne ovat nyt kuitenkin maakuntien liittojen yhteistyökumppaneita ja siksi niihin on aika hyvä koota tehtäviä.

Mitä ed. Drombergin ajatuksiin tulee, hän sanoi, että valiokunnassa kuitenkin paneuduttiin asioihin hyvin. Totean, että niitä vaihtoehtoja ei ollut esittää meille, olisiko jokin muu malli käytettävissä. Kun tätä käsiteltiin ja kuunneltiin asiantuntijat, valiokunta tuli äänin 11—6 siihen tulokseen, että suurläänit ovat järjetön hanke, eli se siitä!

Mitä tulee poikkeusoloihin, sotilasviranomaisten kanta oli diplomaattinen, että he pystyvät hoitamaan suurläänienkin kanssa asiat, mutta maaherra Miettinen ja alivaltiosihteeri Virtanen valtioneuvoston kansliasta olivat erittäin vahvasti juuri päinvastaista mieltä. He ovat tässä maassa korkeimmat virkamiehet, jotka toinen alueellaan, toinen valtakunnallisesti vastaavat nimenomaan poikkeusolojen valmiuden ylläpitämisestä ja järjestelmän toimivuudesta kaikkina aikoina kaikissa tilanteissa. Heitä pitää erityisesti kuunnella nyt.

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Suurläänien vastustajana mutta työvoima- ja elinkeinokeskusten kannattajana haluaisin kajo-ta enää yhteen näistä lakiesityksistä eli lakiin työvoima- ja elinkeinokeskuksista.

Toisessa käsittelyssä eduskunta hyväksyi työvoima- ja elinkeinokeskusten lukumääräksi 15. Mutta hallintovaliokunnan mietinnössä todetaan vielä näin: ”Erityisesti valiokunta tuo tässä yhteydessä esille tarpeen perustaa toimiva palvelupiste Keski-Pohjanmaalle, jossa jo toimii itsenäinen maaseutuelinkeinopiiri.” Tätä ei hallintovaliokunnassa nostettu ponteen, niin kuin ponteen nostettiin 15 työvoima- ja elinkeinokeskusta. Siksi ehdotankin toiseen lakiin liittyen poneksi eli perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

”Hallintovaliokunnan mietinnössä esitetyillä perusteilla eduskunta katsoo, että yritystoiminnan edistäminen ja työllisyyden hoidon helpottaminen edellyttävät työvoima- ja elinkeinokeskusten alaisen toimivan palvelupisteen perustamista Keski-Pohjanmaalle.”

Tätä ponsiehtotusta perustelen vielä sillä, että on kyse suhteellisen laajasta alueesta eli Keski-Pohjanmaan lisäksi alueeseen on laskettava Kalajokilaakson kunnat. On kyse yli 100 000 ihmisen väestöpohjan alueesta. Tätä väestöpohjaa palvelevat tällä hetkellä Keski-Pohjanmaan maaseutuelinkeinopiiri, Keski-Pohjanmaan

metsäkeskus ja KeskiPohjanmaan ympäristökeskus. Me emme saa näitä toimintoja turvattua, mikäli emme saa eduskunnan tahdonilmausta ponsilausuman muodossa tästä asiasta.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä edustan eduskunnassa Pirkanmaan lääniä, toisin sanoen lääniä, josta ei koskaan tullut lääniä siitä huolimatta, että se erityisesti sen jälkeen eheänä talousalueena, kun Turun ja Porin läänistä yhdistettiin Hämeen lääniin ja Pirkanmaahan kuusi kuntaa, täyttäisi erinomaisesti kaikki ehjän läänin vaatimukset ja jo siitäkin syystä, että sillä olisi ollut ja olisi läänin pääkaupungiksi paras mahdollinen, Tampere, jonka suuntaan kaikki elävän elämän ja taloudellisen toiminnan muodot kulkevat Pirkanmaalta. Olen joskus sanonut, että kun ambulanssin pillit huutavat yössä, auto kulkee aina Pirkanmaalta Tampereelle. Se on Tampere-keskeinen, erinomainen maakunta, mutta lääniä siitä ei koskaan tullut.

Se on hyvin voimakkaasti maakunnallisten elinten hallinnassa, kuuluu Hämeen lääniin, katsella kyräilee Hämeenlinnan suuntaan, ei oikein tunne oloaan kovinkaan miellyttäväksi, kärsii kuitenkin, ja onhan tuki Hämeenlinnasta, tuosta tuppukylästä, annettu Tampereelle lääninhallinnon tehtäviä ja myös henkilöstöä. Yhdessä on hyvin sentään toimeen tultu.

Minulla olisi erinomainen mahdollisuus selittäytyä lääniuudistuksen kannattajaksi juuri näistä sivistä pirkanmaalaisena, mutta minä olen lähtökohtaisesti lähtenyt vastustamaan suurläänejä siitä syystä, että pidän hyvin tärkeänä kansallisten alueiden identiteettiä, jota läänit parhaimmillaan edustavat. Toisin sanoen tulen minä sitten Pirkanmaan suunnasta tai etelästä, niin kun minä näen kyltin, jossa näyttää, että tästä alkaa Hämeen lääni, minä olen tullut tietyllä tavalla kotiin. Vaikka sillä ei ole sellaisenaan suurta merkitystä, mutta sillä on pohjoismaisittain hyvin suuri merkitys.

Nimittäin muissa Pohjoismaissa — Tanskassa, Ruotsissa ja Norjassa — on 14—24 lääniä. Ei siellä edes suunnitella tällaista uudistusta kuin Suomessa, vaan siellä tietyllä tavalla läänijako on pyhä ja perustuu tietynlaiseen kansalliseen, alueelliseen identiteettiin, jolla on erinomaisen suuri merkitys. Jos kansa unohtaa identiteettinsä vaikka sisäisesti täällä, se on silloin huono asia ja kuljetetaan tietysti huonoon suuntaan.

Ei tämä identiteetti yksinomaan merkitse, jos ajatellaan taloudellisesti näitä kysymyksiä, mutta jos sitten katsotaan, mitä hyötyä suurlääni-

hankkeesta on, ei siitä ole yhtään mitään hyötyä. Päinvastoin, ne palvelut, joita lääninhallituksissa tänä päivänä on, etääntyvät tavallisista kansalaisista, siitä huolimatta, että on todettu ja aivan oikein, että tavallinen kansalainen ehkä harvoin joutuu lääninhallituksessa käymään.

Ainoa, mitä hyvää olen löytänyt suurlääneistä, on se, minkä olen aikaisemminkin maininnut. Lakivaliokunta lausui lausunnossaan hallintovaliokunnalle sen, että kanteluiden käsittely tietyllä tavalla yhdenmukaistuu ja keskittyy, kun samaan lääniin tulee kanteluita enemmän, siis keskuspaikalle käsiteltäväksi. On tietysti etu sekin, mutta se on mahdottoman pieni asia, jos muita etuja ei ole.

Lääninhallitusten tehtävät ovat toki, taisin jo mainitakin, vähentyneet, mutta lääninhallitusten rakennetta ja toimenkuvaa on myös kevennetty. Siellä työntekijöiden määrä on viime vuosien aikana vähentynyt voimakkaasti, toisin sanoen ei siellä ole yhtään ylimääräistä työntekijää. Ne taloudelliset edut, joita syntyisi siitä, että siirrytään viiteen lääniin, ovat, niin kuin erityisesti ed. Pekkarinen on ansiokkaasti tuonut esille, alkuvaiheessa korkeintaan muutaman miljoonan markan arvoiset vuodessa, pitkässä juoksussa ehkä hiukan enemmän mutta valtiontaloudellisesti täysin merkityksettömät.

Näin ollen, kun suurlääneistä ei ole mitään hyötyä mutta pelkkää ja vaivaista vahinkoa ja kun se merkitsee kansallisten alueiden identiteetin murtamista, minä en voi hyväksyä tämän tyyppistä uudistusta. Minä olen joskus sanonut, että kun puhutaan vaasalaisista, hämäläisistä, karjalaisista, heillä on hyvin vahva ja voimakas identiteetti. Olen todennut senkin, että kun minä joskus soittelen iltapäivällä kolmen aikaan Helsinkiin virastoon ja sanon, että täällä on kansanedustaja Sulo Aittoniemi Hämeestä, hyvää huomenta, se herättää tiettyä hilpeyttä tietysti virastossa, mutta enhän minä voi enää sitä sanoa, jos minä olen länsisuomenlääniläinen. En minä voi puhua tällöin enää Hämeestä lääninä ja identiteettinä mitään.

Herra puhemies! Sitten tämänpäiväiseen keskusteluun. Ed. Kiljunen on pari kertaa kiepahuttanut salamavauhtia takkiaan ympäri tässä asiassa. — Hän tarttuukin heti kynään välittömästi ja tekee muistiinpanoja, ja mikäli oikein arvelen, ed. Kiljunen saa erinomaisen mahdollisuuden tästä vastauspuheenvuoroon, mutta se on ns. puhdistautumispuheenvuoro, ed. Kiljunen, teille. Minä sallin teille sen mahdollisuuden, kun vastaatte tähän minun surkeaan väitteeseen-

ni. — Minä en vain tiedä, miksi ed. Kiljunen suuressa valiokunnassa muutti kantansa toisin ja nyt on sitten täällä ensimmäisenä kaatamassa suurläänejä. Se on aivan oikein, ja minä ihailen ed. Kiljunen rohkeutta suuressa ja vahvassa sosialidemokraattisessa puolueessa, kun uskaltaa asettua Lipposta ja Backmania vastaan. Se on sankarillinen teko, ei siinä mitään. Minä arvostan sitä ja minäkin kannatan teidän tekemäänne ehdotusta. Kun olette yön yli nukkunut, nyt ehdotatte suurläänihankkeen kaatamista, ja se on aivan oikein.

Myös teidän puheenvuoronne ja perustelunne olivat aivan erinomaisia. Niihin voi yhtyä lähes aivan alusta loppuun saakka. Mutta ehkä pieneen hätäkeinona te puolustelitte pääministeri Lipposen taannoista käyttäytymistä täällä, kun hän tuli puhujakorokkeelle ja saneli eduskunnalle, mitä sen pitää tehdä näissä asioissa, taikka muuten käy näin ja näin, muuten ei elinkeinokeskusta perustella. Te katsoitte, että hänellä oli oikeus tähän. Minä olen sitä mieltä henkilökohtaisesti, että hänellä on oikeus sosialidemokraattisessa ryhmässä ja myös hallituspuolueiden ryhmissä asettaa tiettyjä ehtoja. Niitähän aina asetetaan, ehkä vähän uhkaillaankin jollakin. Mutta että hän tulee koko eduskunnan eteen, jossa on myös oppositio, ja sanelee täällä ehdot, miten pelataan, taikka sitten, ei hän nyt sanonut tällä tavalla mutta tarkoitti tietysti, että nahkurin orsilla tavataan. Toisin sanoen minä en hyväksy, ed. Kiljunen, näkemystä, jonka te tässä esititte. Se on mielestäni virheellinen.

Kun vielä ministeri Backman puheenvuorone jälkeen puhujakorokkeelta ilmoitti, että hän ei kuulu tähän koplaushommaan ollenkaan ja tietynlaiseen uhkailuhommaan, jota ministeri Lipponen täällä harrasti, minä en oikein jaksa uskoa sitä. Tuskinpa ministerit Backman ja Lipponen ovat tässä asiassa niin kaukaisia toisilleen, ettei heillä olisi samanlaisia säveliä. Näin ministeri Backman kuitenkin totesi, joten hän tavallaan vetäytyi ministeri Lipposen leveiden hartioiden taakse tässä koplausasiassa.

Oli nyt sitten miten hyvänsä ja puuttumatta ministeri Backmanin asiaan, hän tietysti puolustaa esitystään, minä en hyväksy pääministeri Lipposen käyttäytymistä. Eduskunta on nyt mielestäni sellaisen tilanteen edessä, että sen täytyy ottaa valta omiin käsiinsä. Jos me emme kaada tätä hanketta, se osoittaa sitä, että tämä eduskunta on taipunut hallituksen edessä ja on todella niin, että eduskunnan täytyy nauttia hallituksen luottamusta eikä päinvastoin, niin kuin kuu-

luisi olla, eli että hallituksen täytyy nauttia eduskunnan luottamusta. Toivottavasti näin käy ja toivottavasti hyvä osa tästä asiasta, elinkeinokeskusten perustaminen, jää voimaan. Silloin on saavutettu poliittisesti täällä eduskunnassa parlamentaarinen voitto, joka on koko yhteiskunnan eduksi aivan selkeästi.

Herra puhemies! Olen oikeastaan käyttänyt pisimmän puheenvuoron aikoihin, 25 sekuntia on enää aikaa. Käytän sen vielä hyväkseni toteamalla, että kun ja jos niin onnettomasti käy, että suurläänit ja Länsi-Suomen lääni tulevat, niin on kohtuullista, että Tampere, jonne kaikki tiet vievät, on se kaupunki, josta aletaan perustellusti suunnitella tämän läänin pääkaupunkia, jos Tampere nyt on niin kovin kiinnostunut ja halukas siihen. Mutta jos se on, se on paras pääkaupunki maantieteellisesti. Se on lähempänä kaikkia kuin mikään muu ja on kaikessa kaupunki, joka pystyy myös huutoonsa vastaamaan. Näin toivon, että poliittisessa pelissä tälle kannalle sitten käännytään, jos tämä taistelu täällä eduskunnassa hävitään.

Ed. V i r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Odotin kyllä ed. Kiljunen puheenvuoroa ensin mutta vastaisin nyt pirkkahämäläisen kansanedustajan puheeseen sen, että silloin kun olin aikanaan Vaasan läänin läänintaiteilijana, niin sieltä luin Hämeeseen liittyvänä juttuna sen, että aikoinaan Ruotsin puolelta kun toinen ristiretki tehtiin, se tehtiin hämäläisten satamaan, hämäläisten selkään Mustasaareen, jolloin Västerbottenilta rahdattiin ihmisiä pysymään ikuisesti kruunulle uskollisina. Jos me haemme loppujen lopuksi tälle läänijutulle jotain historiallista oikeutta tai jotain tämän kaltaista, niin minä väitän, että tämä välivaihekin on eräänlaista historiallista ohuutta juuri siinä, että minä olen nähnyt Pirkanmaan kansanedustajien ja jopa etelähämäläisten, kotikaupunkini Hämeenlinnalaisten kansanedustajien pettävän tavallaan hämäläisyyden, koska tämmöinen hajota ja hallitse Hämeen suhteen on ollut voimissaan tässä.

Se, mitä halusin sanoa ed. Kiljuselle, jos hän olisi puhunut, joudun puhumaan nyt ensin, on se, että tämmöinen sydän-Häme, jossa olisi Keski-Suomi ja Hämeen perusolemus maailmallekin aikoinaan Agricolan idean pohjalta, olisi sydän Suomelle, eikä Suomi olisi ainoastaan poliittinen, järjelevä, keinotekoinen reuna-alueiden muodostelma. Minä en näe oikeastaan mitään muuta keskeistä tässä lääniiudistuksessa kuin

Oulun läänin, ja sitäköön on vaikea pitää minään muuna kuin keskustalaisena.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuorosta kuului kyllä samanlainen äänensävy kuin keskustan varapuheenjohtajan Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuorosta, eli ed. Aittoniemi oli ottanut opikseen siitä, mitä Sirkka-Liisa Anttila viikonvaihteessa opetti ja oli nyt pelaamassa tätä palloa keskustan verkkoon. Toteaisin kyllä tässä, kun on saanut tutustua siihen, mitä Sirkka-Liisa Anttila on tuumannut lääninhallituksista, että hän on kymmenen vuotta sitten kirjoittanut, että lääninhallitus ei ole mikään ihmisten palvelupiste vaan paperivirasto. Tietoliikenneyhteydet ovat nykyisin niin hyvät, että asiat hoituvat. Eli täytyy kyllä ihmetellä, mistä tämä kaikkien kyläpoliitikkojen äiti on saanut nyt aivan uuden käsityksen, että täytyy kuitenkin pitää nämä olemassaolevat 11 läänin, kun niissä ei kuitenkaan ihmisiä palvella. Ehkä tähän ed. Aittoniemi olisi voinut puuttua, mutta minusta tuntuu, että ed. Aittoniemellä on samanlainen pelin politiikka kuin Anttilallakin.

Mitä suurläänin pääkaupunkiin tulee, niin henkilökohtaisesti olen sanonut, että jos Turku haluaa olla edelleen suurläänin pääkaupunki, se varmaan meille porilaisille käy, mutta jos keskustelu avataan suurläänin pääkaupungista, niin uskon, että Porikin haluaa olla mukana siinä silloin, kun keskustelua käydään.

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällaisesta perushämäläisestä tuntuu oikein hyvältä, kun satakuntalainen ed. Aittoniemi ilmoitti tulevansa todella kotiin, kun tulee Hämeeseen. Se kertoo siitä, kuinka mukava maakunta Häme aikanaan on ollut ja on edelleenkin. Se, että meillä ei ole siellä Pirkanmaan läänin, johtuu siitä, että se täällä niukasti kaadettiin ed. Aittoniemen silloisen puoluetoverin toimesta. Hän oli silloin yllättävän kaukonäköinen, koska se johti siihen, että näitä pieniä läännejä ei sitten perustettu. Euroopan unioniin liittyminen osaltaan ja maailman kehitys muutenkin on vaikuttanut siihen, että niin pieniä läännejä ei enää tarvita, eikä Pirkanmaalla sitä enää kukaan ilmeisesti ed. Aittoniemen lisäksi ajakaan, vaan se on siltä osin vallan unohdettu. Pirkanmaalle viiden suuren läänin järjestelmä sopii erinomaisen hyvin.

Täällä on edelleen valitettu sitä, että tämä päätös on viime lauantaina tehty kovin niukalla enemmistöllä. Tietysti voi kysyä, pitäisikö se sit-

ten tehdä niukalla vähemmistöllä. Pitäisikö niukan vähemmistön sitten määrätä, mihin tämä asia menee ja sitten menisimme oikealla tiellä? Sekin tuntuu vähän oudolta.

Edelleen on valitettu, ed. Ala-Nissilä, sitä, että ei ole vaihtoehtoja. Tässäkin on ollut ainakin kolme vaihtoehtoa, kun on hallituksen esitys, valiokunnan mietintö ja siihen tullut vastalause. Mutta ei voida kai ajatella niin, että hallitus tuo tänne nipun kortteja ja sanoo, valitkaa näistä. Sillä tavallahan ei missään muussakaan asiassa edetä, vaan tämä on ihan normaali järjestys.

Jos arvoisa puhemies sallii, niin vielä ed. Kanakaanniemen puheenvuorosta sen verran, että kyllä meidän pelastustoiminta, sisäinen turvallisuus, olisi kovin heikoissa kantimissa, jos se perustuisi siihen, että maaherrat sitä hoitaisivat. Meillä on kunnallinen pelastuslaitosjärjestelmä, joka hoitaa asiat, ja meillä on kihlakunnissa poliisijärjestelmä. Puolustusvoimien komentaja on ilmoittanut, että sen toimintaan tämä ei vaikuta yhtään mitään. Minä ihmettelen, millä perusteella voidaan sanoa, että tämä ratkaisu vaikuttaa huonontavasti pelastusjärjestelmään.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheesta välittyi sellainen toive, että hallitus kaatuisi läänikysymykseen. Huolimatta siitä, että puheet ovat olleet aika rajuja, sekä pääministerin että ministeri Backmaninkin, tämä toive on kyllä aivan turha, vaikka äänestyksessä kävisi miten. Perustelen sitä sillä, että se on ensinnäkin esitetty liian myöhään. Vapaista käsistä puhuminenhan aloitettiin ryhmässämme varsin varhain, jo edellisen ryhmäpuheenjohtajan aikana. Olemme nähneet asian aikaisemmissa käsittelyissä, että kaikki hallituspuolueetkin ovat rikkonaisia tämän kysymyksen edessä. Oikeastaan yksi hallituspuolue on jopa ehjästi hallituksen enemmistön ehdotusta vastaan, nimittäin RKP, joten tällaista johtopäätöstä ei voida tehdä, että tästä voisi tulla suuntaan tai toiseen hallituskysymys. Tietysti hallituksen enemmistön kannalta myönteinen lopputulos vahvistaisi varmasti hallitusta.

Ed. R. Ojalalle haluan sanoa, että se, että näinkin kauaskantoinen ja kerrannaisvaikutuksiltaan merkittävä asia tulisi hyväksytyksi niukalla enemmistöllä tai vähemmistöllä, on osoitus siitä, että valmistelu ei ole herättänyt riittävää luottamusta. Hyvin valmisteltu asia saavuttaisi varmasti eduskunnassa myös laajan hyväksynnän.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan tietysti kiittää ed. Aittoniemeä, sanoisinko, näistä kuoleman suudelmista ja suorastaan tuhoavasta syleilystä, jota hän hetki sitten osoitti.

Olen vähän häkeltynyt, kun joudun uutena kansanedustajana opastamaan kokenutta kansanedustajaa, kun luulisi hänen tietävän lainsäädäntöjärjestelmämme perusteet ja periaatteet. Olette varmasti lukenut valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n, joka määrittää suuren valiokunnan roolin lainsäädännössä eräänlaisena tarkastusvaliokuntana. Sen tehtävänä on sellaisissa tilanteissa, joissa täysistunnossa syntyy satunnainen tai tilapäinen enemmistö esimerkiksi poissaolojen vuoksi, suorittaa tarkistus ja sitten tarpeen mukaan palauttaa asia täysistuntokäsittelyyn.

Nyt lauantaina ei kysymys ollut mistään tilapäisestä enemmistöstä, vaan ehdottomasta enemmistöstä, 101:stä kansanedustajasta ja sitä enemmistöä suuressa valiokunnassa kunnioitin. Se oli menettelytapäänestys, jolla toinen käsittely asiassa saatiin päätökseen.

Nyt meillä on substanssikäsitely, ja nyt luonnollisesti esitän sitä, mikä minun kantani on koko ajan ollut. Olisiko ed. Aittoniemi ollut halukas käymään tämän saman keskustelun, jota parhaillaan käymme, äänestyksineen lauantaina, kun sen jo kertaalleen lauantaina teimme? Minusta se ei ole tarkoituksenmukaista. Sen vuoksi meillä on lainsäädännössä ensimmäinen, toinen ja nyt kolmas käsittely. Näitä periaatteita haluaisin noudattaa lainsäädäntötyössä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin totean, että minä en ole edes lukenut kunnolla, mitä euroedustaja Anttila on sanonut. Sen verran kyllä, että hän on painostellut omiakin, keskustan kansanedustajia, enkä pidä edes sitä asiaa sopivana. Jos keskustan kansanedustajat eivät tiedä, kuinka äänestävät, sitä ei Brysselistä kyllä tarvitse esitellä. Meillä on täällä ihan tarpeeksi johtajia, jotka sanovat tarvittaessa asiat suoriksi, ryhmänjohtajat sun muut, jos niikseen on.

Mitä tulee Pirkanmaan lääniin, en minä Pirkanmaan läniä haikaile. Se on mennyttä elämää. Jos tarkoitetaan, että Vieno Eklund aikoo sen kaatoi, niin Eklundhan oli lähinnä kai energia-asiantuntijoita, jos oikein muistelen.

Ed. Vehkaojalle totean, että niin suurta jouluhaljaa minä en odota ollenkaan, että hallitus kaatuisi. Se olisi jo ihan liikaa onnea. Sydän voi

pysähtyä onnen pakahduksessa, jos näin suuri onni tapahtuu.

Ed. Kiljuselle totean, että selititte kyllä asian hyvin. Minä annan teille anteeksi tämän ja totean, että te olette tehnyt sankarillisen työn esittämällä kärkihahmoa tässä asiassa. Toivottavasti teidän suuri kunnioituksenne sosialidemokraattisessa puolueessa kerää sankat joukot tämän asian hyväksi niin, että tämä kelvoton lakiehdotus saadaan kaadettua.

Ed. Rantanen: Arvoisa puhemies! Tässä lienee tarpeellista muistuttaa siitä, että käsittelyssä oleva lakikokonaisuus on ehyt ja se tulisi luonnollisestikin kokonaisuudessaan joko hyväksyä tai hylätä. Mielellään tietysti hyväksyä.

Hieman muistuttaisin ed. Aittoniemen kohdalta puheenvuoron perusteella siitä, että kyllähän Pirkanmaan läänistä laki on, läniä ei ole koskaan vain perustettu, kun ei se ole saanut killinkiäkään rahaa kaiken kaikkiaan. Ja kun hän nyt suurlääniä pelkäävänä, mikä nyt äänestämällä tulee, ei voi esitellä olevansa Hämeestä, niin sanokoon reilusti olevansa Pirkanmaalta, niin sillähän se tulee korjattua yhdellä kertaa.

Mikä hiukan kummastuttaa, on se, että kaiken maailman vastustuksesta ja narisemisesta tehdään jokin erinomainen hyve vallankin, jos se tapahtuu hallituspuolueen edustajien toimesta. Ed. Kiljusen perustelut kaiken kaikkiaan ovat sinänsä järkeviä, mutta häneltä on käytännössä jäänyt viisi vuotta väliin aluehallinnon kehittämistä tällä matkalla, kun hän ei ole maisemissa ollut.

Ed. Rinne: Arvoisa puhemies! Ei kyllä minun kantani jää epämääräiseksi, kunhan olen aikani perustellut. Kyllä ensin ajattelin, että tyhjälle hankkeelle pitää painaa tyhjää. Tyhjä hankehan tämä läänihanke on. Elinkeinokeskushanke on kokonaan eri asia.

Mielestäni edustajatoveri Erkki "Susi" Pulliainen sanoi lauantaina erinomaisen hyvin, kun hän sanoi, että esitys merkitsee lääninhallitusjärjestelmän loppua. Kyllä varmasti, aivan varmasti se tarkoittaa sitä. Saadaan sivupisteitä johonkin Arsenaalin riisuttuihin roskakonttoreihin tai lakkautettuihin postitoimistoihin. Sinnehän ihmiset lähettelevät papereita ja niitä lähetetään sitten lääninhallituksiin edelleen. Eli kyllä edustajatoveri Pulliainen on tässä aivan oikeassa.

Miten sitten rajoja on piirrelty. Näen sieluni silmillä piirtäjät, jotka piirtelivät Afrikkaan joskus rajoja. Niillä oli hellekypärät päässä ja val-

koiset, niin kuin he käyttivät sanaa, kukonhou-
sut jalassa ja viivoittimella piirreltiin rajoja. Täs-
sä on nyt aivan samanlainen tilanne, jonkinlai-
nen feodaalierrojen ja kolpakkostrategien uus-
herääminen, jossa piirretään rajoja, joilla ei ole
mitään tunne-, historia- eikä mitään muutakaan
pohjaa eikä perustaa. (Ed. Kempainen: Otetaan
viivoitin!). — Niin, ne ovat nyt vähän kimuraisia
tosiaan nämä rajat, niin että voisi olla parempi
vetää ihan viivoittimella suoraan.

Mutta tässä on nyt itsekkin vähän sortumassa
jonkinlaiseen siltarumpupolitiikkaan. Minun on
pakko perustella kantani, miksi äänestän suur-
läänien puolesta tai äänestin jo ja äänestän tietys-
ti jatkossakin. Ei tässä mitään sen jälkeen ole
tapahtunut.

Meiltähän ovat menneet suurin piirtein piiri-
hallintoviranomaiset kaikki vuosien mittaan.
Meni tiepiiri ja metsäpiiri, ja ymmärrän jotenkin
sen metsäpiirin, miksi se meni Turkuun. Se meni
tietenkin sen tähden, kun Ruissalossa kasvaa
tammia muutama. Metsäthän ovat tietenkin
Pohjois-Satakunnassa ja metsään liittyvä tutki-
mus on Satakunnassa, mutta metsäpiiri meni tie-
tysti Turkuun. Niin kyllä menee kaikki muukin.

Uskallan väittää kymmenen vuoden koke-
muksen perusteella, että minuun mitkään uh-
kaukset eivät täällä ole koskaan tehonneet, eivät
myöskään oman ryhmän taholta tulleet, eivät
silloin alkuaikoina, eivät koskaan. Eli en ole vä-
hääkään riippuvainen siitä, mitä täällä yritetään
vaikuttaa ja puhua sinne ja tänne.

Mutta kyllähän meidän on se tajuttava, missä
on valta. Valta on hallituksella. Tämä on kolmas
hallitus, jonka aikana täällä olen ollut, ja kyllä
hallituksella riittää aivan varmasti keinot viedä
tämä homma läpi. (Ed. Kankaanniemi: Kyllä
eduskunta voi päättää!) Se tulee takuuvarmasti
merkitsemään sitä, että työ- ja elinkeinopiirien
määrä tulee supistumaan, ja on 105-prosenttisen
varmaa, että se on Satakunnasta, kun se lähtee.

Joskus vielä pystyi jotain vaikuttamaan ennen
tänne eduskuntaan tuloa. Sen jälkeenhän kaikki
on mennyt harakoille, ihan kokonaan koko
homma. Otan konkreettisen esimerkin. Tulin vä-
hän sen takia tänne, että se vähäinen pitkäaikais-
työttömyys poistetaan, mutta pitkäaikaistyttö-
myys on sinä aikana, kun olen eduskunnassa
ollut, satakertaistunut, niin että se on saldo tältä
kymmeneltä vuodelta. Mutta olen kyllä havain-
nut, että monet muut, huomattavasti arvovaltai-
semmat edustajatoverit eivät ole myöskään saa-
neet mitään läpi. Kyllä viehehommot ja tällaiset
ovat mahdollisia, mutta jos valtakunnan hallin-

toa, korostan hallintoa, järjestellään, kyllä halli-
tuksella riittää keinot niin, että osaksi ja ehkä
kokonaan elinkeinopiirit voidaan siirtää. Voi
vaikka tammikuun aikana hoitaa pois Satakun-
nasta kaikki piirihallintovirastot ym. Ei se ole
mikään tempu. Eli tässä asiassa täytyy koettaa
olla realisti.

Ymmärrän hyvin niitä edustajatovereita, jot-
ka äänestävät toisin. Erityisen hyvin ymmärrän
niitä, joille ei ole siitä edes mitään etua, niin kuin
ed. Kiljuselle. Ei hänelle ole mitään hyötyä tästä
kannasta äänestäjien suhteen, vaikkei tietenkään
ääniä millään hallinnollisilla kysymyksillä oteta-
kaan, ja monet muut tekevät samoin. Se tuntuu
huonolta ja väärtä heitä kohtaa. Mutta joku
kantahan täällä on henkilökohtaisesti jokaisen
edustajan otettava silloin, kun nappia painetaan.
Ei sille mitään voi.

Kyllä myös on täysin selvää, että tämä ratkai-
su, viisi läänä, tulee jäämään tilapäiseksi. Minä
olen ehdottanutkin, että voisi olla hyvä, että
tämä olisi vain kokeilu.

Nythän tällainen militarismi on taas kovas-
ti vallalla. En kritisoi maanpuolustusta. Siinä
olen takana kuin kivaita ja koko kansa ehkä
yhtenäisemmin kuin ikinä, mutta se on aikoja
sitten lyönyt yli ja on militarismi saanut valtaa.
Silloin voitaisiin ajatella kolmea maanpuolustus-
aluetta ja niille voitaisiin päälliköksi joku vanha
suojeluskuntapomo hankkia. Ilmaiseksi varmas-
ti tekisivät, kun pääsisivät, kun hiukan väläytel-
täisiin, että tulee vähän tämmöistä maastorahaa
vielä tai jotakin muuta, ja sitten vähitellen lopet-
taan kokonaan tietysti tämä järjestelmä.

Se on tietysti ensimmäisenä otettava huo-
mioon, että välimatkat ovat poistuneet. Aika ja
paikka on poistunut. Suomen koko kansallisva-
rallisuus voitaisiin tietoliikennesatelliitin avulla
alle kolmen sekunnin siirtää mihin maapallon
kolkkaan tahansa. Tämmöisiä välimatkoja ei
enää hallinnossa ole.

Sanoisin vielä lopuksi, että minä ihmettelen,
miksi porvarit haluavat niin kamalasti pois tätä
Karjala-sanaa. Minä muistan semmoisenkin
ajan tai ainakin siitä olen lukenut, että porvarit
jopa niin paljon korostivat Karjalaa, että Äänis-
linna olisi ollut Karjalan pääkaupunki. Nyt halu-
taan riisua koko Karjala-sana pois.

Tämä oli epäasiallinen puheenvuoro epäasial-
liseen lääniratkaisuun.

Ed. Niinistö merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Rinne käytti ihan hyvän puheenvuoron eikä mitenkään epäasiallista. Jos tähän tulisi semmoinen kokeilumalli, se tarkoittaisi, että olisi vuoden pari tämä ja sitten joku toinen malli. Sehän tietysti johtaisi pätikäyhteiskuntaan, missä työsuhteissa ollaankin: Otetaan maaherra muutamaksi vuodeksi töihin ja taas potkaistaisiin pois ja joitakin kansliapäälliköitä pätkätyöhön ja taas katsottaisiin, muutetaanko sitä linjaa.

Ei tämä sitä, ed. Rinne, tarkoita. Kyllä tästä, mihin ollaan menossa, tulee pysyvä ratkaisu aika pitkäksi aikaa. Toivon, että siitä olisi tullut myös hyvä alusta pitäen, hyvin harkittu ja pitkälle menevä, että nämä rajat olisivat olleet samanlaiset ja tulisi pitempiaikainen hallinnollinen ratkaisu koko tässä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinne kovasti korosti sitä, että häntä ei ole pakotettu eikä häntä ole uhkailtu eikä hän ole alistunut mihinkään koskaan. Mutta kuitenkin hän totesi, että jos nyt näin tehdään, Satakunta menettää kaiken. Se oli hyvin epälooginen ajattelumalli. Ihmettelen sikäli, kun Satakunnasta on jopa ministeri istuvassa valtioneuvostossa, ovatko satakuntalaiset nyt niin alistuneet tähän, että kaikki menee, jos ei ministerien uhkailun alla tehdä, niin kuin he haluavat. Minua syntyperäisenä satakuntalaisena tämä vähän hävettää.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minuakin vähän kummastuttaa se, miksi ed. Rinne ei luota siihen, että eduskunnan yksimielinen kanta työvoima- ja elinkeinokeskuksista toteutuu. Onhan vähintäänkin erikoinen tilanne, jos toisin kävisi. Minkälaisen kuvan politiikasta tällainen toiminta antaisi, sen kysymyksen haluaisin ed. Rinteelle esittää. Samoin haluaisin kysyä, onko ed. Rinne todella sitä mieltä, että suomalaisessa politiikassa, jossa kansalaiset eivät osallistu vaaleihin niin kuin ennen, olisi millään hallituksella varaa tosipaikan tullen sellaiseen menettelyyn, mistä nyt on puhuttu.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Missä nyt on valta? Se ei ole ministeri Heinosen eikä monella muullakaan. Kyllä kokoomus, johon valitettavasti on yhtynyt myös työväenliikkeen elitti, on päättänyt tämän viedä ja ihan takuuvarmasti vie läpi. Minä olen vakuutunut tästä, että näin se on. Millaisen kuvan se

antaa politiikasta? Erittäin huonon ja antaa myös huonon kuvan minusta itsestäni, kun näin ajattelen, mutta olen päätenyt tähän. Kun on kymmenen vuotta todella katsonut, ketkä ovat vallassa, niin ovathan he vieneet kaikki läpi, ja vaikka kerta kaikkiaan vietäisiin viimeinen leipäpalakin ihmiseltä leipäjonossa, varmasti he vievät tahtonsa läpi.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Tämä asia lähestyy nyt ratkaisuaan, ja uskon, että eduskunta päättyy samalle kannalle kuin lauantaina ja hyväksyy kokonaisuuden.

Totean kuitenkin muutamalla sanalla tässä vaiheessa, mikä mielestäni uudistuksessa on olennaista. Sehän on 15 työvoima- ja elinkeinokeskuksen perustaminen. Tällä toimenpiteellä turvataan valtion panosten säilyminen maakunnissa, ihan niin kuin ed. Rinne puheenvuorossaan totesi. Tällä panostuksella voidaan edistää yrittäjyyttä ja työllisyyttä maakunnissa toivottavasti paremmin tuloksin, kuin olemme eduskunnassa näitten vajaan parin vuoden aikana kyenneet tekemään, tai niitten kymmenen vuoden aikana, joita ed. Rinne muisteli.

Juuri uusia työpaikkojahan maakunnat tarvitsevat. Uusien keskusten tehtävänä on tukea työpaikkojen luomista. Pelkkä vapaa markkinatalous ei riitä synnyttämään tarpeeksi työllisyyttä. Tarvitaan julkista ohjaamista. Toisaalta suurpiirteiseen rahan jakamiseen ympäri alueita ja ympäri maakuntia ei ole varaa.

Valtion työvoima- ja elinkeinokeskusten virkamiesten tehtävänä on auttaa yrityksiä suunnittelemaan ja rahoittamaan investointeja, auttaa yrityksiä rekrytoimaan ja kouluttamaan työvoimaa. Maakuntien liittojen kumppaneina toimien valtion elinkeinokeskukset ovat todellinen resurssi maakuntien kehittämisen hyväksi.

Kun eduskunta tahtoo aivan yksimielisesti työvoima- ja elinkeinokeskukset, on mielestäni vain johdonmukaista, että läänien määrää vähennetään. Ei tätä asiaa tarvitse millään tavalla koplata yhteen. On hallinnollisesti ja taloudellisesti luonnollista, että molemmissa asioissa yhtä aikaa edetään. Viisi läänää riittää Suomelle hyvin. Jos uusien elinkeinoherrojen ja jo olemassa olevien maakuntaherrojen rinnalle jätettäisiin vielä nykyiset maaherrat, byrokratia vain kasvaisi yritysten kehittämisen kustannuksella. Emme me maakunnassa tarvitse maaherran uuden vuoden vastaanottoja, vaan tarkasti yritysten kehittämiseen nykyaikaisella tavalla suuntautuvaa edistämistoimintaa. Nyt tehdään mielestäni va-

linta työpaikkojen luomisen ja seremonioiden välillä.

Läänien määrän vähentämisellä saadaan myös aikaan säästöjä, joiden merkitystä ei mielestäni kannata vähätellä. Aluehallinnon uudistus on mielestäni hallinnollinen ja taloudellinen kokonaisuus, jonka suhteen kansanedustajien valinta on hyväksyä tai hylätä. Minä hyväksyn tämän uudistuksen kokonaisuutena, koska se luo edellytyksiä maakuntien kehittämislle.

Herra puhemies! Itä-Suomen läänin syntyminen luo itäsuomalaista identiteettiä. Savolaisten ja karjalaisten yhteistoiminnalla voidaan saada paljon aikaan Itä-Suomen olojen kehittämiseksi. Kuten Itä-Suomessa ei saa jäädä odottamaan, mitä tulevaisuus tuo, olisi myös eduskunnan tasolla keskusteltava lisää aluepolitiikan tavoitteista ja keinoista. Valtioneuvoston tulisikin antaa aluepoliittinen selonteko eduskunnalle.

Hallituksen asettaman Itä-Suomi-työryhmän loppuraportti antaa viitteitä siitä, minkälaista keskustelua olisi hyödyllistä käydä. Tulee pohtia liikennehankkeiden tarkoituksenmukaisuutta, keskinäistä järjestystä, tulee harkita alueellisesti eroavia verotuskäytäntöjä yhtiöiden välillä, tulee miettiä koulutuspanostusten sijoittumista eri puolille maata. Kaikkiaan tulisi käydä keskustelua aluepolitiikan merkityksestä ja oikeutuksesta nykyaikaisessa yhteiskunnassa.

Minusta aluepolitiikalla on oma sijansa yhteiskuntapolitiikassa. Alueellinen eriytyneisyys on mielestäni Suomen voimavara, ei rasite. Vaikka aluepolitiikka on paljon muutakin kuin valtion aluehallintoa, luo tämä uudistus pohjaa aluepolitiikan renessanssille, koska se lisää maakuntien kehittämisedellytyksiä.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Aluksi jokin sana ed. Mikkolan näkemykseen lakiehdotusten toisen ja kolmannen käsittelyn merkityksestä — nyt ed. Mikkola ei ole paikalla. Jos eduskunta on toisessa käsittelyssä niukalla enemmistöllä jotain päättänyt, se olisi automaatio myös käyttäytymiseen kolmannessa käsittelyssä ed. Mikkolan logiikan mukaan. Jos tämä logiikka olisi kestäväällä pohjalla, niin toinen käsittely olisi jo lopullinen ratkaisu ja lopullinen käsittely. Tällöin kolmas käsittely voitaisiin tarpeettomana jättää pois. Näinhän ei asia ole ja toivottavasti ei ainakaan tässä asiassa.

Olen jokaisessa puheenvuorossani nimenomaan läänikysymyksestä korostanut, että valtionhallinnon väliportaan ratkaisuja tehtäessä on välttämätöntä tarkasti tietää, mitkä tulevat

olemaan lääninhallitusten tulevat tehtävät. Näin ei ole asianlaita juuri nyt, kun olemme asiaa lopullisesti päättämässä. Emme tiedä, miten valtion keskushallintoa Helsingin päässä järjestetään. Meillä ei ole mitään tietoa, mitä tehtäviä ja päätösvaltaa on mahdollista siirtää ja yleensä tullaan siirtämään lääninhallituksille. Järkikin sen sanoo, että vasta tämän jälkeen meillä on mahdollisuus tehdä päätöksiä, jotka kestävät kriittisen tarkastelun eri intressi- ja käyttäjäpiireistä, siis sen jälkeen kun valtion keskushallinnosta, Helsingin virastoista ja ministeriöistä on tehty päätökset.

Olen lähes samaa mieltä ed. Tulosen kanssa työvoima- ja elinkeinokeskusten yhteenkoplauksesta, paitsi että olen juuri päinvastaista mieltä. Hän oli sitä mieltä, että se oli hyvä asia ja minun mielestäni se on asiaton toimenpide tässä tapauksessa. Eduskunnassa käyty keskustelu mielestäni aivan selvästi osoittaa, että työvoima- ja elinkeinokeskukset hyväksytään lähes yksimielisesti. Ilmeisesti ainoastaan edustajat Karhunen ja Kuisma eivät näitä hyväksyisi, kaikki muut ovat tuoneet hyväksymisensä selkeästi julki. Sen sijaan, niin uskon, ilman koplausta suurlääniä saisivat eduskunnan hylkäystuomion ja toivottavasti saavat nytkin.

Ed. Drombergille totean hallintovaliokunnan kuulleen 157 asiantuntijaa. Saadun selviytyksen pohjalta suuri enemmistö päätyi esittämään suurlääniajatuksen hylkäämistä. Ei kai ed. Dromberg aseta kyseenalaiseksi hallintovaliokunnan jäsenen kykyä ymmärtää puhuttua ja kirjoitettua tekstiä, kun he päätyivät tähän ratkaisuun nimenomaan asiantuntijoita kuultuaan.

Arvoisa herra puhemies! Tulen äänestämään suurläänejä vastaan, mutta työvoima- ja elinkeinokeskusten puolesta. Lopuksi haluan kannattaa ed. Vehkaojan esitystä siinä tapauksessa, että vastoin uskoani suurlääniesitys hyväksytään kohta käytävässä äänestyksessä.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tietysti hieman oikeista nyt tässä puoluetoveria eli ed. H. Koskista siltä osalta, että suuri osa asiantuntijoista oli sitä mieltä, että suurlääniä ovat oikea ratkaisu, ja hyvin monelta maakunnan liitolta lähti tämä ajatus, erityisesti sellaiselta alueelta, jolla väestöpohja oli laajin. Kun ajatellaan palveluita, niin nehan on tarkoitettu myös asiakkaille ja ihmisille ja silloin pitäisi ottaa huomioon myös nämä tekijät, kun ratkaisuja tehdään.

Miksi nämä on koplattu yhteen, niin kuin täällä sanotaan? Koplaus minun mielestäni on täysin väärä nimike, koska nyt kun tulee kaksi uutta, jos ne hyväksytään, kuten toivon, työvoima- ja elinkeinokeskusta, niiden kustannukset tulevat olemaan lisättyinä 40 miljoonaa markkaa eli 20 miljoonaa markkaa kappale. Voi kyllä kysyä, mistä se raha otetaan. Mielestäni on aivan oikein, että se otetaan samalta alueelta eli hallinnosta. Tämä ei ole siinä mielessä mitään koplausta, vaan todellakin sisäasiainministeriölle on annettu tietty tavoite ja säästämistavoite ja se on jollakin lailla saavutettava. Nyt nimenomaan tässä yhteydessä kun saadaan parempi hallinto, toimivampi hallinto, tämä on aivan oikea menettelytapa.

Ed. H. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suomi on toki muutakin kuin taajaan asuttuja alueita. Tämä on suurelta osaltaan varsin harvaan asuttu alue. Ne asiantuntijat, jotka tulivat Kehä III:n pohjoispuolelta — tätä sanontaa käyttäkseni — olivat varsin pitkälti sitä mieltä, että suurläänit eivät ole onnistunut ratkaisu. Jos Etelä-Suomea ja nimenomaan Helsingin seutua kohdeltaisiin sillä tavalla kuin tänä päivänä täällä ehdotuksella kohdellaan suurta osaa Suomea, varmasti täällä nousisi erinomaisen suuri vastustus.

Ed. Holopainen: Arvoisa herra puhemies! Käsitteltävänä oleva asia on vähän erilainen riippuen siitä, mistä päin Suomea tätä katselee. On kysyttävä, miksi edustajat eivät silloin ole esittäneet vastustusta, kun on päätetty sosiaaliturvan ja työttömyysturvan heikentämisestä. Tämä on kysymys, joka on erinomainen. Siksi haluankin ainakin omalta osaltani ja ehkäpä vähän Pohjois-Karjalankin kantaa siinä ilmaisten esittävä vastauksen.

Leikkaukset, jotka liian usein ovat koskettaneet juuri pienituloisia ihmisiä, ovat olleet henkilökohtaisesti hyvin vaikeita. Juuri tähän nojaukseen perusteluni siitä, miksi tulen äänestämään kolmannessa käsittelyssä hallituksen esitystä vastaan. Pelkoni on, että suurläänien toteutuksella voimistetaan entisestäänkin niitä vaikeuksia, joita esimerkiksi Pohjois-Karjalan läänissä on. Me olemme menettäneet läänimme ulkopuolelle työpaikkoja nimenomaan valtion sektorilta erittäin runsaasti, VR:ltä, Postilta, Teletä jne.

Suurläänien nimettävillä pääkaupungeilla tulee olemaan etu, joka säteilee voimakasta kehitystä ympärilleen. Näin onkin hyvä ja näin tuleekin olla. Se tapahtuu kuitenkin nykyisten läänien

pääkaupunkien kustannuksella. Pelkään, että me menetämme edelleenkin työpaikkoja, sen seurauksena edelleenkin verotuloja, mistä seuraa taas uusia leikkauksia ja siitä edelleenkin palvelujen karsimisia. Näin ollen ne samaiset henkilöt, jotka kärsivät sosiaaliturvan ja työttömyysturvan heikennyksistä, kärsisivät tässäkin uudistuksessa.

Jos suurläänit toteutuvat, niiden pääkaupungista johdetun lääninhallituksen toiminta ei omaa riittävää alueellista asiantuntemusta. Asiaan käsittelyyn liittyy myös tunteita, kuten täällä on tuotu esille, mutta ennen kaikkea tunteuksia ja pelkoja siitä, mitä negatiivisia vaikutuksia suurläänit tuovat tullessaan. Ei ole kysymys pelkästään maaherroista, osastopäälliköistä ja maaherrojen autonkuljettajista, niin kuin täällä on väitetty. Se, että sivutoimipisteet kuitenkin säilyvät nykyisissä lääneissä suurläänien konttorien perustamisesta huolimatta, kuvastaa sitä, että lääninhallituksilla on tänäkin päivänä ja tulee olemaan tulevaisuudessakin merkittäviä tehtäviä, kun mukana on palvelunäkökulma.

Mikä on sitten se lisäarvo, joka tulisi viiden suurläänin perustamisesta? Miten kuntien toimintaa pystytään valvomaan ja seuraamaan suurläänissä asiakkaiden oikeusturvan ja yleisen tasapuolisuuden suhteen, oli sitten kysymys sosiaali- ja terveyspalveluista, sivistyspalveluista, liikennepalveluista tms.? Tehtäviä lääninhallituksilla edelleenkin on, kuten täällä on useita kertoja vakuutettu. Kustannussäästöillä uudistusta ei myöskään voida perustella. Sekin on todistettu.

Pohjois-Karjalan läänin ja maakunnan rajat ovat yhteneväiset. Läänimme on Euroopan unionin itäisin kolkka ja se on mielestämme vahvuutemme, joka ei toki suurläänissä katoa, mutta sillä on merkitystä. Meillä on runsaasti siirtokarjalaisia, minkä olen todennut jo täällä aiemmin, ja heidän jälkeläisiään, jotka ovat antaneet ja antavat edelleenkin aivan erityisen vahvuuden ja identiteetin, jota on vaikea ymmärtää muualta päin Suomesta katsottuna.

On käsittämätöntä, että meille itäisen ja keski-Suomen edustajille todistellaan, että ei teillä läänistä ole identiteettiä. Hyvä on, tämä tiedetään muualla paremmin kuin me paikalliset läänien asukkaat. Miksi ollaan lakkauttamassa lääninhallituksia juuri alueilta, joilla niillä on ollut suurin alueellinen merkitys? Selvitysten perusteella myös palvelut ovat valtakunnallisesti toimineet kaikista parhaiten ja tehokkaimmin.

Ed. Janne Viitamies totesi, että savolaisten ja

karjalaisten yhteistyöllä voidaan saada aikaan paljon. Olen hänen kanssaan tästä asiasta aivan samaa mieltä. Se tapahtuu kuitenkin luontevimmin ja parhaiten maakuntien liittojen kautta. Toivon nimenomaan maakuntien liittojen yhteistyön kehittämistä ja kehittymistä.

Arvoisa puhemies! En halua viedä enemmän aikaa ja esittää lisää perusteita, koska olen jo aiemmin esittänyt niitä runsaasti. On ollut myös muita puheenvuoroja, joissa tälle hallituksen esitystä vastustavalle kannalle on esitetty perusteita.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisesta on ollut hyvin laaja yksimielisyys. Minä toivon, ettei lääninuudistuksen mahdollinen kaataminen periaatteellisista syistä kaataisi myös niitä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Läänikysymys on osoittautunut olevan paljon suurempi kysymys kuin jokin hallinnollinen järjestelmä. Se on paitsi järjen ja tiedon myös tunteen kysymys, joten niinpä tässäkin asiassa koetellaan elämän eri puolia. Ihmisillä on omat mielipiteensä, tietonsa ja tunteensa ja niin pitää tietysti ollakin.

Ihan väliakatietona, että paraikaa menevässä Mediapelissä 83 prosenttia vastaajista oli nykyisten läänien säilyttämisen kannalla.

Nyt Salpausselän pohjoispuolella koetaan, että taas herrat Helsingissä tietävät parhaiten, mitä maakuntien ihmisten rauhaan kuuluu, ja tekevät sen keinolla, joka tuntuu pahalta. Täällä on puhuttu ”koplauksesta”, kun elinkeinopiirit ja lääninhallitukset on hallituksen toimesta koplattu yhteen, ja voi aivan hyvin kysyä, miksi näin on tehty. Joku voisi epäillä, että näin on tehty sen takia, että saataisiin asia läpi.

Jos täällä saataisiin erikseen päättää läänikysymys, kaikki 11 läänä säilyisivät. Jos täällä erikseen voitaisiin päättää elinkeinokeskuskysymys, kaikki 15 elinkeinokeskusta syntyisivät. Nyt koplaus itse asiassa estää eduskunnan todellisen mielipiteen esilletulon.

Monilla alueilla ja monissa lääneissä ainakin Salpausselän pohjoispuolella koetaan lääni tärkeänä kehitys-, identiteetti- ja imagotekijänä. Hyvänä esimerkkinä Keski-Suomen lääni ja Pohjois-Karjalan lääni, jotka perustettiin 1961, ja silloinhan varsinainen kehitys näillä alueilla alkoi. Ei ihme, että viime lauantain toisen käsittelyn päätösten jälkeen näillä alueilla vallitsee itse asiassa maansuru.

Valtiolla on toistakymmentä piirihallinto- tai aluehallintoviranomaista ja lääni on itseasiassa vain yksi valtion aluehallintoviranomainen. Ky-

syä sopiikin: Miksi nyt höökittää vain läänejä kohtaan? Miksi ei mitään muuta aluehallintoa kohtaan? Vai milloin tulee muiden aluehallintoviranomaisten vuoro?

Puhutaan byrokratiasta. Tässä hallituksen esityksessä ei vähennetä läänien tehtäviä tai toimia. Jos halutaan vähentää byrokratiaa, pitää vähentää tehtäviä.

En myöskään ymmärrä, miksi 11 lääninhallitusta lakkautetaan, tilalle perustetaan viisi suurläänä, joiden lisäksi tulee kuusi sivutoimipistettä entisiin lääninhallituspaikkoihin. Sivutoimipisteillä on entinen henkilöstö, entiset toimitilat ja entiset tehtävät. Kaikki muu on entistä paitsi maaherraa ei enää ole eikä kylttiä seinässä: Lääninhallitus. Lääninhallitus-kyltin tilalla seisoo nyt Sivutoimipiste-kyltti. Miksei se edelleen voi olla lääninhallitus? Miksi pitää viedä lääninhallituksen nimi ja arvo joltakin paikkakunnalta pelkästään siitä ilosta, että päästään muutamasta maaherrasta eroon?

Sitä paitsi kuuden maaherran tilalle tarvitaan 15 elinkeinoherraa, että se sitten säästöistä!

Lääninhallitus on valtion aluehallintoa. Maakunnalliset kuntayhtymät ovat taas kuntien ylläpitämiä kuntien yhteistoimintaelimiä. Mutta ei se kuntayhtymien toimintakaan aina kuntia ja kuntalaisia tyydytä. Päätöksenteko on toistaiseksi ollut hapuilevaa. Etsitään vielä omaa roolia.

Maakunnallisissa kuntayhtymissä päätöksenteko on tietysti puoluepoliittista, mutta siellä myös herkästi iso, vahva keskuspaikka, kunta tai kaupunki, jyrää pienimmät kunnat, eikä se tunnu pienimmistä hyvältä. Lääninhallitus ainakin aikaisemmin on koettu monta kertaa kaikkien yhteisetua enemmän katsovaksi, virkavastuulla toimivaksi elimeksi, joka pitää myös pienemmän kunnan puolta.

Voi lisäksi kysyä, miksi meillä on esimerkiksi maakunnallisia kuntayhtymiä 19, elinkeinopiirejä tämän jälkeen 15, ympäristökeskuksia 14, sotilasläänejä 11 ja läännejä tämän jälkeen viisi jne, jne. Valtion aluehallintoa tarvitaan, mutta miksi se on näin hajanaista? Eikö voisi olla yhtenäisiä hallinnollisia alueita, jotka kattaisivat kaiken valtion aluehallinnon? Silloin saataisiin hallinnollisia ja toiminnallisia synergisiä etuja ja myös säästöjä.

Eduskunnassa keskustellaan läänien lukumäärästä. Vasta eduskunnan päätöksen jälkeen hallitus suuressa viisaudessaan päättää täsmällisesti läänien rajat ja läänien pääkaupungit. Eduskunnalle ei ole kerrottu, mitä valtioneuvosto

asiasta ajattelee. Mielestäni olisi ollut varsin koh-
tuullista saada tietoon koko paketti ennen kuin
itse asiasta päätetään.

Säästöjä en usko syntyvän, vaikka niin väite-
tään. Pitkät matkat vaativat virkamiesten aikaa,
päivärahoja ja matkakorvauksia nykyistä enem-
män. Vuosikymmenien läänikohtainen tilastoin-
ti menee uusiksi ja maksaa. Kartat menevät uu-
siksi ja sekin maksaa. Kilvet, vaakunat, plakaat-
tit, opasteet menevät uusiksi ja nekin maksavat
jne, jne.

Pidän uudistusta näennäisuudistuksena enkä
sen vuoksi kannata sitä. Olisin odottanut parem-
paa, kun vuosi on tehty töitä. Kun sitä ei saatu,
tyydyn nykyiseen järjestelmään.

Ed. Aaltonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoi-
sa puhemies! Olen ed. Ihmäen kanssa samaa
mieltä, että vähitellen aluehallinnon erilaisia pii-
rejä pitäisi yhdistää siten, että kaikki olisivat si-
ten yhteneväisiä, että ne olisivat maakuntien ker-
rannaisia. Se, että tässä muka vain puututtaisiin
lääneihin, ei pidä paikkaansa, koska työvoima-
ja elinkeinopiirien osalta jo 77 piiriviranomaista
vähenee 15:ksi. Eli tässähän on hyvä alku ja var-
masti vähitellen joudutaan jatkamaan työtä si-
ten, että muutkin piiriviranomaisten rajat yhte-
näistettäisiin.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Edustajien Ihmäen ja Holo-
paisen käyttämien puheenvuorojen johdosta ha-
luan todeta, että työpaikat luodaan työvoima- ja
elinkeinokeskusten avulla, ei vanhentuneessa
hallinnossa eikä vanhentuneilla hallintoraken-
teilla. Uskon, että jos kansalaiset tuntisivat tä-
män asian todellisen laidan, niin he tahtoisivat ja
jopa edellyttäisivät, että vanhentunutta ja liiallis-
ta hallintoa puretaan. Mistä on rakkaus maaher-
roihiin ja hallintoon? On todettava, että en voi
tässä yhteydessä ymmärtää Keski-Suomen läänin
maaherran käytöstä, jolla hän osoittaa miel-
tään kansan valitseman eduskunnan tekemää
pääöstä vastaan, joka ei häntä miellytä. Näyttää
siltä, että maaherra on kasvanut kansanvaltaa
suuremmaksi, ja silloin täytyy kysyä, että tarvit-
semmeko me tällaisia herroja.

Ed. I h m ä k i (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Ed. M. Pohjolalta olisin vain

kysynyt, uskooko ed. Pohjola todella, että kun
perustetaan elinkeinokeskukset, niin työllisyys
paranee huomattavasti ja työtä syntyy lisää.
Epäilenpä.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhe-
mies! Aluehallinnon uudistamisen yleisenä ta-
voitteena on luoda tehtävien edellyttämä selvä-
piirteinen ja alueiden omaleimaisuuden huo-
mioon ottava aluehallinto. Hallituksen esitys
muun muassa uuteen suurläänijakoon siirtymi-
seksi ei toteuta hallitusohjelmassa aluehallinnon
uudistamiselle asetettuja keskeisiä tavoitteita.
Valtion aluehallinnon oikeutus rakentuu ensisi-
jaisesti sen väestön tarpeiden keskushallintoa
paremmalle tuntemukselle, läheisyydelle ja
asioinnin helppoudelle. Suurlääniä perustami-
nen heikentäisi varmuudella alueen tuntemusta,
lisäisi etäisyyksiä, aiheuttaisi lisäkustannuksia ja
vaikeuttaisi kansalaisen asiointia viranomaisten
kanssa. Aluehallinnon uudistamistyö olisi käyn-
nistettävä keskushallinnosta harkitsemalla, mitä
tehtäviä ja toimintoja voidaan siirtää alueille ja
kuntiin. Vasta tämän jälkeen on mahdollista ar-
vioida, miten valtion aluehallinto uusine tehtävi-
neen tulisi järjestää.

Esitetyt hallintomallin toimivuutta ja alueel-
listen vaikutusten arviointia vaikeuttaa vertaile-
vien kustannuslaskelmien puuttuminen. Olisi ol-
lut välttämätöntä suorittaa eri mallien etujen ja
haittojen perusteella analyttinen pohdinta en-
nen aluehallinnon uudistamista koskevien esitys-
ten tekemistä. Hallinnon tarvitsemat säästöt voi-
taisiin tehokkaimmin saavuttaa kokoamalla val-
tion aluehallintoviranomaiset mahdollisimman
kattavasti lääninhallitusten yhteyteen. Näin me-
netellen voitaisiin toteuttaa eri hallintoalojen tu-
kipalvelut taloudellisimmin ja samalla saataisiin
hallinnonalojen välinen yhteistyö toimimaan te-
hokkaasti. Hallinnon parantunut koordinaatio
merkitsisi päätösten ja muiden hallinnon palve-
luiden parempaa antamista ja saamista. Tällai-
nen ratkaisu vähentäisi myös oleellisesti erillisten
organisaatioiden lukumäärää.

Lääninhallinnon uudistamisen lähtökohdaksi
olisi tullut ottaa nykyinen läänijako, jolloin haja-
nainen valtion aluehallinto olisi koottu yleis- ja
erityishallintoviranomaisena toimivien läänin-
hallitusten yhteyteen. Näin olisi voitu turvata
alueen hyvän tuntemisen ja toimivien yhteis-
työsuhteiden avulla myös asiakaslähtöisten hal-
linto- ja muiden lääninhallitukselle asetettujen
viranomaistehtävien joustava hoito yhden
alueellisen viranomaisen toimin. Samalla olisi

voitu lisätä hallinnon sisäistä taloudellisuutta, tehokkuutta, joustavuutta ja tuloksellisuutta.

Rajalääneillä on erityisasema. Esityksen mukaisessa suurläänijaotuksessa ei voitaisi riittävästi ottaa huomioon Kymen läänin omaleimaista erityisasemaa Euroopan unionin rajalääninä. Kymen läänillä on lähes 300 kilometriä yhteistä rajaa Venäjän kanssa. Kymen läänin sijainti Euroopan unionin itärajalla luo uusia mahdollisuuksia ja toisaalta asettaa vaativia haasteita hallinnolle. Schengenin sopimuksen voimaantulo asettaa rajaläänille erityisiä turvallisuusvaateita. Itärajan ylitysten määrän odotetaan kasvavan nykyisestä kolmesta yli viiteen miljoonaan lähivuosina.

Lääninhallituksen keskeisenä tehtävänä on erityisesti rajaläänissä, jossa riskien ja uhkien määrä on keskivertolääniä suurempi, läänin alueen viranomaisten poikkeusoloihin varautuminen, yleinen yhteensovittaminen ja johtaminen. Lääninhallitus on poikkeusoloissa alueellaan keskeinen johtoporras, jonka ratkaisulla ja toimenpiteillä on erittäin suuri merkitys kansalaisten turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Valmiuteen ja maanpuolustuskoulutukseen liittyvien keskeisten turvallisuusasioiden valmistelussa on useaan otteeseen todettu nykyisen järjestelmän erinomainen toimivuus, jossa sotilasläänin ja siviililäänin alueet vastaavat toisiaan. Valtakunnallinen johtamisjärjestelmä perustuu keskeisesti lääninhallitusten oman erityisalueensa hyvin tuntevaan ja koulutettuun henkilöstöön ja lääninhallitusten johtokeskusten toimintakykyyn. Näitä valtakunnan turvallisuuden kannalta elintärkeitä kysymyksiä ei ole käsitelty juuri lainkaan esillä olevassa ehdotuksessa. Suurlääneihin siirtyminen tulisi varmuudella huonontamaan siviilisuojaus suunnittelua, koordinoitua, johtamisyhteyksiä sekä poikkeusoloihin varautumista ja niiden hallitsemista.

Lähialueyhteistyöstä muutama sana. Vuonna 1992 tehty lähialueyhteistyösopimus lisää valtion aluehallinnon ja kuntien yhteyksiä Kymen läänin ja Venäjän välillä sekä Baltian kanssa. Lähialueyhteistyössä panostetaan erityisesti viranomaisyhteistyöhön, jolla helpotetaan ja parannetaan kaupan ja muun elinkeinoelämän toimintaa edellytyksiä. Samalla joudutaan suuntaamaan voimavaroja myös kansainvälisen rikollisuuden ja huumeiden ym. sellaisten kielteisten ilmiöiden torjumiseen.

Pääpaino Kymen lääninhallituksella lähialueyhteistyössä Venäjän kanssa on siis eri sektoreiden viranomaisyhteistyön kehittäminen. Läänin-

hallituksen johdon lisäksi opetus- ja kulttuuri-osasto, sosiaali- ja terveysosasto, pelastustoimisto ja poliisitoimisto ovat useita vuosia kehittäneet suhteitaan lähinnä Leningradin alueen kanssa. Pietarin kaupungin ja Karjalan tasaval-
lan viranomaisten kanssa myös. (Ed. Aaltonen: Se on isompi kuin Kymen läänin juttu!) Myös läänin liikenneturvallisuusryhmä on aloittanut yhteistyön Viipurin kanssa. Eri sektorit ovat laatineet yhteistyöpöytäkirjoja ja sopimuksia maiden väliseen lähialueyhteistyösopimukseen pohjautuen. Kymen lääninhallituksen ja Venäjän viranomaisten kesken on myös käynnistetty useita yhteistyöprojekteja.

Lähialueyhteistyö ja suhteet Venäjän viranomaisiin eivät ole erillinen osa lääninhallituksen toimintaa. Lääninhallitus ei voi toteuttaa valtakunnallisia ja alueellisia tavoitteita läänin asukkaiden tarpeiden mukaisesti, jos yhteyksiä rajan yli ei jatkuvasti hoideta.

Edellä esitettiin Kymen läänin erityispiirteisiin viitaten totean, että ehdotetussa suurläänijaoksessa jäisi uudistuksen keskeinen tavoite, alueiden omaleimaisuuden huomioon ottaminen, toteuttamatta erityisesti Kymen rajaläänin osalta.

Asiakaspalvelut huonontuvat. Hallinnon tärkeimpänä tehtävänä on palvella kansalaisia. Tämän vuoksi valtion aluehallintoviranomaisilla tulee olla hyvä alueen ja sen väestön tuntemus. Hallintoviranomaisten tulee olla myös helposti tavoitettavissa. Tämä puolestaan edellyttää kohtuullisia etäisyyksiä ja hyviä kulkuyhteyksiä. Hallinnon asiakkaan eli kansalaisen tulee voida myös suullisesti käydä selostamassa omaa asiaansa ja saamassa hallintomenettelylain edellyttämää neuvontaa. Asiakkaiden määristä ja asiakkuuden luonteesta on annettu esityksessä virheellinen käsitys. Lääninhallituksilla on runsaasti sekä välittömiä että välillisiä asiakkaita.

Lakkautettavaksi esitettiin nykyisiin lääninhallituksiin jäisi alueellisia palveluysiköinä vain rutiiniluontoisia tehtäviä. Päätösvalta ja erityisasiantuntemus siirtyisivät satojen kilometrien päähän suurlääniä keskustaajamiin. Tämä merkitsisi kansalaisten näkökulmasta katsottuna palvelujen olennaista heikkenemistä. Samalla toimittaisiin selkeästi muun muassa hallinnon palveluperiaatteen lisäämistä korostavan hallitusohjelman vastaisesti. Uusi väliporras toisi varmuudella lisäkustannuksia.

Lääninhallitukset toimivat voimassa olevan lain mukaan yleishallintoviranomaisina eli hoitavat tarvittaessa sellaisia aluehallintoasioita,

jotka eivät kuulu millekään muulle aluehallinto-
viranomaiselle. Tämä lääninhallituksen yleisiä
tehtäviä koskeva säännös tulisi sellaisenaan säi-
lyttää uudessa laissa.

Hallituksen esitys johtaisi eri hallintoviran-
omaisten aluejakojen kirjavuuteen. Suurläänien
perustaminen toisi aluejakoon yhden toimi-
alueen lisää, mikä vaikeuttaisi yhteistoimintaa
viranomaisten kesken. On hämmästyttävää, että
nykyisessä laissa oleva viranomaisten yhteisoi-
minnan järjestämistä tarkoittava säännös on jä-
tetty kokonaan pois lakiesityksestä.

Lääninhallituksen tehtävissä painottuvat eri-
tyisesti ihmisten erilaatuisen perusturvan ja si-
vistyksellisten, sosiaalisten ja taloudellisten pe-
ruspalvelujen toteutumisen arviointiin ja val-
vontaan liittyvät tehtävät. Seuranta ja valvonta
edellyttävät kuntien erityisolosuhteiden tunte-
musta. Suurläänijaotus toisi mukanaan kuntien
ja kuntayhtymien suuren lukumäärän ja voi-
makkaat erot. Samalla kuntien erityisolosuhteiden
tuntemus heikkenisi. Jotta valvonta ja pe-
ruspalveluiden arviointi säilyisivät tarkoituk-
senmukaisina, tulisi yhteydenpidon kuntiin olla
aina jatkuvaa. Siirtyminen suurlääneihin vai-
keuttaisi olennaisella tavalla kansalaisten perus-
oikeuksien toteuttamisen seurantaa ja valvon-
taa läänin alueella.

Vaikutus alueelliseen kehitykseen. Aluehallin-
non uudistaminen nyt esitetyllä tavalla olisi mer-
kittävä takaisku talous- ja väestöongelmista kärsi-
välle Kymen läänille. Kun otetaan huomioon
siirtyvien virkojen mukana seuraavat perheenjä-
senet, merkitsisi muutoshanke toteutuessaan sa-
tojen ihmisten pakkoliittymistä ja pois muutta-
mista Kymen läänistä joko Helsinkiin tai Hä-
meenlinnaan.

Esitys on myös ristiriidassa hallitusohjelman
kanssa, jossa todetaan muun muassa, että tavoit-
teena on sosiaalisen rakenteen, tasapainoisten,
nykyaikaisten kaupunkiyhdyskuntien ja elinvoi-
maisen, monipuolistuvan maaseudun kehittämi-
nen. Väestön keskittyminen etelään aiheuttaisi
myös pääkaupunkiseudulla lisää uusia ongelmia.
Aluehallintohanke toteutuessaan vaikuttaisi
erittäin haitallisesti niin valtakunnan aluepoliit-
tiseen kehitykseen kuin Kymen läänin ja sen kes-
keisten kaupunkien kehitykseen.

Arvoisa puhemies! Edellä esitetyin perustein
tulisi hallituksen valtion aluehallinnon uudista-
mista koskeva esitys hylätä. Aluehallinnon uu-
distamisen lähtökohdaksi tulisi ottaa nykyinen
läänijako, jolloin hajanainen valtion aluehallinto
voitaisiin koota yleis- ja erityishallintoviran-

omaisina toimivien lääninhallitusten yhteyteen.
Näin turvattaisiin alueen hyvä tuntemus ja toimi-
vien yhteistyösuhteiden avulla myös asiakasläh-
teisten hallinto- ja muiden lääninhallitukselle
asetettujen viranomaistehtävien joustava hoito
yhden alueellisen viranomaisen toimesta. Samal-
la lisättäisiin hallinnon sisäistä taloudellisuutta ja
tehokkuutta sekä joustavuutta ja tuloksellisuut-
ta.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Kymen lääni muodostettiin Vi-
ipurin läänin rippeistä, ja sodankin jälkeen olem-
me olleet piskuinen rajalääni. Kymen läänissä
valtaenemmistö on nimenomaan sitä mieltä, että
Kymen lääni tulisi liittää Etelä-Suomen lääniin.
Se on nimenomaan myös turvallisuuskysymys
aivan toisella tapaa kuin mitä ed. Kuosmanen
esitti.

Olisin tässä yhteydessä tuonut myös esiin
erään seikan, johon ed. M. Pohjola jo viittasi ja
joka tuli mieleen myös ed. Kuosmanen puheesta.
Olen noita samoja asioita, melkein pä samoja sa-
nojakin nähnyt läänimme maaherran puheen-
vuoroissa lehdistössä, ja olen ihmetellyt sitä, että
maaherrat erittäin aktiivisesti ovat tässä toimi-
neet. Totta kai ymmärrän, että heillä on oma
lehmä ojassa, mutta tulee myös mieleen, että vir-
kamiesmoraalin perään pitäisi huutaa. Maaher-
ra oli aikanaan kuninkaan ja nykyisin valtion
keskushallinnon edustaja läänissään. Heidän tu-
lisi, vaikkakin antavat lausuntonsa, pidättäytyä
julkivastustamisesta ja jopa agitaatiosta. Yhdyn
ed. M. Pohjolan näkemykseen siinä, että yhden
maaherran eroaminen puolueesta on aivan ver-
rattavissa kansanedustajaan, joka tekee nälkäla-
kon jostakin syystä.

Lopuksi kysyisin, määrääkö tässä maassa
eduskunta vaiko maaherrat.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Ed. Kuosmanen otti esille alueen tun-
temuksen ja sen, että suurlääneissä lääninhalli-
tuksen johdon on vaikea tuntea aluettaan. Otan
esimerkiksi Länsi-Suomen suunnitellun läänin.
Kyllä ed. Kuosmanen on varmasti tässä oikeas-
sa, jos on yli 200 kuntaa samassa läänissä, ei sitä
voi tuntea eikä sillä lailla ole sitä läheisyyttä, jota
minun mielestäni myös yleishallinto- ja turvalli-
suustehtävistä vastaavalla piirihallinnolla tai
aluehallinnolla pitää olla. Tässähän ollaan teke-
mässä mekanistinen jaotus, jossa ei ole mitään
perusteita, yhteenkuuluvuutta, sellaista alueellis-
ta tekijää, joka niitä liittäisi yhteen. Päinvastoin

voidaan sanoa, että hyvin monista erityyppisistä alueista muodostuisivat suurläänit.

Ed. Kuosmanen toi esiin myös turvallisuusnäkökohdan. Haluaisin vielä täydentää siihen, että nykyisellään, kun meillä ovat sotilasläänit ja läänit yhtenevät, nykyinen aluejako on koettu erittäin hyvänä tässä mielessä.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kuosmanen kaipasi valtion aluehallintotehtävien keräämistä nykyisten lääninhallitusten yhteyteen. Tämä olisi sangen takape-roista kehitystä. Se olisi paluuta menneisyyteen, sillä ei ole montakaan vuotta siitä, kun lääninhallituksista esimerkiksi kaavoitus- ja rakennusasiat siirrettiin perustettuihin ympäristökeskuksiin, aluekehitystehtävät siirrettiin maakuntien liitoille, erinäisiä lupa- ym. asioita on siirretty kihlakuntiin ja kuntiin. Ed. Kuosmaselta on jäänyt huomaamatta se perusasia, että läänijako ei ole enää valtion aluehallinnon perusjako. Se menetti muodollisestikin asemansa vuonna 92, jolloin tehtiin periaatepäätös siitä, että valtion aluejako-
jen yhtenäisenä pohjana käytetään toiminnallistaloudellista maakuntajakoa.

Pidänkin tärkeänä sitä, että perustettavat työvoima- ja elinkeinokeskukset, joihin siis kerätään työllisyyden ja elinkeinojen kehittämisen kannalta keskeiset piirihallintoviranomaiset, ovat maakuntapohjaisia. Maakuntien vahvistaminen on se tie, jota pitkin meidän on edettävä. Siitä tässäkin uudistuksessa on perimmältään kysymys.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Maakuntahallinnon tunnen erittäin hyvin, kun olen ollut neljä vuotta maakunnan liiton liittovaltuuston puheenjohtaja. Maakuntien liitot ovat kuntien jatke, ja ne ovat eri asia kuin valtionhallinto ja kuntahallinto. Kunnat tekevät esityksen kehitysprojekteista omalta alueeltaan, ja me maakunnan liitossa keräämme ne ja toimitamme sisäasiainministeriöön ja sitä kautta Brysseliin. Nyt jatkossa elinkeinokeskusten tehtävähän on se, että ne hoitavat kansallisen rahoitusosuuden EU-hankkeisiin ja -projekteihin. Siinä mielessä olen eri mieltä hallituksen esityksen kanssa, että joka maakuntaan olisi perustettava oma työvoima- ja elinkeinokeskus, koska sillä tavalla loisimme uutta yrittäjyyttä ja työpaikkoja jokainen omaan maakuntaan, kun elinkeinokeskukset olisivat siellä.

Minusta hallituksen esitys lähtee nurinperin. Ensinnäkin pitänyt todella perustaa työvoima- ja elinkeinokeskukset ja katsoa kahden kolmen

vuoden päästä, minkälaisen lääninhallinto-organisaation tarvitsemme tässä valtakunnassa. Siinä mielessä ihmettelen ministeri Backmanin puuhia, että hän on lähtenyt tässä asiassa menemään latvasta tyveen päin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Mikä on oikea lukumäärä lääneille? Onko se nolla, viisi, seitsemän, yhdeksän, yksitoista, kolmetoista? Tällä hetkellä meillä on yksitoista, joitakin kymmeniä vuosia sitten oli yhdeksän. Tulivat Pohjois-Karjalan lääni ja Keski-Suomen lääni. Minkälainen on ollut kehitys Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen läänissä? Onko se ollut myönteinen vai kielteinen? Onko siitä ollut etua läänin asukkaille?

Minä uskallan väittää, en ole aivan varma, mutta jos tilastoja tutkittaisiin, niin minulla on se käsitys, että kehitys näissä kahdessa läänissä on ollut myönteisempi kuin muissa lääneissä, eikä tämä myönteinen kehitys ole tapahtunut min-kään muun läänin kustannuksella. Minä pelkään, jos ei Pohjois-Karjala olisi saanut omaa läänin, siellä ei toimisi tällä hetkellä Joensuun yliopisto. Minä pelkään, jos ei Keski-Suomi olisi omaa läänin saanut, siellä ei toimisi niin vahva yliopisto kuin Jyväskylän yliopisto. Näin minä oletan.

Kun katson, minkälainen on läänijako muissa Pohjoismaissa, Ruotsissa on 24. Kun kerroin eräälle ruotsalaiselle kansanedustajalle, että meillä on tarkoitus siirtyä viiteen läänin, ja kerroin myös, että aika voimakasta vastustusta esiintyy, niin hän sanoi, että kyllä täytyy olla melkoisia etuja siirtymisestä, jos vastoin voimakasta vastustusta aiotaan siirtyä viiteen läänin.

Mikä on tämä etu? Tämä etu on 65 miljoonaa markkaa vuodessa. Toiset pitävät sitä suurena summana, toiset sanovat, että se on vähäpätöinen siihen verrattuna, mitä me menetämme, ja toiset sanovat jopa, että näin suurta säästöä ei tule.

Kun vielä katsoo näitä pieniä maakuntia ja pieniä läänejä, niin esimerkiksi Ahvenanmaa, pieni lääni, pieni maakunta, on kehittynyt varsin hyvin. Työttömyysaste on, mikäli en aivan väärin muista, alle 5 prosenttia. Siellä on paljon pieniä kuntia ja pieniä maakuntia. (Ed. Rimmi: Huono vertaus!) — No, miksi huono vertaus?

Miksi se on huono vertaus? Minä en ymmärrä, että se voisi olla huono. Minusta se on hyvä. Minä yritän verrata näitä pieniä maakuntia, pieniä läänejä suuriin. Minä näen pienessä läänissä hyvin paljon sellaisia etuja, mitä ei suuresta läänistä löydy.

Jos tässä yksin saisi päättää, niin minä olisin lisäämässä läänien lukumäärää, ja minä luulen, että se olisi ollut onnellinen ratkaisu, mikäli Pirkanmaan lääni, Satakunnan lääni ja Kainuun lääni olisi perustettu. Minä luulen, että näissä kaikissa kolmessa maakunnassa kehitys olisi ollut myönteinen.

Nyt esitys on, että mennään suurempiin yksiköihin, viiteen lääniin. Tietenkin joku voi ajatella ja sanoa, että olen epäjohdonmukainen. Mutta kuultuani niitä puheita, mitä tässä salissa on pidetty, sanoisin, että niukka, mutta selvä enemmistö on kuitenkin ollut sitä mieltä, että nykyinen läänijako on parempi kuin viiden läänin malli. Merkittävä osa kansanedustajista on myös esittänyt, että yhden läänin malli on parempi kuin viiden läänin malli, koska jos meillä on yhden läänin malli, silloin siirretään enemmän valtaa kuntiin ja maakuntiin ja maakuntien liittoihin.

Mutta juuri näistä syistä, kun myönteinen kehitys Pohjois-Karjalassa, Keski-Suomessa ja yleensä pienen yksikön sanoisinko hyvä menestyminen puhuu nykyisen läänijaon puolesta, säästö supistamisesta on liian pieni.

Sitten muutama sana elinkeinokeskuksista. Kun sanoin, että niukka mutta selvä enemmistö on nykyisen läänijaon kannalla, voi melkoisella varmuudella kuitenkin sanoa, että hyvin selvä enemmistö kansanedustajista on työvoima- ja elinkeinokeskusten perustamisen kannalla. Kun katsoo Suomen karttaa ja katsoo niitä maakuntia, joihin elinkeinokeskukset tulevat, voi todeta, että on olemassa yksi maakunta, jossa yrittäjillä ja asukkailla tulee olemaan yli sata kilometriä lähimpään elinkeinokeskukseen. Se on Keski-Pohjanmaan maakunta. Kaikkialla muualla on toisin paitsi nyt ihan Pohjois-Lapissa. Sitten olivat Nurmeksien kunta ja eräät alueet Oulun läänissä, joista on yli sata kilometriä lähimpään elinkeinokeskukseen. Mutta yhtenäisen maakunta, Keski-Pohjanmaan maakunta on sellainen, josta on yli sata kilometriä elinkeinokeskuksiin.

Onko tämä matka sitten niin pitkä tai niin lyhyt, ettei Keski-Pohjanmaalle elinkeinokeskusta tarvita? Mielestäni elinkeinokeskus on sellainen, jossa yrittäjä henkilökohtaisesti varsin

usein tulee asioimaan. Monet asiat voidaan hoitaa puhelimitse. Mutta kun yritetään esittää, minkä takia omalle yritykselle pitäisi myöntää sitä taikka tätä, tämä edellyttää hyvin usein henkilökohtaista käyntiä. Jos elinkeinokeskus sijaitsee yli sadan kilometrin päässä, en ole niin vakuuttunut siitä, että kaikissa pienissä asioissa elinkeinokeskuksiin mennään. Tämä tarkoittaa silloin sitä, että tällainen yrittäjä ei saa niitä palveluja samalla lailla kuin yrittäjä, joka toimii lähellä elinkeinokeskuksen toimistoa.

Tästä syystä pidän varsin perusteltuna, että Keski-Pohjanmaan maakuntaan tulee tai oikeastaan olisi pitänyt tulla työvoima- ja elinkeinokeskus. Niin kuin aikaisemmin sanoin, se on ainoa maakunta, joka nyt tavallaan jää ilman. Mutta toimintapiste sisältyy hallintovaliokunnan mietintöön ja ed. Veteläinen on tehnyt myös esityksen perustelulausumaksi toimintapisteen perustamisesta Keski-Pohjanmaan maakuntaan.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan kannattaa ed. Veteläisen perustelulausumaehdotusta tässä asiassa.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Itse en ole asiaa pitänyt kovin tärkeänä ja sen takia en toisessa käsittelyssä enkä aikaisemminkaan ole tästä varsinaista puheenvuoroa käyttänyt. Terveellä järjellä on minusta hyvin vaikea valita näistä vaihtoehtoista, jotka tämän pitkän käsittelyn jälkeen ovat jäljelle jäämässä. Itse olen kannattanut — sikäli kun nyt tämä asia, aluehallinnon uudistaminen, on valtakunnan päälinnaisiä kysymyksiä — ja kannatan edelleen nollaläänin tai yhden läänin mallia sen takia, että kun maakunnat perustettiin, kahta päällekkäistä aluehallintoa ei näin pieni maa tarvitse. Ne perustelut, että kunnat ja valtio tarvitsevat erillisen aluehallinnon, ovat täysin kestäättömiä. Mitenkään ei voida sanoa, että se olisi jokin välttämätön periaate. Päinvastoin yhdistämällä aluehallinnot saavutettaisiin kustannussäästöjä ja tehokkuutta. Sen lisäksi tietenkin koko valtion piirihallinto pitäisi yhdistää näihin samoihin alueisiin joko saman kokoisina tai samaa kertaluokkaa olevina.

Meillähän on sen lisäksi vielä kunnallishallinto ja kunnalliset yhtymät jne., joten tällä pienellä kansalla on byrokraatteja elätettävänä liian kanssa. Ei tarvitse sitten ihmetellä, minkä takia verot ovat niin korkeat ja minkä takia mikään terve yritystoiminta ei tässä maassa tahdo menestyä, ei tietenkään, kun tämä herrojen taakka on kansan päällä niin kova.

Tässä valtakunnassa on suurempiakin ongelmia, joten sinänsä tärkeysjärjestyksessä varmasti hallitus olisi voinut hakea tehostamista ja säästöä ehkä muualta kuin läänien lukumääräkäytännöstä. Mutta hallituksen valitsee esityslistan, ja parlamentin sitten täytyy sanoa kyllä tai ei.

Tietysti tämä asia on luonnollisista syistä niissä muutamissa lääneissä, joissa oma lääni on suhteellisen tuore, herättänyt vastustusta, joka on tietysti noteerattava. Samalla on tietysti huomattava, että näyttää olevan niin, että maaherrat ovat tämän vastustusliikkeen johdossa. En heiltä sitä oikeutta kiellä, mutta tietysti meidän, kun mietimme, miten aitoja nämä reaktiot ovat ja millä perusteella ne ovat lähteneet, on hyvä tämänkin huomata.

Mutta jos ajattelee hallituksen esitystä, että siirrytään 11 läänistä viiteen lääniin, siinä on vaikea nähdä mitään perustetta tai logiikkaa. Itse asiassa ne esitykset ja perustelut, joilla on puolustettu viiden läänin mallia, kävisivät erinomaisesti yhden tai nollaläänin malliin. Jos sellaisesta uudistuksesta olisi kysymys, olisin sen lämmin kannattaja. Mutta todella viiden läänin mallia ei ole pystytty tässä keskustelussa eikä missään muuallakaan millään järkevällä tavalla perustelemaan. Jos voidaan luopua kuudesta läänistä, ihan samoilla perusteilla voidaan luopua niistä viidestä lopustakin.

Itse asiassa kansalaisten kannalta, niin kuin on osoitettu, tässä harvaanasutussa pienessä maassa, Suomessa, on yksi paikka, johon on hyvät yhteydet joka puolelta maasta, ja se on Helsinki. Yhden läänissä mallissa kaikilla kansalaisilla olisi suhteellisen hyvät yhteydet sinne hallinnon pääpaikkaan. Nythän tietysti ne yhteydet hyvin pitkälle menevät sitten Helsingin kautta. Vaikka lääninhallituksissa ei tavallinen kansalainen kovin usein asioi, useimmat eivät koskaan elämänsä aikana, niille, jotka nyt asioivat, jos viiden läänin malli toteutetaan, se merkitsee sitä rangaistusta, että ensin pitää matkustaa Helsinkiin ja sieltä sitten Turkuun, tai missä se läänin pääpaikka on. Ei muutenkaan Pihtiputaalla ja Turulla ole kovin paljon maakunnallista tai läänikohtaista yhteyttä, niin kuin on todistettu.

Toisaalta sitten viiden läänin malli on myös siinä mielessä keinotekoinen, että jos pidetään tämän kokoisia läänejä järkevinä, tietysti Oulun ja Lapin läänin välistäkin raja olisi pitänyt sen logiikan mukaan ottaa pois. Tämähän osoittaa, kun ei sitä otettu, ettei tässä mitään logiikkaa olekaan ehkä muuta kuin tällaista pikkunäppärrä poliittista tarkoituksenmukaisuutta. Tieten-

kin tällaiset uudistukset, joilla ei ole mitään todellista sisältöä, olisi pitänyt jättää tekemättä.

Kun tämä on herättänyt vastustusta, hallituksen on tästä niin sanotusta aluehallinnon uudistusesityksestä poistanut oikeastaan koko lopunkin sisällön ja lähtenyt tekemään kauppaa. Jos ajatellaan uusien byrokratiakeskusten eli elinkeinokeskusten perustamista, niin jos lääneistä jokin kuuden maaherran palkka säästetään, varmasti elinkeinokeskusten johtajien palkkoihin menee pari kolme kertaa sama summa, joten se niistä säästöistä. Eivät varmasti säästöt sinänsä tietenkään voi ollakaan tällaisten hallinnon uudistusten ainoa peruste, korkeintaan se, jos samalla saavutetaan muutakin tehokkuutta.

Ymmärrän myös hyvin, että läänien raja-alueilla kannatetaan tätä muutosta, esimerkiksi Lahden seudulla tai jossakin muualla, koska siellä tämä on ollut ongelma, mutta sen ongelman poistaisi paljon paremmin sillä, että kokonaan lääneistä luovuttaisiin eli siirryttäisiin yhden läänin malliin.

Tietysti tässä keskustelussa ovat hyvin pitkälle edustajat perustelleet omia kantojaan omilla paikallisilla ja alueellisilla perusteillaan. Ne tietysti ovat ihan varteenotettavia. Mutta ennen kaikkeen kysymys on koko valtakunnan aluehallinnon uudistuksesta. Näyttää siltä, että niillä, jotka tätä uudistusta kannattavat, perusteena on, että oman seutukunnan asema korjaantuu, se häiritsevä lääninraja, joka on todellinen ongelma, poistuu omalta kohdalta. Mutta viiden läänin rajat epämiellyttävinä jäävät sitten uusiin kohtiin, joista tulee ongelmia.

Vielä uskotaan, että perustamalla jokin byrokraattinen virasto hunajaa ja mettä alkaa virrata maakuntaan. Tällaiset byrokratiakeskukset tuhoavat kaiken terveen työllisyyden ja yrittäjyyden. Jos työllisyys olisi näitä keskuksia perustamalla parantunut, meillä ei olisi ollut yhtään työttömyyttä pitkään aikaan. Pitäisi lähteä ruohon juurelta eikä puun latvasta korjaamaan reaalielämän ongelmia. Tietenkin on hyvä, jos joku vielä näihin keskuksiin uskoo. Ainoa työllistävää vaikutus niissä varmasti on, että kun niitä on jaettu 15 paikkaan, muutama virkamies tulee näihin kaupunkeihin. En tiedä, miten pitkään se työllisyyttä korjaa.

Sinänsä tietysti, niin kuin on todettu, on 70—80 eri valtionhallinnon piiriä, joten niissä olisi korjaamisen varaa. Omasta mielestäni, kun meillä on nyt maakunnan perustettu ja niitä on 19, olisi luontevaa, että kaikki valtion piirihallintoviranomaiset yhdistettäisiin maakuntien yhteyteen

ja ne lääninhallinnon tehtävät, joita ei yhden läänin mallissa voida siirtää Helsinkiin, myös yhdistettäisiin tähän ja päästäisiin virtaviivaiseen hallintoon, jossa olisi vain 19 alueellista byrokraatiakeskusta ja yhteneväiset rajat. Nythän meille, jos viiden läänin malli toteutuu, jää vielä 19 maakuntaa sekä 15 tai 13 tai montako niitä elinkeinokeskuksia nyt on. Sitten meille jää erinäinen luku työsuojelupiirejä ja mitähän kaikkea. Ansiokaasti jotkut olivat kirjallisissa puheenvuoroissa kaikki nämä luetelleet. Itse en muistista siihen pysty. Sellaista uudistusta ehkä sitten, jos lähde-tään, tarvittaisiin.

Minkälaisen kannan sitten ottaisi, kun pakko jokin kanta on ottaa? Tietysti hallituspuolueen edustajan lähtökohtaisesti pitää yrittää aina, jos oma järki tai omatunto suinkin venyy, kannattaa hallituksen esityksiä. Kyllähän parin vuoden aikana on saanut omaatuntoa venyttää hyvin pitkälle ja oikeastaan parissa veroasiassa ainoastaan se ei ole suostunut venymään.

Tietyt vastakohtaisesti pitää ajatella sitä, että — sen verran olen eduskuntatyöstä oppinut, että valiokunnissa asiat käsitellään perusteellisesti eikä kannata koskaan aliarvioida valiokuntien mielipidettä — tässähän harvinaisen selkeästi hallintovaliokunnan enemmistö on esitystä vastaan. Mutta tietyt itse en sinänsä kannata valiokunnan vähemmistönkään kantaa tai pidä hyvänä 11 läänin eli nykyistä. Siinä mielessä sitä vaihtoehtoa, jota minä ja aika monet muutkin puheista päätellen kannattavat, ei ole valitettavasti päätettävänä.

Voi tietenkin ajatella ja voin itselleni uskotella, että viiden läänin malli on askel kohti yhden läänin mallia. Voi näin olla. Voi olla, että kun tästä muutoksesta tulee näin tiukka keskustelu, että tilanne ei kuitenkaan sitten ole suosiollinen nopeisiin jatkamuutoksiin.

Toisaalta kun en kannata byrokraatiakeskuksia, niin jos voisin luottaa hallituksen ilmoitukseen, että jos lääninuudistus kaatuu, vedetään nämä byrokraatiakeskukset takaisin, mielelläni painaisin punaista nappia tai sitä nappia, jolla voisin läänienesityksen hylätä. Mutta epäilen, että hallitus pettää tässäkin. Se ei uskalla tätä tehdä vaan jättää tämän tällaiseksi ilmaan viskatuksi uhkailuksi, mitä se on aikaisemminkin esittänyt, että oikeastaan sillä perusteellakaan ei voi päätöstä tehdä.

Äänestin toisessa käsittelyssä hallituksen esityksen puolesta todella hyvin vaikean harkinnan jälkeen. Onko sitten sen jälkeen mitään tapahtunut, mikä aiheuttaisi muutosta, niin sen verran

on tapahtunut, että yhä enemmän on kiirinyt tietoja läänin pääkaupunkien kaupoista, joita en voi hyväksyä, ja vielä enemmän lupauksia siitä, minne niitä keskuksia tulee. Itse asiassa jos hyväksytään hallituksen esitys, hyväksytään myös se, että poliittisesti palkitaan niitä, jotka käyvät kauppaa tällaisilla asioilla, jotka eivät itse päätökseen kuulu. Nämä lehmänkaupat — sehän on oikeampi nimi kuin koplaus — ovat tyypillisesti sellaisia, että kun kytketään muita asioita yhteen huonoon asiaan, saadaan lopputulokseksi ei yksi huono päätös vaan kolme neljä huonoa päätöstä. Tässähän on juuri siten käymässä. Päätäjät voivat olla suhteellisen tyytyväisiä. Kenenkään arvovalta ei liikaa kärsi, mutta sen politiikan tulokset ovat yleensä huonoja.

Itse kyllä pidätän vieläkin oikeuden harkita, millä tavalla tähän otan kantaa. Olisi kyllä toivonut, että tämä asia olisi saanut sellaisen ratkaisun, että me, jotka olemme tavallaan hyvin heikosti sitoutuneet kumpaankaan vaihtoehtoon ja joiden on itselleenkin hyvin vaikea perustella, miten on oikein tehdä, emme joutuisi tätä ratkaisemaan. Tässähän on harvinainen tilanne, että äänet ovat niin tasan, että tavallaan normaalistihan täällä voi sanoa, että yksi ääni ei mitään ratkaise. Siinä mielessä vastuu eduskunnan päätöksestä on yhdellä edustajalla pieni. Tässä ei valitettavasti ole. On tietysti myös valitettavaa, että ne vaihtoehdot, joista täytyy valita, ovat molemmat huonoja ja on vaikea perustella, kumman valitsee.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin aina, ed. Kuisman puheenvuoro on tällaista mielenkiintoista asioiden pohdiskelua ja punnintaa. Ihan kernaasti voin yhtyä moneen, mitä hän tuossa esille äsken toi.

Eräs seikka on kuitenkin, johon haluan pienen tarkennuksen esittää, se koskee maakuntien liittojen ja lääninhallitusten tehtäviä. Ed. Kuisma, niillä ei ole päällekkäisiä tehtäviä. Uskon, että te sen tiedättekin, mutta halusin sen tässä nyt vielä sanoa. Niillä ei ole ensimmäistäkään päällekkäistä tehtävää eikä tässä hallituksen esityksessä liioin esitetä ensimmäistäkään tehtävää siirrettäväksi maakuntien liittojen käsiin. Tämän tarkennuksen halusin sanoa.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuisma pohdiskeli läänien lukumäärää. Voi hyvinkin olla niin, että vuoden 2000 jälkeen todella tullaan siirtymään

yhden läänin malliin. Minusta se tuntuu todennäköisemmältä kuin se, että pitäydytään nykyiseen lukumäärään taikka että sitä peräti kasvatettaisiin.

Hallintoa on edelleen kevennettävä veronmaksajien eduksi. Tässä vaiheessa läänien lukumäärän puolittaminen vaikuttaa tähän aikaan ja tähän paikkaan sopivimmalta tavalta edetä tässä asiassa ikään kuin pienin askelin, ja näin uskon, että tulee tapahtumaan.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Kuismalle todeta sen, että epäselvässä tilanteessa, kuten hän totesi, on epäilemättä parempi tyytyä tuttuun ja olemassaolevaan kuin ottaa ratkaisijan paikka hypyssä tuntemattomaan osa-alueeseen, jossa selvästi näemme, että uudistus herättää suurta tyytymättömyyttä laajoissa kansalaispiireissä.

Ed. Kuisma toi esille sen esityksen, mikä on monissa puheenvuoroissa täällä ollut. Muistan erityisesti ed. Sasinkin käyttäneen puheenvuoron, jossa hän totesi, että parempi olisi itse asiassa päätyä nollalääniin tai yhteen lääniin. Minä itse asiassa en ymmärrä sitä logiikkaa siltä osin, että mihin ne valtion aluehallintotehtävät, jotka ovat reaalisia, mihin ne häviävät ja katoavat.

Meillä on tällä hetkellä 23 alueviranomaista eri tyypisissä tehtävissä ympäristökeskuksissa, työsuojelupiireissä, tullissa. Me olemme perustamassa työvoima- ja elinkeinokeskuksia jne. Meillä on väistämättä paikallis- ja keskushallinnon välissä alueviranomaistehtäviä. Ne eivät katoa mihinkään. Se, mikä meidän haasteemme ja tehtävämme on, on pyrkiä kokoamaan nämä tarkoituksenmukaisesti yhteen ja sitä kautta luoda selkeä, selväpiirteinen ja mielellään päällekkäisyydestä vapaa aluehallintojärjestelmä. Tämä on se tavoite ja siinä suhteessa tämä 11 läänin malli on parempi kuin mahdollisen viiden läänin malli. Itse asiassa luontevinta olisikin viime kädessä päätyä ehkäpä jopa 15 lääniin, jolloin maakuntahallinto ja lääninhallinto olisivat aluerajoiltaan saman kaltaiset. Ainakin pitäisi pyrkiä sitä kohden.

Tässä mielessä toivon, että ed. Kuisma ottaa ainakin tämän kommentaation huomioon.

Ed. Kuisma (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmaisin itseäni epäselvästi, jos ed. Pekkarinen ymmärsi, että väitin, että maakuntien liitoilla ja lääneillä olisi päällekkäisiä tehtäviä. Ei niillä olekaan muuta kuin että ne toimivat samoilla alueilla. Nimenomaan maakuntien lii-

toilla, toin sen esiin siinä mielessä, on kaksi päällekkäistä alueorganisaatiota, joilla on eriytetty tehtävät. Nämä tehtävät, sikäli kuin ne tarvitsee hoitaa muualla tässä yhden läänin mallissa, ne läänin tehtävät voitaisiin siirtää lainsäädännöllä maakunnille. Tässä hallituksen esityksessä niitä ei siirretä, mutta tämä ei muutenkaan vastaa niitä omia ajatuksiani.

Ed. Kiljuselle toteaisin, että itse asiassahan me molemmat näköjään ja pikemminkin olemme kannattaneet samaa mallia, tällaista maakuntaläänimallia, niin kuin ed. Kiljunen on sitä nimitänyt. Itse olen nimittänyt sitä yhden läänin malliksi. Itse olen toistaiseksi ollut hallituksen esityksen kannalla ja ed. Kiljunen vastustanut. Ehkä tämä kuvaa sitä ongelmaa, että itse asiassa yhden läänin mallin kannattajat eivät tästä löydä omaa esitystään. Uudenmaan ja yleensä äänestäjien osalta tähän on herättänyt erittäin vähän kiinnostusta, eli kun edustaja aina voi ajatella, että teen, niin kuin äänestäjät toivovat, niin tässä en missään mielessä ainakaan itse voi perustaa mielipidettäni omien äänestäjieni tai kansalaisten palautteeseen.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Ed. Kuisma kertoi, kuinka tässä parin vuoden aikana on yksi ja toinen joutunut venymään. Lisäisin vain siihen, että kyllä varmaan monet meistä ovat sotkeutuneet myös aika tavalla köysiin.

Minulle annettiin ansiotyöstä lopputili viisi ja puoli vuotta sitten. Syy oli viralliseksi väitetty tuotannolliset ja taloudelliset. Perinpohjainen syy jäänee ikuisiksi ajoiksi harmaaksi, mutta käytäntö, joka on totuuden kriteeri, ilmaisi syyn olevan sairaan kaverin auttaminen. Kun etsin tukea silloisesta firmasta muilta työntekijöiltä, eri työmailta, se jäi hyvin vähäiseksi. Sanoivat, hoitakaa omalla työpaikalla, emmehän me oikeastaan tiedä, mitä siellä on tapahtunut. Tällaisia asioita tietenkin voi esittää toisinkin päin. Käytännön elämässä, kun ihmiset elävät kauempana toisistaan, syntyy helposti ajatus: Eipä tuo minua koske kovinkaan läheisesti, joten katsotaan nyt.

Käsittelyssä olevan lääni uudistuksen osalta voi vain todeta, kuinka valtaa keskitetään jakamalla maa isompiin lohkoihin. Jolloin "mitäs se minulle kuuluu"-ajattelu lisääntyy ja konkreettinen asioiden hoito etäalueella karkeasti ottaen menee romukoppaan.

Mielestäni useasti täällä esiin tullut keskittyminen, muun muassa valtopoliittinen näkökulma, että Etelä-Suomen suurlääniin tulisi kuulu-

maan lähes 80 kansanedustajaa, kuvaa osaltaan keskittymisen vaaraa sitä suuremmalla syyllä, kun tämänhetkinen kansanedustajien aatteellinen jakauma ei ole alueellisen jakauman yläpuolella. Sitä seikkaa todistaa juuri käytävä keskustelu, joten ne perustelut, että onneksi meillä on erilaisia näkemyseroja, on jäänyt suurelta osin historiaan.

Kun tuolta Turun puolesta olen, kerron sieltä muutaman tilastotiedon. Turun ja Porin läänissä on 702 000 asukasta. Läänissä on paitsi suomen- ja ruotsinkielistä väestöä, yli sata eri kansallisuutta. Läänissä on 87 kuntaa, 50 kuntayhtymää ja joulukuun alusta 12 kihlakuntaa. Läänin alueella toimii 30 piiriviranomaista ja 35 niihin rinnastettavaa tahoa. Tämän perusteella ja ottaen huomioon läänin alueella toimivan elinkeinoelämän moniulotteisuuden ja muun muassa yliopistojen ja korkeakoululaitosten laajuuden on Turun ja Porin lääni nykyisinkin suurlääni.

Sen kokoa kasvattamalla ei oletettuja etuja saavuteta. Päinvastoin vuosittaisten lääninhallitukselle asetettujen budjettitavoitteiden ja yli 10 erilaisen keskushallinnon yksikön kanssa sovitujen tulosopimusten tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi jo nyt ja erityisesti suurlääniratkaisun toteutuessa pienempien osa-alueiden synnyttämistä, Turun ja Porin läänissä muun muassa Satakunnan yksikön.

On myös esitetty, että kansalainen ei tarvitse lääninhallintoa. Vastaavasti voi kysyä, kuinka usein kansalainen käy sisä-, opetus-, ulko- ja ympäristöministeriössä tai valtioneuvoston kansliassa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni uudistuksen yhteiskunnallisia vaikutuksia ei ole riittävästi tutkittu. Näin ollen tavoitteet hallinnon yksinkertaistamiseksi ovat kyseenalaiset, koska valtionhallintoon jäisi 454 kuntaa, valtionhallinnon piiri- ja muita viranomaisia laskujeni mukaan 224, kuntayhtymät ja kuntainliitot, joita on 270. Näin ollen olemme 900 hallintoyksikössä, joten tämän vuoksi olisi voitu asiassa edetä siten, että olisi kokeilun kautta haettu hallintopuolen yhteensopivuudelle parempaa toimivuutta. Suuri vaara on, että uudistukseksi tehty esitys kääntyy vanhanaikaiseksi sekä epädemokraattiseksi uudistukseksi.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Aluehallintouudistusta on perusteltu säästöillä, että se säästäisi joskus ensi vuosituhannen puolella 65 miljoonaa ja ensi vuonna reilut 2 miljoonaa. Missään mielessä säästösyillä tämän tyyp-

pistä uudistusta ei voi perustella, koska, kuten jo aikaisemmin vastauspuheenvuorossani totesin, tämän suuruinen säästö olisi voitu saavuttaa monella tavalla. Sen takia monesti joutuukin kysymään, miksi ei ole lähdetty tekemään toisen tyyppistä ratkaisua. Eiväthän läänin rajat sinälään maksa mitään, jos läänissä on maarajat. Aina kun tuolla tien päällä ajellee, niin siellä tulee vastaan eri näköinen kyltti, jossa lääni muuttuu toiseksi. Itse asiassa hallinto on se maksava tekijä.

Nyt kun yrityspuolella verkostoidutaan, kuntien puolella toimitaan myös kuntarajan yli, miksei lähdetty siitä mallista? Voidaan vielä lähteäkin, kun tämä kaadetaan täällä äänestyksessä, siitä että toimitaan läänirajan yli. Eli hoidetaan johtaminen jostakin muualta, ja se porukka, mikä nytkin tulee jäämään palvelupisteisiin, on siellä yhä edelleen, mutta johto tapahtuu muualta, jolloin läänit voidaan säilyttää. Lääni on monelle identiteettikysymys, niin kuin täällä on todettu, ennen kaikkea nuoremmassa lääneissä. Pohjois-Karjala ja Keski-Suomi enemmän ovat iskeneet kampoihin. Muut eivät ole kokeneet sitä sillä tavalla.

Tässä on yksi sellainen malli, jolla saavutettaisiin säästöt vielä nopeammin. Nythän tässä kytketäänkin koko asiaryvä. Ei tehdäkään järkeviä asioita tarpeen pohjalta, vaan on sanottu, että palvelupisteet ja henkilöstö kestävät, ovat palkkalistoilla. Ei todellista säästöä tulekaan, pitkän päälle tulee tietysti eläkkeelle siirtymisten myötä. En tiedä mikä systeemi jatkossa tulee olemaan, koska siitä ei ole vielä puhuttukaan.

Kun Pohjois-Karjalassa kerättiin 70 000 nimeä läänin puolesta, ihmiset eivät keränneet niitä sen takia, että lääninhallituksen talossa pitää olla 80 ihmistä. Semmoista nimelistaa he eivät keränneet, vaan siellä voi olla vähemmän henkilöitä myös eli järkevä määrä. Jo 40 prosenttia on vähennetty koko maassa väkeä lääninhallituksista 90-luvulla. Jos tarvitaan säästöjä enemmän ja voidaan hommat hoitaa ja tehtävät vähenevät, vähennetään lisää henkilöstöä, mutta ei tarvitse muuttaa rajoja. Rajat eivät maksa mitään.

Viime lauantain jälkeen on kaikenlaista tapahtunut, niin kuin totesin täältä puhujankorokkeelta. Äänestysten jälkeen oppositio petti taas tässä. Hallitusrintaman puolella vahvasti vastustetaan, mutta oppositio veti länget kaulaan, osa porukkaa. Sitten tähän myllyyn on sotkeutunut lisää tekijöitä, kun euroedustajat käyvät hämentämään tätä soppaa vielä lisää. Tietysti suomalaisen kulttuuriin kuuluu, että ylhäältä pitää

sanoa, mitä pitää tehdä. Mutta, jos miettii vaikka Suomen keskustan edustajia, varmaan monien, jotka lukitsivat tiukkaan kantansa, on yhä vaikeampi muuttaa kantaansa nyt siten, että olisivatkin ykskaks vastaan hallituksen esitystä ja tulisivat kaatamisen kannalle, jotta läänihanke kaadettaisiin, mutta elinkeinokeskukset jäisivät pystyyn. En tiedä, ainakin itseltä se vaatisi aika tavalla rohkeutta ja takin kääntämistä, jos demariherrat meille oikein popittaisivat, että pitäisi olla jotakin mieltä. Minun pitäisi kääntää silloin takini nurinniskoin — ei kun olenkin toista mieltä.

Sitten on toinen juttu euro-Anttilan käyttäytymisen siinä mielessä, miten se vaikuttaa koko asian käsittelyyn, onko sillä ollut vahingollinen merkitys, onko tarkoitus ollutkin, että tämä menee läpi hallituksen esittämässä muodossa. Tätäkin voi kysyä, koska jos Anttila on halunnut tuoda julki, että Suomen keskusta pelastaa tämän jutun, niin mitä vaikuttaa hallituspuolueiden riveissä ajatus siitä, että ai, me olemmekin Anttilan apureita tässä hommassa. Moni voi joutua miettimään ja painaakin toista nappia, kuin alun perin oli aikonut, koska tässä ollaan Anttilan liekanarussa.

Minä en ole kyllä kokenut asiaa sillä tavalla ollenkaan. Tässä toivoisi, että jatkossa nämä isokenkäiset, jotka on valittu Eurooppaan, pysyisivät vain omassa lestissään ja sillä sipuli. Kyllä täällä eduskunnassa tullaan toimeen ilman isompien neuvoja. Meidät on valittu eduskuntaan tekemään päätöksiä ja ne ihmiset on valittu taas europarlamenttiin, jotta siellä hoitavat Suomen asioita.

Jos läänihomma kaadetaan nyt, niin elinkeinokeskuksethan joka tapauksessa perustetaan. En usko, että kostomentaliteettia kenelläkään pystyy olemaan, eikä hallinto voi perustua sellaiseen ajatteluun, että sanotaan, että nyt kun olitte tuhmia, teiltä vedetään pois ja pannaan joku elinkeinokeskusmäärä määrätulle alueelle, missä on ollut kiltejä kansanedustajia. Se on tässä joulun alla puhuttava näin. Kun joulupukkin tullee, se sopii tähän aikaan.

Kohta käydään äänestämään ja jokainen äänestää omantuntonsa mukaan, sanovatpa euroedustajat tai meidän isoisemme mitä tahansa. Jokainen tekee tässä omantuntonsa mukaan ratkaisun.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela sanoi, että läänirajat eivät maksa mitään. Hän taisi sanoa sen moneen kertaan, mutta kyllä kai se maksaa, kun tiekyltit

ensin poistetaan nykyisten läänien rajoilta ja siten uudet pystytetään, tosin vasta maakuntavaakunakilpailujen jälkeen.

Lisäksi haluan kommentoida ed. Kuismaa, joka sanoi, että maakunnallisten liittojen perustaminen on ollut hänelle ykkössyy siihen, että hän on ajatellut, että pärjättäisiin yhdellä läänillä. Haluan tässä ihmetellä, mikä sen yhden läänin nimi voisi olla. Mielestäni sen nimi on Suomi. Itse asiassa jos puhutaan hallinnosta, nimi on sisäasiainministeriö.

Sitten haluan kyllä vähän ihmetellä taas, kun keskustelu menee kuntien ja valtionhallinnon kesken sekaisin. Minä en tunne, että olisi vireillä mitään sellaista hanketta, jossa valtion ja kunnan hallintoa kuitenkin elimellisesti yhdistettäisiin. Nythän on vieläkin menossa kunnallisen itsehallinnon korostamisen projekti, joka on tavallaan vielä kesken.

Haluan myös huomauttaa, että hallituksen esityksessä lääninhallituksen tehtävät säilyvät ennallaan, samoin paljon parjatun maaherran.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojalle totean, että en ole huomannut enkä itsekään kansalaisena kokenut, että sillä olisi merkitystä, kuka minun asioitani hoitaa julkisen vallan puolella, onko se kunnan vai valtion viranomainen. Eivätkä useimmat kansalaiset välttämättä edes tiedä, mistä niitä palveluja saa. Tämä on nyt ihan oma oppinsa, jos on kehitetty väite, että sillä on merkitystä, onko se kunnan vai valtion viranomainen, yhtä vähän kuin kansalaiset tietävät, kenelle verorahat menevät, koska ne yhdessä peritään. Tämä on hyvin keinotekoista ajattelua.

Sanoin todella niin, että silloin, kun maakuntien liitot perustettiin, perustettiin toinen virallinen aluehallinto-organisaatio. Silloin olisi pitänyt entinen lopettaa. Minulle olisi kyllä sopinut hyvin, että olisi annettu vain niiden 11 läänin olla, ehkä niitä kehitetty ja niihin lisätty maakuntien liittojen tehtäviä. Mutta kun toinen tie on valittu, pääasia on se, ettei veronmaksajilla turhaan makseta kahta päällekkäistä organisaatiota, joiden tehtävät voidaan yhdistää yhteen organisaatioon.

Ed. T a k k u l a : (Ed. Dromberg: Vieläkö suuri on kaunista?) Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua ei enää kovin pitkälle kannata pitkittää. Luulen, että meillä itse kullakin on melko lailla vakiintuneet näkemykset siitä, millä tavalla tulemme äänestämään tässä kysymyksessä. Jotta

pääsisimme äänestämään, ajattelin myös lyhyesti asiaa katsoa. Kuitenkin varauduin tulemaan puhujakorokkeelle, koska ajattelin, että niukkasa-naisuudestani huolimatta en ehkä 2 minuuttiin kerkeä tätä kaikkea sanomaan, vaan se voi ottaa 2,5 tai jopa 3 minuuttia. Tämän pienen johdan-non jälkeen asiaan.

Kysyin toisessa käsittelyssä, miten rauhan-ajan valmiusjärjestelyt läänien johtokeskusten ja nykyisten läänien välillä järjestetään. Missään vaiheessa siihen ei ole tullut vastausta mistään. Kun olen kysynyt sotilailta, sieltä on tullut vain sellaisia ympäripyöreitä vastauksia, että meidän elämme aina sen mukaan, miten käsketään elää. Mutta on käynyt ilmi, että siitä tulee uusia kus-tannuksia, kun tällaiset järjestelyt on tekemättä. Tältä osin hallituksen esitys on myös puutteelli-nen.

Kun esityksessä puhutaan säästöistä ja säästö-jen nimissä ollaan asiaa viemässä läpi, niin valitet-tavasti on todettava, että säästöt eivät voi olla todellinen syy. Se olisi tietenkin huomattavan suuri kenttä, jos lähdemme käymään läpi tässä niitä ratkaisuja, mitä on tehty. 5,5 miljardia mark-kaa lähti verotuksen keventämiseen jne., eikä kysymys ollut säästöistä, vaan silloin jaettiin ra-haa. Mutta kaiken kaikkiaan kysymys ei ole siis säästöistä. Kysymys on periaatteellisesta ratkai-susta, millä tavalla me haluamme aluehallintoa kehittää ja minkälaisen periaatteen mukaan viedä Suomea eteenpäin tulevalle vuosituhannele.

Aikaisemmin ed. Kallis kertoi Keski-Suomes-ta ja Pohjois-Karjalasta ja myös itse ole näihin esimerkkeihin törmännyt. Kohta 37,5 vuotta ovat nämä läänit olleet, ja Keski-Suomen läänin kohdalta on todettava, että kyllä monissa han-keissa yliopistosta lähtien, mitä tuo alue on saa-nut, lääninhallituksella on ollut keskeinen merki-tys, alueen kehityksen kannalta. Ei sitä voi vä-heksyä. — Edelleenkin pysyn näkemyksessä, että pieni ja pienimuotoinen toiminta on tässä kau-nista, vaikka ed. Dromberg kauniisti minulle hy-myilee ja jo tänne tullessani saatesanana huusi, vieläkö suuri on kaunista.

Toisessa käsittelyssä tää problematiikkaa kävimme läpi. Muistelimme sitä aikaa ed. Drom-bergin kanssa, kun oli suuri ja mahtava Neuvos-tohti, jossa suuri oli kaunista ja toimintaa jär-jestettiin niiden periaatteiden mukaan. Ainakin minä jouduin silloin toteamaan, että itse en näh-nyt sitä hallintomallia enkä keskittämistä hyvänä enkä Suomeen sopivana, vaan lähtökohtana meilläkin tulisi olla sen, että on mahdollisimman pienet ja toimivat mallit.

Tässä on todettava näin keskustalaisena, maa-laisliittolaisena, ihan sieltä omasta kontekstista vertaus: Kannattaako lypsävää lehmää tappaa? Ja on vastattava, että ei kannata, koska järjestel-mä tällä tavalla toimii hyvin.

Joka tapauksessa, arvoisa puhemies, täällä on identiteetistä myös keskusteltu, eikä identiteettiä myöskään tämän asian kohdalla sovi unohtaa. Tuntuu siltä, että olemme valmiit unohtamaan kaiken. Puhutaan vain, että ei millään ole enää mitään väliä, kunhan mennään vain eteenpäin ja eteenpäin. Sellaisia asioita, mitä on totuttu pitä-mään merkityksellisinä ja tärkeinä, on olemassa vielä. Todellinen tieto rakentuu myös tunteelle ja arvojen päälle, ja näkisin, että päätöksiä tehtäes-sä myös tunteet ja arvot voivat olla mukana. Identiteetti on yksi tällainen arvo ja yksi, mikä nousee omasta maakunnasta ja oman maakun-nan koheesiosta. Esimerkiksi Keski-Suomesta tai Pohjois-Karjalasta on myös näyttöä siitä, että yhteistä henkeä on löytynyt yhteisten asioiden ja päämäärien eteen ja on saatu myös tulosta ai-kaan.

Itse suuren läänin asukkaana, Lapin asukkaana, tiedän, että aina suurien alueiden reuna-alueet tulevat kärsimään. Kun katsotaan halli-tuksen esitystä, niin Länsi-Suomen lääni on se alue, mikä on aivan kohtuuton. On kohtuutonta ajatella, että Pihtiputaalta lähtee hoitamaan Tur-kuun asioita, Jyväskylän yläpuolelta, liikenneyh-teyksien kannalta. Näin ollen se ei millään tavalla ole perusteltavissa eikä toimiva malli. Tämänkin vuoksi asia olisi paikallaan harkita ja katsoa uu-delleen.

Toisaalta myös on kysyttävä, mitä lisäarvoa tämä hallituksen esitys näille alueille tuo. Kun saamme elinkeinokeskukset ja säilyimme nykyisessä läänimallissa, niin kysyn, mitä lisäarvoa siirtyminen viiteen lääniin tuo. Vastaus siihen on kaikille meille selvä: ei mitään lisäarvoa.

Arvoisa puhemies! Tässä oli kantani lyhyesti, ja toivon, että pikkuhiljaa pääsemme asiasta ää-nestämään ja pääsemme rakentamaan ratkai-suun, missä tämä kotoinen isänmaamme voittai-si. Se ratkaisu on, niin kuin tiedämme, se, että nykyinen toimiva järjestelmä säilyisi ja hallituk-sen tältä osin heikko esitys kaatuisi ja menisi uuteen valmisteluun ja ehkä sitten joskus tai ehkä ei sittenkään tulisi uudelleen käsittelyyn.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkula puhui muun muassa maakunnallisesta identiteetistä. Siinä mielessä en voi ymmärtää sitä, miksi perinteiset maakunnat

ja niiden pohjalte muodostetut maakunnalliset liitot eivät voisi alueellista identiteettiä edustaa.

Ed. Takkula käytti jälleen esimerkkinä sitä, kuinka pihtiputaalainen lähtee läänin pääkaupunkiin, kun moneen kertaan on todistettu se, että alueelliset palvelukeskukset jäävät läänien sijaintipaikkakunnille ja sen lisäksi sivutoimipisteet jäävät ja jatkavat toimintaansa. Mikä on se syy, mikä on se tehtävä, että pihtiputaalainen, kansalainen, kuntalainen lähtee lääninhallitukseen nykyisen tietotekniikan aikana ja sen hengen vallitessa, että alueellisten palvelupisteiden tulee hoitaa myös tämän tyyppisiä välitystehtäviä niiden tehtävien lisäksi, mitä lääninhallitus tekee tällä hetkellä hoitavat?

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Takkula toi esille taas identiteettikysymyksen, niin hän antoi ymmärtää, että on unohdettu kokonaan identiteettikysymys. Ei kukaan ole unohtanut identiteettikysymystä, mutta ei se läänien rajoista ole kiinni. Kun te itse omissa puheenvuorossanne sanoitte, että identiteetti ja tahto toimia alueen puolesta nousevat omasta maakunnasta, niin itse tällä jo tunnustitte sen, että ei se ole mikään lääni, vaan nimenomaan maakunta, josta se tulee, se kulttuuri, jossa ihmiset asuvat, ja siellä se henki ja maakunnallisuus muodostuu. Esimerkiksi Kymen läänissä, olen tuonut sen jo kerran aikaisemminkin esille, on kaksi maakuntaa, täysin erilaisista maakuntia ja henki lähtee sieltä.

Turvallisuustehtävistä haluan nyt vielä kerran lukea, mitä sisäasiainministeriö valiokunnan jäsenille sanoi, kun epäiltiin, että turvallisuustehtävät eivät toimi uudessa järjestelmässä. Täällä sanotaan näin: "Lääninhallitukset järjestävät yhteistyössä sotilasläänien kanssa alueelliset maanpuolustuskurssit ja vastaavat sähköisen viestinnän valmiussuunnittelusta. Läänien lukumäärän vähentäminen ei puolustusministeriön ja pääesikunnan kannanottojen mukaan vaikeuta alueellista yhteistyötä". Tämän saman toi myös puolustusministeri omissa puheenvuorossaan esiin.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Perholle vastaan, kun olitte sitä mieltä, että pihtiputaalainen ei tarvitse ollenkaan lääninhallitusta eikä hänen teille päin Turkuun tarvitse ollenkaan tullakaan, koska hänellä on alueellinen palvelukeskus, joka jää sinne. Ed. Perho, miksi pihtiputaalainen tarvitsee alueellista palvelukeskusta, jos hänellä ei ole mitään asiaa lääninhallitukseen, miksi se sitten

tarvitaan? Onko näin, että lääninhallitukselta ne toimet, mitkä sillä on, on jo poistettu? Tehän näytätte selvästi kannattavan nollaläänimallia. Nyt hallituksen esityksessä on viiden läänin malli. Koska lääninhallituksella säilyy tehtävät, niin kysymys on vain siitä, vieraileeko pihtiputaalainen Jyväskylässä vai vieraileeko hän Turussa, ja niin kuin yritin perustella omissa puheessani, huomattavasti helpompaa on valita Jyväskylä. Se on läheisyysperiaatteenkin mukaista ja näin ollen asiat tulevat luontevammin siinä hoidettua.

Mitä tulee identiteettiin ja maakuntahenkeen ja läänin sisällä tapahtuvaan henkiseen toimintaan, tietenkin on totta, että henki on ollut viime vuosina melko lailla alamaissa. Mutta niin kuin puheessani yritin ehkä vähän vajavaisesti sanoa, kuitenkin Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa on ollut selvää hengen heräämistä näkyvissä näiden 37 vuoden aikana, kun siellä lääninhallitus on toiminut. Sinne on yliopistolaitos perustettu jne. eli luotu toimintaa, viety näin asioita eteenpäin. Kyllä sillä on selvä tehtävä ja funktio hengen kokoajana ja voisiko sanoa, että kun hengesä herätään, niin herrat sen hengen vaikutuksesta tulevat Helsinkiin ja tekevät sen maakunnan ja läänin kannalta viisaita ja hyviä ratkaisuja, ja ne ovat näkynyt sen maakunnan vaurautena ja aineellisena hyvinvointina.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Kamppailu on kääntymässä kohti loppuaan. Ehkä on paikallaan palauttaa mieliin myös sen alkumetrejä. Oma roolini yhteistyössä monien kansanedustajien kanssa on ollut käynnistää kirjallisen kysymyksen muodossa tämän asian keskustelu touko—kesäkuun taitteessa, ja silloin tämä asia eli aivan toisella tavalla. Varsin lyhyessä ajassa, itse asiassa muutamassa tunnissa tuon aloitteen allekirjoittajaksi tuli kaikkiaan 86 kansanedustajaa ja vielä kuusi, jotka eivät olleet paikalla, ilmoittivat, että heidän nimensä on käytettävissä asian liittyvän kritiikin, erityisesti valmistelun eräisiin puutteisiin liittyvän kritiikin julkittuomiseksi.

Me, jotka kokosimme tätä muutaman tunnin nimelistaa, lähdimme, arvoisa puhemies, siitä lähtökohdasta, että sillä kirjallisella mielipideilmaisulla ei ole minkäänlaista uhittelumerkitystä, pois sellainen, vaan se on vakavan huolen ilmaisu, että asian valmistelu maan hallituksessa ei etene sen mukaisesti kuin kaikkiaan siis puolisen vuotta sitten 92 kansanedustajaa ilmaisi. Olisi ollut varsin helppoa saada tuohon aloitteeseen yli sata kansanedustajaa, tämä on oma arvioni,

mutta se olisi ylittänyt sen hienovaraisen rajan ja luonut sellaista spekulatiota, jota me emme kuitenkaan halunneet, koska silloin kun eduskunta instituutiona ryhtyy käyttäytymään enemmistönä suhteessa hallitukseen tai sen valmisteluun, silloin on kyseessä jo vakavamman luokan liikehdintä. Sellaiselle tielle emme siis, arvoisa puhemies, halunneet lähteä.

Täällä meille on kerrottu valmistelevan ministerin suulla useaan otteeseen, että asian valmisteluun on käytetty runsaasti aikaa ja vaivaa. Seitsemän kuukautta, on kerrottu jossain vaiheessa, on kierretty ja kaarrettu, on sanottu ja kysytty, vaan ei ole kuultu eikä tultu kuulluksi. Siitä tässä on pitkälti kysymys. Kysymys on myös siitä, että tähän asiaan, olkoonkin sen painoarvo kunkin kansanedustajan arvomaailmassa ja käsitysten muodostamisessa minkälainen tahansa, liittyvä vaihteluväli, eroavuudet, poikkeamat kiistatta osoittavat, että tässä maassa, jonka asioita eduskunta laitoksena hoitaa, on paljon sellaisia asioita, joissa kansanedustajien käsityskyky, hyväksyntä, toinen toistensa ajatusten kunnioittaminen joutuu koetukselle, joissa me emme ymmärrä toinen toisiamme.

Niin paljon kuullessani esimerkiksi ed. Drombergin väitteitä tästä eturivistä tähän liittyy tietämättömyyttä, asioitten puutteellista tuntoa ja toinen toisensa ymmärtämättömyyttä. Päättäjät Helsingissä ymmärtää asiat toisella tavalla kuin päättäjät muualla maassa. Olenpa uutena kansanedustajana täällä talossa todennut aikaisemmin ja kun koulutukseltani olen sosiologi, niin olen pannut merkille, arvoisa puhemies, miten ikään kuin ihmiset keskustelevalta täällä meidän kanssamme huomaamatta itse ollenkaan sitä. Todetaan, että täällä on maalaiskansanedustajia, täällä on pääkaupunkiseudun kansanedustajia. Tämä keskustelu tulee niin eduskunnan virkamieskunnan kuin talossa pidempäänkin olleiden ikään kuin kertomana.

Se sanoo ihmiselle, joka tutkii käsitteitä ja ihmisten välisiä suhteita, se sanoo, arvoisa puhemies, paljon. Se sanoo oikeastaan liian paljon. Se sanoo niin paljon, että jos itse olisin esimerkiksi kansliatoimikunnassa, niin se laittaisi minut toimenpiteisiin, koska siinä on iso kertomus. Siinä on suuri sanoma, joka ei ole tästä päivästä. Siihen liittyy aliarvostusta, mutta siinä on myös tiedostamatonta yliarvostusta. Kukin osaa laittaa ne omiin kategorioihinsa.

Siksi tietenkin olisin toivonut tämän asian edetessä, että valtioneuvoston jäseniltä olisi tämän asian yhteydessä riittänyt joustoa ainakin

aikalisän ottoon, kun tässä ei ole oikeastaan muuta pyydetty kuin että voisimme perehtyä kaikkiin vaikutuksiin perusteellisemmin kuin nyt — sen kirjalliset esitykset osoittavat — erityisesti nyt puheena olevan hallituksen esityksen ideaan, toiminta-ajatukseen, itse toimintaan, hallinnon järjestämiseen, talouteen, voimavarojen järjestämiseen sekä kansalaiskosketukseen liittyviin kysymyksiin, joiden yhteiskunnallisia vaikutuksia kritiikkini mukaan ei ole tutkittu, selvitetty lainkaan, puhumattakaan että niitä olisi selvitetty riittävästi.

Sen tiedon varassa, jolla ainakin itse otan kantaa asioihin, arvoisa puhemies, ja kantaan liittyy aina myöskin riskimahdollisuus, mielestäni tämän luokan asiassa niillä alueilla, joilla sitä maassa on, tämä oikeus, mahdollisuus näiden yhteiskunnallisten vaikutusten selvittämiseen olisi pitänyt voida sallia. Silloin olen puheissani täällä todennut ja vedonnut kokeilujen hyödyksi käyttöön.

Arvoisa puhemies! Jokainen luku kertoo meille jotain. Olen täällä toistuvasti kertonut vallan käyttöön liittyvästä luvusta, joka on vain yksi, ja sen jokainen meistä kaultuaan assosioi eri tavalla. Tässä salissa on 200 kansanedustajaa, ja jos johonkin maan osaan tai suurlääniin sijoittuu lähes 80 kansanedustajaa, se on vallan käytön voimakentässä ainakin merkille pantava kysymys, mitä se sitten merkitseekin. Tämän asian kysymyksessä ollen esimerkiksi tämä asia on hajottanut eduskunnan mielipideilmaston ja voimakentän. Aivan kuten täällä ed. M. Pohjola oikein totesi, joku voi lukea, että siinä on kysymys vaalipiiristä. Minun oma arvioni on, että tämä prosessi, joka on nyt suurläänivaiheessa, on vain yksi vaihe, kihlakuntauudistus, maanpuolustusjärjestelmien piirijakouudistus sekä ympäristökeskukset, tätä voitaisiin luetteloida suurlääniketjussa kohti keskustelua vaalipiirijärjestelmästä.

Se on muuten kovan luokan kysymys. Sitä on kansanedustajan mietittävä ja siitä on myös puhuttava, jos sisin sanoo, että jokin asia näyttäisi sivuavan juuri tätäkin. Kun näillä on esimerkiksi asiaa valmisteltu ja perustelut on tehty, se loogisesti johtaa yhteenvetoon, että jotain on vielä tulossa, koska eihän tämä ole asian, hallinnon järjestämisen, päätepiste. Nyt on ryhdyttävä äänestystuloksen mukaan totta kai myös keskustelua hallintoa järjestämään.

Arvoisa puhemies! Lähinnä näillä keskisuomalaisilla mielipideilmauksilla haluan todeta sen, että olen vakavasti huolissani läänini, aluee-

ni puolesta ja kohtalosta tämän äänestyksen tuloksen koittaessa. Toivon, että kun tulos sitten ilmenee, se kuitenkin voisi saattaa aikaan puolin tai toisin hedelmällisen prosessin, jossa ikään kuin haavat parannetaan.

Ed. T a r k k a : Rouva puhemies! Lääni on hallintohistoriallinen jäänne. Huonojen liikenne- ja tietoyhteyksien maailmassa kaukana oleva hallitsija tarvitsi paikallisen etäispäätteen valvomaan, ettei maakunnissa ryhdytä kohtuuttomaan vallattomuuteen, mutta se on mennyt aikaa. Valtionhallinnon väliporras on nyky maailmassa turha porras ja läänit ovat tarpeettomia. Siksi nuorsuomalaiset alun perin olivat sitä mieltä, että tavoiteltava läänien lukumäärä ei ole 5 eikä 12:kaan, vaan nolla.

Koska nuorsuomalaisilla ei ole edustusta hallintovaliokunnassa, meillä on tietty ongelma, joka on se, miten tämä ajatus on osoitettavissa täällä täysistuntokäsittelyssä jaa- ja ei-kannanotoilla. Olemme tehneet niin, että toisessa käsittelyssä äänestimme viiden läänin puolesta ja tällä osoitimme, että mielestämme läänien lukumäärä ei ole pysyvä ja pyhä asia, sitä voidaan ja pitää muuttaa. Kun nyt kolmannessa käsittelyssä äänestämme lääniuudistusta vastaan, osoitamme sillä, että mielestämme hallinnonuudistus on palautettava ministeriöön uuteen valmisteluun, jonka tavoitteena on koko lääniportaan purkaminen.

Läänien oikea lukumäärä on nolla. Jos tahtota on tämä, minkä takia tyytyä puolikkaaseen askeleeseen siihen oikeaan suuntaan, miksi emme ottaisi täyttä askelta saman tien?

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! En malta minäkään olla omasta puolestani lähettämättä terveisiä Pihtiputaalle, jonne ovat täältä jo niin monet terveiset menneet. Se on varmasti paikkakunta, joka tämän jälkeen todella tunetaan hyvin, ja ne, jotka eivät tiedä, missä se on, tulevat sen itselleen selvittämään.

Ed. Olin peräänkuulutti aikalaisia. Minun mielestäni se olisi tuhoisinta, mitä tässä tilanteessa voitaisiin tehdä. Se sekoittaisi pitkäksi aikaa monta organisaatiota. Tämän sanon nimimerkillä Entinen päättäjä Helsingistä, hänhän kaipailla Helsingin päättäjien näkökulmia.

Hallinto on täällä noussut kirosanaksi, se on kaiken pahan alku ja juuri. Puhutaan nollaläänistä, viidestä suurläänistä, 11 pienestä läänistä. Keskustelu velloo tällä välillä. Hallintoa ja suuria herroja on täällä käytetty verukkeena tälle ns.

uudistukselle. Se on mielestäni ollut melkoista populismia.

Mutta minunkaan mielestäni ei ole mitään järkeä viedä tällaista uudistusta läpi välivaiheena. Tässä uudistuksessa ovat arkkitehteina suurelta osin samat tahot, jotka aikanaan kävivät keskusvirastojen kimppuun, järjestelivät niitä mielensä mukaan, mikään järkipuhe ei auttanut, mitkään logiikan säännöt eivät pätenneet. Eräät niistä elivät vajaat kaksi vuotta, minkä jälkeen niitä jouduttiin taas uudelleen rakentamaan, uudelleen muuttamaan. Voitte varmaan arvata, miten helppoa tuollaisessa tilanteessa on motivoida henkilökuntaa, saada ihmiset suorittamaan päivittäiset rutiinitönsä ja koko ajan samanaikaisesti suunnittelemaan uusia organisaatioita, jotka sitten kenties ne, jotka katsovat asiat jossakin ministeriössä, nimiä mainitsematta, paremmin hallitsevansa, rustaavat taas uuteen uskoon. Johtokin näissä uusissa organisaatioissa nimettiin vasta sen jälkeen, kun organisaatiot oli perustettu eli kukaan ei ottanut niistä vetovastuuta. Mielestäni pitäisi meidän oppia, miten hallintokulttuuria uudistetaan. Valtiollakin pitäisi osata tehdä hallinnon uudistukset tulosjohteisesti.

Kun EU-keskustelu on kovasti hämmentänyt yhteiskunnallista ilmapiiriä ja maakunnan eli provinssiläänien asukkaat kokevat vaikeuksia hahmottaa oman alueensa, on huono ajankohta toteuttaa tällainen kansakunnan mielialoihin vaikuttava uudistus. Se, että hallitus sitkeästi pitää kiinni esityksestään, osoittaa mielestäni sen, että hallitukselta puuttuu kyky ymmärtää arjen psykologiaa.

Kerran vielä: Helsingille ja Uudenmaan läänille ei tällä uudistuksella ole sanottavaa merkitystä. Täällä on moneen kertaan katsottu, että etelä vain paisuisi, 80 kansanedustajaa jne. Mutta kun kokoomus vaaleissa on peräänkuuluttanut vastuuta koko Suomesta, katson, että parhaiten toteutan vastuuta koko Suomesta äänestämällä tässä hallintovaliokunnan kannan mukaisesti.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Hallitus tavoittelee valtion aluehallinnon uudistuksella aluehallinnon keventämistä ja järkevää yhteistyötä lääninhallitusten ja maakunnallisten organisaatioiden välillä. On vaikeaa sanoa, onko tavoite totuudenmukainen vai onko tavoitteena vain 65 miljoonan markan säästöt, kuten toisaalla on annettu ymmärtää. Tiukkoja säästöjä on vaadittu valtion budjettiin tälläkin tavalla, vaik-

kei nyt säästettävä summa ole missään kohtuullisessa suhteessa hiljattain tehtyihin 5,5 miljardin markan verohelpotuksiin, jotka siten samalla summalla vähensivät valtion tuloja.

Jotta voisimme vastata, mitä me 65 miljoonan markan säästöllä menetämme, on ensin tiedettävä, mikä lääninhallitusten tehtävä on nyky-yhteiskunnassa. Vaikka läänin organisaatio on keskushallinnon osa omalla alueellaan, ei se suinkaan yksioikaisesti tarkoita sitä, että lääninhallituksen tehtävät olisivat kokonaan byrokratiata, kuten nyt annetaan ymmärtää, ja että siksi se on nykyajan hengessä murskattava.

Itse ymmärrän läänien merkityksen aivan muuksi kuin pelkäksi byrokratiaksi. Pikemminkin läänit alueensa tuntemuksen ansiosta voivat toimia tehokkaasti, jotta kaikki Suomen asukkaat asuinpaikasta riippumatta saisivat kohtuullisen tasapuolisen kohtelun hyvinvoinnin jakamisessa. Hallitus selvästi vähättelee lääninhallitusten toimesta tehtävää laadunvalvontaa sekä kuntapuolen että yksityisen puolen palveluiden tasosta. Tämä työ on hiljaista ja näkymätöntä eikä se tuota rahaa valtion kassaan. Siten sen arvo saattaa näyttää olemattomalta.

Unohtaa ei voi myöskään tiheän lääniverkon merkitystä maamme lasten ja nuorten tasapuolisisissa mahdollisuuksissa päästä elämässään eteenpäin kykyjensä mukaisesti. Suomelle on mittaamattoman suuri voimavara saada uutta ja koulutettua työvoimaa koko Suomesta eikä vain kehittyneimmistä aluekeskuksista, joiden varaan EU-Suomea näytetään rakennettavan.

Arvoisa puhemies! Nykyisin toiminnassa oleva lääniorganisaatiomalli on eräänlainen vakuu-
tustjärjestelmä, jonka ansiosta alueellisten viranomaisten työllä pyritään takaamaan, että perinteisen pohjoismaisen hyvinvointimallimme mukaiset palvelut toimivat ja toimivat myös laadukkaasti. Tähän kiteytyy mielestäni nyt ajettavan lääniuudistuksen ydin. Lääniuudistus on vain yksi osanen pohjoismaisen hyvinvointivaltiomme alasajossa. Alasajamalla aikaa myöten organisaatio vain paperia kerääväksi välttämättömäksi pahaksi voidaan siitä myöhemmin luopua kokonaan. Tätä kysymystä ei voi kiertää. Jos joku kuvittelee, että aluehallinnon keventäminen hallituksen esityksen mukaisesti on vain tarpeettoman byrokratian jaloa karsimista, hän erehtyy sadan prosentin varmuudella. Tästä ei suinkaan ole kyse, vaan kyse on raa'asta väkivalta-toimesta, jolla vaivihkaa täydellistetään hyvinvointivaltiomme alasajoa. Se on myös vastoin suomalaisia peruserinointeja, että kaikista pyritään huolehti-

maan eikä niin sanotusti kaveria jätetä. Tätä yritetään romuttaa eikä silloin kaverille jätetä mitään.

Lääniuudistuksen käänteinen sisältö on kamala: Kukin selvittääkään omin päin, vaikkei olisi kykyäkään hoitaa asioitaan. Tämä totuus olisi hallituksen rehellisyyden nimessä sanottava. Vasta sitten voi eduskunta tietää, mitä se päättää. Muuten ostaisimme uudistuksen kuin sian säkissä.

Lääniuudistuksella on sanottu säästettävän. Ketään ei irtisanota, mutta maaherrojen määrä putoaisi viiteen. Suurlääniä myötä maaherrojen asema muuttuu liikaa. Maaherra on tietenkin läänissään päällikkö, mutta maaherralla ei ole teoriassakaan mahdollisuuksia oppia tuntemaan hallitsemaansa aluetta. Kysynkin, mikä se sellainen päällikkö on, joka ei tunne aluettaan ongelmiseen. Ei riitä, että esittelevä virkamies tuntee asiansa. Ellei maaherra itse ole perillä alueensa ongelmista, ei synny myöskään tehtävään kuuluvaa luottamusta. Sellaisia johtajia ei tarvita. Ei ole poissuljettua, etteikö joissain kabineteissa ole juuri niin suunniteltukin, että huonosti toimivista organisaatioista päästään siten kokonaan eroon.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on huonosti valmisteltu. Kun erilaisissa uhkauksissa on todettu, että työvoima- ja elinkeinokeskusten määrää voidaan muuttella mielin määrin, tarkoittaa se sitä, ettei hallitus tiedä ollenkaan, että lääniorganisaatiot ja työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat tehtäviltään aivan erilaiset eikä niillä ole toiminnallisesti paljonkaan yhteistä, vaikka niin yritetään väittää. Työvoima- ja elinkeinokeskukset syntyvät joka tapauksessa, tapahtuu hallituksen esitykselle mitä tahansa.

Se uhkaus, ettei keskuksia perusteta lääniuudistuksen kaatuessa, on jätettävä täysin omaan arvoonsa. Lähes kaikki edustajat ovat sitä mieltä, että hallituksen esityksen tärkein anti on juuri keskusten perustaminen. Hallitus on hyvinvointivaltion alas ajamisessa hämäämistarkoituksessa yhdistänyt esityksessään keskusten perustamiseen siihen kuulumattoman lääniuudistuksen.

Kasvojaan menettämättä hallituksella ei ole varaa olla perustamatta työvoima- ja elinkeinokeskuksia, vaikka läänimäärä pysyisikin ennallaan. Hallitus ei voi olla tekemättä sitä, mitä lähes koko Suomi nyt odottaa.

Lopuksi muutama sana esityksen teknisestä käsittelystä. Täällä on tietoisesti yritetty hämärtää toisen käsittelyn todellista luonnetta lain laadinnassa. On annettu ymmärtää, että lauantai-

nen äänestystulos olisi tänään moraalisesti sitova. Hyvät edustajat, toisessa käsittelyssä lyödään lukkoon lain sisältö ja vain sisältö. On kokonaan eri asia kolmannessa käsittelyssä, onko lain sisällöstä tullut riittävän hyvä, jotta se voitaisiin hyväksyä. Toisen käsittelyn jälkeen voi myös tulla esiin uusia perusteita lain hyväksymiselle tai hylkäämiselle, joten kolmannessa käsittelyssä eli nyt edustajat voivat aina lähteä niin sanotusti puhtaalta pöydältä.

Arvoisa puhemies! Työvoima- ja elinkeinokeskukset syntyvät siis takuuvarmasti, mutta hyvinvointipalveluita turvaavien läänien määrän supistamista minä en hyväksy.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Pyrin lyhyesti tarkastelemaan asiaa kansalaisnäkökulmasta.

Kansalaisnäkökulmaan kuuluu oleellisesti identiteetti, joka täällä on ollut esillä useissa eri puheenvuoroissa. Kansalaisen identiteetti on hyvin monikerroksinen. Ei ole mitään yhtä identiteettiä. Oman kunnan sisällä identiteetti muodostuu omasta kaupunginosasta tai kylästä, oman kunnan ulkopuolella omasta kotikunnasta, koko Suomessa lähinnä omasta läänistä, Euroopassa Suomesta. Ehkä Etelä-Amerikassa ja Aasiassa tunnemme olevamme eurooppalaisia. Kansalaisen identiteetti on täten hyvin monivahtainen, monikerroksinen, ja kokonaisuus edellyttää, että välikerroksia ei kuorita pois.

Identiteetti on kansalaisille myös turvallisuuskysymys. Kun elämme nopeasti muuttuvia aikoja, epävarmuuden aikoja, on erittäin tärkeää, että kansalaisten identiteetti on kunnossa ja siltä pohjalta voi ponnistaa elämässä eteenpäin.

Toivon, että kiinnitätte huomiota siihen, että hallintovaliokunnan kuultavana olleista Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen läänien kaikki organisaatiot, kaikki ihmiset, olivat yksimielisesti suurlääniesitystä vastaan. Mielestäni se selkeästi osoittaa, kuinka tärkeäksi tuolla alueella kansalaiset tuntevat oman läänin. Kun näin on, luulen, että näiden läänien säilyttäminen muutamalla miljoonalla markalla on kaikkein parasta kehitys- ja projektityötä noille alueille. Jos heiltä viedään henkinen perusta ja pohja, on vaikea kuvitella, että suuremmatkaan miljoonat edesauttaisivat noiden alueiden kehitystä yhtä merkittävästi ja mittavalla tavalla kuin läänien säilyttäminen.

Hyvin usein on ollut täällä esillä myös se, onko tämä kansanedustajan kannalta aluekysymys. Mielestäni on ja ei ole. On siinä mielessä, että

päätös koskettaa konkreettisesti useimpien kansanedustajien omaa aluetta eli useimmat ovat asianosaisia tässä prosessissa. Mutta tämä eroaa perinteisestä aluekysymyksestä siinä mielessä, että kunkin alueen saamat edut toteutuvat toisten alueiden menetyksen kustannuksella. Toisin sanoen, jos me haluamme etua omalle alueellemme, se merkitsee silloin, että monet muut alueet tässä tapauksessa menettävät oman lääninsä. Näin ollen me joudumme punnitsemaan, onko oman alueemme etu suurempi kuin se vahinko, joka aiheutuu toisille alueille. Tässä mielessä tämä on valtakunnallinen kysymys aluekysymyksen ohella. Siksi toivonkin, että kaikki harkitsisivat, onko todella muutaman miljoonan säästö sen arvoista, että henkisesti masennetaan ennen kaikkea Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan, Vaasan läänin ja kaikkien lakkautettavien läänien asukkaat.

Uskon, että kun rehdisti ja reilusti sen punnitsemme, päädyimme siihen, että nykyisessä tilanteessa sen valmistelun pohjalta, mitä on tehty, se tulos, mihin on päädytty, ei ole sen arvoinen, että meidän kannattaisi hyväksyä hallituksen esitystä, vaan olisi tässä tilanteessa paras ratkaisu, että hallituksen esitys hylättäisiin ja tällä tavalla asia saatettaisiin käytännössä kokonaan uudelleen valmisteltavaksi toivottavasti parlamentariselta pohjalta niin, että kaikkien näkökohdat voitaisiin asianmukaisesti ottaa huomioon.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Kun otetaan kantaa suurlääneihin, otetaan samalla kantaa keskittämiseen yleensäkin. Vallalla oleva suuntaus haluaa isompia yksiköitä kaikkialle ja kaikessa. Halutaan yhdistää kuntia isommaksi. Tehdään suurläänejä. Yrityksiä fuusioidaan. Maatilat pitää kuulemma puolittaa ja niistä pitää samalla tehdä puolta isompia. Halutaan kuulua pienen Suomen sijasta isoon eurovaltioon.

Keskittäminen vie päätännän kauemmaksi ja johtaa hallintoon, joka ei tunne enää alueen erityiskysymyksiä. Keskitetty päätäntä johtaa myös siihen, että kansalaisten mahdollisuus valvoa päättäjiä heikkenee ja, mikä on myös hyvin oleellista ja aivan ratkaisevan tärkeää, kansalaisten mahdollisuus saada kunnollisia palveluja heikkenee.

Mitä tulee läänien lukumäärään, niiden vähentämisestä seuraa myös läänien merkityksen väheneminen. Voi sanoa, että jäljelle jäävät suurläänit, jos siihen mennään, ovat hyvin keksitysti kokoon pantuja. Voi sanoa, että ne ovat muodottomia, ja kun niitä on harvassa, todellakin niiden

käytännön merkitys vähenee. Ajan kanssa ne kutistuvat, surkastuvat ja, voi sanoa, tavallaan sulautuvat kokonaan pois, ainakin lähes merkityksettömiksi. Tämän tilalle tulee sitten putkihallinto, jonka toinen pää on tiukasti Helsingissä virkamiesten käsissä.

Näin läänien lukumäärä vaikuttaa myös niihin lääneihin, jotka vielä jäävät jäljelle, sillä vähän jäljelle jäävät läänit tietysti toimintafunktioltaan poikkeaa niistä muista, jotka nyt supistuisivat kaikkiaan viiteen. Tätä haluan korostaa Lapin kansanedustajana, koska meille on sanottu, että mitäs tämä kysymys teitä kiinnostaa, Lappihan lääninsä säilyttää ja on kuulemma, niin kuin täällä on sanottu, ainoa suurläänikin vielä jatkossa alueellisesti. Mutta kyllä se todella vaikuttaa. Kun läänien merkitys vähenee, totta kai se vaikuttaa myös siihen, mikä Lapin läänin todellinen merkitys on.

Minä näen Lapin kansanedustajana, että me tarvitsemme vahvan lääninhallinnon alueellemme, siis sellaisen, joka selkeästi puolustaa alueen etua mutta joka samalla, ja se on hyvin tärkeätä ja on jäänyt tässä keskustelussa sivulle, katsoo tarkasti perään, miten kuntien tasolla toimitaan sosiaalipalveluja järjestettäessä ja koulutoimen hoitoa toteutettaessa. Lääneillähän on tässä hyvin merkittävä rooli ollut ja se pitää säilyttää. Minä en usko sellaiseen itsevirtaukseen, vaikka kunnallista demokratiaa tietysti pitää kannattaa. Kyllä pitää olla joku, joka katsoo, että asiat myös asianmukaisesti hoidetaan.

Minusta selvästi paras hallintomalli olisi se, että lääni-, maakunta- ja piiriviranomaiset ovat alueellisesti yksi yhteen. Minusta se on selvästi järkevin ja oikeastaan ainoa järkeenkäypä hallintomalli. Nyt tässä ollaan kehittelemässä selkeästä sekamelskasta, jossa hallintoyksiköiden rajat eroavat toisistaan. Toiminnat ovat osin päällekkäisiä, ja kaiken lopputulos on sitten minusta ihan selvästikin se, että Helsingin vaikutus päättämään alueella kasvaa näiden putkien kautta.

Tähän keskittämisuuntaukseen me otamme kantaa, kun me tänään päätöstä teemme. Minusta päätännän pitäätapahtua mahdollisimman lähellä, ja 11 lääniä on tässä parempi malli kuin 5 lääniä. Minusta tämä lääni-maakuntahallintomalli yksi yhteen olisi kaikkein paras, mutta jos mennään viiteen, niin etäännyttään tästä ideaalimallista.

Ed. B r a x : Arvoisa puhemies! Tämä on klasinen esimerkki asiasta, jossa vanhanaikaiset puolueintressit eivät ole aito ja luonteva päätök-

senteon pohja. Niinpä on hyvin luontevaa, että tässä asiassa on koko ajan edetty vapain käsin. Tämän ilmoittivat syksyllä budjettiriihessä kaikki hallitusryhmät. Pitkin syksyä on erikseen asiasta tehty ilmoituksia, SDP:n osalta silloinen ryhmäpuheenjohtaja Paasio ja meidän ryhmämme osalta ed. Nikula ja koko ryhmä.

On ollut hämmästyttävää, että näköjään kaikille vapaat kädet eivät todellakaan tarkoita vapaita käsiä. Tai ehkä näin jälkepäin ajatellen se ei ole hämmästyttävää. Vanha kulttuuri elää näköjään laidasta laitaan tässä salissa joiltakin osin.

En voi ymmärtää, että vain ne voisivat vastustaa tätä uudistusta, jotka ovat häviävästä maakunnasta, häviävästä läänistä. Ed. Kokkonen on aivan oikeassa: meidät on valittu tänne koko maan etua ajattelemaan. Siltä osin, jos ajatellaan esimerkiksi helsinkiläisten suuria ongelmia — meillä on lähiöitä, joissa on yli 40 prosentin työttömyys, tai meillä ei vielääkään ole varsinkaan lännen suuntaan raideyhteyttä — on kestävä tontti ajatella, että me lähtisimme siitä, että me täällä äänestämme vain sellaisia asioita, joista on meille etua, ja sitten kuvittelisimme, että meidän todella suuria ongelmiamme ymmärretään tässä salissa.

Lauantain äänestys oli, ja niin sen pitikin olla, aidosti vapaa äänestys, ainakin melkein. Alueellisilla työvoima- ja elinkeinokeskuksilla uhkailu oli mautonta, mutta siinä mielessä ymmärrettävää, ettei hallituksen esityksestä voi valita vain rusinoita. Juuri tähän liittyykin oma ongelmani.

Itse lähdin siitä, että jos hanke olisi lauantaina kaatunut, minkä puolesta äänestin, koko prosessi olisi alkanut aidosti alusta. Tällöin olisi päästy uuteen valmisteluun, siihen valmisteluun, jota olen ajanut koko ajan, siihen valmisteluun, jossa koko aluehallinto katsotaan kerralla eikä vain kahta pientä osaa, läänejä ja näitä uusia keskuksia.

Lauantain jälkeen on moni asia muuttunut. Keskustan varapuheenjohtaja Anttila ja sittemmin ed. Aho ovat tehneet tästä kysymyksestä hallitus — oppositio-kysymyksen. Tänään ei äänestetä enää vapain käsin, vaan valtapolitiittisesti. Tänään ei enää myöskään äänestetä koko asian palauttamisesta täysin uuteen valmisteluun, vaan viidenkin läänin kaatuessa ilmeisesti viisi-toista uutta työvoima- ja elinkeinokeskusta äänestettäisiin läpi. Inhottava tilanne minulle ja niille, jotka olisivat halunneet koko asian uuteen valmisteluun, jotka eivät olleet tyytyväisiä kumpankaan osaan tästä paketista.

Minun mielestäni päällekkäisen aluehallinnon suurin ongelma ei ole lääninhallitukset, vaan maakuntahallinnon tosiasiallinen epädemo-kraattisuus ja kyvyttömyys muuhun kuin lähin-nä vanhanaikaisten tie- ja satamahankkeiden tai joka maakuntaan perustettavien mikämikä-kes-kusten ideointiin. Jatkossa, niin olen ymmärtä-nyt, ajatus on, että maakuntahallinnon merkitys vielä entisestään kasvaa, ja sen nykyinen vahvasti miehitetty tapa toimia on mielestäni suurin on-gelma aluehallinnossa. Siihen pystyin lauantaina ottamaan kantaa. Siihen en pysty nyt ottamaan kantaa vastustamalla hallituksen esityksiä.

Näin ollen syntynyt äänestystilanne aluehal-linnosta ei ole minulle helppo. Molemmat vaih-toehdot ovat huonoja. Kun en kannata sitä, että läänit säilyvät nykyisellään ja perustetaan viisi-toista työvoima- ja elinkeinokeskusta, vaan ha-luan koko asian uusiksi, olen päättänyt valitse-maan kahden huonon vaihtoehdon osalta sitten sen, että jos kerran eduskunta todella haluaa ne viisitoista uutta aluekeskusta, niin silloin on pak-ko säästää lääneistä.

Arvoisa puhemies! Tässä asiassa on painostet-tu hyvin paljon ja tänään viimeksi. Haluankin korostaa, että tämä kanta ei ole vihreiden kanta. Kaikki ne, jotka ovat sitä mieltä, että se on pa-rempi ratkaisu, että säilytetään sekä nykyiset lää-nit että toteutetaan myös eduskunnan enemmis-tön ainakin valiokunnassa ilmaisema tahto alue-yksiköidenkin osalta, tietysti äänestävät oman-tuntonsa ja oman käsityksensä mukaisesti. Mei-dän mielestämme tämän kolmannen äänestyksen pitää myös olla kuitenkin mahdollisimman va-paa äänestys.

Puhemies! Tämä on ollut omalla urallani ehkä vaikeimpia ja inhottavimpia päiviä. Lauantaina eduskunnalla oli vielä todellinen vaihtoehto. Me äänestimme hyvin vapain käsin. Nyt siihen on kytketty asioita, jotka eivät minua miellytä. En-nen kaikkea minulta on riistetty mahdollisuus tässä äänestyksessä vaikuttaa etenkin siihen, että myös maakuntahallinto muutetaan paremmaksi.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Pyy-sin puheenvuoron oikeastaan kommentoidakse-ni edustajia Tarkka ja Manninen. Minä hämmäs-tyin ed. Tarkan takinkäänkösen johdosta ja pi-din hänen perusteluaan kovin epäloogisena. No-pein tapa edetä uudistusten tiellä ja keventää veronmaksajien taakkaa on nyt poistaa uudistus-ten tiellä oleva tulppa ja siirtyä yhdestätoista läänistä viiteen. Ei asia enää uudella valmistelulla parane. Uusi valmistelu vain hidastuttaisi ja es-

täisi muunkin hallinnon kehittämistä, niin kuin täällä on vahvasti tuotu esille.

Ed. Manniselle totean identiteetistä sen, että kansalaiset eivät identifioitu hallinnollisiin rajoi-hin vaan alueeseen ja maakuntaan. Rajat muut-tuvat, alueet säilyvät. Hallituksen esitys on riittä-vän huolellisesti valmisteltu päätöksenteon poh-jaksi, joten mielestäni eduskunta voi hyvin ryh-tyä äänestämään.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. M. Pohjolan puheenvuoron johdosta lyhyesti, että ei varmasti hallinnollisiin rajoihin, mutta jos mennään Keski-Euroopassa ilmoitta-maan joitakin maakunnan nimiä, useimmat ne tunnetaan kovin huonosti. Sen sijaan läänien pääkaupungit saatetaan tuntea, jotka ovat yleen-sä myös läänien niminä, eli siinä on oleellinen ero.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Ed. Tar-kan perustelut olivat varsin hyvät, kun hän totesi, kuinka sekava esitys on, millä perusteella hän sitten päätyi vastustamaan hallituksen esitystä.

Ilmottelen ed. Braxin puheenvuoroa, jossa hän alun perin lähti siitä, että hän vähän niin kuin halveksivaan sävyyn puhui vanhoista puolueista, ja päätyi sitten siihen, että olisi muka pakko säästää lääneistä. Jos hän on kuunnellut tätä kahden päivän keskustelua, näinhän ei missään tapauksessa tule käymään, jos hallituksen esitys menee läpi.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Vihreiden puheenjohtajan ed. Braxin puheenvuoron joh-dosta totean vain, että niin ne ajat muuttuvat. Kun vihreä liike oli liike ja nousussa, se vaikutti minusta hyvin myönteisesti Suomessa ympäris-tökysymyksiin ja moniin muihinkin asioihin. Nyt, kun vihreä liike on normaali poliittinen lii-ke, syystä tai toisesta on käymässä niin, että meillä lisätään noen tuottamista energian tuo-tannossa vihreiden ollessa hallituksessa ja hallin-toa samaan aikaan keskitetään. Minusta näyttää surullisesti siltä, että vihreän liikkeen vaikutus-valtainen kausi Suomen politiikassa on ohi.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Perun puheenvuoroni, koska asia on valmis päätettä-väksi ja läänien säilyttämiseksi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Braxin puheenvuoro vahvistaa käsitystä, että asiassa todella on ollut kaupankäyntiä hyvin voi-makkaasti ja on tälläkin hetkellä mukana. Ei

ainoastaan läänien pääkaupungeista vaan myös tulevista maaherroista on jo keskusteltu, mahdollisten suurläänien maaherroista.

Aivan lopuksi ja lyhyesti, arvoisa puhemies, haluan todeta, että jotkut näkevät suunnilleen niin, että hallitukselta ei tule enää mitään hyvää, jos läänien määrää ei vähennetä; ei tule kunnan hiihtokelejä eikä taida tulla pukkiakaan jouluksi, jos ei läänien määrää vähennetä.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Ed. Braxin puheenvuoro lieene ollut sellainen, että hän haki äänestys selitystä siihen, että perinteisen valtopolitiikan mukaisesti hallituspuolueena heistä osa on muuttamassa kantaansa hallitukselle suosiolliseksi. En tiedä, mitkä syyt ovat, mutta tasapainottaakseni sitä, ettei tätä pelkällä valtopolitiikalla ratkaista, itse olen, niin kuin puheenvuorossani kerroin, mahdollittoman valinnan edessä. Ehkä on parempi tasapainottaakseni tilannetta, että äänestän tänään "ei".

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Ed. Brax on toiminut asiassa niin kuin kaikkien muidenkin kansanedustajien tulee toimia. Hän on arvioinut ratkaisua ja tehnyt itsenäisesti päätöksensä, jonka hän on myös eduskunnalle mielestäni hyvin selvin sanoin esittänyt. Torjun voimakkaasti syytökset siitä, että kysymys olisi valtapolitista tai jopa niin mahdollittomista asioista, joihin ed. Tiusanen suvaitsi viitata. Kysymys on jokaisen kansanedustajan harkinnasta. On yritetty vaikuttaa mielipiteisiin puolesta ja vastaan. Mielipiteet ovat muuttuneet, myös niillä perusteilla kuin ed. Kuisma äsken omalta osaltaan esitti.

Ed. Saarinen: Arvoisa rouva puhemies! Tämän päivän aikana olen kuunnellut lukemattomia puheenvuoroja ja kiinnitän enää yhteen seikkaan huomiota. Hallituksen esitystä vastustaneissa puheenvuoroissa kiinnitettiin huomiota siihen, että jos Suomeen perustettaisiin viisi läänää, eräästä läänistä olisi peräti 80 kansanedustajaa. Voin sanoa uusmaalaisesta näkökulmasta, että kun meitä on Uudeltamaalta 50 kansanedustajaa, varsin usein syntyy nytkin tilanne, että on Uusimaa vastaan muu Suomi. 80 kansanedustajaa mistä tahansa läänistä ei tässä salissa sanele ryhmänä vielä yhtään mitään, joten rohkeasti vain hallituksen esityksen puolesta äänestämään, sillä 101 kansanedustajaa on jo ilmaissut tahtonsa. Toivon ja vetoan siihen, että asia ratkaistaisiin eduskunnan ehdottoman enemmistön kannan mukaisesti.

Ed. Olin: Arvoisa puhemies! Havaitsin, että ed. Saarinen ei ymmärtänyt matematiikan alkeita koskien 80:tä kansanedustajaa muuta kuin siihen asti, että jo 50 voi toimia tietyllä lailla ja siirtää koko maan valtopolitiikkaa asentoon, jossa tämä asia tällä hetkellä on. Uskon, että kun keskustelemme asiasta kahdestaan, asia saa lisää valaistusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kiljunen ed. Väistön kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt 1., 3., 4., 10. ja 11. lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Vehkaoja on ed. Lövin kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Päätetään suurläänien perustamisesta eduskunta edellyttää, että lääninhallitusten sijoituspaikkakunnista päätettäessä noudatetaan alueellista tasa-
puolisuuutta."

Ed. Veteläinen on ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hallintovaliokunnan mietinnössä esitetyillä perusteilla eduskunta katsoo, että yritystoiminnan edistäminen ja työllisyyden hoidon helpottaminen edellyttävät työvoima- ja elinkeinokeskusten alaisen toimivan palvelupisteen perustamista Keski-Pohjanmaalle."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt 2. ja 12.—31. lakiehdotus hyväksytään.

Puhemies: Nyt äänestetään toisessa käsittelyssä päätettyjen 1., 3., 4., 10. ja 11. lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy 1., 3., 4., 10. ja 11. lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alho, Andersson C., Anttila U., Antvuori, Apukka, Aura, Backman, Brax, Bryggare, Dromberg, Elo, Filatov, Gustafsson, Haatainen, Halonen, Heinonen, Hell-

berg, Helle, Huotari, Huttu-Juntunen, Häkämies, Hämälinen, Itälä, Jaakonsaari, Joenpalo, Juhantalo, Juurola, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kantalainen, Karhunen, Karjalainen, Kautto, Kekkonen, Kemppainen, Koistinen, Korhonen M., Korkeaoja, Koski V., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Koskinen M., Laaksonen, Lamminen, Lapintie, Lindqvist, Lindroos, Lindén, Linnainmaa, Lipponen, Luchtanen, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mikkola, Mähönen, Mölsä, Mönkäre, Niinistö, Nikula, Nurmi, Ojala A., Ojala R., Peltomo, Perho, Pietikäinen S., Pohjola M., Pohjola T., Prusti, Puisto, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rauramo, Rehn, Rehula, Rimmi, Rinne, Roos, Saarinen, Saarnio, Sasi, Siimes, Skinnari, Soininvaara, Taina, Tiuri, Tulonen, Tuomioja, Uotila, Vartiainen, Vihtiälä, Viitamies, Viitanen, Vokkolainen, Vähänäkki ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Andersson J., Aula, Biaudet, Bremer, Enestam, Hassi, Holopainen, Huhtanen, Hyssälä, Ihmäki, Immonen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Järvelähti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Karpio, Kiljunen, Kiviniemi, Knaapi, Kokkonen, Komi, Korhonen R., Korteniemi, Koski M., Koskinen H., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kuoppa, Kuosmanen, Kurola, Kääriäinen, Laakso, Lahtela, Laine, Laitinen, Lax, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Liikkanen, Lämsä, Löf, Malm, Manninen, Myllyniemi, Nyby, Olin, Partanen, Pehkonen, Pekkarinen, Penttilä, Pesälä, Pietikäinen M., Polvi, Puhjo, Pulliainen, Ranta-Muotio, Rosendahl, Ryhänen, Räsänen, Saapunki, Saari, Smeds, Suhola, Tahvanainen, Takkula, Tarkka, Tennilä, Tiilikainen, Tiusanen, Tykkyläinen, Törnqvist, Vanhanen, Vehkaoja, Vehviläinen, Veteläinen, Viljamaa, Virtanen, Vistbacka, Vuorensoja, Väistö, Wahlström ja Wideroos.

”Tyhjää” äänestää ed. Kanerva S.

Poissa äänestyksestä ovat edustajat Hurskainen, Kanerva I., Norrback ja Savola.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 92 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 4. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt 1., 3., 4., 10. ja 11. lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä 5.—9. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Vehkaojan ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Vehkaojan ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 94 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 6. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Veteläisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Veteläisen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 78 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 6. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys Moldovan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely

Hallituksen esitys 222/1996 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 23/1996 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys kuntien valtionosuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 149/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 24/1996 vp

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Koska toisessa käsittelyssä päätystä 2. lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä hallintovaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee 2. lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos hallintovaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Toisessa käsittelyssä päätetyt 1. ja 3.—20. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Tässä asiakohdassa käsittelyssä on valtionosuusjärjestelmä, sen uudistaminen. Hallituksen tavoitteena on ollut tämän järjestelmän selkeyttäminen ja tehtäväkohtaisten valtionosuuksien määräytymisperusteiden uudistaminen niin, että ne olisivat kuntien kesken entistä oikeudenmukaisempia. Ehdotukseen sisältyy myös siirtymäsäännös,

jonka tavoitteena on, ettei synny ylipääsemättömiä ongelmia, sopeuttamisvaikeuksia millekään kunnalle. Tavoitteena on ollut myös se, että järjestelmä olisi selkeä ja läpinäkyvä, ja voi sanoa, että tässä ei monilta osin ole alkuunkaan onnistuttu.

Hallitus esitti, että valtionosuusuudistuksen vaikutusten seuranta käynnistettäisiin jo heti ensimmäisenä voimaantulovuotena eli ensi vuonna. Hallintovaliokunta on perustelulausumassaan edellyttänyt, että seurattaisiin valtionosuuksien vaikutusta ja kohdentumista ja että hallitus pikaisesti antaisi tarvittavat muutosehdotukset eduskunnalle. Edelleen valiokunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle kahden vuoden kuluttua valtionosuusuudistuksen voimaantulosta selvityksen ylipäättänsä tämän järjestelmän toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta.

Valiokunta on pitänyt tärkeänä sitä, että jatkossakin huolehditaan siitä, että valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa ei muuteta. Tässä järjestelmässähän otetaan uutena valtionosuusperusteena kaupungistumisesta johtuvat tekijät huomioon niin, että yleiseen valtionosuuteen sisältyisi erityinen taajamalisä. Ongelmana on se, että nykyhallitus poisti kokonaan yksityisteiden rakentamisen ja ylläpidon tukeen tarkoitetun määrärahan budjetista, mutta nyt vastaavan tyypistä määrärahaa ollaan tuomassa taajamiin mutta ei palauteta maaseudulle, missä se olisi todella myös tarpeen. Tähän asiaan, arvoisa puhemies, mietintöön sisältyvässä vastalauseessa kiinnitetään huomiota, ja siihen liittyy myös lausumaehdotus.

Järjestelmään liittyy olennaisena osana myös harkinnanvaraisten rahoitusavustusten käyttö, koska on varmaa, että syntyy hyvin suuria ongelmia monien kuntien osalta. Hallintovaliokunnan kuulema Valtiontalouden tarkastusvirasto totesi, että harkinnanvaraisten rahoitusavustusten määrää tulee huomattavasti kasvattaa, ja valiokunta kiinnitti myös mietinnössään tähän huomiota. Valiokunta myös toteaa, että harkinnanvaraisten valtionapujen lisäystä ei tule toteuttaa niin, että se samalla vähentäisi yleistä valtionosuutta.

Arvoisa puhemies! Tähän mietintöön sisältyy, niin kuin totesin, keskustan ja kristillisen liiton vastalause, jossa lähdetään siitä, että kuntien toimintakyvyn ja hyvinvointiyhteiskunnan perusteiden kannalta valtionosuusjärjestelmä on erittäin keskeisessä asemassa. Valtaosahan elintärkeistä koulu-, sosiaali- ja terveydenhuollon pal-

veluista ja niiden järjestämisestä on kuntien vastuulla. Valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena onkin oltava kuntien verotulopohjassa olevien verojen tasoittaminen ja se, että mahdollistetaan kaikille erilaisissa olosuhteissa toimiville ja myös erilaisista palvelutarpeista aiheutuvien kustannusten tasaaminen niin, että todella kansalaisten perusoikeudet ja yhdenvertaisuus peruspalvelujen osalta voi toteutua kaikkialla maassa.

Keskusta on aiemmin jo kiinnittänyt huomiota siihen, että Lipposen hallituksen valtionosuuksien leikkaukset ovat kohtuuttoman suuret. Ensi vuodelle tulee epävarmuutta paitsi järjestelmämuutoksen, myös 2,5 miljardin markan leikkauksen myötä. Vuodelle 1998 hallitus esittää edelleen 1,3 miljardin markan lisäleikkausta. Tämä on mielestämme kohtuuton, kun otetaan huomioon, että jo tälle vuodelle valtionosuuksia leikattiin 3,8 miljardia markkaa.

Arvoisa puhemies! Keskusta katsoo tässä vastalauseessa, että jo kuluvana vuonna toteutetut leikkaukset yhdessä nyt esitettävän järjestelmämuutoksen kanssa ja ensi ja seuraavan vuoden valtionosuusleikkaukset vaarantavat lukuisten kuntien mahdollisuudet vastata niille asetettujen palvelutavoitteiden toteuttamisesta. Näissä kunnissa ei, mikäli tämä leikkaustahti jatkuu, toteudu kansalaisten yhdenvertaisuus ja oikeus saada riittävät palvelut. On vaara, että valtionosuus uudistus järjestelmämuutoksena myös hyvin voimakkaasti lisää alueellisia ja kuntien välisiä eroja.

Minulla on erityinen huoli, Pohjois-Karjalasta, Itä-Suomesta kun olen, juuri sen alueen kanalta tässäkin asiassa. Viikko sitten julkistettu aluebarometri osoitti selvästi, että Pohjois-Karjala on tämän maan synkintä aluetta kehitysnäkymiltään. Nyt on vaara, että edelleenkin nämä alueet menettävät voimakkaimmin myös tässä valtionosuusuudistuksessa, ja erityisesti toteutettavat leikkaukset ovat kuntien kantokyvyn kannalta kohtuuttomat. Hallitushan on perustanut esityksensä kunnallistalouden kannalta vanhentuneeseen tietoon, eli vuosien 1994 ja 1995 tilinpäätöstietoihin. Näin ollen se suuri muutos, joka tälle vuodelle toteutetun valtionosuuksien leikkauksien myötä on tapahtunut, ei näy tässä hallituksen perusteluissa vielä. Onkin selvää, että eniten valtionosuuksia menettävien kuntien on mahdotonta selviytyä ilman erillistä tukea.

Arvoisa puhemies! Tähän vastalauseeseen sisältyy kolme perustelulausumaehdotusta ja ehdotan, että eduskunta hyväksyisi nämä.

Ensimmäinen perustelulausuma kuuluu näin: ”Hyväksyessään kuntien valtionosuuslain ja siihen liittyvät lait eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että kansalaisten peruspalvelut eivät vaarannu ja että kansalaisten yhdenvertaisuus palveluiden suhteen asuinkunnasta riippumatta turvataan varaamalla riittävät harkinnanvaraiset määrärahat leikkausten ja järjestelmämuutoksen johdosta taloudellisiin vaikeuksiin joutuneille kunnille.”

Toisessa perustelulausumassamme ehdotamme erityisesti näiden määräämisperusteiden seurantaa, ja tähän liittyy varsinkin 0–6-vuotiaiden lasten huomioon ottaminen ja se päivähoito-oikeus subjektiivisena oikeutena, joka ei ole vielä ollut tätä uudistusta valmisteltaessa voimassa.

Arvoisa puhemies! Perustelulausuma kuuluu näin: ”Hyväksyessään kuntien valtionosuuslain ja siihen liittyvät lait eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin valtionosuuden määräytymisperusteita suhteessa 0–6-vuotiaiden päivähoito-oikeuden todelliseen käyttöön ja että ilmenevät epäkohdat korjataan viipymättä. Samoin tulee tarkoin seurata väestömäärältään nopeasti kasvavien kuntien mahdollisia päivähoiton erityisongelmia ja puuttua niihin viivyttämättä.”

Edelleen, arvoisa puhemies, yksityistietukeen ja uuteen taajamalisään liittyen ehdotamme seuraavaa perustelulausumaa: ”Hyväksyessään kuntien valtionosuuslain ja siihen liittyvät lait eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää liikenteen taajamalisän muuttamisen alueellista joukkoliikennettä edistävään muotoon ja ryhtyy toimenpiteisiin yksityistiedun valtionavun avustusten palauttamiseksi talousarvioon.”

Arvoisa puhemies! Tässä keskustan ja kristillisen liiton vastalauseessa ilmaisemme todella vakavan huolestumme kuntien suorituskyvystä hyvinvointipalveluiden tarjoamiseksi tasapuolisesti kaikkialla maassa. Meidän mielestämme hallitus ei ole tiedostanut leikkausten ja järjestelmämuutoksen samanaikaisuuden vaikutuksia. Ne voivat pahimmillaan johtaa suuren joukon kuntia kriisitilanteeseen. Näin ollen emme ole voineet hyväksyä valiokunnan enemmistön kantaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Selvitysmies Koski lähti valtionosuusuudistusta

tehdessään aivan oikein kansalaisnäkökulmasta. Siinä hän katsoi, että valtionosuusjärjestelmän tarkoituksena on taata kansalaisille suurin piirtein saman tasoiset palvelut kohtuullisella hinnalla eri puolilla maata. Vaikka selvitysmies Koski omassa esityksessäänkään ei tähän tavoitteeseen yltänyt, hallituksen käsittelyn jälkeen siitä ei ollut juuri rahtuakaan jäljellä.

Sinänsä peruslähtökohta ja rakennelma, joka perustuu siihen, että kuntien tulojen osalta suoritetaan tasausta ja myöskin laskennallinen menotasaus suoritetaan samanaikaisesti, on tietysti oikein. Ongelmana onkin se, millä tavalla erilaisista toimintaolosuhteista ja palvelutarpeista johtuvat kustannukset voidaan laskennallisissa menoissa huomioida. Tässä tehtävässä järjestelmän rakentajat eivät ole onnistuneet. Erityisesti laajat, harvaan asutut kunnat ovat useimmiten joutuneet kärsimään näiden entistä teknisempien laskentaperusteiden johdosta.

Yksittäiset kuntakohtaiset muutokset ovat erittäin suuria. Viiden vuoden siirtymäkauden aikana suurimmat menetykset ovat yli 3 000 markkaa asukasta kohden, mikä merkitsee 5—6 penniä veroäyri. Jos vertaamme sitä kuntien työntekijämäärään, se käytännössä tarkoittaisi sitä, että jokaiselta kunnan palveluksessa olevalta pitäisi leikata viidessä vuodessa heidän palkastaan yli 40 000 markkaa. Joskeskipalkka on reilut toistasataatuhatta markkaa, sehän merkitsisi, että näissä kunnissa pitäisi vähentää työvoimaa karkeasti lähes 40 prosentilla. Se on tietysti mahdottomuus, mutta se kuvaa, millaisiin ongelmiin ja millaisiin vaikeuksiin tämä uudistus saattaa monet kunnat. Sen sijaan niiden kuntien, jotka voittavat uudistuksessa, kun leikkauksetkin huomioidaan, menetykset pienimmillään ovat vain alle 600 markan luokkaa asukasta kohden.

Huolimatta tästä epäoikeudenmukaisuudesta voisi sanoa, että tietynlaisen epäoikeudenmukaisuudenkin kanssa voisi elää, mutta tämä esitys leikkauksineen ja järjestelmämuutoksineen ylittää nuo selviytymiskyvyn rajat. Kuntien taloutta arvioidessaan ja esitystä rakentaessaan hallitus on elänyt vuosien 1994 ja 1995 tilinpäätösten harhassa. Vasta nyt kun laki oli asiallisesti lyöty lukkoon, ensimmäisen kerran sisäasiainministeriö antoi julkisuuteen tiedotteen, jonka mukaan sen omankin arvion mukaan vuonna 1998 Suomessa on 223 kuntaa, jotka syövät velaksi. Näissä kunnissa asuu 1,9 miljoonaa asukasta, mikä kertoo siitä, että kysymys ei ole vain pienistä kunnista, vaan lähes puolet Suomen asukkaista elää noissa kunnissa.

Keskusta ja kristilliset esittivät valiokunnassa, että siirtymäkautta pidennettäisiin vuodella ja muutoksia lievennettäisiin alkuvuosina, jotta kunnat selviäisivät paremmin tilanteesta. Samalla esitimme myös leikkauksia pienennettäväksi ensi vuodelle 700 miljoonaa markkaa ja vuoden 98 osalta pienennettäväksi 650 miljoonaa markkaa eli puolitettavaksi hallituksen esittämän leikkauksen. Kaiken kaikkiaanhan hallitus on päättänyt leikata 7,6 miljardia markkaa ja lisäksi päättänyt ottaa miljardin pois kuntien verotuloja. Näin ollen hallitus on ajamassa kunnat pankkikriisin tapaiseen ahdinkoon, ellei se muuta linjaa. Me esitimme siirtymäkauden pidentämistä ja alkuvuosien lieventämistä siinä uskossa ja toivossa, että tuona aikana maahan saataisiin hallitus, joka ymmärtäisi kuntien ongelmia ja myös kunnioittaisi kansalaisten perusoikeuksia peruspalveluiden suhteen kaikkialla maassa ja kohtelisi kansalaisia yhdenvertaisesti. Tällä hetkellä tästä esityksestä ei voida näin sanoa.

On ehkä syytä myös mainita edelleen se tosiasi, että hallituksen esitys tätä uudistusta koskien antaa vääristyneen kuvan kunnallistalouden kokonaiskehityksestä siksi, että leikkaukset eivät näy noissa muutosluvuissa, mutta ennen kaikkea siksi, että varsinainen sammon ryöstö tehtiin jo kuluvana vuonna, jolloin lähes kaikki pohjoisen, itäisen ja Keski-Suomen kunnat menettivät jo 200 markkaa asukasta kohden. Kun sitä käytetään vertailuvuotena, tilasto muuttuu täysin toisen näköiseksi.

Tätä uudistustahan on markkinoitu muun muassa sillä, että myös Uusimaa häviää merkittävästi. Todellisuudessa, kun otamme tämän vuoden muutokset huomioon, Uusimaa voittaa muutaman kymmenen markkaa asukasta kohden. Näin ollen voisi sanoa, että vaikka sinänsä esitys on oikein laadittu, se ei anna ulkopuoliselle lukijalle oikeata kuvaa siitä, mihin maamme kunnallistalous on menossa. Se on menossa todella huonoon — sanon: katastrofaaliseen — suuntaan.

Jotta edes osittain voitaisiin korjata tilannetta, kannatan ed. Väistön esittämiä perustelulausemaehdotuksia, jotta hallitus todella seuraisi asioita ja ryhtyisi esittämiemme tekijöiden suhteen kiireellisiin toimenpiteisiin asioiden korjaamiseksi niin, että Suomen kuntatalous välttyisi pahimmalta kriisiltä ja kansalaiset eri puolilla maata saisivat yhdenvertaisen kohtelun lain edessä ja heidän oikeutensa peruspalveluihin perusoikeusuudistuksen mukaisesti taattaisiin.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Haluan hiukan taas palauttaa asioita sille mallille, kuin kuuluu: Kyllä niitä sammon ryöstöjä tapahtui edellisen hallituksen aikanakin valtionosuusleikkauksissa ja vielä sillä tavalla, että kun Kuntaliiton kanssa hallitus oli sopinut siitä, että leikkauksia ei enää jatketa, niin vielä vastoin sopimusta näitä käytettiin. En muista summaa, taisi olla peräti 2—2,5 miljardia markkaa. (Suomen keskustan ryhmästä: 1,1 miljardia!) — Saattoi olla näin, sillä ei ole merkitystä. — Joka tapauksessa se oli tehdyn sopimuksen vastaista toimintaa. (Ed. Kemppainen: Ei se ollut sopimus. Se oli ilmoitus!) Eihän hallitus tietysti — alkää nyt, keskustalaiset, kiihtykö, kyllä minä puhun tämän puolueen puolesta tässä koko ajan — tasakuunsa laittanut näitä rahoja, vaan tarvitsi niihin menoihin, mitä valtiolla oli, ja sama on tietysti tämän hallituksen aikana.

Mutta, rouva puhemies, oma asiani tässä oli oikeastaan se, mikä tässä on tullut moneen kertaan esille, että eräissä kunnissa erityisesti tiettyissä oppilaitoksissa opiskelun siirtyminen kuntayhtymien kustannettaviksi on aiheuttanut varsin omituisia tilanteita. Tästä syystä nämä kunnat ovat menettäneet, vaikka periaatteessa pitäisi olla niin, että kun valtiolta saadaan valtionosuus, niin samanlaisena ja samankokoisena olisi menopuoli. Mutta aina ei näin olekaan, vaan tähän on liittynyt yllätyksiä, jotka ovat saattaneet eräät kunnat myös näiden kotipaikkasuoksien myötä erittäin vaikeaan taloudelliseen asemaan, jossa 100 miljoonan markan harkinnanvarainen avustus kunnille ei tule riittämään. Jotakin täytyy tehdä tai kuntia eräissä paikoin alkaa olla konkurssitilassa, niin huonot tilanteet tällä hetkellä eräissä kunnissa budjetin yhteydessä on.

Ed. Aulasmaa: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen valtionosuussäästöjen sekä valtionosuusjärjestelmän muutoksen yhteisvaikutus on todellakin varsinkin monien Lapin kuntien osalta kohtuuton.

Otan esimerkin omasta kotikunnastani Tervolasta, missä olemme laskeneet, että tämän siirtymäkauden loppuun mentyä kunnan valtionosuudet ovat vähentyneet lähes 25 prosenttia siitä tasosta, missä ne ovat tällä hetkellä, eli noin 13 miljoonaa markkaa. Tämä on niin suuri summa, että vastaavan summan kunta käyttää esimerkiksi erikoissairaanhoidon palveluiden ostamiseen kuntayhtymältä. On aivan selvää, että näin suuren rahamäärän leikkaaminen kunnalta ei voi

olla vaikuttamatta palveluiden laatuun ja tasoon.

Mielestäni tällaisen lakiesityksen hyväksymisen eduskunnassa on välinpitämättömyyttä kansalaisten perusoikeuksista ja peruspalveluiden turvaamisesta tasavertaisesti eri puolilla maata. Varsinkin opetustoimessa tämä eriarvoistuminen näkyy erittäin hyvin: tuntimäärissä, valinaisuuksissa, koulutarvikkeissa. Kun esimerkiksi pääkaupunkiseudun kunnissa opetuksen tuntimäärissä on päästy jo palaamaan hyvinkin sille tasolle, missä oltiin ennen laman alkua, niin Lapissa, kun olemme kartoittaneet näitä tuntikertymien leikkauksia, edelleenkin kunnissa ollaan noin 10—15 prosenttia alle sen tuntitason, joka oli 90-luvun alkupuolella. Tällä lakiesityksellä edelleenkin vain kärjistetään kuntien ja sitä kautta kuntalaisten, lasten ja nuorten, eriarvoisuutta palveluiden saamisessa.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Tässä keskustan vastalauseessa on tämä toinen ponsi, mikä liittyy valtionosuuden määräytymisperusteisiin suhteessa 0—6-vuotiaiden päivähoito-oikeuteen. Mielestäni tämän hallituksen lakiesityksen ehkä räikein epäoikeudenmukaisuus on se, että tässä päivähoitoon valtionosuuden perusteeksi otetaan elinkeinorakenne. Se käytännössä johtaa siihen, että kuntaa rangaistaan yksipuolisesta elinkeinorakenteesta. Kun näitä laskelmia on tehty, on voitu kahdessa saman suuruisessa kunnassa todeta suuria eroja juuri tällä perusteella, veroäyripenneihin verrattava ero. Esimerkiksi käyvät Loimaan kunta ja kaupunki, jotka ovat yhtä suuret; elinkeinorakenne merkitsee näin suurta eroa.

Kuitenkin meillä on subjektiivinen oikeus lasten päivähoitoon. Se on tullut sen jälkeen, kun nämä perusteet on määrätty. Tässä on ehkä poliittisin sopimuksin muutettu lasten päivähoitoon valtionosuuden määräytymisperusteita tavalla, joka ei kestä päivänvaloa. Valiokunnan mietinnössäkin on siihen puututtu, mutta tämä on asia, jota pitäisi tarkasti seurata ja korjata tämä ilmi-selvä vääryys. Lasten päivähoitoon valtionosuuden määräytymisperusteena pitäisi olla päivähoitoon piirissä olevien lasten lukumäärä eikä elinkeinorakenne, eikä yksipuolisesta elinkeinorakenteesta, arvoisa puhemies, saisi kuntaa rangaista.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Täällä on käyty nyt kaksi ja puoli päivää keskustelua aluehallintomuutoksesta, jonka pieni osa,

lääninhallinnon muutos, on vienyt aivan valtaosan keskusteluajasta. Voi kysyä, keskittykö tämä talo aina oikeisiin asioihin. Haen aasinsillan tästä aikaisemmasta keskustelusta siksi, että siinä nähtiin tehtyjen päätösten vaikutuksen uhkakuvina keskittyminen ja esimerkiksi kuntasektorilla siirtyminen suurempiin kuntayksiköihin ja kuntien lakkauttaminen pakkoliitoksilla.

En tiedä, mikä on oikea ilmaisu, mutta onko kansanedustajilla arvostelukykyä, mikä päätös mihinkin asiaan vaikuttaa? Väitän, että edessä olevalla päätöksellä on kymmenen tai sata kertaa suurempi vaikutus kuntakentän uhkakuviin kuin tuolla aikaisemmalla päätöksellä, enkä itse osannut sitä yhteyttä siitä laista nähdä. Ainahan meillä päätöksenteko on lopulta tässä salissa. Mutta jos näin huonosti valppaita me edustajat olemme, että sitten kun tulee sellainen lakiesitys tänne, joka vaikuttaa kuntien resurssien vähenemiseen, pakkoliitoksiin tai, niin kuin ed. Manninen täällä aikaisemmin sanoi, pankkikriisin tapaiseen kuntakriisiin, niin kyllä täytyy ihmetellä, mikä on puolueiden strategiavalinta ja tärkeysjärjestys näissä asioissa.

Rouva puhemies! Tämä esitys on varsin huono. Voin sanoa, että kuntaleikkaukset siinä mitakaavassa, jossa niitä on tehty näiden säästötoimenpiteiden aikana, ovat kyllä liikkuneet jo alun perinkin niillä rajoilla, olivatko ne hyvin siedettyjä. Mutta sen jälkeen kun hallitus vaihtui, kuntaleikkausten mittaluokkahan ensimmäisenä vuonna tavallaan nelinkertaistui. Kun edellinen hallitus sai valtiovarainministeriöltä suunnitelman kuntaleikkausten tasoksi, muistaakseni vuoden 95 suunnitelman, vaatimus oli 4 miljardin leikkaus. Hallitus ei kuitenkaan suostunut kuin 1 miljardin leikkaukseen.

Esimerkiksi tämän vuoden kuntaleikkauksilla, vaikka säästöt ovat välttämättömiä, tässä mitakaavassa ja tällä tavalla toteutettuina on ollut suoranaisesti työttömyyttä lisäävä vaikutus, ja ne ovat toimineet itseään vastaan. Sen lisäksi, että ne ovat vaikuttaneet alueellisesti epätasapainoisesti, niillä on ollut alueellisesti kansaa kahtia jakava vaikutus, ja se näkyy tilastoissa sillä tavalla, että silloin kun jo muualla on edes pientä pilkotusta näkyvissä myönteisemmästä kehityksestä työttömyyden vähenemisenä, niin niillä alueilla, joille kuntaleikkaukset, kuten muutkin leikkaukset, ovat voimakkaimmin suuntautuneet, näkyy pelkästään työttömyyden kasvua.

Arvaan, että näissäkin leikkauksissa on tietyn tyyppistä kostonhenkeä. On ajateltu, että nyt sen puolueen reviiriltä, joka ei ole hallituksessa, kär-

sii pikkuisen enemmän ottaa ja sitä myötä kosta, kun muka aikaisemmin kuntien valtionavut olisivat olleet epätasapainossa. Väitän, että niin ei ole, siitä esimerkkinä vaikkapa kuntien veroäyriin, nykyisen veroprosentin, korkeuserot kuntien välillä.

Kyllä kuntatalouden osalta voisi sanoa, että kun tätä lamaa on taltutettu, tässä on väärin sammuttamisen ja laman väärin hoitamisen merkkejä ja haittavaikutukset ovat olemassa.

Edellisellä hallituskaudellahan pystyttiin kuntaleikkausten määrä pitämään sellaisena, että niillä ei ollut suoraan työttömyyttä lisäävää vaikutusta, ja myös pitämään alueellinen kohdentuminen oikeudenmukaisena. Lisäksi kuntataloutteen tehtiin kaksi erittäin merkittävää myönteistä päätöstä. Oli yhteisöverouudistus, jonka avulla kunnat ovat selvinneet aika hyvin lamatilanteesta verrattuna valtiontalouteen. Lapsilisä uudistuksessa lapsivähennyksen poisto on antanut kunnille selviytymishengähdystauon säästötoimenpiteissä, mutta nyt kun niiden vaikutus on jäämässä pois ja pakkaa päälle tämän mittaluokan valtionosuusleikkaukset, niin huonosti on käymässä.

Sitä paitsi edellisellä hallituskaudella, kun tehtiin kuntien valtionosuusuudistus, sinnehan tehtiin siirtymäsäännös, että missään nämä muutokset eivät voi olla suurempia vuotta kohti kuin oliko se 60 markkaa per asukas tai sitä suuruusluokkaa. Nyt esimerkiksi tämän lain perusteissa muutokset ovat kolminkertaiset, mikä tarkoittaa, että kuntatalouksien huononemisen eron vauhti on kolminkertainen.

Sinänsä niin kuin jo aikaisemmin vuonna 1993, kun kuntien valtionosuusuudistusta tehtiin, näille uudistuksille on ihan oikeat tavoitteet, että annetaan kunnille valtaa taloutensa järjestämiseen ja tulosvastuun lisäämiseen jne. Siltä osinhan tämä jatkaa tätä uudistusta. Mutta kyllä tässä jää muutamia erittäin hankalia poikkeuksia, joiden takia tätä ei olisi pitänyt tänne tuoda. Kun katsotaan pohjoisesta päin, mikä hankalinta on, niin kyllä syrjäseutulisien huomiotta jättäminen valtionosuusuudistuksessa on paha asia. Kun siellä kahden pisteen syrjäseutulisä otetaan hyvin, niin siellä muutamit kunnat näyttävät selviävän paremmin, mutta kun yhden pisteen vaikutusta ei oteta, niin juuri tämän välittömän reuna-alueen vieressä olevat alueet tulevat tässä päätöksessä kärsimään. Kainuussa se tarkoittaa sitä, että Kainuun seutukunnassa vaikutus on hirmuinen. Onneksi, voi sanoa, että sitä kuuluu tietysti hallituksellekin kiitos, kehys-Kainuun

osalta eli Kuhmon, Suomussalmen, Puolangan, Hyrynsalmen, Vaalan kohdalta vaikutukset eivät ole niin pahat.

Yleensä haja-asutuksen huomioon ottaminen tässä on selvästi liian vähäistä. Se kurittaa juuri sellaisia kuntia, joilla tulomahdollisuudet kunnallistaloudessa ovat muutenkin vähäisimmät. Ei ole yksinkertaisesti näköpiirissä sellaisia tuloja, että kuntatalous voisi pärjätä.

Sitten vielä muuttotappioasia. Niissä olisi pitänyt olla erilainen kohtelu. Se olisi antanut sopeutumisajaa ja siirtymäajaa. Jos jossakin kunnassa väkiluku vähenee, siihen olisi pitänyt antaa sopeutumisajaa.

Totesin jo siirtymästä, että ei tällä siirtymällä taida olla nyt tasoittavaa merkitystä, kun se on niin suuri. Kyllä se maksimissaan lyö läpi, ja sitten kun se lasketaan koko lain siirtymäkauden ajalle, niin kuntien väliset erot ovat kasvussa. Nehän voidaan jo näillä laskuperusteilla laskea markkojen tarkkuudella. Tämän valtionosuusleikkauksen vaikutus veroäyriprosenttiin voi olla jo 5 pennin luokkaa. Keskimäärinkin se taitaa edustamillani alueilla olla 2—4 pennin luokkaa.

Kaiken kaikkiaan tällaisia joululahjoja jae-taan. Kun niin iloisen kuvailevan nimen kuin sateenkaarihallitus tämä hallitus otti nimekseen, niin kyllä tämä on enemmän ukkosen jyrinää ja enemmän synkkää syysaikaa, jota tämä näin joulun alla on näille alueille tuomassa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kuntien valtionosuusuudistus on tavattoman suuri ja tärkeä asia. Nyt meillä on kolmannessa käsittelyssä tämä lakipaketti, joka on tarkoitettu pysyväksi järjestelmäksi. Vuositasolla tämän järjestelmän kautta kulkee noin 30 miljardia markkaa varoja valtiolta kunnille. Lisäksi verotulojen tasausjärjestelmä on tässä mukana ja nyt myös valtionosuuksien rajut leikkaukset, joita hallitus edelleen jatkaa valtiontalouden korjaantuvasta tilanteesta huolimatta. Nämä luvut jo osoittavat sen, että kysymys on todella tärkeästä toiminnasta ja järjestelmästä koko kansantaloudessa ja tietysti kuntien ja kuntalaisten kannalta aivan keskeisen tärkeästä asiasta.

Toisessa käsittelyssä tämä esitys sai sen muodon, joka oli hallintovaliokunnan enemmistön kanta ja jossa ei ollut niitä muutoksia, mitä tähän pysyväksi tarkoitettuun järjestelmään yritimme siellä saada. Tämä järjestelmä, joka nyt on kolmannessa käsittelyssä, väistämättä lisää alueellista ja kuntien välistä eriarvoisuutta. Välittömästi ja pitkällä aikavälillä näin tapahtuu.

Tiedämme kyllä, että tämän hetken tilanne valtionosuuksien suhteen ei vastaa kuntien taloudellisissa eroissa olevaa tosiasiallista tilannetta, koska olosuhteet ovat voimakkaasti muuttuneet ja muun muassa kantokykyluokitus oli jäädytettynä ja nyt jo kumottunakin. Näin ollen tilanne on sellainen, että sitä ei voi yksiselitteisesti verrata siihen, missä asemassa kukin kunta tällä hetkellä on.

Mutta tästä huolimatta aivan yksiselitteisen selkeä asia on, että tämä järjestelmä, jonka hallitus on nyt esittänyt ja joka täällä on käsittelyssä, tulee viemään alueellista ja kuntien välistä kehitystä eriarvoiseen suuntaan. Lapissa menetykset ovat 874 markkaa asukasta kohti, Kainuussa 365 markkaa asukasta kohti ja Keski-Suomessa 171 markkaa asukasta kohti. Vastaavasti eräissä maakunnissa on 400 markasta asukasta kohti alaspäin olevia summia, jotka ovat lisäystä valtionosuuksiin. Tämä osoittaa sen, että maakunnittain kehitys johtaa siihen, että syrjäisimmät ja köyhimmät alueet maassa menettävät ja eräiltä osin vauraimmat alueet saavat ainakin suhteellisesti lisää valtionosuuksia.

Maakuntien sisällä erot ovat tavattoman suuret, niin kuin esimerkiksi jo yksistään Lapin kuntien vertailusta näkyy: Utsjoki on menettämässä jopa lähes 3 000 markkaa asukasta kohti. Järjestelmä osaltaan johtaa maassa keskittymiskehityksen kiihtymiseen eli ihmisten siirtymiseen pakon sanelemana maakunnista, syvältä maaseudulta kohti taajamia ja etelän suuria keskuksia. Se johtaa epäterveeseen kehitykseen koko maassa ja myös kansantaloudellisen laskun kasvamiseen. Niillä alueilla, joilta väki vähenee, jäljelle jäävät ihmiset joutuvat entistä ahtaammalle ja toisaalta voimakkaimmissa kasvukeskuksissa kasvun aiheuttamat ongelmat, eivät vain taloudelliset, vaan myös sosiaaliset ja terveydelliset, ympäristöongelmat ja monet muut lisääntyvät. Näitä tekijöitä uudistuksessa ei ole pohdittu lähekkään riittävästi.

Vielä on todettava, että niillä alueilla, millä menetykset ovat kaikkein suurimmat, näyttävät myös hallituksen toteuttamat sosiaaliturvan leikkaukset olevan suhteellisesti kaikkein rajuimmat. Eli missä on alhaisin tulotaso, niin kuin valiokunnassa esitettiin alueellisia bruttokansantuotelukuja, niin siellä ovat suurimmat valtionosuusleikkaukset ja usein myös näillä alueilla lapsilisien leikkaukset, indeksien leikkaukset, työttömyysturvan leikkaukset, kotihoidon tuen leikkaukset, maatalouden kansallisen tukipaketin leikkaukset, yksityistieavustusten poistamiset

jne. vaikuttavat kaikkein voimakkaimmin. Tämä kertauttaa sitä kehitystä, mikä on alueellisesti tapahtumassa.

Kun esimerkiksi hallitus poisti yksityistieavustukset, niin päinvastaista kehitystä eteenpäin vieden hallitus esittää ja tähän järjestelmään sisältyy taajamien liikennelisiä eli tuetaan kaikkien suurimpien, viidentoista suurimman kaupungin joukkoliikennettä. Se on eräistä syistä perusteltua, mutta yhtä perusteltua olisi tukea joko joukkoliikennettä tai liikennepalveluja tai edes yksityisteiden kunnossapitoa ja rakentamista haja-asutusalueilla. Näin ei kuitenkaan tapahdu.

Syrjäisyyssisää yritimme korjata esityksessä toisen käsittelyn yhteydessä, mutta se kilpistyi hallitusrintaman vastustukseen. Tältä osin kehitys menee ikävään suuntaan. Hallituspuolueet ovat kääntäneet suurelle osalle Suomea ja maakuntia ja niiden asukkaita kylmästi selkänsä.

Työssäkäyntikertoimen laskentatapa, joka vaikuttaa osaltaan myös kuntien valtionosuuksiin nimenomaan päivähoidon kohdalla, on hyvin erikoinen. Tässä järjestelmässä otetaan huomioon vain palvelujen ja tuotannon työpaikat, ei esimerkiksi kasvihuoneyritysten työpaikkoja ja työpanosta, joka eräissä kunnissa on varsin suuri. Yritimme tähän korjausta, mutta se ei onnistunut puhumattakaan, että muu alkutuotanto olisi samassa asemassa siitä huolimatta, että subjektiivinen oikeus päivähoitopalveluihin on kaikilla lapsilla. Tältä osin järjestelmä jää ikävän näköiseksi.

Ehkä yksi suurimmista ongelmista on siirtymäkauden toisaalta ehkä lyhyys ja toisaalta rajuus eli ne kattosäännöt, jotka siirtymäsäännöksiin sisältyvät. Ne ovat liian rajuja heti ensi vuodesta lähtien. Kuntien taloutta ajetaan todella voimakkaasti hevoskuurille ensi vuodesta lähtien. Mikä pahinta, kuntien talouden pitkäjänteinen suunnittelu edellyttäisi, että järjestelmään olisi luotu jokin pohja myös siirtymäkauden jälkeiselle ajalle.

Hallituksen esitys, joka on tulossa myös päätökseksi, merkitsee sitä, että siirtymäkauden jälkeen vain harkinnanvaraisilla valtionavustuksilla voidaan paikata jopa 3 000 markkaan asukasta kohti tulevat valtionosuuksien menetykset. On todella käsittämätöntä, että hallitus tätä esitti poiketen pohjatyöstä, Kosken esityksestä, ja vielä eduskunnassa hallintovaliokunta, toisaalta valiokunnan enemmistö ja toisaalta salissa hallituspuolueet tällaisen esityksen veivät tässä muodossa läpi jättäen täysin auki siirtymäkauden

jälkeisen ajan, mikä on silloin kuntien valtionosuuksien taso. Tällaista ei saisi tapahtua missään tilanteessa ja erityisesti kun on kysymys kuntalaisten, kansalaisten tasa-arvoisesta kohtelusta, kuntien keskeisistä peruspalveluista, kansalaisten monista perusturvakysymyksistä, perusoikeuksista. Mutta tässä tilanteessa olemme. Tämä on suuri huolenaihe ja olisi pitänyt hoitaa toisella tavalla, mutta siitä häpeän kantavat ne, jotka näin ovat päättäneet.

Arvoisa puhemies! Vastalauseeseen sisältyy muutama ponsilausuma, jotka valiokunnan vähemmistö on sinne kirjoittanut. Mielestäni kaikki kolme ponsilausemaa ovat hyvin tarpeellisia ja välttämättömiä.

Ensimmäisessä kiinnitetään huomiota juuri harkinnanvaraisten määrärahojen riittävyyteen ja taloudellisiin vaikeuksiin joutuvien kuntien aseman huomioon ottamiseen. Lähtökohtana täytyy siis olla se, että kuntalaisilla kautta maan olisi tasavertaiset oikeudet peruspalveluihin ja perusturvaan.

Toisessa ponnassa on puututtu 0–6-vuotiaiden päivähoito-oikeuden laskentatapaan, josta mainitsin. Eduskunnan olisi syytä hyväksyä tällainen ponsi, joka velvoittaisi tämän asian saattamaan oikeudenmukaiseen kuntoon. Sellainen ei tilanne nyt ole.

Kolmas ponsi sisältää liikennekysymyksen. Eli kun monilla alueilla muun muassa Jyväskylän seudulla on kuntien yhteisesti tukemaa joukkoliikennettä, niin hallituksen esityksen ja nyt voimaan tulevan lain mukaan vain yksi kaupunki, taajamakaupunki, tässä tapauksessa Jyväskylä, saa taajamalisän, mutta eivät ne naapurikunnat, jotka kuitenkin tukevat samaa joukkoliikennettä. Tämä ei ole oikeudenmukainen minun arvioni mukaan ja tähän pitäisi puuttua. Kuitenkin pitää säilyttää kuntakohtainen valtionosuus, mutta järjestelmän on oltava sillä tavalla rakennettu, että myös muut kunnat, jotka ylläpitävät tällaista ympäristöystävällistä ja kuntalaisten edun mukaista liikennettä, saisivat siihen valtionosuuden.

Samassa ponnassa on yksityisteiden valtionavun palauttamista koskeva asia, joka pitäisi kiiireesti hoitaa kuntoon. Nykyinen tilanne on hyvin epäoikeudenmukainen ihmisten kannalta, jotka asuvat syrjäisillä alueilla. Meidän yhteinen tehtävämme on kuitenkin pyrkiä siihen, että tämä maa pidettäisiin asuttuna kaikkialla ja koko maan laajuudelta ja kaikilla olisi edes periaatteessa tasavertaiset oikeudet, kun on myös samat velvollisuudet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Väistö ed. Mannisen kannattamana ehdottanut vastalauseeseen sisältyviä kolmea perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

2. lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

2. lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

1. ja 3.—20. lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Väistön 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön 1) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 32. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Väistön 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön 2) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 33. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Väistön 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön 3) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 34. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 218/1996 vp

Liikennevaliokunnan mietintö 10/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Tulen esittämään käsiteltävässä asiassa perustelulausuman, joka ei ole millään tavalla poikkiteloin hallituksen esitykseen nähden eikä liioin liikennevaliokunnan lausunnon kanssa, vaan pelkästään pyrkii täsmentämään tapaa, jolla liikennevaliokunnan suositus toteutettaisiin käytännössä. Tätä varten on ehkä lyhyesti annettava pieni perusselvitys taksilupamaailmasta.

On olemassa kaksi erilaista taksilupaa, ns. täysivaltainen taksilupa, joka toimii puhelintilauksella, on suuren yleisön tilattavissa oleva ja myöskin taksitolpalta tai lennosta palveleva taksilupa. Se edellyttää esimerkiksi Helsingissä 11 vuotta taksirenkina toimimista, ennen kuin voi edes anoa tällaista omaa taksilupaa, ja muualla maassa yleisesti 5—7 vuotta taksirenkina palvelemista.

Vuosia siten eräät nokkelat liikemiehet kuitenkin keksivät oikotien taksilupiin. Haettiin erikoistarkoituksiin lupia ja niitä myös myönnettiin, ns. rajoitettuja taksilupia. Näillä rajoitetuilla taksiluvilla ei ole oikeutta mennä taksitolpalle, ei ole oikeutta liittyä normaaliin puhelintilauspalveluun, vaan niitä haettiin suuryritysten limousine-palvelukseen, kuljetettiin siis pelkästään tiettyjen asiakkaiden limousine-kuljetuksia. Myöskin rajoitettuja lupia annettiin lentokenttäkuljetuksiin. Näitä rajoitettuja lupia anottiin useamman yrityksen ja yhteisön toimesta, sellaisten yritysten ja yhteisöjen toimesta, joilla ei ole minkäänlaista tekemistä ammattimaisen liikenteen kanssa, erityisesti sanoisin keinottelumielessä, pöytälaatikkoon pantaviksi odottamaan sitä hetkeä, jolloin rajoitetulla luvalla pääsisi suoraan oikotietä taksitolpalle.

Liikennevaliokunta edellyttää nyt lausunnossaan, että kahden taksiluvan järjestelmä lopetetaan, että kaikkien taksiluvan haltijoiden kuljetusluvut ovat keskenään samanarvoisia. Liikennevaliokunnan edellyttämää toteutusta pyritään

perustelulausumassani käytännössä selventämään sillä tavalla, että rajoitetuista taksiluvista ensimmäiseksi peruutetaan ne, jotka keinottelumielessä on pantu vain pöytälaatikoon odottamaan helppoa ratkaisua, että päästään kermankuorintaan tolpile. Tällaiset luvat voidaan peruuttaa, koska niitä ei ole koskaan tarkoitukseen myönnetyllä tavalla käytetty.

Toiseksi lausumassa ehdotetaan, että rajoitetut taksiluvat liitetään yleiseen järjestelmään sillä tavalla asteittain, ettei taksirenkien mahdollisuutta saada omaa lupaa millään tavalla häiritä tai estetä, vaan ne voidaan rinnakkain juoksuttaa yleiseen järjestelmään. Jos rajoitetut luvat heitetäisiin yhdellä kertaa yleisten taksilupien piiriin, se merkitsisi esimerkiksi Helsingissä, että kaikki taksirengit joutuisivat odottamaan puolitoista vuotta pitempään ennen kuin he saisivat oman luvan. Tässä on nimenomaan kysymys taksirenkien aseman ja oikeuksien puolustamisesta ns. isäntiä vastaan. On mielenkiintoista nähdä, millä tavalla nyt puolustetaan taksirenkien asemaa ja oikeuksia.

Kolmanneksi perustelulausumassa ehdotetaan, että rajoitettuja taksilupia todella ei enää myönnettäisi 1.1.1997 jälkeen. Nimittäin aikaisemmalla lainsäädännöllä yritettiin jo pysäyttää rajoitettujen lupien myöntäminen, mutta se ei onnistunut, ja vielä pari viikkoa sitten Vaasassa luovutettiin ohi virallisen lupajärjestelmän kaksi tällaista rajoitettua lupaa, joiden haltijat nyt siis saavat oikeuden mennä suoraan tolपालle. Tällainen on lopetettava ensi vuoden alusta, kun kaikki luvat lyödään yhteen.

Arvoisa puhemies! Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

”Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että siirtyminen yhteen lupajärjestelmään toteutetaan siten,

— että rajoitetuista taksiluvista peruutetaan ne, jotka eivät ole tarkoituksenmukaisessa käytössä,

— että rajoitettujen taksilupien liittäminen yleiseen taksilupajärjestelmään toteutetaan hallitusti ilman markkinahäiriöitä, ja

— että rajoitetuja taksilupia ei enää myönnetä 1.1.1997 lähtien ohi virallisen taksilupajärjestelmän.”

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajakollegat! Henkilöliikennelakia käsiteltiin ja uudistettiin erittäin perusteellisesti viime kaudella täällä eduskunnassa, ja nyt tullut hallituksen esitys on lähinnä täsmennyksiä ja tä-

män lain hengen eteenpäin viemistä, joka silloin edellisellä kaudella täällä on linjattu. Silloin eduskunta yhtyi hallituksen näkemykseen siitä, että taksiluvissa tulisi siirtyä yhden luvan käytäntöön. Jo aikaisemmin on purettu invataksien rajoitukset ajaa yleistä taksiliikennettä, ja nyt kahden vuoden siirtymäkauden jälkeen ovat purkautumassa myös muiden rajoitettujen taksilupien rajoitukset. Tämä on johdonmukainen seuraus siitä linjasta, jonka hallitus ja eduskunta edellisellä kaudella ottivat.

Tästä kuitenkin valiokunnan kuulemisen aikana muodostui eräänlainen kiistakapula, kun pyrittiin joko pidentämään rajoitettujen lupien siirtymäkautta tai sitten kokonaan jopa estämään lupien vapautuminen edes siirtymäkauden jälkeen ja oltiin halukkaita pitämään rajoitettu lupajärjestelmä voimassa. Valiokunta kuitenkin päätyi vanhan linjan noudattamiseen, eli luvat vapautuvat ensi vuoden alusta.

Kuitenkin tuli ihan selkeästi ilmi, että tähän liittyy pelkoja. Kun Suomessa on noin 280 rajoitettua lupaa ja näistä noin 80 täällä pääkaupunkiseudulla, on olemassa eräillä pelko siitä, että nämä kaikki 80 rajoitetun luvan haltijaa ja rajoitetun luvan taksia ilmestyvät taksitolpile kermaa kuorimaan ja hämminkiä aiheuttamaan. Itse en usko kermankuorintaan tai markkinahäiriöihin varsinaisesti. Esimerkiksi Uudenmaan lääninhallituksen arvio oli, että 5—10 lupaa maksimissaan tulee normaaleille yleisille taksijomarkkinoille ja loput pysyvät rajoitettujen lupien toiminnan piirissä koulutakseina tai yritys-elämälle palveluja suuntaavina erikoistakseina. Koska kuitenkin ymmärrän huolen, joka on esimerkiksi taksiautoilijoilla, jotka nyt ajavat tolpil-la liikennettä, ja ennen kaikkea niillä kuljettajilla, jotka jonottavat yrittäjäksi pääsyä, olen yhdessä ed. Bremerin kanssa muotoillut pontta, jonka ed. Bremer esitti.

Näin ollen kannatankin ed. Bremerin ehdotusta perustelulausumaksi seuraavilla perusteilla.

Kun tässä todetaan, että ”rajoitetuista taksiluvista peruutetaan ne, jotka eivät ole tarkoituksenmukaisessa käytössä”, se tarkoittaa käytännössä sitä, että pöytälaatikolluvat, joita ei käytetä, voidaan peruuttaa. Nykyinen lupajärjestelmä jo pitää sisällään mahdollisuuden peruuttaa lupa, joka ei ole tarkoituksenmukaisessa käytössä vaan esimerkiksi on nimenomaan makaamassa pöydällä.

Samoin seuraava kohta, missä todetaan, että ”rajoitettujen taksilupien liittäminen yleiseen

taksilupajärjestelmään toteutetaan hallitusti ilman markkinahäiriöitä". Itse en usko markkinahäiriöiden syntymiseen, jos Helsingistäkin 5–10 taksia ilmestyy tolपालle lisää palveluja tarjoamaan, mutta näiden pelkojen hälventämiseksi tällainen lause on ihan hyvä ottaa mukaan. Totta kai, jos markkinahäiriöitä syntyy, se antaa liikenne-ministeriölle mahdollisuuden soveltamisohjein ja ohjeistuksin tähän puuttua.

Kohta, jossa todetaan, että "rajoitettuja taksilupia ei enää myönnetä 1.1.1997 lähtien ohi virallisen taksilupajärjestelmän", on jo se käytäntö, joka automaattisesti tämän lain hyväksymisen ja siirtymäkauden päätyttyä tulee voimaan, kun yhden luvan järjestelmään siirrytään. Silloin rajoitettuja taksilupia luonnollisesti ei voi enää myöntää eikä saada.

Mielestäni kyseiset kohdat olisivat hyvin voineet olla myös valiokunnan mietinnössä. Olen pahoillani, että ed. Bremer ei näitä esityksiä tehnyt valiokunnassa, mutta ehkä meillä silloin keskityttiin äänestämiseen ja kysymyksistä varsinaisesti argumentoimiseen ja väittelemiseen. Tässä vaiheessa on hyvä, että löydetään yhteinen linja. Mielestäni nämä hyvin olisi voitu ottaa jo liikennevaliokunnan mietintöön. Sen takia uskon, että liikennevaliokunnan jäsenistä enemmistö ja toivottavasti kaikki pystyvät ponteen yhtymään.

Sinällään pidän hyvin valitettavana sitä viestiä, joka juuri äsken tuli oman ryhmäpuheenjohtajani taholta, kun ymmärsin, että tämän ponnen hyväksymisen pitäisi olla täysin ongelmaton, tämä ei ole tarpeellinen välttämättä kaikkien mielestä, mutta tästä ei ole myöskään mitään haittaa. Ymmärsin, että liikennevaliokunnan jäsenet laajasti olisivat tämän hyväksyneet, mutta ryhmäpuheenjohtajat eivät ole tätä hyväksyneet yksimielisesti otettavaksi perustelulausumaksi ilmeisesti sen vuoksi, että esittäjä on RKP:n Bremer, joka edellisessä äänestyksessä joidenkin mielestä läänien kohdalla äänesti väärin. Näin ollen ilmeisesti tätä ehdottaa väärä henkilö. On valitettavaa, että tätä ei ehdottanut esimerkiksi joku SDP:n tai vasemmistoliiton edustaja, jotka varmasti asiallisesti voivat tähän yhtyä.

Arvoisa puhemies! Todella kannatan ed. Bremerin tekemää perustelulausumatekstiä.

Ed. Saapunki: Arvoisa rouva puhemies! Tästä asiasta valiokunta teki minusta hyvän mietinnön. Ajattelin ensin, että en lähde kannattamaan perustelulausumaa, mutta kun tässä ei ole ollenkaan mitään sellaisia asioita, jotka lakia ja mietinnön henkeä vastaan sosisivat, vaan tämä

on pääkaupunkiseudun ongelma ja vaikka itse olen pohjoisesta kotoisin, ajattelin, että pitää joskus täsmentää ja antaa apua tänne pääkaupunkiseudullekin. Näin ollen minä olen valmis tätä kannattamaan. Tässä ei esiinny pääkaupunkiseudun ulkopuolella olevia ongelmia.

En lähde näitä perustelemaan. Ne kävivät edustajien Bremer ja Karhunen esityksestä ilmi. Eiköhän hyväksytty yksissä tuumin tämä lausuma tuonne perään.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Mielestäni ehdotettu perustelulausuma on hyvin perusteltu. Näistä samoista asioista osittain puhuttiin myös valiokunnassa, mutta niitä jostakin syystä ei valiokunnan mietintöön ole sillä tavoin sisällytetty.

Arvoisa puhemies! Näiden rajoitusten poistaminen ehkä aikaisemmassa laissa 1994 on ollut virheratkaisu, mutta se kun on kerran päätetty, ilmeisesti sen johdosta joudutaan etenemään siinä järjestyksessä. Mielestäni on hyvä, että mietinnössä on lähinnä ministeriöille ohjeeksi se, että kermankuorintatapaukset saadaan pois sillä tavoin, että jos henkilöllä on rajoitettu lupa ja hän ilmoittaa, että hän aloittaa normaalin taksi-liikenteen, silloin hänen on tehtävä ratkaisu siitä eli noudatettava ajovuorolistan mukaisia ajoja. Tämän kautta pystytään eliminoimaan kermankuorinta.

Samaan tähtää mielestäni myöskin ed. Bremerin esittämä perustelulausuma nimenomaan ensimmäisen ranskalaisen viivan osalta. Eli jos ikään kuin tulevaisuutta varten on hankittu jonakin laatikkoon rajoitettu liikennelupa ja nyt se vapautuisi, on mielestäni aivan oikeudenmukaista se, että eduskunta edellyttää nimenomaan sitä, että ministeriö ryhtyy toimenpiteisiin, että tällaiset luvat peruutetaan.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Karhunen selosti aivan oikein valiokuntakäsittelyä ja muuta, ed. Bremerin esitys pitää sinänsä paikkansa. Se ei ole ristiriidassa valiokunnan mietinnön kanssa, joka oli lähes yksimielinen. Tosin voi sanoa, että varmasti tämä ponsi ei välttämättä ole tarpeellinenkaan. Itse olin silloin, kun tästä keskusteltiin ja kun kokoomuksen valiokuntaryhmä ja Rkp olivat tätä mieltä, myös sitä mieltä, että muutkin valiokunnan jäsenet, ainakin sos.dem. valiokuntajäsenet, voivat tämän hyväksyä. Ei tästä mitään vahinkoa tule.

Nyt näyttää siltä todella, niin kuin ed. Karhunen sanoi, että tällaisista epäasiallisista syistä eli

siitä syystä, että Rkp äänesti lääninuudistusta vastaan, hallituspuolueiden ryhmänvetäjät eivät ole tätä suosituksissaan hyväksyneet. Tämä on kyllä niin pieni asia, jos lääniasiakin oli pieni, että tämä on vähän niin kuin että jos et ole kiltisti, niin et saa tikkukaramelliä, sitä luokkaa.

En minä usko, että tässä näitä pelkojakaan on. Tai tietysti pelkoja voi olla, mutta asiantuntijoiden ja oman kokemuksen mukaan, kun olen töissäkin ollut tämän ammattikunnan etujen ajajana, ei tässä välttämättä isoja ongelmia ole tulossa, mutta eihän tämä ponsi varmaan niitä lisää, mieluummin vähentää.

Sen toteaisin tässä, että vaikka tunnen suurta sympatiaa taksimiehiä kohtaan, en ymmärrä niin, että kansanedustajan tehtävä on pelkästään säätää lakeja sillä perusteella, miten hyviä ne ovat taksi-isännille tai -rengille. Kyllä minä siitä huolimatta haluan, että näissä taksi- ja muissa asioissa tehdään sellaisia päätöksiä, jotka ovat hyväksi koko yhteiskunnalle.

Ed. T e n n i l ä : Arvoisa puhemies! Minusta on niin, että taksi olkoon taksi, erikoistaksi pysyköön erikoistaksina ja ambulanssi pysyköön ambulanssina, eikä ole mitään syytä, että hälytysajoneuvot rupeavat kilpailemaan taksimarkkinoilla, mitä taas ed. Karhunen edellisessä vaiheessa ikään kuin edisti. Mutta hyvä näin, että Siperia on opettanut eli pari taksikyytiä on ollut tuossa välillä, luulenpa näin.

Minusta kermankuorinta ei ole hääppöistä asiaa millään elinkeinotoiminnan alalla, ei postin jakelussa, ei taksitoiminnassa eikä missään, ja sen vuoksi minäkin kannatan ed. Bremerin perustelulausemaa, joka selventää sitä, mitä me olemme tässä koettaneet saada aikaiseksi eli sitä, että mitään häiriö- ja häirikköhommaa ei synny, jolloin ryntäilevät tolpile semmoiset erikoistaksit, jotka pääsääntöisesti hoitelevat muita hommia, mutta käyvät sitten välillä ottamassa rahaa muilta taksimiehiltä pois.

Ei se voi siitä olla kiinni, kuka täällä jotakin esittää, vaan mitä esitetään, ja minä siis kannatan ed. Bremerin perustelulausemaesitystä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Eduskunta on ilmeisesti vähän yliherkässä tilassa tai sitten se näkee jo joulu-unia.

Ensinnäkin tämä on erittäin pieni asia kokonaisuudessaan, ja sen häiriövaikutukset ovat äärettömän vähäiset. Mutta kyllä niiden suurentevien näkemysten perusteella, joilla täällä nyt on kohenneltu tätä kuin pullataikinaa, kyllähän se

on ihan hirveä, yhteiskuntaa järkyttävä asia. Suunnitelmahan oli aikanaan vapauttaa yleensä liikennelupajärjestelmä. Joka on kelvollinen taksia ajamaan tai muuta liikennettä, hän saa sen luvan. Mutta nyt ei ole kuitenkaan tähän menty, ja ehkä se hyvä asia on sellaisenaan. Mutta kyllä tällaisten ponsien hyväksyminen näin pienessä asiassa eduskunnan taholta, kun ei isommissakaan hyväksytty, on aika naurettavaa.

Kaiken lisäksi ei taksirenkien liikennelupajono ole mikään lailla suojattu asia, että taksirenkien asiaa pitäisi ruveta eduskunnan taholta valvomaan, ettei vaan mene kukaan taksirenkien ohi jonossa. Ei se mikään lailla vahvistettu järjestelmä ole. Tämä on aika suhteetonta, että eduskunta hyväksyy tällaisia ponsia jossain asiassa täysin perusteettomasti ja täällä jätetään hyväksymättä ponsia, joilla on tai saattaisi olla yhteiskunnallista merkitystä ainakin sen ilmauksena, että yhteiskunta kantaa jostakin huolta.

Minä en tule ainakaan tällaisen puolesta äänestämään, se on ihan selvä asia.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Minusta tämä ponsi on paikallaan, koska se noudattaa sitä valiokunnan linjaa, jolla valiokunta asiaa käsitteli.

Ed. Aittoniemelle vain toteaisin, että kyllä minusta on ihan kohdallaan, että eduskunta toteaa, että Suomessa on varsin hyvin hoidettu taksielinkeinoliikenne. Meillä on kokemuksia naapurimaasta Ruotsista, kun vapautettiin kokonaan luvat, jolloin karkasivat sekä hinnat että palvelutaso. Minä luulen, että tässä on hyvin hyvästä asiasta kysymys silloin, kun pidämme Suomessa tasosta kiinni. Siinä mielessä minusta tämä ponsikin on paikallaan.

Myönnän toki, että asia on pieni, ja ymmärrän sen, että ryhmäjohtajilla ei ollut aikaa tähän paneutua kaikkien suurempien asioiden ohella, mutta toivon, ettei tämä minun puheenvuoroni nyt haittaisi sitä, ettemmekö voisi kaikki hyväksyä tätä pontta. Olkoonkin se pieni, mutta toivottavasti se vie asiaa eteenpäin!

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle totean suomalaisesta taksijärjestelmästä, että luoja kiitos se varjeltui liberalisoinnilta. Siinä auttoi se, että Ruotsi meni ja toteutti sen. Kuka tahansa saattoi ruveta taksiksi ja taksitoimintaa harjoittamaan minkälaisilla vehkeillä hyvänsä, ja koko hommasta tuli täydellinen sekamelska ja sekasotku, josta Ruotsi ei meinaa milään päästä enää pois. Palvelutaso romahti, mut-

ta hinnat nousivat. Se oli Ruotsin kokemus. Suomi olisi todennäköisesti mennyt samaan, mutta onneksi Ruotsin kokemukset ehtivät vaikuttaa siihen, että meillä tähän ei menty. Hyvä näin, ja pidetään tästä järjestelmästä kiinni tietenkin sitä kehittäen ja hioen.

Mitä tulee taksirenkeihin, kyllä heidän puolustaan pitää pitää. Minä puolustan kaikkia työtekijöitä, ja taksirengit kuuluvat heihin. Heillä on aika iso urakka aina edessään, ennen kuin he luvan saavat, jopa kymmenen vuotta.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Ei ole varmasti mitään syytä pitkittää tätä keskustelua, mutta ehkä voisin vedota ed. Kuismaan ja ed. Saarnioon, että pikaisesti, kun tästä kohta ruvetaan äänestämään, informoisitte ryhmänjohtajia edustajia Hellettä ja Tuomiojaa, jotka eivät halunneet tätä hyväksyä, ja kerrotte, mistä on kysymys, muille ryhmän jäsenille, jotka eivät ole täällä, että tästä ei tehtäisi elämää suurempaa kysymystä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ei meillä ole mitään perusteita taksirenkien luvansaantia edistää. Siinä on normaalit viranomaisjärjestelmät, niin kuin totesin. Ponsien syyttäminen mietintöihin on perusteetonta.

Kaiken lisäksi minä olen sanonut, että taksinkuljettajan tehtävä on hyvin vastuullista. Hän joutuu vanhuksista ja monta kertaa humalaisista ja muista huolehtimaan sillä tavalla, että on hyvin tärkeää, että huolehtivat asiansa hyvin. Mutta kyllä täällä Helsingissä on semmoisia taksimiehiä, että rautakangen kanssa saa takamusta vääntää etupenkistä pihalle, että saa peräkopsun auki, että saa tavaransa sinne, ettei tarvitse raahata niitä takapenkille ja sitten mennä itse katolle istumaan. Kyllä asia on tällä tavalla. Varmaan olette itsekin huomanneet, että helsinkiläisten taksien palvelutaso on äärettömän kirjava. Maaseudulla saattaa taso olla monta kertaa huomattavasti parempi. Minulle riittää helsinkiläisten taksien palvelu, ei siitä ole kysymys, mutta en minä ainakaan henkilökohtaisesti tule ponsilla edistämään heidän luvansaantimahdollisuuksiaan. Olkoon se normaalijärjestyksessä, niin kuin on ollut tähänkin saakka.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Juuri siitähän ed. Bremerin perustelulausumassa onkin kysymys, että se normaalijärjestys, joka tähän saakka on ollut olemassa, säilyy eikä siinä tulla sivusta väliin. Nimenomaan kysymys onkin siitä, että

tämä ikään kuin koeaikajärjestelmä, joka meillä on, eli pitkät ajoajat, ennen kuin saa luvan, on taannut sen, että meillä on erittäin pätevä kuljetajakunta ja hyvä taksijärjestelmä kaiken kaikkiaan. Tällä ei sellaista sattumavillemuuta ole eikä kermankuorintaa. Tämä on meidän järjestelmämme etu, ja sitä kannattaa varjella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Bremer ed. Karhusen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että siirtyminen yhteen lupajärjestelmään toteutetaan siten, että rajoitetuista taksiluvista peruutetaan ne, jotka eivät ole tarkoituksenmukaisessa käytössä, että rajoitettujen taksilupien liittämisen yleiseen taksilupajärjestelmään toteutetaan hallitusti ilman markkinahäiriöitä ja että rajoitettuja taksilupia ei enää myönnetä 1.1.1997 lähtien ohi virallisen taksilupajärjestelmän."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Bremerin ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 54 jaa- ja 102 ei-ääntä; poissa 43. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Bremerin ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laeiksi peruskoululain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 159/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 20/1996 vp
Toivomusaloite 267/1995 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen pääteään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät ensimmäinen ja toinen lakiehdotus sekä sivistysvaliokunnan mietinnössä ehdotettu kolmas lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Keskustelu:

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vain puhun omalta paikaltani, koska olen tästä aiheesta puhunut jo sekä ensimmäisessä että toisessa käsittelyssä. Haluan kuitenkin lausua iloni siitä, että vaikeimmin kehitysvammaisten oppivelvollisuusikäisten lasten opetus siirretään peruskoulussa annettavaksi. Tällä uudistuksella on hyvin periaatteellinen ja laaja-alainen vammaispoliittinen merkitys. Vaikeimmin kehitysvammaisten ihmisoikeudet tulevat toteutettua vihdoin, ja he saavat samat oikeudet kuin muillakin yhteiskunnan jäsenillä. Iloni on tietysti sitä suurempi, koska oma toivomusaloitteeni oli tämän suuntainen ja se tulee nyt toisaalta toteutuksi, vaikka se tietysti hylättiin valiokuntakäsittelyssä.

Ed. Kortenieniemi: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan mietintöön liittyi vastalause. Me vastalauseen allekirjoittajat pidämme hallituksen esitystä valiokunnan mietinnössä esittämien täydennyksien korjattuna muuten hyvänä ja kannatettavana mutta katsoimme, että peruskoululain 52 §:ään lisätty lause, jossa todetaan: ”Vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta varten voi olla lisäksi muita opettajan virkoja”, on ongelmallinen, kuten useimmat valiokunnassa kuullut asiantuntijat todistivat. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vaikeimmin kehitysvammaisten lasten opetusta voivat hoitaa myös alemman asteisen eli opistoasteisen koulutuksen saaneet henkilöt.

Vaikka tämä onkin nykyisen käytännön mukaista kehitysvammaisten erityishuollon piirissä, tässä yhteydessä ei kuitenkaan olisi tullut perustaa peruskouluun uutta virkakategoriaa ja säätää peruskoulupuolelle uusia, nykyistä alempia kelpoisuusehtoja. Vaikeasti kehitysvammaisten opettaminen on niin vaativaa työtä, ettei olisi ollut perusteita mahdollistaa matalampia kelpoisuusvaatimuksia kuin muissa peruskoulun opettajien viroissa.

Asiasta äänestettiin toisen käsittelyn yhteydessä. Hallituksen esitys sai eduskunnan enemmistön tuen, ja tämä asia tuli ratkaistua. Vaikka tältä osin lopputulos ei tyydytä, katson, että kokonaisuutena tämä uudistus on niin tärkeä, että se tulee nyt hyväksyä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kehitysvammaisten koulutuksessa ja opetuksessa, on se sitten peruskoulun yhteydessä tai omana erityiskoulutuksenaan, on ollut ongelma, joka on tullut ongelmakentältä ja josta olen puhunut aikaisemmin lain käsittelyssä ja johon ed. Arja Ojalakin on yhtynyt. Se on se, että avustajat ja opettajat vaihtuvat kovin usein, nimenomaan sellaiset avustajat, jotka ovat työllistettäviä ja ovat vain tietyn ajan, ja kun he saavat kontaktin tällaiseen oppilaaseen, sen jälkeen he taas vaihtuvat ja alkaa uusi kontaktin luominen. Tämä on erittäin huono asia kehitysvammaisten opetuksen kannalta.

Myös opettajat tarvitsivat erityistaitoja, kuten tietyn asteista viittomakielen taitamista sellaisissa tapauksissa, kun kehitysvammainen lapsi tällaiseen joutuu tukeutumaan ja turvautumaan. Toisin sanoen näihin kaikkiin erityistarpeisiin pitäisi opettajankoulutuksessa, avustajien valinnassa ja vakinaistamisessa kiinnittää huomiota, koska nämä ovat erittäin tärkeitä asioita nimenomaan tällaisen lapsen kehityksen ja oppimisen suhteen.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi otti todella esille yhden kaikkein oleellisimman ja tärkeimmän osan sivistysvaliokunnan mietinnön osuudesta, jossa todella edellytimme, että avustajakysymys tulee ottaa hyvin tarkaan tarkastelun kohteeksi ja siitä pitää saada hallitukselta myös selvitys, miten asia kyetään hoitamaan ja ratkaisemaan, sillä nimenomaan kehitysvammaisten osuudella on tällainen henkilökohtainen avustaja erittäin välttämätön ja tärkeä. Se suhde, joka avustajan ja avustettavan välillä syntyy, on hyvin henkilökohtainen. Siitä syystä avustajien pitäisi olla pitempiaikaisia kuin vain yhtä puolta vuotta kerrallaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sivistysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys 208/1996 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 35/1996 vp

Lakialoite 20/1995 vp, 65/1996 vp

Toivomusaloite 221, 235/1995 vp

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa rouva puhemies! Tänään olemme omaksuneet hyvän käytännön, kun olemme hyväksyneet ponsia, ja voimme jatkaa samalla tavalla tässä asiassa. Olemme myös saaneet hyvää päivähoitoa täällä sisällä tänään. Ulkoilu on jäänyt vähälle. Nyt epäilen vain, saanko oman ääneni kuulumaan, mutta ehkä sekin onnistuu.

Arvoisa rouva puhemies! On kysymys siitä, halutaanko kunnollisia vaihtoehtoja niille, jotka lapsia hoitavat, ja halutaanko oikeudenmukaisuutta. Niin kuin olen aikaisemminkin puhujakorokkeeltakin sanonut, nyt ajan puutteen vuoksi lyhyesti totean, että olisi aivan mahdollista, että meiltä harmaantuvilta herroilta voisi tulevasta eläketurvasta ottaa jotakin pois niiden hyväksi, jotka tekevät tärkeää yhteiskunnallista työtä lasten hoidossa. Mainittakoon esimerkkinä, että Saksassa eläketurvaa kertyy lasta kohden jopa kolmen vuoden ajan tietyn tasoisena. Siksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus, ottaen huomioon kotona tehtävän hoivatyön suuren yhteiskunnallisen merkityksen, ryhtyy toimenpiteisiin hallituksen esityksen valmistelemiseksi eläkkeiden määräytymisperusteiden tarkistamiseksi siten, että se aika, jona lastenhoitotyöstä maksetaan kotihoidon tukea, luetaan hoivatyön tekijälle eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi.”

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Pienten lasten hoitotukipaketin tuli alun perin täysin kelvottomana hallituksen esityksenä tähän saliin, muodollisesti yksimielisenä mutta käytännössä pitkälti erimielisenä. Onneksi oli käyty vaalit, joissa eräät hallituspuolueet erityisesti kärsivät ansaitsemansa tappion, jonka jälkeen syntyi hiukan ryhtiä asioiden hoitoon ja muun muassa tämä laki saatettiin kohtuulliseen muotoon valiokunnan käsittelyssä.

Siitä kiitos kaikille kansalaisille, jotka äänestämällä ja osa myös jättämällä äänestämättä vaikuttivat ratkaisevalla tavalla siihen, että lakiin saatiin selkeitä parannuksia. Hallitushan oli jo alkutaipaleellaan hyökännyt lasten ja muiden puolustuskyyttömiä kimppuun karsinnoillaan, ja tämä linja pyrki jatkumaan, kunnes hallitus itsekin havahtui siihen, että se on täysin väärällä tiellä. Siksiä hallituspuolueiden edustajat valiokuntakäsittelyssä saivatkin nostettua kotihoidon tuen edes karsitulle tasolle, tosin hyvin monimutkaisten operaatioiden ja toimenpiteiden jälkeen.

Asia olisi ollut ratkaistavissa hyvin yksinkertaisesti keskustan esittämällä tavalla eli muuntamalla maksu portaattomaksi niin, että korkein maksu olisi ollut 1 200 markkaa ja siihen olisi sisältynyt nollaluokka. Se olisi arviolta vähentänyt kuntien maksutuloja noin 150 miljoonaa markkaa, kun hallituksen esitys vähentää arviolta 230 miljoonaa markkaa.

Erityisen voimakkaana maksutulojen vähenys koituu pääkaupunkiseudulle Espooseen ja Helsinkiin, joissa korkeimmassa maksuluokassa — vantaalaiset ovat vähän köyhempiä — on huomattava määrä päivähoiton tarvitsijoita. Kaupunkien omien arvioiden mukaan maksukertymän alennus on jopa 20 prosenttia, joka on aika huomattava summa, varsinkin jos päivähoiton kysyntä nousee huomattavasti, niin kuin alkuperäinen lakiesitys olisi vaikuttanut. Tällä hieman parannettiin yksityisen päivähoiton ja myös kotihoidon tuen kilpailukykyisyyttä.

Keskusta esitti oman vastalauseensa, mutta kun valiokunnassa saatiin sellainen parannus, että se tulee sille tasolle, mitä nyt karsittu kotihoidon tuki on, niin me emme esitä lakiesitystä hylättäväksi, koska se parantaa kuitenkin maksuja sillä tavoin, että loukku poistuu, koska maksu määrätty liukuvasti prosenttiosuutena tuloista ja siihen sisältyy myös nollamaksuluokka sillä tavoin, että alle 100 markan lapsikohtaista maksumaksu ei peritä.

Jotta tilannetta kuitenkin seurattaisiin ja ryhdyttäisiin tarvittaviin toimenpiteisiin ja jotta ennen kaikkea eduskunnan aiempi päätös, jolla on tarkoitettu kolmivuotiaat tulemaan kotihoidon tuen piiriin vuoden 98 alusta, säilyisi, ehdotan pöydille jaetun, nimelläni olevan perustelulausuman hyväksyttäväksi. Ehdotus kuuluu näin:

”Hyväksyessään pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseen liittyvät lakiehdotukset eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin esityksen valmistelemiseksi lasten kotihoidon tuen laajentamiseksi yhdellä ikävuodella koskemaan myös kolmivuotiaita lapsia 1.1.1998 alkaen, kuten eduskunta on aiemmin pitänyt tarpeellisenä, ja

että hallitus seuraa tarkoin kotihoidon tuen tason riittävyttä ja ryhtyy tarvittaessa nopeasti toimenpiteisiin kotihoidon tuen korottamiseksi, jotta lasten kotona hoitaminen olisi perheille todellinen vaihtoehto.”

Samalla kannatan myös ed. Jääskeläisen äsken esittämää perustelulausumaehdotusta, joka myöskin sopii kotihoidon tuen järjestelmään erittäin hyvin ja jota kautta myös suomalaisille kotiäideille voidaan tulevaisuudessa rakentaa sosiaaliturvaa.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Ensimmäiseksi kannatan ed. Mannisen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Toiseksi toten, että huolimatta siitä, että eduskuntaryhmät ja eduskunta nostivat arvoaltaansa, lopputulos kuitenkin päivähoiton kannalta tämänhetkiseen huononee. Se huononee monella tavalla. Aivan selvästi lakiesitys lisää päivähoiton kysyntää keinoitekkoisesti ja kun kunnilta otetaan resursseja pois, pidentyviä jonoja ollaan täyttämässä kunnissa, ja kun tarvetta täytetään vähenevillä resursseissa, se johtaa väijäämättä päivähoiton tason laskuun.

Toiseksi haluaisin todeta, että yleisesti keskustelussa on yritetty väittää, että parantunut työllisyys olisi lisännyt nykyisen päivähoiton kysynnän, joka on tapahtunut tämän hallituksen aikana. Tämän voi kiistää erittäin helposti. Tällä hetkellä työssä käyviä on 300 000—400 000 vähemmän kuin silloin, kun meillä päivähoiton tarjonta oli maksimissaan se 200 000 tai vähän enemmän. Nyt meillä on jo lähes sama määrä päivähoitopaikkoja, vaikka meillä on työssä käyviä vähemmän ja päivähoitopaikkoja tämän verran enemmän. Eli tämä on täysi kestämatön peruste sille hallituspuolueiden selittelylle, etteikö kotihoidon tuen leikkauksella ja päivähoito-

oikeuden laajentamisella ilman, että kotihoidon tukioikeutta laajennettiin olisi ollut vaikutusta päivähoitotilanteeseen.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Paitsi että myös omalta osaltani kannatan ed. Mannisen hyvää pontta, totean, että hän kiinnitti erittäin tärkeään asiaan huomiota, johon hän kiinnitti huomiota jo toisessa käsittelyssä. Todellakin kolmevuotiaat ikään kuin melkein vaivihkaa tippuvat kotihoidontukijärjestelmästä pois, koska hallituksen esityksen mukaisesti aikaisempi kotihoidontukilaki ja siihen tehdyt muutokset hylätään tai jäävät historian hämärään, kun uusi laki tulee voimaan. Molempien ponsien mukaan äänestämällä ja toimimalla voimme kyllä lapsiperheitten asemaa huomattavasti eteenpäin ja myös taloudellisesti edullisesti, koska tietyt resurssitahan ovat olemassa, kyse on niiden oikeudenmukaisesta jakamisesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Jääskeläinen ed. Mannisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus, ottaen huomioon kotona tehtävän hoivatyön suuren yhteiskunnallisen merkityksen, ryhtyy toimenpiteisiin hallituksen esityksen valmistelemiseksi eläkkeiden määräytymisperusteiden tarkistamiseksi siten, että se aika, jona lastenhoitotyöstä maksetaan kotihoidon tukea, luetaan hoivatyön tekijälle eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi.”

Ed. Manninen on ed. Kemppaisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään pienten lasten hoidon tukemista koskevan lainsäädännön uudistamiseen liittyvät lakiehdotukset eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin esityksen valmistelemiseksi lasten kotihoidon tuen laajentamiseksi yhdellä ikävuodella koskemaan myös kolmivuotiaita lapsia 1.1.1998 alkaen, kuten eduskunta on aiemmin pitänyt tarpeellisenä, ja että hallitus seuraa tarkoin kotihoidon tuen tason riittävyttä ja ryhtyy tarvittaessa nopeasti toimenpiteisiin kotihoidon tuen korottamiseksi, jotta lasten kotona hoitaminen olisi perheille todellinen vaihtoehto.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä teke-
mässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien
lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi
on päätettävä perustelulausumaehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Jääskeläisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Jääskeläisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyk-
sessä on annettu 111 jaa- ja 42 ei-ääntä; poissa 46.
(Ään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mannisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Mannisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyk-
sessä on annettu 110 jaa- ja 42 ei-ääntä; poissa 47.
(Ään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokun-
nan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämi-
sestä.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi valtion eläkelain 5 ja 8 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 217/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 36/1996
vp
Toivomusaloite 193/1996 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallii-
taan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen
jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä la-
kiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai
hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomus-
aloitteesta.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokun-
nan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämi-
sestä.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain muutta- misesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 210/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 17/1996 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa
käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt
hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Lakialoite laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 71/1996 vp (Timo Ihamäki /kok ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemies-
neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtio-
varainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Jos tohtii
vähän leikkiä laskea, minä jo pelkäsin, että ää-
nestin äsken väärin ja sen takia en enää saa pu-
heenvuoroa. Onneksi tässä asiassa palattiin hy-
vään päiväjärjestykseen.

Arvoisa puhemies! Tupakointi on eräs tärkein
muutettavissa olevista kansansairauksien vaara-
tekijöistä. Valtioneuvoston kertomuksessa edus-
kunnalle kansanterveyden tilasta ja kehityksestä

todetaan, että kansainvälisesti arvioiden suomalaisten aikuisten tupakointi on harvinaisempaa kuin useimmissa maissa. Nuorten tupakointi sen sijaan on kansainvälisesti arvioiden yleistä.

Suomalaisten pysyvä tupakointi alkaa lähes poikkeuksetta alle 20-vuotiaana, minkä seurauksena kaksi kolmesta nuorena tupakointinsa aloittaneesta sairastuu ja joka toinen kuolee enenaikaisesti johonkin tupakoinnin seurauksena syntyvään sairauteen. Tupakointi aiheuttaa merkittäviä terveysongelmia jo lapsuudessa ja lisää sairastumisvaaraa moniin vakaviin tauteihin aikuisena. Kouluikäiset tupakoijat sairastavat tupakoimattomia enemmän ja ovat heikompikuntoisia. Koululaisten tupakointi on yhteydessä myös muihin epäterveellisiin elintapoihin, varhaisiin alkoholikokeiluihin, humalajuomiseen ja huonoihin ruokailutottumuksiin. Nuorista lääkkeiden väärinkäyttäjistä ja huumeiden käyttäjistä lähes kaikki tupakoivat.

Tupakkatuotteiden hinta vaikuttaa voimakkaasti kulutukseen. Lapsilla tupakkatuotteiden hinta on tupakoinnissa jopa merkittävämpi kuin aikuisilla. Vaikka piippu- ja savuketupakan kokonaiskulutus laski vuonna 1995 noin seitsemän prosenttia, itse käärittyjen savukkeiden suosio on 14—18-vuotiaiden tyttöjen ja poikien keskuudessa lisääntynyt huomattavasti vuodesta 1991 vuoteen 1995 mennessä. Tämä muutos osoittaa tupakkatuotteiden kulutuksen siirtyneen aloittamatta jättämisen ja lopettamisen sijaan halvempiin tupakkatuotteisiin.

Koska tupakkatuotteiden vaikutuksissa terveyteen ei ole olennaisia eroja, tulisi kaikkia tupakkatuotteita kohdella verotuksessa yhdenmukaisesti. Viime vuosina tupakkatuotteiden verotuksessa on otettu huomioon myös kansanterveydelliset näkökohdat, mutta silti nykyinen verotus suosii irtotupakkaa ja savukkeeksi käärittävää, hienoksi leikattua tupakkaa. Tämä on nuorten terveyden kannalta erittäin haitallista. Terveyspoliittiset tai fiskaaliset tavoitteet eivät puolla tupakkatuotteiden kulutuksen siirtämistä verotuksellisin keinoin toisista tuotteista toisiin.

Piippu- ja savuketupakan veron pitäminen nykyisessä 48 prosentissa ja yksikköverotuksen pitäminen sen ohella myös savukkeiksi käärittävällä hienoksi leikatulla tupakalla vain 12 markassa kiloa kohden pitävät hinnat alhaisina. Lasten ja nuorten on helppo toteuttaa tupakointikokeiluja näillä tuotteilla. Verotuksen mahdollistama halpuus suorastaan houkuttelee niiden käyttöön.

Piippu- ja savuketupakan sekä savukkeeksi

käärittävän hienoksi leikatun tupakan veron tulisi olla vähintään 50 prosenttia vähittäismyyntihinnasta ja yksikköveron aluksi 20 markkaa per kilo 12 markkaa per kilo sijaan. Tällöinkin irtotupakan veroaste jää noin neljä prosenttiyksikköä savukkeita matalammaksi. Yksikköveroa tulisi sitten nostaa asteittain, että irtotupakan verotus olisi vuoteen 2000 mennessä samalla tasolla kuin savukkeiden.

Euroopan unionissa veronalaisille tuotteille on määritelty ainoastaan vähimmäisverotaso. Jäsenmailla on mahdollisuus määrätä tuotteen veromäärä kansallisesti, kunhan se ylittää EU:n määräämän vähimmäisverotason. Kansanterveydellisesti ja valtiontaloudellisesti tupakkateollisuuden suosiminen verotuksellisin päätösin on järjen vastaista. Tämän kaltaisella menettelyllä voi olla erityisesti lasten terveyden kannalta kohtalokkaita seurauksia. Selvää on, että verotuksellisesti halvat tuotteet mahdollistavat hintojen pitämisen alhaisena ja sitä kautta uusien kuluttajien saamisen lapsista ja nuorista.

Koska jo lyhytaikainen tupakointikokeilu voi aiheuttaa nikotiiniriippuvuuden, irtotupakan veron nostaminen on vähintäänkin perusteltua. Nikotiiniriippuvuuden vakiintuessa nikotiinia pyritään hankkimaan sen mukaan, mihin varat riittävät, esimerkiksi siirtymällä itse käärittyihin savukkeisiin. Itse käärittävän savuketupakan nykyisellä pienellä verotuksella mahdollistetaan lasten tupakkakokeilujen vakiintuminen riippuvuudeksi silloinkin, kun ostovoiman niukkuus muuten suojelisi heitä. Toisaalta tupakointi ja savukkeiden käärimistekniikan oppiminen irtotupakkaa käyttämällä edesauttaa kannabistuotteisiin siirtymistä. Näin tupakointi on porttina huumeiden käytölle.

Lähes kaikki aikuisena säännöllisesti tupakoivat ovat aloittaneet tupakointinsa lapsena. Vain ani harvalla lapsella on tupakoinnin aloittamista harkitessaan ja sitä kokeillessaan kykyä, tietoja ja taitoja hahmottaa tupakoinnista myöhemmin aiheutuvia seurauksia, kun tiedot tupakoinnin todellisesta vaarallisuudesta puuttuvat useimmilta aikuisiltakin. Vaikka nuorista suurin osa haluaisi tutkimusten lopettaa tupakointinsa, nikotiiniriippuvuuden vuoksi he eivät siihen pysty.

Tupakkatuotteiden verotusta onkin tarkasteltava ensisijaisesti terveystaloudellisenä kysymyksenä. Vaikka tupakkaveron korotusten vuoksi tupakkateollisuus nostaisi tupakkatuotteiden hintaa, mikä puolestaan vähentäisi tupakkatuotteiden kulutusta ja valtion verotuloja, lopputulos olisi kuitenkin kansantalouden ja kansantervey-

den kannalta myönteinen. Vaikka tupakoinnin vähentyessä myös valtion verotulot vähenisivät sillä sektorilla, tupakointiin käytetty raha käytettäisiin johonkin muuhun. On arvioitu, että erityisesti lisääntyisi erilaisten palvelujen käyttö. Tämä loisi samalla uusia työpaikkoja huomattavasti enemmän, kuin tupakkateollisuudessa nykyisin on.

Arvoisa puhemies! Edellä oleva on perusteluna lakialoitteelleni.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ihämäki edustaa taas jonkinlaista pakkolinjaa, jonka toteutumiseen ja toimimiseen minä en ollenkaan usko. Nuorille, jotka ovat tupakoinnin oppineet ja haluavat tupakoida, ei muutama markka merkitse mitään. Se sitten jostakin muualta jää kulutuksesta pois. Hinnan vuoksi tupakoinnin lopettavat vanhat sairuriukot, jotka näkevät, että se on taloudellisesti edullista, mutta nuoriin se ei kyllä vaikuta.

Kaiken lisäksi, ed. Ihämäki, haluan todeta, että minä en ole ihan varma niistä terveyshaitoista, mitä tupakasta tulee. Minä nimittäin lopetin viime toukokuussa tupakanpolton ihan noin vain ja sen jälkeen en ole tervettä päivää nähnyt. Välillä nipistää tuolta, välillä nipistää täältä, välillä hojeltaa tuonne, välillä huimaa tänne. Loppujen lopuksi olen varma, että jos taas joulun maissa rupean, ed. Ihämäki, vetelemään savukkeita, olen niin terve ja punakka poika, että pois ollakseen. En minä ole ollenkaan varma teidän ajatuksistanne näistä terveyshaitoista. Ne ovat uskon asia.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen kanssa me aina kisailemme näistä tupakka-asioista. Mutta ei tämä missään tapauksessa mitään pakkolinjaa ole, koska tupakkavero on se, mitä on, ja ihmiset ostavat tupakkaa, jos ostavat. Jotain vaikutustahan näillä puheilla on ollut, mitä täällä on ollut, koska ed. Aittoniemikin on jo pitkään ollut tupakkalakossa. Toivottavasti hän pysyy terveenä, kun savuverho vielä enemmän hälvenee.

Ed. B r e m e r : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi rutisee rutisemisen vuoksi useinkin. Hänen mielestään on hänen yksityisasiansa, jos hän tupakoi tai ei. Todellisuudessa se kyllä koskettaa meitä kaikkia, koska me kaikki muut jouddumme kuitenkin osaltamme kustantamaan niitä terveysvahinkoja, joita syntyy siitä, että tupakoijat haluavat jatkaa tupakoimistaan.

Ed. Ihämäki on kyllä oikealla asialla. Minä en tiedä, mikä on ratkaisu siihen kansantaloudelliseen ja ennen kaikkea kansanterveydelliseen ongelmaan, jonka nuorten tupakoiminen niinkin suuressa määrin, kuin se Suomessa tapahtuu, aiheuttaa. On suorastaan hätkähdyttävää, että viimeisten 20 vuoden aikana yli 20—25-vuotiaiden joukossa tupakoiminen on vähentynyt. Surullista on se, että se naisten keskuudessa on lisääntynyt, miesten keskuudessa ilmeisesti vähentynyt.

Mutta nuorisomuodostaa aivan oman ongelmanvyöhytensä. On järkyttävää mielestäni todeta se, että 15-vuotiaissa Suomen nuorisossa pitää ykkössiijaa ilmeisesti maailmassa: Tupakoivien määrä on jopa yli 20 prosenttia, siinä missä USA:n nuorten, jotka ovat aivan vapaan tupakkamarkkinoinnin ja tupakkamainonnan alaisia, vastaava luku on noin 10 prosentin luokkaa. Myöskin Venäjällä, jota me pidämme aikamoisena mahorkkamaana, 15-vuotiaiden tupakointi on 10 prosentin luokkaa, mutta Suomessa siis muistaakseni 22 prosenttia.

Tupakoivan kuolemanriski tupakan aiheuttamaan seuraukseen merkitään tilastollisesti 1:2. Passiivisen tupakoinnin alaisen kuolemanriski on 1:100 eli sama kuin kuolemanriski liikenteessä. Liikenneonnettomuuksista pidetään kovaa meteliä ja uhrataan paljon rahaa liikenneturvallisuuden parantamiseen, mutta harvoin tullaan ajatelleeksi, että passiivinen tupakointi altistaa ulkopuolisen, tavallaan syyttömän, yhtä suurelle kuolemanriskille, loukkaantumisriskille, jos voidaan käyttää tällaista liikenteellistä termiä, kuin liikenneonnettomuudet.

Niin kuin sanoin, en tiedä, mikä on ratkaisu tähän, mutta kyllä se on sen luokan ongelma, että eduskunnan kannattaisi oikein todella paneutua sen ratkaisemiseen.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Olen allekirjoittanut ed. Ihämäen lakialoitteen siitä, että tupakkaveroa korotettaisiin piippu- ja savuketupakalta.

Tupakan terveysvaikutukset on todettu yksinomaan kielteisiksi. Tupakkatuotteiden terveysvaikutuksilla ei ole eroja kuin siltä osin, että nuuskan, joka sinänsä on haitallista, etu on se, että sen haitalliset vaikutukset jäävät vain käyttäjän omaksi haitaksi. Ed. Bremer hyvin kuvasi sitä, kuinka suuri riski passiivinen tupakointi ihmisille on. En ollut hoksannut ajatellakaan tuota vertausta liikennetapaturmiin. Se oli hyvin kuvaava esimerkki.

Olen siis sitä mieltä, että piippu- ja savuketupakka on nostettava verokuopasta samalle tasolle kuin muutkin tupakkatuotteet. Vero on nostettava nykyisestä 48 prosentista 50 prosenttiin ja yksikkövero nostettava 20 markkaan kiloa kohden. Perustelut ovat hyvin yksinkertaiset.

Nuorten tupakointi on Suomessa lisääntynyt koko ajan, vaikka aikuisten tupakointi on vähentynyt. Tupakkatehtailla on suuri huoli siitä, mistä löytää tupakkaan kuolleiden uhrien tilalle uudet käyttäjät. On aivan selvästi todettu, että mitä alhaisempi hinta on, sitä todennäköisemmin nuoret tupakoivat ja ylläpitävät tätä haitallista tapaa. Sekin on tosiasia, että mitä pitempään nuori on tupakoinut, sitä todennäköisempää on, että jossakin vaiheessa elämää tulee tietty sairastuminen. 6 000 ihmisen tupakkakuolema vuodessa on kova hinta. (Ed. Aittoniemi: Voisivat-han he kuolla muutenkin!) — Niin, harva tänne on jäänyt kitumaan. Se on kyllä, ed. Aittoniemi, totta.

Olen toissa lauantaina haudannut kummisetäni. Hän kuoli keuhkosityöpään, ohitusleikattu mies, joka ei halunnut luopua tupakoinnista ja sillä tavalla itse asiassa otti itseltään hengen. Se oli hänen valintansa. En sitä paheksu. Kun hänen kuolinvuoteellaan olin, eihän se kaksista katsottavaa ollut.

On tosiasia, että tupakkaveron kertymä ei kata tupakkatuotteiden terveyshaitoista valtiolle aiheutuvia kokonaiskustannuksia, joten yksinomaan terveystaloudelliset syistä haluan tupakalle lisää veroja.

Mielestäni tupakkaveroa tulisi tarkastella myös ympäristöpoliittisista näkökohdista haittaverona, kuten polttoaineidenkin kohdalla tänä päivänä tehdään. Kyse on haitasta. Kyse on sisäilmassa olevasta haitasta niille, jotka eivät halua tupakansavua keuhkoihinsa, mutta jotka joutuvat sille vielä monelta osin altistumaan, vaikka edellisellä eduskuntakaudella säädettiin tupakkalaki, jonka perimmäinen tarkoitus ei ollut kieltää tupakointia, vaan sallia tupakoimattomille oikeus savuttomaan ilmaan.

Kun tupakka-asiasta puhuu, saa helposti terveysterroristin maineen, eikä se niin huono maine terveydenhoitajalle tietysti edes ole. Kun ajatelen terveyskasvatusta nuorille, on niin, että ei nuoria pelota mahdollisesti 30 vuoden päästä tuleva syöpä, ei se estä heitä tupakoimasta. Jokin muu asia sen estää. Mielestäni nuorilla on hyvin herkkä ympäristöomattomuus. Minusta terveyskasvattajien olisikin parempi vedota siihen. Nuoret haluavat suojella luontoa myös omille lapsil-

leen, lapsenlapsilleen ja tulevaisuudelle. Tupakanlehtien kuivattamiseen tuhotaan mieletön määrä metsiä maailmassa. Luulen, että tämän asian esille tuominen paremminkin estäisi nuoria aloittamasta tupakanpoltoa.

Toivottavasti tämäkin eduskunta vähän edistää tupakka-asiaa siltä osin, että Suomessa nuoret vähemmän polttaisivat kuin tänä päivänä. Ed. Ihamäen lakialoite ainakin omalta osaltaan vähän tämän tavoitteen suuntaan tulee asiaa viemään.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajien Bremer ja Rask puheenvuorojen johdosta toteaisin, että sodan jälkeenhän suomalaisista miehistä poltti 70 prosenttia tupakkaa. Nyt aikuisista miehistä polttaa noin 27 prosenttia. Valitettavaa tässä kehityksessä on ollut se, että viime vuosina nuorten tupakointi sekä poikien että tyttöjen keskuudessa on voimakkaasti lisääntynyt.

Mehän aivan täsmällisesti tiedämme, että jos tupakointia ei aloita alle 18-vuotiaana, sitä tuskin aloittaa koskaan. Tämän takia 18 vuotta on aika tärkeä asia. Puhutaan yleisesti nykyisin tupakan porttiteoriasta. Aloitetaan tupakasta, sitten seuraa keskiolet, sitten alkoholikokeilut, humalajuominen ja huumeiden käyttö. Huumeita ei pääsääntöisesti käytä kukaan muu kuin sellainen nuori, joka tupakoi.

Ed. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Varsin hyvin ymmärrän kollegan ed. Maija Raskin puheenvuoron monenkin syyn vuoksi enkä missään tapauksessa lähde siitä asiasta liikkeelle, että tupakointia pitäisi jollakin tavalla puolustella. On selvää, että meidän pitäisi valituksella tai jollakin muulla työllä myöskin nuoriamme sillä tavalla pystyä ohjaamaan, että tupakanpolto ei lähtisi käyntiin. Jotenkin tuntuu, ei vain sen takia, että itse poltan tupakkaa, että varmasti on muitakin asioita, joita voitaisiin pohdiskella ja miettiä, mitkä ovat vaarallisempia. Tiedän ihmisiä, joilla on tiettyjä sairauksia, astmaa tai jotain muuta, joille tupakansavu tekee pahaa, mutta minusta on hirveän vaikea ihan suoraan sormella osoittaa, että juuri passiivisen tupakoinnin vuoksi ihmiset sairastuvat tai altistuvat syöväälle tai jollekin muulle.

Minusta olisi paljon tärkeämpää, niin kuin tässä tuli esillekin jo, että pohdittaisiin, mitkä asiat ovat vaarallisempia kuin tupakointi. Minä en voi itse ajatella näin, niin kuin tässä tuli esille, että huumeet tai jotkut tulevat tupakan kautta.

En minä millään voi yhtyä tähän ajatusmaailmaan, että tupakka olisi se, minkä kautta ihmiset päätyisivät tämantapaisiin ongelmiin.

Puheenvuoroni ei tarkoita, että minä väheksyisin tätä asiaa, en mitenkään. Mutta jollakin tavalla pitäisi myös miettiä, että ei ihan kohtuuttomasti syyllistetä niitä ihmisiä, jotka savukkeen polttavat. Se on heidän tietoinen valintansa, ja niin kuin täällä on todettu, niin on myös monia muita vaarallisia tapoja. Monet muut asiat sairastuttavat ihmisiä. Liikenne on yksi asia, siinä varmasti kuolee yhtä paljon ihmisiä.

Ed. B r y g g a r e : Arvoisa puhemies! Tupakka on maailman myrkyistä suurimpia. Jos tupakka pyrkisi nyt markkinoille uutena tuotteena, sitä varmasti ei hyväksyttäisi maailmassa mihinkään.

Erään amerikkalaisen tutkimuksen mukaan se aiheuttaa vastaavanlaista riippuvuutta kuin on heroiniin käyttäjällä. Tupakka aiheuttaa kuolemia todellakin tunnetusti enemmän kuin ties mikään muu kansanterveysongelma.

Ed. Ihamäen lakialoite on erinomainen ja pieni askel erittäin tärkeässä työssä, jonka avulla pyritään tupakanvastaista kampanjaa käymään.

Mielestäni toinen erittäin merkittävä asia, joka täälläkin tulisi huomioida, on jakelu, mistä tupakkaa voi ostaa. Tällä hetkellä me käymme keskustelua vilkkaasti siitä, millä tavalla viinit tulisi vapauttaa maitokauppoihin. Minä olen itse pohtinut, millä tavalla me saisimme tupakan pois niistä kaikista kaupoista, joissa se tällä hetkellä on. Tupakan jakelu pitäisi saada jollakin tavalla hallintaan.

Tämä ei ole pieni asia. Tämä todellakaan ei ole mitätön ongelma. Ed. Ihamäki kertoi juuri sen valitettavan totuuden myös huumeiden käytöstä, joka tässä on monesti seurauksena ja josta on tulossa myös tähän yhteiskuntaan ennen kaikkea pääkaupunkiseudulla suuri ongelma.

En ole varma ja korjatkaa, jos olen väärässä, mutta olen kuullut myös, että tupakka on yksi osa elinkustannusindeksiä ja sitä kautta hinnan nostaminen on vaikeata. Näkisin todella mielelläni sen tyyppisiä hinnankorotuksia, jotka saisivat jollakin tavalla vastaavutta aikaan siihen, miten paljon se aiheuttaa kansanterveysongelmia. Minä olen tämän lakialoitteen takana ja toivon, että se saa tässä eduskunnassa hyvän vastaanoton, niin kuin muutkin tupakan käyttöä vastaan olevat aloitteet.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Tässä tietenkin tulee hyvinkin tiukkoja kantoja esitettyä. Miele-

täni ed. Roos suhteutti oikein tätä riippuvuussuhdetta esimerkiksi huumeisiin. Kyllä tiettyjä oletuksia ja joitakin tutkimuksia löytyy, mutta yhteys ei ole siis suoraviivainen.

Erittäin huolissani olen itsekkin erityisesti nuorten ja nuorten tyttöjen keskuudessa lisääntyneestä tupakoinnista ja siitä, että passiivinen riski ei-tupakoitsijoille on niin äärettömän suuri. Se on todella suurempi kuin aikaisemmin edes on uskottu.

Eduskunta voi luonnollisesti asian eteen toimia esimerkiksi palauttamalla sitten, kun koulutuksen lainsäädäntöä käsitellään, terveystiedon lukioiden oppiaineiden joukkoon. Muistelen, että se sieltä puuttuu, ja sitä pidän erittäin huonona asiana.

Tosiasiaan on, että noin 6 000 ihmistä, suomalaista, vuosittain menehtyy tähän suoranaisesti ja tieteellisten tutkimustenkin osoittamaan tupakan ja keuhkosyövän väliseen valitettavan myönteiseen suhteeseen. Naisillahan rintasyövän on osoitettu myös olevan tupakointiin yhteydessä.

Mitä tulee ed. Bryggaren asiallisiin perusteluihin, voin osaltani yhtyä niihinkin.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Mielestäni ed. Rask toi keskusteluun tärkeän panoksen esittämällä ainakin itselleni uutta toimenpidettä ja uutta välinettä ennen kaikkea nuorison osalta, jotta tupakoinnin vaaroihin havahduttaisiin, eli on kysymys ympäristötietoisuuden hyväksikäytöstä.

Ongelmahan meillä on se, että ilmeisesti ne keinot, mitä tällä hetkellä esimerkiksi koululaitos käyttää tupakoinnin vaarojen tiedottamisessa, eivät kerta kaikkiaan pure. Kaikki tilastot osoittavat, että nuorison tupakointi on lisääntymässä huolimatta siitä, että jollakin tavalla koululaitoksessa näihin vaaroihin kiinnitetään huomiota.

Ympäristötietoisuus on varmasti yksi merkittävä väline, jolla voitaisiin tilanteeseen vaikuttaa. Itse olen sitä mieltä ja tiedän myös konkreettisia tuloksia niin sanotusta shokkiterapiasta eli siitä, että koululaisille, jotka harkitsevat tupakoinnin aloittamista, hyvin kouriintuntuvalla tavalla ei vain kerrota vaan myös näytetään sitä, minkälaista on kuolla keuhkosyöpään.

Ainakin eräissä maissa, joissa tätä on käytetty, on väliaikaisesti saavutettu tuloksia. Ilmeisesti ongelma on tällaisella shokkiterapialla juuri se, että sen avulla voidaan saavuttaa väliaikaisesti myönteisiä tuloksia, ja siksi sellainen pitäisi liit-

tää esimerkiksi juuri ed. Raskin esillenostamaan ympäristötietoisuuden kasvattamiseen eli tupakan aiheuttamien ympäristövaarojen esillenostamiseen.

Itse olen polttanut elämässäni yhden savukkeen, mutta kun olen istunut useamman kymmenen vuotta ravintoloissa, niin olen itse asiassa passiivinen tupakoitsija ja se saattaa tulevaisuudessa myös näkyä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En minä en kiistä tupakan altistavaa vaikutusta esimerkiksi keuhkosityöväälle, mutta kyllä tässäkin keskustelussa eletään taas huuhaiden maailmassa. Minä tiedän useita sellaisia ihmisiä, jotka ovat kuolleet keuhkosityöpään eivätkä ole koskaan tupakoineet. Eräällä, jos sallittaneen sanoa, ehkä tämän hetken kuuluisimmalla kirjailijalla Suomessa on keuhkosityöpä eikä hän ole koskaan polttanut edes nurkan takana pikku poikana yhtään tupakkaa.

Toinen asia on se, että nyt puhutaan passiivisesta tupakoinnista, jos on samoissa huoneissa, missä joku tupakoi. Kuka sen toteaa esimerkiksi, että hän sairastuu sen takia, että se on tästä passiivisesta tupakoinnista johtunut? Ei sellaisia tutkimuksia pysty kukaan tekemään. Se on ihan täyttä huuhaata.

Kolmas huuhaa tässä on tämä porttiteoria, jota voisi kuvata, kuulinko väärin, putkiteoriaksi, että ensin vedetään savut ja sitten ruvetaan heittelemään keskikaljaa ja sitten otetaan vodkaa ja sitten huumeita. Tämäkin on täyttä huuhaata. Voi olla täysin päinvastoin, että ensin otetaan keskikaljaa, sitten vedetään savut päälle, ed. Ihämäki. En minä tarkoita, että te puhutte huuhaata. Te olette ihan tolkun kansanedustaja, mutta kun jotkut tekevät sellaisia tutkimuksia, niin alkää uskoko niitä kritiikittömästi, niin kuin ymmärrätte passiivisen tupakoinnin osalta, sen osalta, että tupakointi on ainoa, joka vaikuttaa keuhkosityöpään, ja joka joskus vetää tupakan, hänestä tulee loppuelämäkseen huumeiden käyttäjä eräässä vaiheessa. Nämä ovat ihan täyttä huuhaata.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Itsekin joskus olen polttanut tupakan ja tässä voisi jatkaa huumeongelmasta. Ei minulle ole tullut mieleenkään, että pitäisi ruveta hasista hankkimaan tai jotain muuta huumetta käyttämään. Ei se nyt ihan suoraviivaista ole. Voi olla, että tupakoi-ja on tietysti herkempi kokeilemaan, en tiedä. Jotkut viisaat sitä tutkivat, professorit.

Mutta minä en usko, että pieni hinnankorotus vaikuttaa käyttäytymiseen. Hinnankorotuksen pitäisi olla niin raju, veron niin raju, että se vaikuttaa esimerkiksi vaikka tupakka-askin hintaan niin, että se olisi moninkertainen. Sitten se vaikuttaisi siihen, pystyykö sen hankkimaan, ja tämä voisi vaikuttaa käyttäytymiseen. Kaikki eivät silloin pystyisi hankkimaan tupakkaa, vain hyvin harva. Joulupäivinä tai muina juhlapäivinä jos haluaisi polttaa, voisi vetää. Sitten ei varmasti enää mielihaluja olisikaan.

Sitten toinen asia. Terveysvaikutus on ihan varmasti olemassa. Sitä on tutkittu ja nähty monia ihmisiä, jotka ovat jopa kuolleet siihen; sitä ei voi kiistää. Mutta tupakkateollisuudelta toivoisi, että se etsisi uusia turvallisempia laatuja, suodattimia niihin, että savu ei olisi niin myrkyllistä kuin tällä hetkellä. Jos ei ole filttieriä, niin se on paljon vaarallisempaa kuin filterin kanssa. Sitten on aktiivihiihtosuodattimet, jolloin on vähän parempi ja terveellisempi suodatus. Siinä mielessä niille, jotka polttavat, pitäisi etsiä terveellisempiä vaihtoehtoja, jos eivät lopeta kokonaan.

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. Laakson kaksi tällaista ehdotusta. Tässähän haetaan jonkinlaista apua ongelman ratkaisemiseen samalla, kun puhutaan tästä lakialoitteesta. Ed. Laakso toi esille shokkiteorian ja ympäristötietoisuuden. Olisin mielelläni tuonut esille sen, mikä minusta ehkä kaikkein vahvimmin vaikuttaa nuorison käyttäytymiseen ja valintoihin. Se on esikuva, consumer statement, esikuva, idolivalinta, ja siinä ed. Bryggare on aika lähellä niitä piirejä, jotka voisivat nykyistä aktiivisemmin vaikuttaa nuorisoon sillä, että koviksena oleminen ei edellytä tupakan polttoa, vaan koviksena porukassa voi olla ilman tupakkaakin. Se on usein vaikeampaa näköjään. On jotenkin kyllä surullista nähdä alle 15-vuotiaita röökitt sormissa koviksena pelaamassa. Se jotenkin tuntuu väärältä elämän ja maailman kuvalta.

Sympatiani ovat kyllä ed. Roosin puolella. Itse olen polttanut aika hevistikin aikanaan ja onneksi päässyt eroon siitä. En halua nähdä nyt kieltoa joka paikassa. Joka nyt tupakoi, niin tupakoikoon, mutta minusta tuntuu, että ed. Roos kantaa saman huolen nuorisosta kuitenkin ja sen lisääntyvästä käytöstä. Tämä tästä tällä haavaa.

Ed. Rask: Rouva puhemies! Miksi passiivinen tupakointi on vaarallista? Siinä sivuvirrassa, joka tupakasta leviää ilmaan, on huomattavasti

paljon enemmän monia niitä haitallisia aineita, mitä on tupakan savussa, jonka tupakoitsija vetää keuhkoihinsa, ja tämä johtuu siitä, että sivuvirta ja huoneilma on haitallista. Ihminen on niin tavattoman huono kone. Hän ei kerkiä vetämään sitä savua tarpeeksi sisään, jolloin se leviää muiden huoneessa olevien haisteltavaksi.

Minä olen samaa mieltä keinoista kuin ed. Bremer. Minusta tärkeää on henkisten vaikuttajien kautta vaikuttaminen nuoriin, koska nuorison joukossa on aina omat johtajansa ja ehkä sieltä saadaan porukasta nousemaan johtajat, jotka toteavat, että on fiksua ja helppä ja kovista olla tupakoimatta. Minä en ole itse polttanut ikinä yhtään tupakkaa ja olisin varmaan kuollut, jos olisin sen tehnyt, koska niin allerginen tupakan savulle ihan oikeasti olen, en vain sitaateissa allerginen. Muistan, että nuorena näin jopa pahaa unta siitä, että olin tupakoimassa, jolloin en voinut enää ylleillä sillä, että en ole vetänyt yhtään tupakkaa.

Sitten on vielä yksi asia, joka tässä tupakkasasiassa minua kismittää. EU antaa maataloustukena miljardeja ecuja tupakan viljelylle. Minun mielestäni se nyt on kyllä aika hävytöntä.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Roosin puheenvuoron johdosta haluan todeta, että missään nimessä me emme halua ketään syyllistää. Me haluamme kertoa vain tosiasioita, ja kyllä niitä pitää voida saada kertoa. Vapaassa maassa aikuinen ihminen tekee ihan niin kuin itse haluaa. Emme me halua sitä rajoittaa, mutta me haluamme rajoittaa sitä, että nuori ihminen ajattelelmattomuuttaan näin tekee. Mutta minä toivon, että sitten kun joskus myöhemmällä iällä joku sairastuu, niin hän ei nyt ainakaan tule kertomaan, että hän ei ole saanut tietoa, hän ei tiennyt.

Kun äsken puhuin tupakan porttiteoriasta, että aloitetaan tupakasta ja se johtaa osalla huumeiden käyttöön, niin korostan nimenomaan, ed. Roos, että osalla, ei missään nimessä kaikilla. Mutta tämä osa vain kaiken aikaa kasvaa, ja tässä yhdyin siihen, että jengin johtajat nuorten keskuudessa ovat hyvin tärkeitä.

Tupakkaankaan eivät tietysti kaikki sairastu tai kuole. On sanottu, että tupakka tappaa vain puolet, ja kun ed. Aittoniemi aina epäilee näitä tutkimuksia, niin meidän on vain todettava, että jos meillä on tässä ryhmä A, jossa on 10 000 ihmistä, jotka polttavat, ja ryhmä B, jossa on 10 000 ihmistä, jotka eivät polta, niin valtavasti enemmän sairauksia on tupakoitsijoiden ryh-

mässä, on kaikkia sairauksia, mutta myös keuhkosityöpää. Tämä on ihan selkeästi voitu osoittaa.

Lopuksi totean, että lakialoitteessa on kyse vain siitä, että tupakkavero olisi kaikilla tupakatuotteilla sama, ettei olisi halvempia malleja, joita nuorisot käyttäisi ja ryhtyisi sen jälkeen tupakoimaan.

Ed. R o o s : Arvoisa rouva puhemies! Jotta ei eduskunnan pöytäkirjaan tulisi mitään sellaista, että minä puoltaisin missään nimessä tupakanpolttoa, haluan vielä lopuksi todeta, enkä missään tapauksessa halua venyttää tätä keskustelua, mutta henkilökohtaisestikin tunnen tiettyä syyllisyyttä tupakoinnin suhteen. Olen menettänyt sen vuoksi hyvin hienon edustajatoverin huonekaveruuden, joka istuu vieressäni, ed. Maija Raskin, joka ei voinut sietää tupakansavua, koska minä poltin huoneessani, se tuli läpi. Siitä on tullut rintaan pistoja.

En kuitenkaan usko sitä, että voisimme tätä asiaa hoitaa pelkästään vain veroja korottamalla. Edelleenkin olen sitä mieltä, että hyvää valistustyötä, joka kohdistuu siis ihan nuoriin asti, ei varmaan tehdä niin tehokkaasti kuin sitä voitaisiin. Minun mielestäni kiellot tai jotkin rajoitukset eivät tehoa, koska jokainen tietää, että nuoret saavat savukkeita. Jos he haluavat, he varmasti pystyvät niitä hankkimaan. Valistusta, tapahtuu se sitten koulussa tai missä tahansa, miten vaarallista tupakointi on, pitäisi minusta tehostaa.

Lämpimästi yhdyn ed. Bremerin ajatuksiin, ja vaikka itse tupakoin, niin en todella toivoisi, että nuoret ryhtyivät tupakoimaan tai ketkään muuta. Kyllä minä tämän ongelman itse tiedostan itselleni, miten se vaikuttaa, ja varmasti aikuiseina ihmisenä tiedän, ettei se minun terveyttäni missään tapauksessa eteenpäin vie. Mutta minusta on hieno asia, että ed. Ihamäki sanoi, ettei tässä ole tarkoitus syyllistää ihmisiä.

Kun istuin työhuoneessani ja kirjoitin niitä 20 joulukorttia, jotka on tarkoitus lähettää, kuulin tämän keskustelun ja ajattelin, että on pakko tulla tänne kuuntelemaan, mitä meistä rikollisista taas sanotaan, jotka tupakkaa polttamme vielä täällä eduskunnassa. Piti pikkuisen tulla kuitenkin puolustautumaan.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Sillä uhalakin, että vähän pitkitän keskustelua, mielelläni haluan sanoa asian, joka hyvin monelle on tuntematon toistaiseksi vielä. Minua ei itseäni ole koskaan tupakansavu häirinnyt ja olen pitänyt puhetta passiivisen tupakoinnin haitoista ihan hö-

lynpölynä. Mutta tietous partikkelien haitoista on syntynyt itse asiassa Suomessa vasta tänä vuonna. Jenkeissä partikkelien haittatutkimukset alkoivat 80-luvun puolivälissä, ja todettiin, että partikkelit, jotka ovat halkaisijaltaan alle 4,5 µm, menevätkin suoraan keuhkorakkuloihin ja sitä pienemmät jopa läpi. Niitä juuri purkautuu tupakoidessa savuun, sen luokan mikropartikkeleita, että ne todella uppoavat jopa keuhkorakkuloiden läpi. Näillä on huomattavasti pahemmat terveydelliset seuraukset kuin millään muulla ilman epäpuhtaudella.

Suomi on liittynyt kahteen suureen Euroopan laajuiseen tutkimukseen vasta keväällä 1996, jolloin näitä asioita on alettu tiedostamaan. Tämä on aivan uutta tietoa ja tuo ehkä uutta valvoa ja aihehtakin katsoa passiivista tupakointia uudella tavalla.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Odotin oikeastaan, tuoko kukaan tätä näkökulmaa esiin, kiitos siitä ed. Bremerille. Tämä on nimittäin Yhdysvalloissa tehtyjen viimeaikaisten tutkimusten mukaan todella vakavaksi havaittu yhteiskunnallinen ongelma. Suurkaupungeissa oletetaan juuri joukkoliikennepäästöjen nykymuodossaan aiheuttavan tätä pikkupartikkeliiongelmaa, ja kuoleisuusluvut väestössä ovat jopa viisin—kuusinkertaiset, siis kertalukuaan suuremmat juuri näiden aiheuttamana ja juuri tällä tavalla kuin ed. Bremer totesi. Siitä on syytä olla tietoinen meilläkin ja tietenkin pyrkiä osoittamaan, onko tällaista yhteyttä myös joihinkin muihin vastaaviin ihmisen keuhkoja rasittaviin tekijöihin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi tuloverolain 124 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 77/1996 vp (Mikko Elo /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Elo: Rouva puhemies! Aloite koskee pääomaveroprosentin nostamista 28:sta 32:een.

Verotuksen oikeudenmukaisuudesta tietysti meillä itse kullakin on oma kuvamme ja on vaikea sanoa, mikä on oikea verotusmuoto, mikä on oikeudenmukaisin verotusmuoto. Kuitenkin varsin yleisesti maailmalla on hyväksytty se, että valtion tuloverossa käytetään progressiivista asteikkoa eli ne, joilla on suuret tulot, maksavat myös suuremmat verot. Minkälainen tämä progressio on, se vaihtelee maasta toiseen. Tässä suhteessa Suomi ilmeisesti lienee progression osalta keskiverto maa.

1990-luvun alkuvuosina eli viime vaalikaudella Suomen tuloverotus kiristyi äärimmilleen. Olen monta kertaa eduskunnan puhujakorokkeelta todennut, että se ylitti terveen järjen rajat eli dynamiikka alkoi toimia itse tuloveron progressiivisuutta vastaan. Erityisesti tässä yhteydessä haluan korostaa sitä, että pieni- ja keskituloisten verotusta tässä maassa kiristettiin erittäin voimakkaasti viime vaalikauden aikana. Kuten totesin, dynamiikka alkoi toimia itseään vastaan eli kun ihmisten ostovoima heikkeni, kun kysyntä heikkeni, niin myös työttömyys räjähti aivan päättäjien käsiin.

1990-luvun alussa säädettiin myös pääomaverro, joka silloin määrättiin 25 prosentiksi, samaa veroprosenttia käytetään myös yhtiöveroprosenttina, joka sitten nostettiin tämän hallituksen toimesta 28 prosenttiin. Kun verrataan pääomaverroa tuloveroon tällä hetkellä, voimme todeta, että edelleenkin 28 prosentin pääomaverro on varsin alhainen. Se on alhainen kansainvälisesti katsottuna. Olen rehellisyyden nimissä esimerkiksi tänään yrittänyt saada sekä valtiovarainministeriöstä että Veronmaksajain Keskusliitosta tilastoja pääomaveroprosenteista eri maissa. Eri-laista paperia olen kyllä saanut, mutta selvästi luettavissa olevaa yhteenvetoa en ole saanut. Ne tiedot, jotka minulla tällä hetkellä on käytössäni, viittaavat selvästi siihen, että Suomen pääomaveroprosentti 28 on varsin alhainen eurooppalaisittain katsottuna puhumattakaan siitä, että yhtiöveroprosentti on aivan Euroopan alhaisimpia.

Mitä tulee yhtiöveroon, jota en tässä ollenkaan muuten käsittele, totean vain sen, että yhtiöverojärjestelmän muutoksella saatiin kyllä se aikaan, että yhtiöt nyt näyttävät tuloksen paremmin ja myös maksavat valtiolle paljon enemmän verotuottoa kuin aikaisemmin. Mutta se, kuten totesin, ei ole tämän aloitteen keskeinen sisältö.

Joka tapauksessa tuloverotuksen ja pääomaveroprosentin välinen ero on liian suuri, ja tämä on johtanut veronkiertoon, johon nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuuden. Se on johtanut

myös harmaaseen talouteen. Kun tuloverotus kiristyy äärimmilleen, niin sitä kautta verorästit ovat lisääntyneet voimakkaasti. Tällä hetkellä ilmeisesti perimättömiä veroja on noin 30 miljardia markkaa.

Mitä tulee veronkiertoon, niin me kaikki kansanedustajat, jotka olemme seuranneet iltapäivälehtiä, olemme voineet havaita sen, että Ilta-Sanomissa julkaistun tilaston mukaan meillä on kymmeniä ihmisiä, jotka ottavat yhtiöistään tuloja ja ne ovat miljoonien markkojen luokkaa. Parhaimmillaan kai oli otettu noin 30 miljoonan markan tulo ja maksettu siitä 28 prosenttia veroa. Tietysti kannattaa esittää kysymys, miten tavalliset kansalaiset suhtautuvat tähän. Minun mielestäni asia on aivan selvä: Kansalaiset eivät voi mitenkään ymmärtää, että kun 10 000 markan tuloista maksetaan jo noin 35 prosenttia tuloveroa, niin kymmenien miljoonien markkojen tuloista päästään 28 prosentilla.

On mielenkiintoista ollut myös todeta se, että kun olen pari kertaa täysistunnossa yrittänyt valtiovarainministeri Sauli Niinistöltä tiedustella, mitä valtiovarainministeriö aikoo tehdä a) sadakseen valtion kassaan enemmän verotuloja esittämällä veronkierron ja b) tekemällä verotuksen kuitenkin ihmisten mielestä oikeudenmukaisemmaksi, niin ministeri Niinistön vastaus on ollut joka kerta: Valtiovarainministeriö odottaa kansanedustajilta aloitteita. Olen todennut monta kertaa, ettei valtiovarainministeriö yleensä mitään aloitteita eikä ehdotuksia kansanedustajilta odota, vaan valtiovarainministeriön virkamiehet kyllä ovat hyvin innovoivia ja keksivät kaikenlaisia uusia veroja, kun siihen määräys annetaan. Kysymys on nyt poliittisesta tahdosta. Ainakaan valtiovarainministeri Niinistöllä ei näytä olevan halua muuttaa pääomaveroprosenttia siten, että se estäisi omalta osaltaan veronkierron.

Jo aikaisemmin, rouva puhemies, muutama viikko sitten esitin täällä lakialoitteen, jossa ehdotin sitä, että yritystulosta ei voi enää pääomatuloina ottaa 15:tä prosenttia, niin kuin tällä hetkellä on mahdollista, vaan se laskettaisiin 7 prosenttiin. Uskon, että nostamalla pääomaveroprosentti 32:een ja estämällä yritystulosta otettavan pääomatulon nykyisen määrän varmasti pystyttäisiin veronkiertoa selvästi hillitsemään. Eli keinoja on, kysymys on poliittisesta tahdosta. Mitä poliittiseen tahtoon tulee, rouva puhemies, Iltalehtihän suoritti kansanedustajien keskuudessa tiedustelun, jonka mukaan — ymmärsin niin — kansanedustajien enemmistö oli sitä mieltä, että pääomaveroa pitäisi nostaa.

Sillä olisi kaksi vaikutusta. Ensinnäkin se kaivataisi eroa tuloveron ja pääomaveron välillä ja näin me saisimme myös suurituloiset mukaan lamatalkoisiin. Kun tavallisten kansalaisten kanssa keskustele, niin varsin yleinen viesti on se, että suurituloiset eivät osallistu tämän hetken lamatalkoisiin. Kaikki puhuvat, hallitusta myöten, siitä, että velkaongelma pitää ratkaista, ja siitähän me olemme samaa mieltä. Kysymys on vain siitä, ovatko vain pieni- ja keskituloiset velkaongelman ratkaisijoita, vai osallistuvatko siihen myös suurituloiset suomalaiset. Missä nyt on sitten se isänmaallisuus, josta neljä päivää sitten niin voimakkaasti puhuttiin?

Rouva puhemies! Toivon, että valtiovarainvaliokunta ryhtyy toimenpiteisiin asiassa.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Mikä on verotuksellinen oikeudenmukaisuus ja voidaanko siihen yleensä koskaan päästä? Väitän, että nykyistä oikeudenmukaisempaan suuntaan voidaan ja pitää edetä, mutta kenties oikeudenmukaisuuden maali on vielä hyvin kaukana.

Ed. Mikko Elon tekemä lakialoite on hyvä ja ehdottomasti haluan kannattaa sitä. Tein itsekin jokin aika sitten aiheeseen liittyvän kirjallisen kysymyksen, joten siinäkin valossa on helppo olla samaa mieltä ed. Elon kanssa.

Tuloeroja on aina ollut ja tulee varmaan olemaan jatkossakin. Onneksi progressiivinen tulovero tasoittaa tuloja ja tuo edellytyksiä hoitaa hyvinvointivaltiolle kuuluvia tehtäviä, joista pienituloiset hyötyvät suhteessa enemmän, niin kuin pitääkin. Koulutuksella, työn vaativuudella, työn tuottavuudella ja vastuulla voidaan tietenkin perustella palkkaeroja. Toisaalta myös sukupuoli vielä tänäkin päivänä näyttää olevan eräs palkan tasoon vaikuttava tekijä. Samasta työstä ei nainen aina saa välttämättä samaa palkkaa kuin mies.

Pääomaveroa nostettiin tämän hallituksen toimesta 25 prosentista 28 prosenttiin, mikä on ilolla todettava. Eurooppalainen pääomaveron taso on kuitenkin vielä huomattavasti korkeampi. Ed. Elon lakialoitteessa ehdottama 32 prosenttia on vielä Euroopassakin ilmeisesti keskitasoa ellei sitä alhaisempi. Mielestäni se olisi kuitenkin tässä vaiheessa riittävä niin, ettei liian suurella korotuksella aiheutettaisi markkinahäiriöitä. Ehdotettu taso ei varmasti vielä aiheuttaisi valuuttapakoa Suomesta.

Mielestäni on väärin, että veroprosentti on aivan erilainen riippuen siitä, minkälaisia tuloja

on kysymyksessä, onko pääomatuloja vai työtu-
loja. Joku raataa raskaassa, likaisessa, kulutta-
vassa ja pienipalkkaisessa työssä ja maksaa veroa
jopa reilusti yli 30 prosenttia, ja toinen taas mak-
saa miljoonatuloistaan, jotka ovat pääosin pää-
omatuloja, veroa 28 prosenttia. Eläke- tai työtu-
loja saava hyvinkin pienituloinen maksaa veroa
yli 28 prosenttia, joka on pääomaveroprosentti.
Tällöin ei voida puhua oikeudenmukaisuudesta.

Vielä se, jonka ed. Elokkin toi esille, että kun
yritystulosta voidaan ottaa 15 prosenttia pää-
omaveroprosentilla eli 28 prosentilla henkilö-
kohtaiseksi tuloksi, vääristää verotuksellista oi-
keudenmukaisuutta. Nimenomaan verotuksen
ulkopuolelle jätettävä liian korkea taso ja pää-
omaveron alhaisuus eivät ole perusteltuja aika-
na, jolloin me täällä eduskunnassa teemme hy-
vinkin ikäviä leikkauksia minimitoimeentulon
rajoilla elävien ihmisten tuloille. Tämä jos mikä
aiheuttaa katkeruutta.

Kun me keskustelemme täällä pienituloisten
ihmisten asioista, esimerkiksi tällä viikolla on
keskusteltu velkasaneeraukseen liittyvistä asiois-
ta, niin jotkut uskaltavat vielä väittää, että näillä
velkavaikeuksissa olevilla ihmisillä ei ole maksu-
halua. Varmasti on, mutta jos ei ole riittävästi
maksukykyä, niin ei kerta kaikkiaan ole. Siitä,
minkälainen maksuhalu on näillä pääomatulo-
veroa maksavilla ihmisillä, kun tuo veroprosentti
nostetaan 28:sta 32:een, siitä taas voidaan olla jo
taas vaikka mitä mieltä.

Arvoisa puhemies! Verotustietojen julkisuus
on yleisesti ottaen erinomaisen hyvä asia. Näin
voidaan nostaa esille eriarvoistavia tekijöitä.
Toki julkisuuteen liittyy aina tietysti myös ky-
seenalaisia asioita, mitä voidaan julkituoda ja
mitä ei.

Marraskuun 4 päivänä iltapäivälehdet kirjoit-
telivat, niin kuin ed. Elo totesi, julkisuuteen suu-
rituloisten ja yllättävän ”pienituloisten” verotus-
tietoja. Hyvä, että tiedot yleensä julkaistiin ja
toivottavasti julkaistaan myös jatkossa. Me tie-
dämme nyt, että vuonna 1995 Suomen 20 suuri-
tuloisimman listalla vain yhdellä oli veroprosentti
58. Hänkin juuri kahdeskymmenes. Kaikilla
muilla veroprosentti oli 26—32. Tulot vaihtelivat
7,6 miljoonasta 29 miljoonaan. Toki vuorineu-
voksen 13 miljoonan markan pääomatulosta ve-
roprosentilla 28 otettu vero tuo valtiolle 3,6 mil-
joonaa. Se on iso summa. Mutta esimerkiksi
60 000 markkaa vuosituloja saavan palkansaa-
jan tai eläkeläisen tulosta 30 prosentin vero on
vain 18 000 markkaa, markkamääräisesti ei kov-
in suuri, mutta ostovoimasta melkoinen leik-

kaus kuitenkin. 32 prosentin pääomaveropro-
senttialakin tuosta 13 miljoonan tulosta jäisi vielä
9 miljoonaa käteen, kyllä sillä jotakin ilmeisesti
saisi.

Päähäni ei kerta kaikkiaan mahdu myöskään
ajatus, että Suomen mittasuhteissa varsin suu-
rien yritysten omistajilla suurin osa tuloista on
nimenomaan pääomatuloja, ja kuukausipalkak-
si taisi noissa iltapäivälehtien tilastoissa joillekin
yrittäjille jäädä jopa vain 5 000 markkaa, joka oli
tuloveron alaista. Tämä on elävää elämää, jos
kaikki nuo lehtitiedot pitävät paikkansa. (Ed.
Elo: Kyllä ne pitävät varmasti!) — Ja pitävät
varmaan. — Ei ole siis ihme, jos usko oikeuden-
mukaisuuteen horjuu. Joka tapauksessa päätök-
siä on tehtävä niin, että eurooppalaisesti ja kan-
sainvälisesti elämme sopusoinnussa niin, etteivät
pääomat karkaa maastamme, markkinatalou-
dessa kun elämme.

Tämä ed. Mikko Elon tekemä lakialoite ede-
tessään ei aiheuttaisi varmasti mitään suuria mul-
listuksia, mutta olisi tietty viesti oikeudenmukai-
sempaan verotuskäytäntöön siirtymisestä.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies!
Verotuksesta aina riittää puhuttavaa. Sen verran
tähän pitää ottaa kantaa, että ensinnäkin totean,
että ed. Elo on tehnyt ihan hyvän, oikean suun-
taisen aloitteen ja tässä vaiheessa ilmeisesti tämä
on ihan sopivan tasoinenkin, koska hirveän pal-
jon ei kertaheitolla voida nostaa. Mutta pitem-
män päälle, niin kuin aikaisemmin olen täällä
puhunut, minusta pääomaverotusta pitäisi nos-
taa samalle tasolle vähintään, mitä palkkatyöstä
saatava verotus on, mieluummin jatkossa vielä
korkeammallekin. Mutta se vaatii tietysti Eu-
rooppa-tasolla ja maailmanlaajuisesti tarkaste-
lua siten, että siellä myös raha, joka on sijoitettu
tai on semmoista makaavampaa rahaa, joutuu
maksamaan tuotostaan nimenomaan, jos se
tuottaa, kovemman veron, mitä tänä päivänä
ainakaan suomalaisessa verokannassa. Sen,
mikä on hiellä ansaittua rahaa, pitäisi olla kevy-
emmin verotettua, kun tänä päivänä on päinvas-
toin, hiellä ansaittu raha maksaa kovaa veroa ja
pääomat luistelevat. Siihen jää vielä tämä kierto-
mahdollisuus kaiken lisäksi, että voidaan kier-
rättää sitä yrityksen kautta pääomatuloina pal-
kaksi itselle.

Aloitteen suuntaan pitää edetä. Toivon mu-
kaan, vaikka nimiä onkin vähän tässä, tämä ote-
taan vakavasti, vaikka, niin kuin tiedetään, halli-
tus lienee sopinut ohjelmassaan, että tämän halli-
tuskauden ajan pääomaveroprosentti on 28. Se

on siinä mielessä aika hassu sopimus, kun sillä lukitaan kädet yhden veron osalta, mutta muut kaikki liikkuvat. Toivon mukaan tässä ison rahan suojelijat, jotka yleensä oikealla laidalla istuvat, myös tähän ajatukseen taipuvat, koska tässä on kysymys oikeudenmukaisuudesta.

Kysymys on siitä, ketkä tässä yhteiskunnassa tulevat jatkossa pitämään huolta meidän sosiaaliturvastamme. Meillä Suomessa ei toivoisi sen tyyppistä verokapinaa, mitä monissa maissa on ollut vallalla, joissa lähdetään siitä, että verotusta pitää alentaa reippaasti, se lisää ostovoimaa, jolloin kaikki autuus tulee sieltä kautta ja pyöräthän pyörivät niin mahdolltomasti. Sehän on harha, sillähän johdetaan siihen tilanteeseen yhteiskunnan kassa, että meillä ei ole sosiaaliturvaa, meillä ei aurata teitä enää kohta yhteiskunnan toimesta, vaan siellä on sitten luukut, joihin isketään rahat, että päästään tietä pitkin ajamaan. Se on suomalaisen yhteiskunnan hyvä asia, että täällä jokainen ihminen kuitenkin kohtuullisesti on päässyt vielä kulkemaan. Vaikka yksityistieavustuksetkin ovat välillä vähän jäissä olleet, siitä huolimatta tiet ovat vielä kohtuullisessa kunnossa ja menemään pääsee ilman automaattia, että isketään rahaa ja puomi nousee.

Samaten terveydenhoidon puolella pidetään vielä ihmisistä huolta. Vähimmäistoimeentulo on olemassa, työttömyyden varalta on. Mutta jos mennään siihen tilanteeseen, mitä uusoikeistolaiset suuntauokset ovat, että veroa ei haluttaisikaan maksaa ja sitten vielä päättäjät hurahtavat siihen ajatukseen, sen jälkeen meillä on kyllä soppa valmis, ollaan todella kovassa yhteiskunnassa.

Siihen tämä pääomapiirien maksama vero pitää saada, että ne kantavat vastuuta jatkossa kanssa tästä yhteisestä turvallisuudesta ja kokevat sitä hienoa isänmaallisuutta, jota hiljattain juhliittiin, kokevat myös oikeasti niistä ihmisistä huolta, ei yksin maasta.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Totean paikaltani, että pidän ed. Elon tätäkin aloitetta hyvin myönteisenä. Se vastaa niitä arvoperusteita, joihin omankin kannanmäärittelyni nimenomaan verotuspolitiikan suhteen pääomaveron osalta rakennan. Siirtyminen 28 prosentista 32:een ei ole vielä pitkä hyppy, se on alhainen eurooppalaisittain, kuten täällä todettiin. Toisaalta tällainen aloite kaipaisi hyvinkin laajan tuloerot—tuloverot-keskustelun.

Haluan, arvoisa puhemies, tässä illan tunteina vain todeta, että työllisyyspolitiikan näkökul-

malta siltä osin, että verotuksen muutos voisi toimia esimerkiksi arvonlisäveron alentamisen muutoksena katalysoivana tekijänä uusien työpaikkojen luomiseksi, erityisesti tarkoitan työvoimavaltaisia aloja, esimerkiksi rakennustoimen alaa pk-sektorilla, jossa olisi viitisentoista tai alle työntekijää, arvonlisäprosentin laskeminen esimerkiksi tilapäisesti 22 prosentista 10 prosenttiin saattaisi huomattavasti lisätä työllisyyttä.

Ed. I h m ä k i : Arvoisa puhemies! On myönnettävä, että Suomessa on monta kertaa kriittisesti arvosteltu, selkeän suuri ero pääomaverotason ja tuloverotason välillä. Hyvä kysymys onkin, mikä on oikea pääomaveron taso. Missään tapauksessa se ei voi olla olennaisesti erilainen esimerkiksi muissa Pohjoismaissa ja Suomessa eikä olennaisesti erilainen kuin EU:ssa ja Suomessa, ettei nimenomaan synny mitään markkinahäiriöitä. Olen siinäkin mielessä yhtä mieltä aloitteen tekijän kanssa, että verotustason erilaisuus ei saa johtaa veronkiertoon eikä epäoikeudenmukaisuuteen, jonkalaisesta tilanteesta on ollut julkisuudessaakin esimerkkejä. Tärkeää onkin, että pääomaveron taso, silloin kun se määrätään, pysyy ainakin tietyn aikaa samana, ettei se jatkuvasti hyppele ja aiheuta siten sijoitusmarkkinoilla ailahtelua.

Totean ihan saman mitä ed. Lahtela, että Liposen hallitusohjelmassa on sovittu, että pääomaveron pysyy tämän eduskuntakauden 28 prosentissa. Sillä päätöksellä ja tiedolla on tärkeä merkitys vakautta ohjaavana tekijänä raha-, sijoitus- ja valuuttamarkkinoilla.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Itse asiassa tämän keskustelun ydinkysymys on juuri se, mihiin sekä ed. Lahtela että ed. Ihämäki viittaavat, eli kun hallitusohjelmassa todellakin todetaan, että pääomaveroprosentti pysyy 28 prosenttina koko nelivuotiskauden, niin silloin täytyy miettiä, onko tämä meidän nyt käymämme keskustelu edes tarkoituksenmukaista.

Mielestäni hallitusohjelmaa on tarkasteltava kokonaisuutena, ja kun me kaikki tiedämme, että hallituksen keskeisin tavoite työllisyyden puolittamisesta ei hallitusohjelmaan sisältyvin keinoin toteudu, on varmasti ajankohtaista nostaa esille vaatimus, ainakin silloin, kun hallitus tulee toiminnassaan kahden vuoden ikään, hallitusohjelman tarkistamisesta. Tässä suhteessa luonnollisesti ne keinot, joilla myöskin työllisyyteen osoitettavia varoja kerätään, nousevat var-

masti esille keskustelussa. Mielestäni pitäisi aloittaa keskustelut hallitusohjelman tarkistamisesta ja tässä yhteydessä nostaa esille myös kysymys siitä, että tämä 28 prosenttia pääomaverona on liian alhainen. Se ei, kuten ed. Ihamäkikin totesi, vastaa sitä eurooppalaista tasoa ja EU-tasoa, joka muissa maissa on, vaan on sitä huomattavasti alhaisempi. Tästä syystä voimme todeta, että on olemassa paljon perusteita, joihin ed. Elo jo ensimmäisessä puheenvuorossaan viittasi, joista syistä pääomaverotusta pitäisi nostaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakson samoin kuin muidenkin edustajien, kuten ed. Elon, puheenvuoroihin on hyvä yhtyä, samoin kuin lakialoitteen tarpeellisuuteen.

Viime kuukausina on varsin monissa kohdin puhuttu eduskunnan omasta arvovallasta, sen työtavoista ja siitä, onko sillä omaa tahtoa ja jos on, onko sillä tahdolla merkitystä eli voidaanko saada jotakin käytäntöön. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että tällaiset lakialoitteet, paineet hallitusryhmien sisällä valtioneuvostoa, hallitusta kohden ovat aivan oikeata toimintaa. Niiltä on lupa odottaa myöskin tulosta. Katson, että tällainen lakialoite sinänsä ei ole turhaa toimintaa. Asioiden esillä pitäminen on tärkeää. Aivan oikein ed. Laakso kiteytti, olisiko aiheellista aloittaa neuvottelut nimenomaan tämän asian tarkistamiseksi.

Hyvää menestystä toivon tälle tarpeelliselle lakialoitteelle.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Energiaratkaisua koskevan keskustelun yhteydessä monet ja myös allekirjoittanut ehkä toisten perässä totesi, että energiapolitiikka ja energiaverotus on Suomessa pomppoilevaa, poukkoilevaa ja alati suuntaa vaihtavaa. Se asia ei ole tietenkään hyväksi.

Kyllähän verotuksessa ja nimenomaan pääomaverotuksessa näyttää olevan vähän sama suunta. Oli olemassa perustellut syyt, joilla aikotaan pääomaveroprosentti laskettiin 25:een. Se on nostettu 28:aan. Nyt se ehdotetaan nostettavaksi 32:een. Tässä on vähän samanlainen suuntaus, edestakaisin sahaamista, joka on tietysti epätervettä eikä oikein anna vakuuttavaa kuvaa pääomamarkkinoille siitä, missä mennään, ja herättää levottomuutta. Tietenkin pääomaveroprosentin täytyy olla suhteessa yhteiskunnan ja talouselämän yleiseen kehitykseen, tulonmuodostukseen ja tällä tavalla. Mutta ei se, että sitä sahataan edestakaisin, kuinka kukin kulloinkin

ajattelee, 25 ja 35 prosentin välillä, ole kovin lämmittävä ajatus.

Sen minä ymmärrän, että tietyt henkilöt, Ehrnroothit, pääsevät halvemmallalla verotuksella, mutta siihen pitäisi pyrkiä keksimään jotakin muuta ratkaisua, erimuotoisten tulojen verotuksella eri tavalla. Se on sitten jo suurempi asia. Sitä ei ed. Elokaan varmaan yhdessä ilta-puheessa lykkää paperille. En vähättele ollenkaan ed. Elon asiantuntemusta, mutta saattaa olla, että siinä vaaditaan vielä suurempaa asiantuntemusta, että pystyy luomaan sellaisen verojärjestelmän, joka vastaa sitä tarkoitusta sillä tavalla, että pääomaveroprosentti kohtelee erilaisia pääomatuloon verrattavia tuloja eri tavalla. Se olisi varmaan oikeampi kuin perusprosentin sahaaminen edestakaisin 10 prosentin marginaalilla.

Ed. E l o : Rouva puhemies! Ensinnäkin, mitä ed. Aittoniemen puheenvuoroon tulee, kun hän toteaa, että laskettiin pääomaverot 25 prosenttiin, se määrättiin alkuvaiheessa 25 prosenttiin silloin, kun meidän verojärjestelmäämme uudistettiin. Jo siitä alkoi se keskustelu, että sitä pitää nostaa vähitellen. Silloin esimerkiksi Rkp:läinen vero-oikeuden professori Edward Andersson totesi, että se saattaa jopa tuottaa vähemmän valtion kassaan, jos sitä nostetaan 30 prosenttiin. Se oli naurettava väite. Me kaikki tiedämme, että 30 prosenttia tuottaa huomattavasti enemmän lisätynä alkuperäiseen 25 prosenttiin.

Ed. Holopainen otti myös hyvin mielenkiintoisen asian esille, verotulojen salaamisen. Me jokainen ymmärrämme, minkä takia verotuloja halutaan salata, juuri sen takia, että nykyinen verojärjestelmä sallii veronkierron, joka sallii miljoonien markkojen verotulot niin, että maksetaan vain 26—28 prosenttia veroa niistä. Sen takia mielestäni sitä verotulojen salaamista ei pitäisi kansanedustajien missään tapauksessa hyväksyä.

Hyväksyn myös, rouva puhemies, sen vaatimuksen, että pitää olla tietty vakaumus ja varmuus. Mutta ed. Laakso mielestäni aivan oikein toi esille sen, että ei hallitus muutenkaan ole esimerkiksi, mitä työllisyyteen tulee, pystynyt ollenkaan olemaan sillä uralla, joka hallitusohjelmaan merkittiin. Me joudumme tätä tarkastelemaan aivan uudessa valossa.

Toiseksi haluaisin huomauttaa: Monellako hallitusohjelman neuvottelijalla oli tiedossa tämä, mitä esimerkiksi tämän syksyn aikana on tullut esille, että meillä on kymmeniä henkilöitä,

jotka miljoonia ottavat pääomatuloina yrityksistään ja sitten kiertävät näin verotusta?

Mitä tulee lopulliseen päämäärään, kysymyksen on nimenomaan siitä, että me haluamme lisää varoja valtiolle, me haluamme ratkaista velkaongelman mahdollisimman oikeudenmukaisesti.

Ed. Johannes Koskinen: Rouva puhemies! Verokiilan alentaminenhan on se asia, jota on yksimielisesti vaadittu. Jotta pystyttäisiin verokiilaa alentamaan, pitäisi tuloveroja alentaa tai sitten välillisiä työvoimakustannuksia, molempia mieluummin. Silloin joudutaan paikkaamaan valtion kassaa muista tulolähteistä. Ensimmäisenä varmaan tulee mieleen juuri matalasti verotetun pääoman kireämpi verotus. Muita kohtia, joissa Suomessa verotus on kansainvälisesti, varsinkin Euroopassa, verrattuna lievää, on varallisuusverotus, samoin kiinteistöjen verotus. Perintöverotus myös on vähäistä.

On vain syytä huomauttaa, että kun näihin on puututtu — erityisesti tulee mieleen perintöveron korotus, joka viimeksi toteutettiin — siitä nostetaan kauhea äläkkä, vaikka se olisi aika perusteltua silloin, kun yhteiskunnassa joudutaan velkaongelmia, valtion velan ongelmaa vähentämään. Tietysti näissä tarkkaan pitäisi aina miettiä, miten ne toimet kohdennetaan, jolloin voidaan tällaisia vastareaktioita välttää. Mutta kaikilla näillä sektoreilla pitää edetä. Esimerkiksi juuri ed. Laakson mainitsema hallitusohjelman tarkistusmenettely on tämän kaltainen, mutta ihan ilman sitäkin, kun olisi välttämätöntä työllisyyden takia edetä juuri välillisten työvoimakustannusten alentamisessa, siinä hankkeessa täytyy hakea vaihtoehtoisia sosiaaliturvan rahoituskanavia. Hyvin luontevaa olisi se, että hyvin meneviltä yrityksiltä perittäisiin isompi siivu esimerkiksi työttömyyden aiheuttamiin kustannuksiin.

Ed. Elo: Rouva puhemies! Minäkään en halua enää pitkittää keskustelua. Minusta ed. Johannes Koskinen toi esille keskusteluun hyvin oleellisia näkökohtia varallisuusverotuksen ja kiinteistöverotuksen osalta. Ed. Johannes Koskinen on aivan oikeassa siinä, että esimerkiksi varallisuusverotuksemme on kansainvälisesti katsottuna varsin lievää ja Ruotsissa se on moninkertainen meihin verrattuna. Niin kuin ed. Johannes Koskinen sanoi, meidän pitää löytää veropohja, jotta me voimme tuloveroja alentaa.

Ei se dynamiikka, johon olen viitannut, toimi loppumattomiin. Se toimii tiettyyn määrään asti,

mutta meidän pitää löytää jostakin muualta uutta veropohjaa, jos ja kun me aiomme tuloveroja alentaa, mikä on välttämätöntä monesta, muun muassa työllisyyden näkökulmasta.

Rouva puhemies! Mitä vielä yhteen ajatukseen tulee, olen ihmetellyt sitä, että Euroopassa ei laajemmin esimerkiksi arvonlisäveron ylellisyysveroon ole kiinnitetty huomiota. Ranskassahan tällainen ylellisyysvero on ollut voimassa ja se on tarkoittanut ylellisyystuotteiden — turkisten, jalokivien, korujen, kalliiden autojen jne. — verotamista kovemmin kuin normaalien tuotteiden. Siinä mielessä, rouva puhemies, toivoisi, että Suomi esimerkiksi voisi Euroopan unionin tasolla olla edistämässä ylellisyysveron käyttöönottoa. Se antaisi omalla tavallaan myös meille mahdollisuuksia veropohjan laajentamiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 1995

Lähetekeskustelu
Kertomus 12/1996 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Elo: Rouva puhemies! On valitettavaa, että olemme näin pitkällä jo tässä illassa, mutta kun olemme yrittäneet löytää sopivaa kohtaa Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen käsittelylle, eipä ole löytynyt parempaakaan aikaa. Meitä on kaiken kaikkiaan kolme henkilöä, ed. Laakso, ed. Aittoniemi ja allekirjoittanut toivottavasti keskustelemassa asiasta.

Rouva puhemies! Haluan kuitenkin, kun asia nyt valiokuntaan lähetetään, muutaman sanan sanoa. Euroopan neuvosto, niin kuin me tiedämme, on tällä hetkellä ainoa yleiseurooppalainen järjestö. Etyj eli Euroopan turva- ja yhteistyöjärjestö sisältää muun muassa sellaiset maat kuin Yhdysvallat ja Kanada, eikä sitä siis voi pitää pelkästään eurooppalaisena järjestönä. Euroopan neuvostolla on nyt 40 jäsentä, sen jälkeen

kun Venäjä ja Kroatia on tänä vuonna hyväksytty jäseniksi.

Kun aikaisemmin olemme käsitelleet Euroopan neuvoston valtuuskunnan kertomusta, erityisesti kansanedustaja Jukka Tarkka on kiinnittänyt huomiota Venäjän jäsenyyshakemukseseen.

Rouva puhemies! Ajattelin muutaman sanan sanoa siitä, koska se on ollut hyvin ajankohtainen asia Euroopan neuvoston kokouksissa.

Ensinnäkin helmikuun 2 päivänä vuonna 95 Euroopan neuvoston yleiskokous päätti yksimielisesti keskeyttää Venäjän jäsenyyshakemuksen Tshetshenian tapahtumien johdosta. Viime vuoden syyskuussa, syyskuussa 95, Saksan liittokansleri Helmut Kohl oli Euroopan neuvoston kokouksessa puhumassa, jolloin hän toivoi Venäjän jäsenyyshakemuksen mahdollisimman nopeaa käsittelyä.

Me suomalaiset kansanedustajat olimme tukemassa. Helmut Kohl ei ehkä tarvinnut meidän tukeamme, mutta joka tapauksessa olimme tukemassa tätä näkemystä, että Venäjän jäsenyys pystyttäisiin mahdollisimman nopeasti ratkaisemaan, vaikka me tiesimme, ettei Tshetshenian kysymyksessä ollut mitään konkreettista vielä silloin viime vuoden syksyllä näkyvissä. Me tiedämme, että Euroopan neuvosto kävi erittäin kiivaan keskustelun asiasta sekä syksyllä 96 että sitten erityisesti tammikuussa, jolloin yleiskokous omalta osaltaan suositteli Venäjän hyväksymistä.

Venäjän demokratiaa ja ihmisoikeuksia voidaan tietysti arvostella. Mielestäni on varmasti syytä tarkkaan seurata sitä, miten Venäjä täyttää ne ehdot, jotka Euroopan neuvosto asetti sille. Voidaan kuitenkin korostaa sitä, että Euroopan neuvosto asetti todella tiukat ehdot Venäjän jäsenyydelle. Nyt on kysymys vain siitä, miten Euroopan neuvosto sitten pystyy omalta osaltaan valvomaan sitä, että jäsenyösehtoja myös noudatetaan.

Otan esille pari asiaa. Yksi on kuolemantuomio, jota Euroopan neuvoston vaatimusten mukaan mikään jäsenmaa ei saa käytännössä toteuttaa, eli kuolemantuomio pitää poistaa lainsäädännöstä. Nyt tuntuu siltä, että Venäjällä ei siihen näytä olevan mahdollisuuksia. Duuman keskuudessa vallitsee tällä hetkellä sellainen mieliala, että kun Venäjällä rikkomukset vain lisääntyvät ja raaistuvat, Venäjän duuma ei ole valmis hyväksymään kuolemantuomion poistamista, vaikka Euroopan neuvosto sitä edellytti.

Kuitenkin tärkeää olisi, että saataisiin aikaan edes moratorio eli kuolemantuomiota ei pantaisi

enää täytäntöön. Edelleen samanlaisia maita Venäjän lisäksi ovat Liettua ja Ukraina. Siellä aivan samoista syistä sanotaan, ettei kuolemantuomiota voi poistaa, koska rikollisuus lisääntyy ja rikokset ovat entistä raaempia.

Venäjällä käydään myös hyvin vilkasta keskustelua siviilipalveluksesta. Niin kuin me tiedämme, Venäjällähän on ollut ongelmia niin kuin lähes kaikissa entisissä sosialistisissa maissa siviilipalveluksen osalta, koska tällaista siviilipalvelusta, niin kuin me täällä esimerkiksi Suomessa sen tunnemme, ei näissä maissa ole ollut olemassa.

Kuitenkin, rouva puhemies, haluan korostaa, että esimerkiksi Venäjällä tällä hetkellä mielestäni on tärkeää se — ja Euroopan neuvostolla väitän olleen siihen vaikutusta — että näistä asioista keskustellaan, kuolemantuomiosta, siviilipalveluksesta jne., asioista, joita me täällä pidämme suhteellisen itsestäänselvinä. Mutta ongelmia tietysti riittää. Kun Venäjä hyväksyttiin Euroopan neuvoston jäseneksi, eräs tärkeä osa oli myös epäily siitä, että Venäjän demokratia ei kuitenkaan täytä länsimaiselle demokratialle kuuluvia ominaisuuksia erityisesti siinä, että Venäjän presidentillä on niin suuri valta verrattuna mihin tahansa länsimaiseen presidenttiin verrattuna erityisesti duuman valtaan.

Me kaikki muistamme, kun kuusi kertaa duuma ehdotti, että ulkoministeri Kozyrev erotetaan, ja vasta kuudennella kertaa sitten, kun presidentti sai päähänsä sen, että ulkoministeri erotetaan, hänet erotettiin. Duumalla ei käytännössä ollut minkäänlaista sananvaltaa. Mutta niin kuin me tiedämme, duuman valta on heikko verrattuna presidenttiin.

Edelleen, kun muistamme tämän kesän presidentinvaalit, tiedotusvälineethän olivat hyvin voimakkaasti yhden presidenttiehdokkaan eli Jeltsinin käytössä, erityisesti televisio, ja oppositiolla oli erittäin huonot mahdollisuudet päästä näihin tiedotusvälineisiin, erityisesti televisioon.

Lisäksi, mikä on erittäin huolestuttavaa, viime kuukausien tiedot kertovat siitä, että poliittinen ja taloudellinen valta on yhä enemmän keskittymässä eli presidentin ympärillä olevat avustajat käyttävät myös suurta taloudellista valtaa. Tällä hetkellä kai viiden kuuden keskeisen avustajan sanotaan myös hallitsevan noin 50:tä prosenttia Venäjän talouselämästä.

Kysymys, jonka esimerkiksi me suomalaiset edustajat itsellemme asetimme, kuuluu: Onko parempi Euroopan kehityksen kannalta, että Venäjä olisi ulkopuolella ei-jäsenenä kaikkine

puutteineen ja ongelmineen, vai onko parempi tosiaan, että Venäjä on Euroopan neuvoston jäsen? Meidän oma arviomme oli, että on parempi, että Venäjä on Euroopan neuvoston jäsen. Me voimme seurata sitä paremmin. Me voimme myös arvioida, mitä Venäjällä tapahtuu. Me saamme paremmin tietoja siitä, ja venäläiset, väitän, kuuntelevat myös, mitä Euroopan neuvostolla on sanottavaa.

Nyt viime päivinä on myös herätetty arvostelua Suomen lehdistössä siitä, että Kroatia hyväksyttiin Euroopan neuvoston jäseneksi, ja erityisesti lehdistön vapautta on arvosteltu. Kroatian osalta, niin kuin me ed. Laakson kanssa tiedämme, oli suuria ongelmia. Se ei ollut kovin helppo ratkaisu Euroopan neuvostolle, mutta uskoisin, että Euroopan neuvostossa se kanta, että Kroatiaakin tulee Euroopan neuvoston jäseneksi, auttaa antamaan Euroopan neuvoston puolelta ohjeita ja opastusta Kroatialle siitä, miten demokratiaa ja ihmisoikeuksia pitäisi toteuttaa.

Erityisen ongelmallinen tietysti tällä hetkellä on Valko-Venäjä, jolla on erityisvieraan special guest -asema Euroopan neuvostossa. Ed. Gunnar Jansson on ollut eräs vaalitarkkailija viime vuosina Valko-Venäjällä ja on joutunut usein toteamaan, ettei esimerkiksi vaaleihin osallistuminen täyttänyt vaalilaille vaadittavaa määrää, eli monta kertaa vaali on jouduttu mitätöimään. Kun me nyt tiedämme myös nykyisen presidentti Lukashenkan, minun mielestäni voisi sanoa halveksivan suhtautumisen parlamenttiin, niin kyllä tietysti varmasti eräs tärkeimpiä kysymyksiä, jotka nousevat nyt esille tammikuun kokouksessa Strassburgissa, on se, mitä Euroopan neuvosto aikoo tehdä Valko-Venäjän osalta. Erityisesti uskon, että Euroopan neuvostolla on sanomista siihen, minkälainen on Valko-Venäjän parlamentin asema.

Rouva puhemies! Euroopan neuvosto on, niin kuin me tiedämme ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusjärjestelmän ehkä paras vartija Euroopassa, eli Euroopan neuvosto on erikoistunut näille aloille. Sen lisäksi voidaan sanoa, että Euroopan neuvostolla on varsin merkittävä rooli ollut kulttuurin, sosiaalikysymysten ja ympäristökysymysten alalla, ja näissä suhteissa sanoisin, että Euroopan neuvostossa on ehkä parasta asiantuntemusta mitä Euroopan missään muissa järjestöissä on.

Kun Irlannin pääministeri John Bruton vieraili Suomessa pari kolme viikkoa sitten, hän korosti täällä Euroopan neuvoston roolia juuri eräillä osaamisalueilla ja sanoi, että Euroopan neuvos-

ton pitää yhteistoiminnassa EU:n ja Etyjin kanssa myös pyrkiä poistamaan nämä päällekkäisyydet, mitä toiminnoissa on. Tämä on sellainen ikuisuuskyseminen. Me olemme paljon puhuneet näistä päällekkäisyyksistä muun muassa täällä eduskunnassa aikaisemmin, kun valtuuskunnan kertomusta on käsitelty. Mutta ilmeisesti ei koskaan päästä sellaiseen aivan selvään jakoon, että Euroopan neuvosto käsittelee tietyt alat, Euroopan unioni ei käsittele niitä tai Etyj ei käsittele.

Mutta mitä tulee Euroopan unionin suhtautumiseen Euroopan neuvostoon, niin olen näkevinäni tietynlaista kateutta kyllä esimerkiksi Euroopan unionin liittymisessä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen. Euroopan unionin on torjunut tätä juridisilla perusteilla ja minun mielestäni juridiset perusteet ovat olleet vähän monimutkaisia ja niitä on ollut vaikea ymmärtää. Enemmän saattaa sittenkin olla kysymys arvovallasta.

Mitä sitten Etyj:hin tulee, niin olen ollut havaitsevinani, että siellä esimerkiksi on otettu sellaiset kysymykset kuin ihmisoikeudet ja demokratia hyvin vahvasti esille, ja minun mielestäni tässä ei varmasti ole mitään pahaa. Kysymys on vain siitä, että ne ovat Euroopan neuvoston erikoisaloja.

Rouva puhemies! Lopuksi haluan todeta, että me olemme ainutlaatuisessa tilanteessa Euroopan neuvoston osalta. Suomi on nyt puheenjohtajamaa ja se tietysti antaa Suomelle aivan uuden roolin Euroopan neuvoston piirissä tällä hetkellä. Olen vakuuttunut siitä, että suomalaiset selviytyvät hyvin tästä Euroopan neuvoston puheenjohtajuudesta. Meillä on osaavia, hyviä ihmisiä ja ulkoministeri Tarja Halonen johtaa tätä meidän joukkoamme siellä Strassburgissa.

Euroopan neuvoston osalta on hyvin mielenkiintoista myös todeta se, että toista huippukousta valmistellaan ja se on tarkoitus pitää ensi vuoden marraskuussa Strassburgissa. (Ed. Laakso: Todennäköisesti Pariisissa!) — Anteeksi, taitaa mennä Pariisiin. Strassburg on ollut myös esillä. — Mutta joka tapauksessa Suomella on hyvin keskeinen rooli, kun tätä toista huippukousta valmistellaan. Mutta aika luonnollista oli myös, että ranskalaiset eivät halunneet, että se Suomen puheenjohtajuuden aikana olisi pidetty.

Kaiken kaikkiaan haluan todeta, että Euroopan neuvosto on hyvin tärkeä eurooppalainen järjestö. On myös tärkeää, että se säilyttää uskotavuutensa ihmisoikeuksien ja demokratian ja oikeusjärjestelmän korkeimpana vartijana Euroopassa ja tätä varten, rouva puhemies, on myös

mielenkiintoista todeta, että Euroopan neuvosto on kehittämässä tällaisen monitorointijärjestelmän. Parlamentaaraiselle puolelle ollaan perustamassa monitorointikomitea, joka valvoo sekä uusien että vanhojen jäsenmaiden jäsenyyssitoumusten toteuttamista. Euroopan neuvosto, niin kuin täällä totesin, neuvoo ja opastaa mutta hyvin tärkeä kysymys tulevaisuudessa on, mitä Euroopan neuvosto voi sitten tehdä, jos sen jäsenmaat eivät sittenkään noudata kaikesta ohjauksesta huolimatta Euroopan neuvoston ohjeita eli minkälaiset ovat ne mahdollisuudet käyttää sanktioita.

Yliä voidaan todeta se, että Euroopan neuvoston puheenjohtaja presidentti Leni Fischer pari viikkoa sitten totesi, ettei Euroopan neuvosto ole odotushuone Euroopan unionille tai Natolle, ja minun mielestäni se on aika selvä asia, vaikka ainakin eräät entiset sosialistiset maat katsovat, että Euroopan neuvostossa odotellaan sitä, että päästään mahdollisimman pian Euroopan unionin jäseneksi. Kaikki me kuitenkin tiedämme ainakin näillä näkymillä, etteivät esimerkiksi Venäjä ja Ukraina tule liittymään Euroopan unioniin, joten Euroopan neuvosto tulee varmasti säilyttämään vielä pitkän aikaa roolinsa keskeisimpinä yleiseurooppalaisena järjestönä.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Kun Suomi liittyi Euroopan neuvoston jäseneksi vuonna 1989, me olimme Euroopan neuvoston 23. jäsenvaltio. Tällä hetkellä Euroopan neuvostossa, kuten ed. Elo totesi, on jo 40 jäsenvaltiota, kun Kroatia hyväksyttiin marraskuussa Euroopan neuvoston jäseneksi.

Oikeastaan vuodesta 1989 saakka on Euroopan neuvostossa käyty keskustelua siitä, mikä on Eurooppa. Kun Euroopan neuvosto on sellaisten eurooppalaisten valtioiden, joiden järjestelmä on parlamentaarinen, yhteistyöjärjestö, niin on tietenkin väistämätöntä, että syntyi keskustelu myös siitä, kuinka pitkälle esimerkiksi itään Euroopan neuvosto laajenee. Voidaan sanoa, että viimeiset vuodet on käyty siis keskustelua siitä, mikä on Euroopan neuvoston Eurooppa.

Tämä keskustelu ei ole ollut kovin yksinkertaista. On ollut valtioita ja parlamentaarisia, joiden käsitys on ollut hyvin selkeä siitä, mitkä maat eivät kuulu Euroopan neuvoston Eurooppaan ja mitkä maat taas kuuluvat. Esimerkiksi turkkilaiset parlamentaarikot esittivät kovin paljon varauksia Armenian osalta. Mutta sen sijaan Azerbaidžhan heidän mielestään kyllä kuului eh-

dottomasti Euroopan neuvoston Eurooppaan. Jos me katsomme karttaa, niin tilanne saattaa ainakin näin Euroopasta katsoen näyttää toiselta, onhan Armenia lähempänä Eurooppaa kuin Azerbaidžhan. Eli tietyt poliittiset intohimot ovat myös vaikuttaneet siihen keskusteluun, mikä on Eurooppa.

Kuitenkin voidaan sanoa, että viimeisen vuoden aikana on päästy yhteisymmärrykseen siitä, mikä on Euroopan neuvoston Eurooppa. Nyt jo jäsenenä olevien 40 jäsenvaltion lisäksi tulevaisuudessa Euroopan neuvosto tulee olemaan alue, johon kuuluvat myös vielä Ydin-Euroopassa oleva Jugoslavia eli Serbia-Montenegro, joka oli aikaisemmin, silloin kun Jugoslavia oli vielä yksi kokonaisuus, Euroopan neuvoston erityisvieras eli kandidaattijäsen, mutta Jugoslavia erotettiin Jugoslavian sodan alkamisen jälkeen Euroopan neuvoston erityisvieraan paikalta.

Myös Valko-Venäjä, kuten ed. Elo totesi, on tällä hetkellä Euroopan neuvoston ehdokasjäsen, erityisvieras. Mutta nyt uudessa tilanteessa, jossa me emme tiedä, kuinka monta parlamenttia Valko-Venäjällä tällä haavaa on, onko niillä yhdelläkään legitiimiä oikeutta edustaa maan parlamentaarista järjestelmää ja onko maassa ylipäänsä parlamentaarinen järjestelmä, varmasti keskusteluun nousee kysymys siitä, voiko Valko-Venäjä jatkaa Euroopan neuvoston erityisvieraana, ehdokasjäsenenä. Mutta joka tapauksessa nämä ongelmat ovat väliaikaisia. Ennen tai myöhemmin ne ongelmat voitetaan sekä jäsenyyden ulkopuolella olevan Jugoslavian että Valko-Venäjän osalta.

Myöskään Bosnia-Herzegovina ei vielä ole jäsen. Se on myös erityisvieras, ehdokasjäsen. Samoin myös Kaukasuksen kolme valtiota eli Azerbaidžhan, Armenia ja Georgia. Kaikki nämä maat ovat siis ehdokasjäseniä. Tällä haavaa näyttää siltä, että Euroopan neuvoston Eurooppa on se alue, joka pitää sisällään Venäjän, ulottuu tätä kautta aina Tyynelle Valtamerelle Kiinan rajalle, mutta joka ei ulotu esimerkiksi Keski-Aasian tasavaltoihin, mutta pitää sisällään kyllä Kaukasuksen valtiot.

On aivan selvää, että tämä Euroopan neuvoston laajentumisprosessi on tuonut ei vain uusia jäsenvaltioita Euroopan neuvostoon, vaan myös uusia ongelmia. On sanottava, että Euroopan neuvoston tällainen surun aihe, surun lapsi on pitkään ollut Turkki. Turkki on yksi Euroopan neuvoston jäsenvaltio, mutta maassa niiden keskeisten sopimusten kunnioittaminen, joihin jokainen jäsenvaltio liittyyessään Euroopan neuvos-

ton jäseneksi on sitoutunut, tämä prosessi on keskeneräinen ja se on kohdannut paljon vaikeuksia. Turkissa varsin laajamittaisesti rikotaan ihmisoikeuksia. Tästä syystä Turkki on ollut koko ajan Euroopan neuvoston erityisen tarkkailun kohteena. Myös nämä uudet jäsenvaltiot, ed. Elo mainitsi muun muassa Venäjän, mutta myös Venäjän lisäksi on mainittava erityisesti Ukraina, tuovat koko lailla paljon ja erilaisia, aiemmin kokemattomia ongelmia Euroopan neuvoston käsittelyyn.

On tärkeä muistaa se, että Euroopan neuvostolla on tuomioistuin, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Tämä tuomioistuin on sikäli mielenkiintoinen järjestelmä, että se on osa Euroopan neuvoston jäsenmaiden sitoumusten valvontamekanismia, eli jokaisella Euroopan neuvoston jäsenmaan kansalaisella on oikeus kääntyä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen puoleen sen jälkeen, kun esimerkiksi prosessi on käynyt kaikki oikeusasteet asianomaisessa jäsenmaassa lävitse. Jokaisella kansalaisella on toisin sanoen oikeus kääntyä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen puoleen ja tulla kuulluksi. Tämän Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset ovat jäsenvaltioita sitovia eli Euroopan neuvostolla, vaikkakaan se ei ole ylikansallinen elin, on yhdessä tällaisessa valvontamekanismissa eli tuomioistuinvallassa ylikansallinen päätöksentekooikeus ja valta.

Euroopan neuvoston jäsenmaat liittyessään neuvoston jäseneksi ovat sitoutuneet noudattamaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen langettamia päätöksiä, jotka ovat aina siis valtiota vastaan kohdistuvia päätöksiä. Tämä on aiheuttanut koko lailla ongelmia niiden maiden osalta, joista valituksia tulee paljon. Turkki on muun muassa tällainen, mutta myös Englannin kanssa on ollut ongelmia. Englannin turvallisuuspalvelun väitetään murhauttaneen Gibraltarissa irlantilaisen terroristijärjestö Ira:n jäseniksi väitettystä henkilöistä, ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin jokin aika sitten teki Englantia vastaan langettavan päätöksen tässä asiassa. On vielä epäselvää, miten Englanti tulee suhtautumaan päätökseen.

Kuitenkin kyse on varsin tärkeästä tapauksesta, jolla punnitaan myös vanhojen demokratioiden suhde Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiin. On aivan selvää, että jos Euroopan neuvoston vanhat jäsenmaat ottavat itselleen ikään kuin sääntöihin perustumattoman ja niiden kanssa ristiriidassa olevan oikeuden eivätkä noudata langettavia päätöksiä, se antaa myös

mahdollisuuden Euroopan neuvoston uusille jäsenvaltioille poiketa niiden hyväksymistä sitoumuksista. Tässä suhteessa on tietenkin itsestään selvää ja välttämätöntä, että Euroopan neuvoston vanhojen jäsenmaiden on noudatettava pilkulleen Euroopan neuvostolle antamiaan sitoumuksia, Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiä. Muussa tapauksessa meillä ei ole moraalista oikeutta eikä myöskään kattavaa juridista oikeutta puuttua esimerkiksi Venäjän ja Ukrainan ja monien muiden uusien jäsenmaiden sellaisiin ongelmiin, joiden ratkaisemiseen nämä maat ovat kuitenkin itse sitoutuneet.

Ed. Elo viittasi jo siihen, että kysymys kuolemantuomiosta on eräs tällainen ongelma. Tilanne on se, että esimerkiksi Venäjä tullessaan Euroopan neuvoston jäseneksi sitoutui ns. moratorioon eli siihen, että kuolemanrangaistuksia ei enää toimeenpanna, ja myös siihen, että kolmen vuoden sisällä Venäjä muuttaa lainsäädäntöään siten, ettei myöskään kuolemantuomioita enää anneta. Venäjä on muuttanut lainsäädäntöään sikäli, että niiden rikosten määrää, joista langetetaan kuolemantuomio, on vähennetty aiemmasta yli 30:stä nykyiseen 8:aan, mutta Venäjä katsoo, että se edelleenkin voi toimeenpanna kuolemantuomioita Euroopan neuvoston päinvastaisesta kannasta huolimatta. Tämä kysymys on keskustelussa ja neuvotteluissa Euroopan neuvoston ja Venäjän johdon kesken, ja toivomme, että siihen, samoin kuin myös Ukrainan ja eräiden muiden Euroopan neuvoston jäsenmaiden osalta, löydetään ratkaisu.

Kysymys kuolemantuomiosta on sikäli tärkeä, että ikään kuin helppona välineenä löytää ratkaisu kasvavaan rikollisuuteen monissa uusissa demokratioissa pidetään juuri kuolemanrangaistusta. Kuitenkin tutkimukset osoittavat esimerkiksi Yhdysvalloista, että kuolemantuomion käyttöönotto ei suinkaan ole vähentänyt vakavia rikoksia, vaan vertailu esimerkiksi Kanadaan osoittaa, että vakavien rikosten, joista aiemmin langetettiin kuolemantuomio, määrä Kanadassa, missä ei ole kuolemantuomiota, on vähentynyt, kun taas esimerkiksi Yhdysvalloissa niissä osavaltioissa, joissa samoista rikoksista on päätetty tuomita kuolemaan ja toteutettu kuolemantuomioita, samojen rikosten määrä on jatkuvasti ollut kasvussa. Eli kuolemantuomiolla ei ole ollut ehkäisevää merkitystä.

Euroopan neuvosto on välittänyt erilaisia tutkimuksia siitä, että niissäkin maissa, joissa oikeusjärjestelmä on hyvin pitkälle kehittynyt, ku-

ten Yhdysvalloissa, kuolemantuomio varsin usein on sattunut väärälle kohdalle eli väärään henkilöön. Nämä tuomiot ovat, kuten tiedämme, peruuttamattomia. Yhdysvalloissa on tehty laaja tutkimus, jossa osoitetaan, että on yli 300 tapaus, joissa jälkikäteen on voitu todeta kuolemantuomion kohdistuneen väärään henkilöön. Nämä kaikkia 300:aa ei kuitenkaan ole teloitettu, mutta yli 300 väärää tuomiota on annettu.

Kun katsomme maita, joissa oikeusjärjestelmä ja oikeuskäytäntö on varsin kehittymätön, on selvää, että erehdyksiä ja peruuttamattomia erehdyksiä saattaa tässä suhteessa sattua koko lailla paljon. Kokemus osoittaa myös sen, että sellaisissa maissa, joissa on käytössä kuolemantuomio, rikollisten toimintamenetelmät ovat väkivaltaisempia, brutaalimpia, siksi että he katsovat, että tuomio tulee kuitenkin olemaan kuolemantuomio, joten se ikään kuin synnyttääkin toisenlaisen tilanteen kuin ennalta ehkäisevän. Päinvastoin, rikosten muoto saattaa muuttua aiempaakin väkivaltaisemmaksi.

On monia muita kysymyksiä, jotka liittyvät Euroopan neuvoston monitorointijärjestelmään, Euroopan neuvoston jäsenmaiden itse otamien sitoumusten valvontaan. Tätä järjestelmää yritetään nyt kehittää Euroopan neuvostossa siten, että se kohdistuu paitsi uusiin, myös vanhoihin jäsenvaltioihin.

Tässä suhteessa täytyy sanoa, että esimerkiksi nyt ulkoministerinä toimiva Tarja Halonen on nimenä hyvin tunnettu kaikissa Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa siksi, että keskeinen valvontamekanismi kantaa hänen nimeään: Halosen order eli Halosen nimellä kulkeva valvontaja seurantamekanismi. Tämän mekanismin kehittämisessä on tarkoitus ottaa lähitulevaisuudessa uusia askelia, jotta voidaan pitää huolta siitä, että kaikissa niissä maissa, jotka ovat Euroopan neuvoston jäseniä, perusoikeudet ja perusvapaudet ovat voimassa ja niitä kunnioitetaan, ei vain niin, että lait ovat sopusoinnussa

Euroopan ihmisoikeuslainsäädännön kanssa, vaan myös niin, että käytäntö vastaa tätä lainsäädäntöä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi sosiaalihuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 220/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 40/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laeiksi Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta ja ulkoilulain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 223/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 26/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

—
Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 14.
—

Täysistunto lopetetaan kello 23.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio